

**Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний аграрний університет**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

III Всеукраїнська науково-практична конференція,
присвячена 100-річчю заснування
Полтавського державного аграрного університету
(8 грудня 2020 р.)

м. Полтава 2020

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

УДК 33: 167.1
А 43

Рекомендовано до друку вченою Радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 4 від 23.11.2020 р.).

Редакційна колегія:

– **Аранчій В. І.**, кандидат економічних наук, професор, ректор Полтавського державного аграрного університету, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

– **Дорогань-Писаренко Л. О.**, кандидат економічних наук, професор, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень;

– **Плаксієнко В. Я.**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю;

– **Зоря О. П.**, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

– **Єгорова О. В.**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень.

Актуальні питання сучасної економічної науки: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 100-річчю заснування Полтавського державного аграрного університету (8 грудня 2020 р., Полтава). Полтава: ПДАУ, 2020. 407 с.

До збірника матеріалів III науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» ввійшли результати міждисциплінарних теоретичних та прикладних досліджень актуальних проблем вітчизняної економіки.

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

© Колектив авторів

© Полтавський державний аграрний університет

ЗМІСТ

с.

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	15
ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ Андрійчук А. Ю., Пономарьова К. С.	15
ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ Баркова Ю. Ю.....	17
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗУМОВНОГО БАЗОВОГО ДОХОДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ Берднік В. О., Самчук А. А.....	20
КЛАСТЕРНІ ОБ'ЄДНАННЯ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ Богашко О. Л.....	23
МЕТОДИ МЕРЕЖЕВОГО ПЛАНУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ Брехунцова О. О.....	26
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ Войцещук Р. О.	28
ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Волкова Н. В., Корх Н. О.....	30
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАЙНЯТОСТІ ЖІНОК У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ Галенко В. М.....	33
ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ Ганзюк К. І.....	36
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ Ганштель В. В.....	38
РЕАЛІЇ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ Грабовська Н. В.	40

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПРАВЛЯННЯ ПДВ І ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ Гриненко Т. Ю., Пасічник Д. Р.....	44
СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ Гуцман А. О.....	47
ІНСТИТУЦІЙНИЙ АУДИТ ШКІЛ ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ Деревянко Ю. В.....	48
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ Дудник Ю. В.....	51
ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ Єгорова О. В., Пикало О. М.....	53
АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ Захарченко Є. О.	56
УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ Заїка К. О.....	59
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІТ-РИНКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ Кіртока Є. В.....	61
АСОРТИМЕНТНА ПОЛІТИКА НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ Козир Т. В., Кирилко Н.М	63
РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Колотій В. Ю.....	66
ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНІ Копил О. В.....	68
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ Костишин К. А.....	71
ІНДЕКС ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЯК ПОКАЗНИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ Кравець В. Р.....	74

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

СИСТЕМА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ Кравець В. Р.....	77
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ Кравченко С. І.....	81
ЗМІНА ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ Кубанов Р. А.	83
ТРЕЙД-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ Кубецька О. М., Остапенко Т. М.....	86
ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЕПІДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ Кушнір Т. М.....	88
ВПЛИВ COVID-19 НА РОЗВИТОК СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ Логвінова О. П.....	91
ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ Лозова Т. П.....	94
КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ Мала А. М.	97
СМІТТЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА Маркевич В. О.....	101
ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ Мауер Д. Р., Сергієнко В. І.....	103
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ Михайленко В. В.	105
СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ Мікуліч С. В.....	108
ВПЛИВ КОРОНАКРИЗИ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ Мурай А. О.....	110
АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ Нараївський В. Я.....	112

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КАРАНТИНУ Остапенко Т. М., Кубецька О. М.	114
СТАТИСТИКА БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ Павловська Т. С.	116
МАЛЕ МІСТО В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ Радіонова Л. О.	120
ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ КАРАНТИНУ ВИХІДНОГО ДНЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СФЕРИ ПОСЛУГ Сидоренко О. Ю.	122
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: «ПАРТИЗАНСЬКИЙ МАРКЕТИНГ» Силантьєв В. К.	124
СИСТЕМА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ ЖИТТЯ Скрипченко В. С.	126
РОЛЬ МІГРАЦІЇ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ Слізко М. Д.	129
ОЦІНКА КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНДЕКСУ «БІГМАКУ» Ставицька В. О.	131
СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАСАМИ Стоянова В. В., Угрюмова К. О.	134
РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ У МАРКЕТИНГУ Телега М. В.	137
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ Тимко А. К.	139
ПРОБЛЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Федченко Т. М.	142
ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ Ходаківська Ю. Ю.	144
СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Чабаненко А. О.	146

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ З УРАХУВАННЯМ ПОКАЗНИКІВ ПОТЕНЦІЙНОЇ УРОЖАЙНОСТІ Чорнодід І. С., Круківський В. В.....	149
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ Швець П. А., Бабич Р. Б.....	151
ІНТЕГРАЛЬНИЙ СУСПІЛЬНИЙ УКЛАД ЯК ОРІЄНТИР У ЗМІНІ ВЕКТОРУ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ Шевченко Б. О., Непокупна Т. А.....	154
ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ Шевченко В. А.	157
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ Шкіра А. А.	160
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР Шкраба К. О.	161
РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ Шмиріна А. І.	164
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АУДИТУ	166
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ З ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ Безтелесна Я. Р.....	166
ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ РЕМОНТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ Булат Г. В.	169
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПІД ЧАС ПЕРЕВЕЗЕНЬ, ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАХОДІВ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОБЛІКУ Волкова О. А.	172
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ Грицун І. С.	174

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ПОДАТКОВІ КАРАНТИННІ ПІЛЬГИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19 Гура Є. П.....	176
АВТОМАТИЗОВАНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ Гусаренко Н. Ю., Іващенко В. А.	179
СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА Гусаренко Н. Ю., Іващенко В. А.	181
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ Дяченко Є. С.....	184
КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПО ЕКОНОМІЧНИМ ЕЛЕМЕНТАМ Іванченко А. В.	186
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА Іващенко В. А., Гусаренко Н. Ю.	188
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ Іскра В. В.	191
БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ЕТАП ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ Кирик Н. В.	194
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ Кобець А. О.....	196
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВИЛ МСФЗ Корчагіна В. Г.	198
ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗДРІБНИХ ПЛАТЕЖІВ Кухта К. О.....	201
ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ Лахно Ю. С., Пономарьова Т.В.	204
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ Лісянська К. В.....	206

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	
Протасов В. В.	209
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ	
Ремішевський А. Л.	212
ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАПАСИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ	
Тютюнник С. В.	214
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В БАНКАХ УКРАЇНИ	
Фесюк Б. Ю.	217
ОЦІНКА В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Чабанюк О. М., Лобода Н. О.	221
РЕГУЛЮЮЧІ РАХУНКИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Чабанюк О. М.	223
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	
Щербина В. В.	225
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	228
УПРАВЛІННЯ ГРОШОВОМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
Борданова Л. С., Правосуд Р. О.	228
СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ СФЕРИ ПОСЛУГ	
Власюк Ю. І., Якубовська Н. В.	230
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ІНЛЯЦІЇ НА ОСНОВІ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ	
Гаврилюк З. І.	233
SWOT-АНАЛІЗ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АТ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ СТІЛОЧНИЙ ЗАВОД»	
Жалубак В.М.	236
ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	
Забродна І. О.	239

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ Зіньцьо Ю. В.	241
ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА Кацай С. А., Бурик В. В., Писаренко С.В.	244
ПЕРСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦЬОГО ПРОЦЕСУ Клевцова Н. В.	246
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ Клімова А. С.	248
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ Лесько М. О.	251
МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ Овчаренко А. Ю.	253
ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ Охріменко В. В., Синяк Ю. В.	255
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСТОРАНУ «GREEN GARDEN» Петлін І. В., Шимчук О. М.	259
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Писанка В. О.,	261
КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ Рощина Н. В.	263
ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНОГО СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ТРУДОВІ ТА ФІНАНСОВІ РИНКИ Семенченко Н. В., Звичайна А. О.	266
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Семибратня В. В.	269

ІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ Сілко А. Б.....	271
ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ АНАЛІЗІ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ Соколюк Ю. О.....	274
АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ АВІАЦІЙНОЮ ГАЛУЗЗЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ Табахарник О. Я.....	276
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЙНИМ МЕХАНІЗМОМ В ПІДПРИЄМСТВІ Труш В. В., Писаренко С. В.	279
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ У РЕЗУЛЬТАТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА НЕПРЯМИМ МЕТОДОМ Тютюнник Ю.М.	281
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО СТРУКТУРА Чіп Л. О.	284
СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	288
СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ ДЛЯ ПОПОВНЕННЯ РАХУНКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ Бардаков В. В.....	288
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ Білоха А. К., Рощина Н. В.	290
МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛАДОВА ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Власенко О. С.	293
ТЕНЕДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ Гринчук І. А.....	296
СУЧАСНИЙ СТАН ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ Гуменюк Д. С.....	299

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА Жадько Н. В.	302
ЕЛЕКТРОННА БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Журавель О. О., Радзівська О. В., Демчик Н. Л.	305
БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Кибкало Н. В., Джуян В. О.	308
БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ Клименко А. В.	310
ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ Коломієць П. В.	312
СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ Колосінська М. І., Бойда С. В.	316
ФАКТОРИ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Кононенко Ж. А.	319
НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ - УЧАСНИКИ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ Коцупей Д. О.	322
АНАЛІЗ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ Кравець В. Р.	325
ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: МАЙБУТНЄ БЕЗ ГОТІВКИ Кравченко В. О.	328
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНОЗЕМНОГО СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Кривошлик Т. Д., Іваніна Н. В., Гуцалюк А. С.	331
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ Кривошлик Т. Д., Сіра Т. С.	333
ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ ПОВНОТИ НАДХОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ ЗА РОЗМІЩЕННЯ ВІДХОДІВ У СПЕЦІАЛЬНО ВІДВЕДЕНИХ ДЛЯ ЦЬОГО МІСЦЯХ ЧИ НА ОБ'ЄКТАХ Купінець Л. Є., Шершун О. М.	336

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б.....	338
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ Манукян А. Г.	340
СУТЬ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК Саєнко О. Р., Гнідкова А. В.....	342
ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Михайленко В. В.	345
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Недеря Л. В., Біла Д. В.....	348
КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ Ніколайчук Т. О.	350
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ FIN-ТЕСН ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Остапенко А. О.	354
ОЦІНКА КОНЦЕНТРАЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ Перчук І. О.....	356
БАНКІВСЬКА ПЛАТІЖНА КАРТКА ЯК ОБ'ЄКТ ШАХРАЙСТВА Петрова М. В.....	360
БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я Пославський Ю. М.....	363
БЕЗГОТІВКОВА ЕКОНОМІКА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ Романець Г. П.	366
ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКУ Руденко З. М., Сідельник О. П.	368
ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАЛИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК Сарафин М. А.....	371

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

АНАЛІЗ САНАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ Телятник М. Ю.....	374
КОРПОРАТИЗАЦІЯ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ Ткачук Н. М.....	377
ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ Хмара О. С.	380
ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ Чернявка В. А.....	383
СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ Шамраєнко В. Ю., Литвин Д. Р.....	386
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ Шевчук Б. М.....	389
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІСНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ ТА В УКРАЇНІ Шевчук А. О.....	391
СТАН КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ Шкіра А. А.	394
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Шкіра А. А.	396
СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ Шкіра А. А.	398
ПОСЕРЕДНИЦЬКІ ПОСЛУГИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ Щербановська А. А.....	401
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ Якобчук Н. С.....	404

**СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ
ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ**

**ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ
ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ**

Андрійчук А. Ю., Пономарьова К. С.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

Науковий керівник: Вдовіна І. О., старший викладач

Забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни неможливе без проведення активної інвестиційної політики. Одним із її перспективних напрямів в Україні можна назвати ефективне використання коштів недержавних пенсійних фондів (НПФ). Проблема інвестування пенсійних накопичень актуалізувалася на тлі світової фінансової кризи, що супроводжувалася дестабілізацією ситуації на фінансовому ринку.

Інвестиційна діяльність НПФ полягає в управлінні інвестиціями пенсійних накопичень фондів у межах законодавчо встановлених інвестиційних обмежень з урахуванням поточного стану економіки й фінансового ринку [1, с. 201].

Згідно з чинним законодавством, розміщення пенсійних накопичень відбувається відповідно до Інвестиційної декларації НПФ, де вказується мета інвестування пенсійних накопичень, основні принципи інвестиційного управління пенсійними активами, інвестиційна стратегія, структура інвестиційного портфеля, умови й обмеження інвестиційної діяльності щодо пенсійних активів, перелік об'єктів інвестування, а також система управління ризиками [2].

Інвестиційна стратегія передбачає детальний аналіз інвестиційного портфеля НПФ. Вона розробляється з метою забезпечення пенсійних накопичень і отримання стабільного інвестиційного доходу. Виокремлюють три типи інвестиційних стратегій НПФ: 1) консервативна; 2) поміркована; 3) агресивна [1, с. 202]. Економічні та фінансові кризи в Україні змушують більшість українських НПФ обирати консервативну стратегію, яка гарантує високу ймовірність отримання стабільного доходу.

Відповідно до інвестиційної стратегії НПФ формується структура інвестиційного портфеля. Однією з особливостей інвестування НПФ в Україні є те, що напрямки використання активів НПФ суворо регламентовані законодавством. Чинне законодавство дозволяє НПФ розміщувати пенсійні накопичення в такі види активів, як державні, місцеві та корпоративні цінні

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

папери, депозити банків, грошові кошти на розрахункових рахунках, об'єкти нерухомого майна, банківські метали, інші активи [2]. Вказане дозволяє фондам сформувати стратегічну частину інвестиційного портфеля, пов'язану з розміщенням у довгострокові державні цінні папери й депозити, також забезпечити ліквідність інвестиційного портфеля, використовуючи кошти на розрахункових рахунках і в короткострокових депозитах банків.

Ще однією особливістю є те, що за наявності кількісних інвестиційних обмежень рішення про розподіл пенсійних накопичень за класами активів приймається більше регулятором та меншою мірою самим НПФ. Слід відзначити, що реальних напрямків для інвестування в Україні не так і багато. Підтвердженням цього є те, що станом на початок 2019 року, вітчизняні НПФ розміщували пенсійні накопичення переважно в цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (46,0 %) та на депозити в банках (35,9 %). Акції українських емітентів становили лише 1,6 % активів інвестиційного портфеля НПФ (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура інвестованих активів НПФ станом на початок 2019 року
в Україні**

Активи	Обсяг, млн грн	Питома вага, %
Грошові кошти, розміщені на вкладних (депозитних) банківських рахунках	985,5	35,9
Цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України	1263,5	46,0
Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	298,6	10,9
Акції українських емітентів	43,8	1,6
Об'єкти нерухомості	47,3	1,7
Активи, не заборонені законодавством України	26,2	0,9
Дебіторська заборгованість	48,3	1,8
Інші активи	32	1,2
Загальна вартість активів	2745,2	100,0

Джерело: складено на основі [3].

Отже, під час дослідження функціонування недержавних пенсійних фондів були виявлені такі особливості: напрямки використання активів НПФ суворо регламентовані законодавством; за наявності кількісних інвестиційних обмежень рішення про розподіл пенсійних накопичень за класами активів приймається більше регулятором та меншою мірою самим НПФ; реальних напрямків для інвестування в Україні не так і багато. На нашу думку, відповідно до зазначених особливостей необхідно створити оптимальний інвестиційний портфель, який забезпечить достатню дохідність вкладень при високих інвестиційних ризиках та розвивати фінансовий ринок з розмаїттям фінансових інструментів.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Н. В. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №1(17). С. 200-206.
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>.
3. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2018. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг*: [сайт]. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202018.pdf.

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Баркова Ю. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Чорноморський національний університет ім. П. Могили

Науковий керівник: Саваріна І. П., к.е.н., доцент

Питання якості продукції є особливо важливим в сучасних умовах та залишається актуальним для всіх учасників ринку. Підвищення рівня якості є однією із форм конкурентної боротьби, завоювання та утримання позицій на ринку. Саме тому повинен бути комплексний, системний підхід управління якістю реалізація якого можлива лише в рамках системи управління якістю.

Основоположники концепцій управління якістю Ф. Тейлор, Г. Форд, В. Шухарт, Е. Демінг, Дж. Джуран, К. Ісікава, А. Фейгенбаум, Г. Тагуті, Ф. Кросбі, Д. Харрінгтон сприяли переходу до епохи Загального управління якістю (TQM). Розроблені ними теорії пройшли випробування часом і підтвердили свою ефективність.

Теоретичною основою загального менеджменту і управління якістю є система Ф. Тейлора, що була створена в 80-90-і роки XIX століття. Фредерік Тейлор – це американський інженер, основоположник «теорії наукового виробничого менеджменту», який є засновником «потогінної системи», за якою «некваліфіковані робітники виконували найпростіші операції. У результаті ця система дозволила значно підвищити продуктивність праці. Система Тейлора встановлювала вимоги до якості деталей у вигляді полів допусків або шаблонів, що передбачали верхню та нижню межі допусків (певні калібри). У цей час за ініціативою Тейлора були введені перші професіонали в області якості – інспектори. Було встановлено систему звільнень і штрафних санкцій» [1].

Коли підприємства стали економічно організованими, з'явилася необхідність у менеджменті. XX століття вважається століттям управління. Щоб досягнути цього, на початку століття повинні були з'явитися такі учені, як

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Генрі Форд, саме він був визнаний журналом «Fortune» кращим бізнесменом ХХ століття. Генрі Форд – це промисловець, який побудував найбільше індустріальне виробництво й заробив на ньому мільярд (36 млрд. у сучасному еквіваленті). Секрет його успіху в тому, що він вперше «застосував стандартизацію й уніфікацію, створив нормальні умови для робітників, встановив 8-годинний робочий день і мінімальний рівень заробітної плати. Це дозволило йому не тільки збільшити продуктивність праці та значно підвищити надійність, а й знизити ціни» [3].

У 1920-х роках американським вченим Вальтером Шухартом була розроблена теорія статистичного управління якістю. Він вперше став застосовувати статистичні методи для боротьби з дефектами продукції. Фундаментальні результати Шухарта були опубліковані в його книзі «Економічний контроль якості виробленої продукції» (1931 р.), що стала революційною в питаннях контролю якості.

У 50-х роках ХХ ст. Арманд Фейгенбаум сформулював концепцію комплексного управління якістю (Total Quality Control), що стала в 60-х роках новою філософією в області управління підприємством. Головним положенням його навчання було твердження про «комплексний підхід до управління якістю, яка має охоплювати всі стадії створення продукції та всі рівні управлінської структури підприємства при реалізації технічних, економічних, організаційних і соціально-психологічних заходів» [2].

Філіп Кросбі – один із визнаних авторитетів в області якості, ідеолог системи «нуль дефектів», сформулював чотири основні постулати успішного розвитку компанії, які ніби підсумували багаторічний період розвитку науки про якість:

- 1) якість – це відповідність вимогам;
- 2) основний принцип досягнення якості – попередження;
- 3) нуль дефектів – стандарт підприємства;
- 4) масштаб якості – витрати, пов'язані з невиконанням вимог»[1].

У розвитку управління якістю можна виділити ряд етапів: від перевірки проведеного товару до системи загального управління якістю. Як зазначається у більшості опрацьованої літератури: «перші підходи управління якістю були сформульовані, в системі наукового управління виробництвом в кінці ХІХ – початку ХХ століття. Кожне подальше десятиліття було пов'язане з досягненнями науки і техніки, змінами у сфері виробництва товарів і послуг. Вимоги до якості, що змінюються, і виробничі умови стимулювали і направляли розвиток управління якістю» [4]. Пропонуємо розглянути ці етапи хронологічно.

Кінець ХІХ-початок ХХ століття – це період Індустріальної революції, який знаменується початком конвеєрного промислового виробництва, вже тоді виникла необхідність контролю виробів з метою усунення дефектної продукції.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

У період 1920х-1940х років активно розвивалось масове промислове виробництво, саме тому на підприємствах формувалися відділи контролю, розвивалися прилади та методи контролю. Контроль продукції став самостійною і невід'ємною частиною виробництва.

У період Другої світової війни та післявоєнні роки, тобто у 1940-1950-ті роки, значно збільшилися обсяги виробництва, що пояснюється військовими потребами. Істотно підвищилися вимоги до якості виробів, що випускаються. Через такий недолік як брак людей на виробництвах у зв'язку з потребою у військових силах, популяризувалися статистичні методи контролю. Вперше була розроблена методична, технічна та математична база статистичних методів.

Почали розвиватися способи підвищення надійності і формуватися системи проектування надійності у 1950-1960-ті роки. Спочатку ця діяльність зосереджувалася в сфері виробництва приладів, призначених для військових і космічних цілей. Надалі методи проектування та забезпечення надійності стали застосовуватися для багатьох інших видів продукції. Варто зазначити, що «у 1950-х роках були організовані перші курси з управління якістю для вищого керівництва японських промислових підприємств» [5].

Зміна у способах транспортування товару відбулась у 1970х-1980х роках, адже активно розвивалась міжнародна торгівля. Нові ринкові умови передбачали «створення єдиних вимог до якості виробничих процесів і продукції. Виникла необхідність планувати якість на всіх етапах виробництва. Розвивається система юридичної відповідальності за якість продукції, що охоплює перелік обов'язків, покладених на виробника, дистриб'ютора, посередника, продавця та інших осіб щодо компенсації збитків споживача, отриманих внаслідок придбання неякісних товарів або послуг»[2]. У 1979 році у Великобританії з'явився перший національний стандарт забезпечення якості.

У 80-ті роки «в усіх промислово розвинених країнах були створені національні програми стимулювання діяльності в сфері якості. У 1987 р. міжнародною організацією зі стандартизації були прийняті міжнародні стандарти управління і забезпечення якості ISO серії 9000. Почався процес сертифікації систем якості»[3]. Міжнародні стандарти ISO серії 9000 були прийняті приблизно в 190 країнах світу. У наш час активно розвиваються транснаціональні виробничі системи, а управління якістю розглядається як управління всім виробництвом по критерію найповнішого задоволення потреб споживачів, суспільства і вдосконалення діяльності підприємства.

Отже, основоположниками менеджменту якості і розробниками його класичних методів є такі американські учені як Демінг, Джуран, Фейгенбаум, Ісікава, Тагучи та інші. Вони внесли вагомий внесок до розвитку методів планування якості і статистичного аналізу. Підвищення якості продукції визначає темпи науково-технічного прогресу і зростання ефективності виробництва в цілому, робить істотний вплив на інтенсифікацію економіки,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

конкурентоспроможність вітчизняних товарів і життєвий рівень населення країни. Саме тому це питання є важливим для всіх країн та підприємств і потребує подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Безродна С. М. Управління якістю : навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей. Чернівці: ПВКФ «Технодрук», 2017. 174 с.
2. Белобрагін В. Я. Сучасні проблеми теорії управління ефективністю виробництва і якістю продукції в умовах становлення ринку. Москва: *Видавництво стандартів*. 1994.
3. Бичківський Р. В., Столярчук П. Г., Гамула П. Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація. Львів: Нац. ун-т «Львів. Політехніка». 2002. С.523-535.
4. Економіка якості. Основні принципи та їх застосування. Под ред. Дж. Кампанелли. Пер. з англ. А. Раскіна. Наук. ред. Ю. П. Адлер і С. Є. Щепетовой. Москва: РІА «*Стандарти та якість*». С. 232 с.
5. Тимошенко В. М. Економіка якості. Харьк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ. 2010. 90 с.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗУМОВНОГО БАЗОВОГО ДОХОДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ**

Берднік В. О., Самчук А. А.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

ДВНЗ «Київський національний університет ім. В. Гетьмана»

Науковий керівник: Вдовіна І.О., старший викладач

В сучасних умовах господарювання, коли все більшу роль відіграють новітні технології, а процес автоматизації виробництва призводить до зростання технологічного безробіття, уряди країн змушені думати, як допомогти своїм громадянам пристосуватися до таких реалій. Окрім цього, у зв'язку зі світовою пандемією коронавірусу, тотальним карантинном та фінансовою кризою низка країн вдається до стимулювання споживчого попиту шляхом разових трансфертів населенню. На період кризи це, безумовно, доречний захід, але чи буде така практика доречною і в майбутньому, коли пандемія мине? Багато економістів та політиків стали активніше обговорювати питання щодо доцільності введення безумовного базового доходу, тому аналіз зарубіжної практики подібних експериментів на даний момент є дуже актуальним.

Безумовний дохід – це форма стимулювання економіки та соціальної допомоги громадянам, у межах якої кожен повнолітній громадянин щомісяця

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

отримує фіксовану не оподатковану грошову суму, незалежно від стану його працевлаштування [1].

Особливістю гарантованого доходу є те, що він сплачується:

- особі, а не домогосподарству;
- незалежно від будь-яких доходів та інших джерел;
- незалежно від наявності роботи або пропозиції на роботу.

Ця ідея з кожним роком набуває все більшої популярності, попри те, що концепцію безумовного базового доходу повністю в масштабах країни ніде не було реалізовано і належно не оцінено. Сьогодні ББД – це фактично експеримент, до якого вдавалися різні держави світу – Італія, Фінляндія, Канада, США та інші. Розглянемо детальніше зазначені кейси розвинених країн.

У 1960-х та 1970-х роках декілька регіонів США тестували механізм, пов'язаний з безумовним доходом – так званий негативний податок на прибуток. В рамках такої програми люди, які заробляли менше встановленої суми, отримували грошову підтримку від уряду.

У пілотному проекті «Базовий дохід», в Онтаріо, Канада 4000 чоловік отримали близько 150 млн. доларів на рік у щомісячних платежах. За даними СВС, один учасник мав отримати до \$ 16 989 на рік, тоді як пари – до \$ 24,027, менше 50% будь-якого заробленого доходу. Проект передбачався на три роки.

Одним з найцікавіших є феномен Аляски. У 1969 р. на Алясці була відкрита нафта, республіканець Дж. Хаммонд – губернатор Аляски у 1974-1982 рр. мав можливість запропонувати ідею перерозподілу нафтових прибутків резидентам. Під патронатом Дж. Хаммонда у 1976 р. був створений фонд «Alaska Permanent Fund» для забезпечення добробуту нинішнім і наступним поколінням (25% доходів від експорту нафти розподілялись між жителями анклаву). Загалом суми виплат залежать від ціни на нафту, структури інвестиційного портфелю, а також макроекономічних умов.

Одним з наймасштабніших та найбільш інформативних кейсів можна назвати дворічний експеримент (2017-2018) у Фінляндії. Це єдина платформа з розвинутою економікою серед усіх, хто розпочав таку масштабну схему. Усі ці два роки дві тисячі людей отримували по 560 євро на місяць [2]. Метою експерименту було зрозуміти, як це вплине на поведінку людей. Виявилось, що виплати ніяк не вплинули на показники зайнятості в учасників дослідження. Проте вони почали відчувати себе щасливішими і в них знизилась відчуття стресу.

Проаналізувавши вищезазначені кейси, було виокремлено такі позитивні наслідки забезпечення населення безумовним базовим доходом:

- 1) зниження рівня стресу та депресії, почуття впевненості та фінансової безпеки у населення;
- 2) зростання рівня підприємництва;
- 3) зростання частки домогосподарств із правом власності на житло;
- 4) покращення рівня життя малозабезпечених;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

5) подолання економічної нерівності та підвищення купівельної спроможності громадян;

б) вирішення проблеми так званого технологічного безробіття;

7) вирішення питання працюючих бідних;

8) скорочення бюрократії при соціальному забезпеченні.

До слабких сторін такого елементу соціальної політики можна віднести:

1) значний обсяг витрат (не кожен державний бюджет зможе осилити його);

2) можливе збільшення потоку мігрантів, які претендуватимуть на виплату базового доходу;

3) ризик знецінення праці, загальний спад трудової активності, та зниження пропозиції робочої сили на низькооплачуваних робочих місцях.

У свою чергу, коронакриза стала додатковим драйвером для повноцінного запровадження безумовного базового доходу в тому чи іншому форматі в деяких європейських країнах. На фоні пандемії коронавірусу починається активне обговорення запровадження ББД для усіх громадян країн ЄС. Так, в травні 2020 року Єврокомісія прийняла до розгляду документ під назвою «Початок розробки безумовного базового доходу в усьому ЄС».

Уряд Іспанії для подолання наслідків коронакризи в травні цього року прийняв Закон про мінімальний базовий дохід у розмірі від 461,5 євро. Програма спрямована на те, щоб вивести близько 1,6 млн чоловік з крайньої бідності – групи, яка складає 12,4% населення порівняно із середнім показником по ЄС в 6,9%.

Україна також намагається знайти свій варіант подібних виплат в умовах «нової нормальності», спричиненої пандемією COVID-19 та негативними соціально-економічними проблемами, що виникли в результаті коронакризи. Так, нещодавно Кабінет міністрів України заявив, що має намір покращити програму соціальної підтримки населення, створивши цільову програму Гарантованого мінімального доходу (ГМД) [4]. Дана програма (відображена в новому Меморандумі з МВФ) покликана «ефективно допомагати бідним та вразливим домогосподарствам».

Отже, підсумовуючи усе вищевикладене, слід сказати, що у більшості випадків ефект від запровадження гарантованого доходу був позитивним. Однак, варто зауважити, що експерименти проводились у відносно невеликих масштабах, а отже, спрогнозувати макроекономічний ефект досить складно. Також поки що неможливо однозначно спрогнозувати вплив безумовного доходу на трудову активність у межах держави. Та запроваджуючи його необхідно враховувати реалії та вимоги сучасності, зокрема особливості розвитку економіки в умовах технологічного прогресу та глобалізації.

Список використаних джерел

1. What is the Basic Income Guarantee? *The U.S. Basic Income Guarantee Network*. URL: <http://www.usbig.net/whatisbig.php>.
2. Finland considers basic income to reform welfare system. *BBC News*. URL: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33977636>.
3. Меморандум про економічну та фінансову політику. 2020. URL: <https://cutt.ly/sgZUKCp>.
4. Пищуліна О.М. Економічна модель «Безумовного базового доходу»: *Нова соціальна альтернатива*. URL: <http://razumkov.org.ua/statti-ta-interviu>.

**КЛАСТЕРНІ ОБ'ЄДНАННЯ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Богашко О. Л.

к. е. н., доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти
Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини

Дослідження у сфері розвитку і ефективної діяльності інноваційної інфраструктури регіону в сучасних українських умовах представляють значний науковий інтерес і можуть мати широке практичне застосування.

У регіонах України інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, оскільки не охоплює всі ланки інноваційного процесу. Відсутній системний погляд на інфраструктуру як найважливішу складову регіональної інноваційної системи. Однак, частина елементів цієї мережі, що позитивно зарекомендували себе, вже створена. Результати діяльності технопарків, бізнес-інкубаторів, спеціальних економічних зон, регіональних центрів інноваційного розвитку свідчить, що у регіонах країни інноваційна інфраструктура проходить етап становлення. В майбутньому це дозволить збудувати цілісну систему, як на регіональному рівні, так і загальноукраїнському, що забезпечуватиме просування отриманих у науково-технологічній сфері нових знань до ринку інновацій [1].

Однією з головних тенденцій розвитку сучасної економіки, зумовленої її глобалізацією, інформатизацією та постіндустріальним інноваційним розвитком є кластеризація. Регіональні та міжрегіональні кластери розглядаються як пріоритетні міжгалузеві комплекси, які визначають розвиток постіндустріальної інформаційної економіки на національному й регіональному рівні та є суттєвим фактором підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки за рахунок інтеграції сполучених галузей і взаємозалежних соціальних інститутів.

Сучасний розвиток окремих економічних систем свідчить, що кластерні об'єднання є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, форм регіонального розвитку, за якої на ринку конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які зменшують свої витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, а отже, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи. Основна мета кластера – підвищення внутрішньої та міжнародної конкурентоспроможності його членів за рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій, освіти, навчання і заходів регіональної політики та державної підтримки.

Кластери виступають організаційною формою консолідації зусиль зацікавлених сторін. Як правило, кластери складаються з підприємств, спеціалізованих у певному секторі економіки і локалізованих географічно. В регіональній інноваційній системі кластерне об'єднання сприяє великим підприємствам підтягувати за собою середні і малі.

Класифікацію причин об'єднання підприємств представлено на рис. 1.

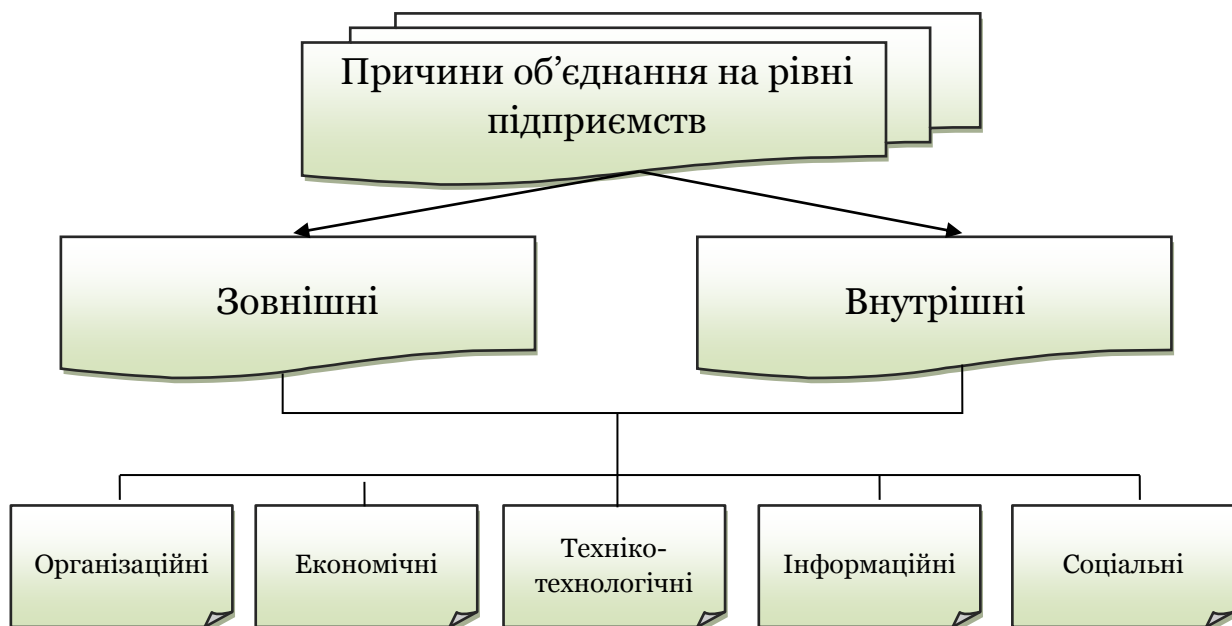

Рис. 1. Причини об'єднання в кластери на рівні підприємств

Джерело: складено на основі [2, с. 87].

Можливості кластерного підходу яскраво демонструє зарубіжний досвід. Мережева кластерна модель включає автономні та взаємозамінні ланки – виробничі комплекси і підприємства, державний сектор та інституції (університети, дослідницькі центри), які утворюють виробничий кластер. Ці регіони не мають жорсткої спеціалізації і здатні до інновацій та галузевої гнучкості. Саме їх називають основою сталого розвитку і

конкурентоспроможності країни. Для України, яка тільки починає будувати свою регіональну політику, представляється особливо актуальним вивчення регіональної політики розвинених країн, заснованої на кластерному підході.

Кластерні структури успішно функціонують у багатьох країнах і, особливо у тих, які прагнуть до безперервного вдосконалення своєї економічної системи (США, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Данія, Фінляндія тощо); у країнах, які розвиваються (Індія, Аргентина, Корея, Бразилія тощо); у країнах арабського світу (Йорданія, Ліван, Марокко та ін.). Це свідчить про значні масштаби кластеризації економік світу.

У Європі найбільш динамічні кластерні програми були здійснені в Австрії, Бельгії, Великобританії, Греції, Голландії, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Німеччині, Норвегії, Португалії, Франції, Фінляндії, Швеції. Уряди цих країн концентрують зусилля на підтримці існуючих кластерів і створенні нових мереж. Держави при цьому не тільки сприяють формуванню кластерів, але й самі стають учасниками мереж [3, с. 573]. Наприклад, в ЄС формується загальноєвропейська модель стимулювання зростання кластерів за рахунок національного та регіонального їх фінансування, підвищення ступеня кооперації між ними.

Вивчення міжнародного досвіду зі створення кластерів дозволяє зробити висновок, що в розвинених країнах світу найбільше кластерів створюється на регіональному рівні. Аналіз показує, що в останнє десятиріччя, кластери та регіональна політика, яка заснована на них, є найбільш успішним інструментом економічного розвитку регіонів.

Отже, в умовах сьогодення, застосування на практиці кластерного підходу в Україні є необхідною умовою для виходу з економічної кризи, відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня економічного зростання та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Богашко О. Л. Методологічні засади регіонально-кластерної структури управління інноваційним розвитком. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка»*. Том 21. Вип. 2. Одеса, 2016. С. 119-124.
2. Ганущак-Єфіменко Л. М. Оцінка ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств, об'єднаних у кластер. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9 (99). С. 86-95.
3. Swann G. M. P., Prevezer M. A Comparison of the Dynamics of Industrial Clustering in Computing and Biotechnology. *Research Policy*. 1996. P. 1139-1157.

МЕТОДИ МЕРЕЖЕВОГО ПЛАНУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ
Брехунцова О. О.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
Чорноморський національний університет ім. П. Могили
Науковий керівник: Саваріна І.П., к.е.н., доцент

Планування і управління комплексом робіт по проєкту являє собою складне і, як правило, суперечливе завдання. Оцінка тимчасових і вартісних параметрів функціонування системи, що здійснюється в рамках цього завдання, проводиться різними методами. Серед існуючих велике значення має метод мережевого планування [4].

Мережеве планування – метод аналізу термінів (ранніх і пізніх) початку та закінчення нереалізованих частин проєкту, дозволяє пов'язати виконання різних робіт і процесів у часі, отримавши прогноз загальної тривалості реалізації всього проєкту [1].

Таблиця 1

Методи мережевого планування

Детерміновані мережеві методи:	1) діаграма Ганта з додатковим тимчасовим люфтом 10-20%; 2) метод критичного шляху (МКП);
Імовірнісні мережеві методи:	– неальтернативні:
	1) метод статистичних випробувань (метод Монте-Карло); 2) метод оцінки та перегляду планів (ПЕРТ, PERT);
	– альтернативні: метод графічної оцінки й аналізу (GERT).

Методи мережевого планування можуть широко і успішно застосовуються для оптимізації планування і управління складними розгалуженими комплексами робіт, які вимагають участі великої кількості виконавців і витрат обмежених ресурсів [3].

Слід зазначити, що головною метою мережевого планування є скорочення до мінімуму тривалості проєкту, таким чином, втратити зв'язок із мережею моделей обумовлено необхідністю грамотного управління великими народногосподарськими комплексами і проєктами, науковими дослідженнями, конструкторською і технологічною підготовкою виробництва, нових видів виробів, будівництвом і реконструкцією, капітальним ремонтом основних фондів і т. д.

За допомогою мережевих моделей та методів керівник робіт або операції може системно і масштабно представляти весь хід робіт або оперативних заходів, управляти процесом їх здійснення, а також маневрувати ресурсами [5].

У порівнянні з традиційними методами планування і управління мережеві моделі мають ряд переваг:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- найбільш повний взаємозв'язок між роботами при певній технологічній послідовності;
- акцентування уваги керівників на роботах, від яких залежить термін виконання всієї програми;
- максимальне скорочення впливу випадкових або «вольових» факторів з можливістю аналізу варіантів і вибору оптимального;
- здійснення чіткого контролю за ходом виконання робіт і запобігання порушенню планових термінів;
- можливість застосування для розрахунків параметрів мережевої електронно-обчислювальної машинної моделі [2].

Головний недолік мережевого планування – його сувора лінійність, інваріантність дій і послідовності їх здійснення. В мережевому плані не знаходять відображення варіативні дії і альтернативні способи їх здійснення. Якщо будь-яку дію введено в план з помилкою в термінах, способи виконання або ресурсах, то переривається весь ланцюжок дій, і процес вимагає істотних коректив. Крім того, мережеве планування погано відображає паралельні дії, які протікають [4].

Отже, перевага мережевого планування полягає в тому, що аналіз критичного шляху визначає завдання, які повинні бути виконані в строк, щоб проєкт в цілому був виконаний в строк, а також визначає, які завдання можна на якийсь час відкласти, якщо необхідно перерозподілити ресурси для вирішення невиконаних завдань.

Недоліком методу аналізу критичного шляху є не такий очевидний взаємозв'язок завдань і часу в разі складних проєктів. Це може ускладнити розуміння завдань для тих, хто не знайомий з даним методом.

Список використаних джерел

1. Кривцов А. М., Шеховцов В. В. Мережеве планування та управління. Москва: Економіка. 1971. 67 с.
2. Кудрявцев Е. М. Методи мережевий планування і управління проєктом. Москва: ДМК Пресс. 2005. 240 с.
3. Мазур І. І., Шапіро В. Д., Ольдерогге Н. Г. Управління проєктами. Москва: Омега-Л. 2004. 664 с.
4. Плєскун М. А. Завдання мережевого планування: навч. посіб. Єкатеринбург: Видавництво Урал. ун-ту, 2014. 92 с.
5. Ребрин Ю. І. Основи економіки і управління виробництвом. *Мережеве планування та управління*. Таганрог: Видавництво ТРТУ, 2000. 145 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

Войцещук Р. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Національний університет водного господарства та природокористування
Науковий керівник: Венцурик А.М., к.е.н., доцент

Необхідність використання нових підходів в управлінні територіальним розвитком викликана значними змінами, що відбуваються в Україні. Це пов'язано з адміністративними реформами, посиленням конкуренції серед територіальних утворень; децентралізацією влади, перерозподілом повноважень; переформатуванням підприємницького середовища. Тому існуючі методи управління територіями вимагають коректування відповідно до нових умов зовнішнього середовища.

Несистемність державної політики регіонального розвитку, яка спостерігалась в Україні тривалий час, стала однією з основних причин економічної, соціальної, інформаційної неготовності регіонів та країни загалом до нових зовнішніх і внутрішніх викликів, певної втрати Україною позицій в міжнародному економічному просторі, виникнення та загострення багатьох місцевих проблем [1].

Основні положення нової концепції управління мають базуватись на пріоритеті людини, стратегічній орієнтації, інноваційному підході, розвитку підприємництва та ін. Для її розробки слід врахувати наступне [2]:

- регіон має розглядатись як система, що представляє собою сукупність стратегічних одиниць (соціально-економічних підсистем);
- основна цільова установка і головний імператив системного розвитку – максимальне задоволення потреб жителів регіону і забезпечення благополуччя місцевої громади;
- цілі функціонування територій перетворюються в цілі розвитку, які мають стратегічну спрямованість;
- управління територіальним розвитком в сучасних умовах має базуватися на використанні нових методів, засобів і технологій менеджменту.

Доведено, що у процесі формування та реалізації сучасного менеджменту регіонального управління варто дотримуватись таких принципів:

- конституційність і законність;
- централізація і децентралізація;
- узгодження загальнодержавних і територіальних інтересів;
- обґрунтованість інструментарію управління на національному й регіональному рівнях;
- доступність і гласність механізмів, які забезпечують реалізацію політики;
- самоорганізація;
- субсидіарність;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– адекватність методів.

Сучасний регіональний менеджмент відрізняється від класичних основ управління цілями, засобами, контрольними функціями тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Основні елементи менеджменту у розрізі традиційного та сучасного підходів до управління територіями

Ознака порівняння	Традиційне управління	Сучасний менеджмент
Цілі управління	Орієнтовані на функціонування (життєдіяльність) територій	Орієнтовані на стратегічний розвиток
Головний орієнтир	Виконання планів, надісланих «зверху»	Людина, як об'єкт і суб'єкт управління
Способи досягнення цілей	Оптимізація використання ресурсів на основі використання минулого досвіду	Використання нових технологій менеджменту
Залежність від зовнішнього середовища	Практично не залежить від змін зовнішнього середовища	Необхідність постійної адаптації до змін
Організація планування	Планування «від досягнутих показників»	Індикативне планування; використання програмно-цільового підходу
Ставлення до інновацій	Консервативне ставлення до інновацій	Впровадження інноваційних технологій
Прийняття рішень	Приймаються переважно керівниками вищої ланки	Приймаються колегіально на основі вивчення думки населення територій
Контроль виконання	В основному – поточний контроль	Стратегічний контроль, орієнтований на попереджувальні дії

Відповідно цілі і завдання регіонального управління мають бути орієнтовані як на функціонування територій, так і на їх розвиток. Змін потребує сам зміст, принципи, функції, методи і технології управління. Наприклад, до існуючих принципів, таких як обов'язковість участі населення в управлінні, комплексності, організаційної єдності, поєднання галузевого і територіального менеджменту, слід додати задоволення потреб жителів території, колегіальність, підконтрольність влади місцевій громаді, структурованість відносин між органами управління. До специфічних функцій управління доцільно віднести: забезпечення безпеки життєдіяльності населення; забезпечення екологічної безпеки; залучення населення до участі в управлінні; маркетинг територій.

Список використаних джерел

1. Куйбіда В. С. Формування та реалізація нової регіональної політики в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип.1(50). Ч. 1. С. 13-20.
2. Пухир С. Т. Сучасні підходи у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2016. № 3. С. 26-33.

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ НА УКРАЇНСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Волкова Н. В.,

к. н. держ.упр., доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту

Корх Н. О.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара

У сучасному світі зі зростанням глобалізації та посиленням міжнародної конкуренції особливого значення набуває конкурентоспроможність персоналу, що являє собою вміння персоналу працювати як єдиний ефективний, злагоджений механізм, динамічно сприймати й реалізувати нововведення та зміни. Досягти конкурентоспроможності персоналу можна лише за умов постійного розвитку персоналу [1, с. 25]. Розвиток персоналу забезпечується сукупністю організаційно-економічних, соціальних та педагогічних методів, форм і заходів служби управління персоналом організації в сфері професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу. Актуальність дослідження розвитку персоналу на українських підприємствах полягає в тому, що керівники організацій змушені удосконалювати методи своєї роботи, а також прагнути підняти на якісно новий рівень діяльність організації. Тільки за цієї умови керівництво зможе домогтися успіху, з огляду на те що ринкове середовище компаній стрімко змінюється [2, с. 17].

Правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи професійного розвитку працівників вітчизняних підприємств визначені в законі України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р. № 4312. В статті 15 зазначено, фінансування професійного розвитку працівників здійснюється роботодавцем за рахунок власних коштів та інших не заборонених законодавством джерел; професійне навчання працівника може здійснюватися за його бажанням за рахунок власних коштів або коштів інших фізичних чи юридичних осіб. Україна належить до того типу держав, де організації практично не мають юридичних зобов'язань щодо підготовки та підвищення кваліфікації персоналу. Питання надання роботодавцям економічних стимулів для професійного розвитку персоналу є актуальним, оскільки наймані працівники в ряді випадків не мають достатніх коштів для того, щоб із власної ініціативи пройти підвищення кваліфікації за опанованою професією чи здійснити перепідготовку за іншою професією. Чинне законодавство стимулює роботодавців до навчання своїх працівників. Так, відповідно до пп. 165.1.21 Податкового кодексу України до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включається сума, сплачена будь-якою юридичною або фізичною особою на користь вітчизняних вищих та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

професійно-технічних навчальних закладів за здобуття освіти, за підготовку чи перепідготовку платника податку, але не вище трикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за кожний повний або неповний місяць навчання, підготовки чи перепідготовки такої фізичної особи.

Витрати на навчання також не включаються і до бази оподаткування ЄСВ, оскільки відповідно до п. 3.10 Інструкції зі статистики зарплати вони не належать до фонду оплати праці, а також входять до Переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується ЄСВ (п. 9 розділу II постанови КМУ від 22.12.2010 р. № 1170).

Підприємство-роботодавець також має право на відшкодування витрат, пов'язаних з оплатою навчання працівника у разі його звільнення. Відповідно до частини четвертої ст. 34 закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI на працівника або іншу особу, яка направляється на навчання, може бути покладено обов'язок відпрацювати на посаді відповідно до отриманої кваліфікації в такого роботодавця після закінчення навчання протягом погодженого сторонами строку, який повинен бути порівнянний з обов'язками, що взяв на себе роботодавець щодо оплати та строку навчання, але не більше ніж три роки. При цьому в разі звільнення з роботи до закінчення погодженого строку відпрацювання працівник або інша особа зобов'язані відшкодувати роботодавцю витрати, пов'язані з оплатою навчання, або їх частину пропорційно відпрацьованому строку на умовах, що визначаються договором.

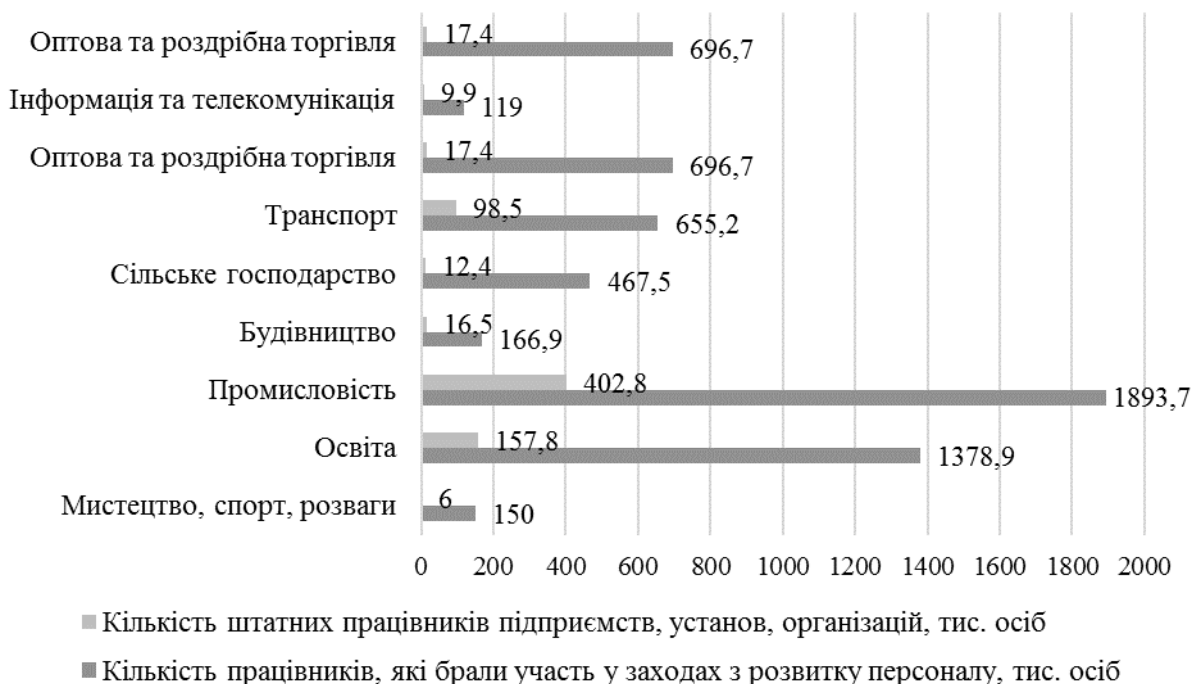

Рис. 1. Співвідношення кількості штатних працівників та кількості працівників, що брали участь у заходах з розвитку персоналу за видами економічної діяльності в Україні на 2018 рік [3]

Якщо аналізувати сучасний стан організації розвитку персоналу в Україні, а саме співвідношення кількості штатних працівників та кількості працівників, що брали участь у заходах з розвитку персоналу у 2018 р. (рис. 1). та структуру витрат підприємства на робочу силу (рис. 2), то можна побачити, що витрати підприємства на розвиток персоналу є суттєво низькими, тоді як в провідних зарубіжних корпораціях витрати на розвиток персоналу становлять не менше 5% від загальної структури витрат. На рис. 2 зображено, що витрати на професійний розвиток становлять лише 1% від загальної кількості витрат підприємства.

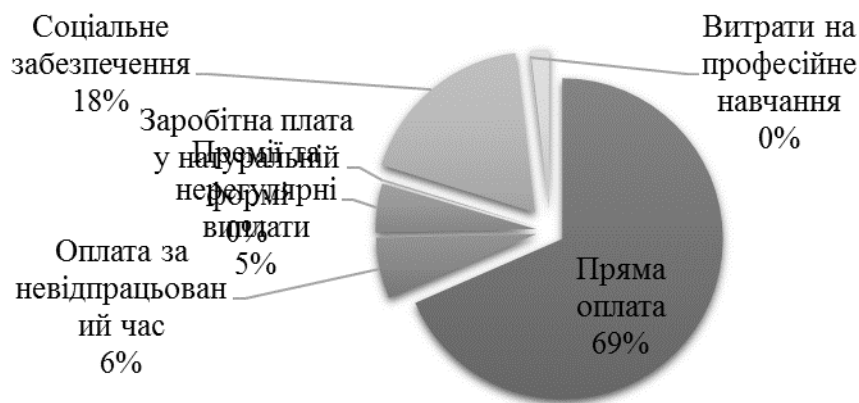

Рис. 2. Структура витрат підприємства на робочу силу у 2018 році [4]

До можливих причин такої ситуації на українських підприємствах можна віднести: недооцінка керівниками ролі та значення розвитку персоналу в забезпечення ефективної діяльності та покращення результативності; недостатні обсяги коштів для забезпечення безперервної системи розвитку персоналу; використання застарілих технологій. Однак сучасні українські підприємства знаходяться на шляху переходу від традиційного застарілого бачення розвитку персоналу до новітніх технологій. Завдання організації розвитку та навчання перебувають під особливою увагою в західних компаніях, подібна тенденція очікує українські підприємства [2, с. 180-185].

Таким чином, нині основною складовою управління персоналом підприємства є створення умов для розширення знань, підвищення кваліфікації, вдосконалення вмінь та безперервного розвитку працівників. З кожним роком дедалі більше значення надається використанню неформальних методів навчання (спілкування з більш досвідченими співробітниками, крос-функціональні проектні групи, участь в професійних групах і т. д.), росте популярність програм дистанційного навчання за допомогою комп'ютерних технологій (e-learning).

Список використаних джерел

1. Кара Н. І. (2018) Професійний розвиток персоналу в умовах міжнародної економічної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Вип. 14(1). С.23-35.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2. Збрицька Т. П. Управління розвитком персоналу / Т. П. Збрицька, Г. О. Савченко, М. С. Татаревська. – Одеса: Донецький національний університет, 2013. – 427 с.

3. Статистичний збірник «Праця України-2018. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/08/zb_pu2018_pdf.pdf.

4. Витрати на робочу силу за 2018 рік. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/10/zb_vrs2018.pdf.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАЙНЯТОСТІ ЖІНОК У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Галенко В. М.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Саваріна І.П., к.е.н., доцент б.в.з.

Проблема жіночого безробіття залишається однією з головних соціально-економічних проблем сучасного українського суспільства, обумовлених багатьма факторами і причинами, перш за все – розвитком ринкової економіки та реформуванням основних сфер суспільства, які призвели до зміни становища жінок на ринку праці та в суспільстві.

Гендерна специфіка безробіття полягає в тому, що одні й ті ж заходи соціально-економічного впливу з боку держави роблять різний вплив на становище чоловіків і жінок на ринку праці. В результаті при рівних формальних умовах, зафіксованих в українському законодавстві про зайнятість, чоловіки і жінки мають нерівні шанси щодо працевлаштування, оплати праці, кар'єрного росту, втрати робочого місця і т. д.

Наростаючі протиріччя між чоловіками і жінками в соціально-трудої сфері протягом останніх десятиліть призвели до того, що жінки витіснялися на менш престижні посади і займалися малокваліфікованими видами робіт, незважаючи на стаж роботи і рівень освіти. Посилювалася дискримінація жінок в оплаті праці, спостерігалось порушення їх прав роботодавцями і, як наслідок, – незаконне звільнення і масове безробіття жінок.

У наші дні жінки формально отримали рівні з чоловіками права. Суспільство юридично оформило і узаконило цю рівність і всіляко прагне закріпити і розвинути його. І все ж, структура сучасного суспільства й досі залишається дуже патріархальною: високооплачувану і престижну роботу, як правило, займають чоловіки [1].

Таким чином, жінки і чоловіки мають різні можливості в засобах і способах пошуку роботи, адже в сучасному суспільстві дуже багато залежить від наявних соціальних зв'язків і розподілу влади. У зв'язку з цим, як правило, в

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

складних обставинах, першочерговими кандидатами на звільнення стають саме жінки, а в подальшому вони відчують проблеми з пошуком роботи і в працевлаштуванні, так як потенційні роботодавці вважають їх «невигідними» працівниками через можливі перерви в діяльності, які можуть виникнути у зв'язку із заміжжям, вагітністю і доглядом за дітьми, а особливо зниженням рівня кваліфікації за цей період.

Особливу тривогу викликає той факт, що проблеми з працевлаштуванням відчують зазвичай слабо захищені в «соціальному плані» жінки: самотні і багатодітні матері; жінки, які мають малолітніх дітей і дітей-інвалідів. Вразливою групою на ринку праці також є: жінки передпенсійного віку, які в першу чергу потрапляють під скорочення і тривалий період можуть шукати роботу; молоді дівчата і жінки без досвіду роботи, трудового стажу (випускниці вищих та середніх навчальних закладів); дружини військовослужбовців, які довго не затримуються на робочих місцях через часті переїзди і з часом можуть втрачати кваліфікацію [2]. Як правило, у перерахованих категорій жінок виникають проблеми з працевлаштуванням в силу певних причин, дискримінаційних дій з боку роботодавців і соціальних стереотипів в суспільстві.

В результаті жінки знижують свій соціальний статус і змушені «шукати» допомогу, реєструючись в службах зайнятості, які надають їм соціальні виплати і можливість працевлаштування. Згідно з даними Державної служби статистики України можна спостерігати перевищення чисельності безробітних жінок над чисельністю безробітних чоловіків, серед офіційно зареєстрованих безробітних (рис.1).

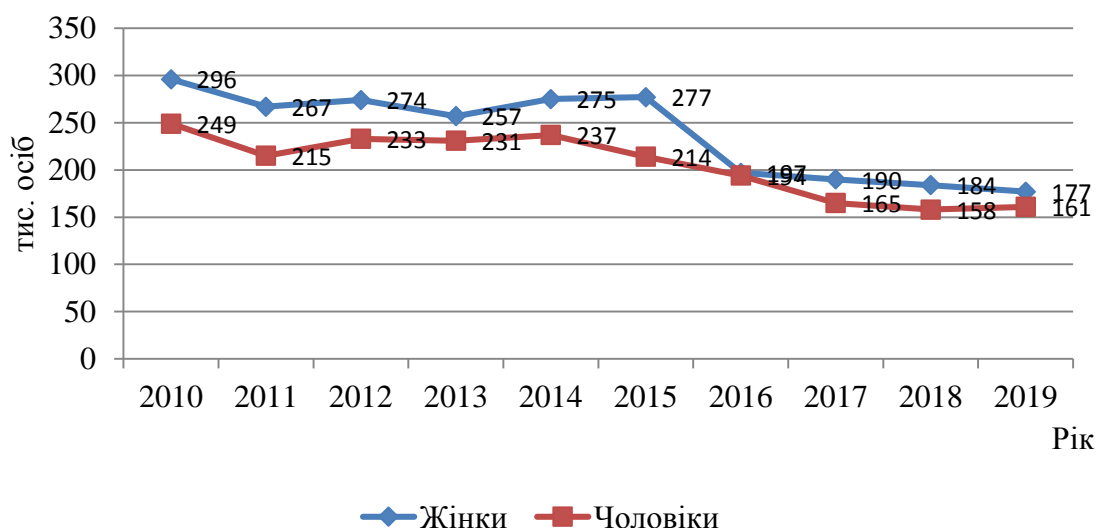

Рис. 1. Кількість зареєстрованих безробітних за статтю, 2010-2019 рр.

Джерело: систематизовано автором на основі [3].

Очевидно, що сучасні чоловіки мають набагато більше можливостей формувати свою трудову кар'єру, ніж жінки, у яких вона й досі визначається

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

вимушеними факторами, в тому числі не пов'язаними безпосередньо зі структурою ринку праці.

Безробіття жінок носить більш «затяжний характер» в силу існуючого розриву між попитом і пропозицією робочої сили в службах зайнятості, викликаній невідповідністю структури вакансій професійним, освітнім та кваліфікаційним характеристикам жінок, що шукають роботу. Це пов'язано з тим, що підприємства, які подають заявки в службу зайнятості, часто зазначають бажану стать працівника, навіть для тих робочих місць і посад, де це не виправдано специфікою діяльності. У цьому випадку жінки (особливо інженерно-технічної спеціальності) отримують відмову в прийомі на роботу, не дивлячись на те, що на підприємствах є робочі місця, відповідні їхньому профілю і професійному рівню [4].

Загалом, можна виділила кілька причин зареєстрованого жіночого безробіття:

- жінки частіше, ніж чоловіки, реєструються в службі зайнятості як безробітні, так як у них вища потреба в соціальному захисті (наприклад, вагітні жінки та жінки, які мають малолітніх дітей, прагнуть отримати різні соціальні виплати або пільги);

- період безробіття може бути для жінки перехідним періодом до статусу домогосподарки (цей перехід досить складний, тому що такий статус в суспільстві не вважається престижним);

- також безробіття може бути способом отримання тимчасових доходів (виплати після звільнення на біржі праці, допомога по безробіттю);

- можливість зробити «перерву» в роботі, яка є тимчасовою, офіційною і оплачуваною, що дозволить їм дочекатися більш престижної і цікавої вакансії по вже наявній спеціальності або професії.

На сьогодні безробіття жінок є об'єктивним фактором соціально-економічної реальності, що негативно впливає на економічну ситуацію як в країні в цілому, так і в окремо взятому регіоні. Відповідно, в подальшому необхідно виділити ряд заходів, які б допомогли вирішити цю проблему комплексно на всіх рівнях, удосконалити налагоджені механізми та розробити нові підходи до аналізу і розв'язання досліджуваної проблеми для поліпшення становища та адаптації жінок в соціально-трудовій сфері, зниження показників і негативних наслідків жіночого безробіття.

Список використаних джерел

1. Семикіна М. В., Бугаєва М. В., Гончарова Н. В. Гендерні аспекти зайнятості в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Кропивницький, 2016. № 30. С. 114-126. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6287/1/14.pdf>.

2. Гук Н. А. Законодавче забезпечення трансформації зайнятості: порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду. *Ефективна економіка*. ДДАЕУ, 2011. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

3. Державна служба статистики України. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Peter van der Meer. Gender, Unemployment and Subjective Well-Being: Why Being Unemployed Is Worse for Men than for Women. *Social Indicators Research*. 2014. №115(1). URL: https://www.researchgate.net/publication/257664332_Gender_Unemployment_and_Subjective_Well-Being_Why_Being_Unemployed_Is_Worse_for_Men_than_for_Women.

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Ганзюк К. І.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара
Науковий керівник: Ганзюк С.М., к.е.н., доцент

Сьогодні Україна є активним учасником міжнародної торгівлі, що обумовлено її вигідним географічним розташуванням, різноманітністю форм власності, достатнім виробничим та зовнішньоекономічним досвідом співпраці. Просування конкурентоспроможної продукції на ринки країн ЄС, збільшення обсягів валютної виручки, вдосконалення й оновлення технологічних процесів та виробничих потужностей, впровадження сучасних інноваційних ідей та винаходів позитивно впливають як на ефективність діяльності окремих українських підприємств, так і на розвиток української економіки в цілому.

Фундаментом співпраці між Україною та ЄС стала Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30 листопада 2015 р. [1], яка визначила умови розширення економічних відносин, спрямовані на інтеграцію України до єдиного ринку ЄС, але суттєво змінила регуляторне середовище в різних напрямках, зокрема з питань політики у сфері конкуренції, технічного регулювання, санітарних і фіто-санітарних заходів, захисту прав інтелектуальної власності, що вимусило українські підприємства проходити складний путь адаптації до нових умов ведення бізнесу.

Не менш значним етапом на шляху реалізації євроінтеграційної політики стало набуття чинності 1 червня 2016 р. Угоди про зону вільної торгівлі України з Європейським Союзом, основні положення якої викладені у розділ IV «Торгівля і питання пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1]. Саме даною угодою передбачена адаптація правового та регуляторного середовища України до європейських стандартів, спрямована на скасування бар'єрів у основних галузях вільної торгівлі: торгівля, рух робочої сили та рух капіталів.

Перевагами входу України в зону вільної торгівлі слід вважати отримання українськими експортерами преференцій від ЄС у вигляді безмитного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

експорту в межах торговельних квот, гармонізацію національного законодавства и державних систем, отримання знань та досвіду при розширенні партнерських відносин на європейському ринку, що в свою чергу обумовить зростання обсягу європейського експорту та підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств.

Однак, значною проблемою залишається недостатньо низький рівень конкурентоспроможності продукції українських промислових підприємств, який не відповідає вимогам та стандартам європейського ринку та обумовлений застарілими технологічними процесами, обладнанням, та моделями управління. Зрозуміло, що більшість вітчизняних підприємств гостро відчувають дефіцит кваліфікованих трудових ресурсів, інноваційна діяльність відсутня або на досить низькому рівні та фінансується лише за рахунок власних коштів підприємств, відсутня можливість залучення недорогих фінансових ресурсів, що ускладнює модернізацію виробничих потужностей та приведення продукції українських виробників до рівня технічних регламентів та відповідності європейського ринку.

Для збільшення ступеня освоєння європейського ринку перед українськими підприємствами перш за все стоять задачі підвищення якості вітчизняної продукції, робіт та послуг до вимог європейських стандартів з одночасним збереження її конкурентоспроможної вартості. Значну роль у реалізації цих завдань та створення сприятливих умов для ефективного ведення бізнесу належить державі, яка в свою чергу повинна максимально забезпечити політичну та конституційну стабільність, законодавчу прозорість та подолання корупції, нарощування розвитку державних програм підтримки бізнесу, розвитку інноваційної діяльності та підвищення інноваційної активності українських підприємств.

Тактична роль держави у цьому напрямку полягає у розробці та фінансуванні загальнодержавних та регіональних програм та проектів, в т. ч. фінансово-кредитного напрямку, з залученням як державних коштів бюджетів різних рівнів, так і іноземних інвестицій, та створенні сприятливих умов для українських підприємств щодо ефективної участі в зазначених програмах та проектах.

В розвинених країнах найпоширенішим видом залучення додаткових коштів є банківські кредити. В Україні Стратегією реалізації політики євроінтеграції передбачена значна кількість реформ українського фінансового сектору, спрямованих за підвищення доступності банківських кредитів в умовах адаптації українських підприємств на шляху до євроінтеграції [1]. Але, як свідчать звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачене реформування фінансового сектору в цілому виконано лише на 22%, в т. ч. у 2019 році – на 19% [2]. Як наслідок, кредити для підприємств України залишаються дорогими, інноваційна діяльність фінансується майже на 90% за рахунок власних коштів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Стратегічною задачею України повинна стати ефективна державна політика, направлена на підтримку вітчизняних підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності у вигляді комплексних заходів, направлених саме на забезпечення доступних кредитних фінансових ресурсів для вітчизняних товаровиробників, розвиток інноваційної діяльності та підвищення інноваційної активності, сприяння розвитку системи трансферу новітніх технологій, що сприятиме зростанню технологічного рівня українських підприємств та підвищення рівня конкурентоспроможності товарів на ринку ЄС.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.10.2020).
2. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 28.10.2020).

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ:
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ**

Ганштель В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»

Науковий керівник: Смоляр Л. Г., к.е.н., професор

На сьогодні важко уявити сучасне життя без інновацій. Інновації створюють нові цінності для споживачів, відкривають нові можливості для розвитку бізнесу, а також сприяють економічному зростанню. Отже, інновації та інноваційна діяльність є важливим аспектом діяльності підприємства та держави в цілому. Завдяки інноваціям компанії посилюють свої конкурентні переваги і посилюють конкурентоспроможність економіки країни.

Досліджуючи глобальний рейтинг інновацій 2020 року, Україна посіла 45 місце, що краще торішнього результату на 2 сходинки. Нашій країні вдалось покращити свої показники внаслідок вдосконалення сфери освіти, а також НДДКР. Хоча, Україна втратила свої лідерські позиції найдешевшого інтернету і тепер посідає 2 місце після Сирії. Загалом за рейтингом інновацій лідирують Швейцарія, Швеція та США [1].

Впровадження проривних технологій, підривних інновацій руйнує використання звичних бізнес-моделей. Завдяки тому, що далекоглядні підприємства досліджують вплив інновацій на клієнтів, постачальників, партнерів та вдосконалюють свої стратегії, уряди розвинених країн сприяють

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

імплементатії нових технологій. До того ж, завдяки раціональному підходу розвиток інновацій здатен створити нові робочі місця.

Аналізуючи стан інноваційної діяльності в Україні можна сказати, що українські компанії застосовують застарілі бізнес-моделі, додаючи до них нові елементи, що не дає змогу Україні конкурувати з розвиненими країнами. Інновації обмежуються автоматизацією процесів, впровадженням нових технологій виробництва, навчання персоналу, орієнтацією на маркетинг та комунікації. Завдяки цьому відбувається покращення фінансових показників, хоча в довгостроковій перспективі такий підхід може призвести до ще більшого відставання держави в інноваційній сфері [2].

Звісно, більшість українських малих та середніх підприємств вже використовують інновації, але це не принципово нові, проривні. Компанії використовують вже запозичені, придумані інновації. Це супроводжується тим, що українські компанії мало знають про потенціал країни у галузі науки, відсутні практики співпраці. Підприємство не завжди знає, де шукати в Україні технології, а тому звертається за допомогою закордон [3].

Слід зазначити, що низький індекс інновацій в Україні спостерігається серед державних або колишніх державних компаній, зокрема «Укрзалізниця», «Укренерго», «Укргазбанк» тощо. Часто саме ці компанії є лідерами ринку і саме відсутність в цьому секторі інновацій стримує розвиток інновацій в економіці країни [2].

Зменшення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю супроводжуються економічними проблемами, зокрема:

- зовнішній та внутрішній дисбаланс в економіці країни;
- недосконалість законодавчої бази з приводу стимулювання інноваційної діяльності підприємств;
- відсутність належної інфраструктури та механізмів комерціалізації науково-технічних розробок;
- недостатній рівень фінансування інноваційної діяльності. Через те, що ця сфера потребує значних вкладень слід шукати нові шляхи фінансування, що можуть бути представлені в системі грантів [4].

Якщо говорити за проблеми фінансування, то найбільшою проблемою є пошук інвестора. Серед компаній рідко зустрічаються компанії, які готові повністю фінансувати інновації. Держава ж у свою чергу надає фінансову допомогу національним академіям наук, університетам, але практично не фінансує суто інноваційні проєкти [3].

Брак фінансування призводить до погіршення інноваційної діяльності підприємств, і відповідно до зменшення обсягу реалізованої продукції, що в кінцевому результаті спричиняє зменшення рівня валового внутрішнього продукту країни [4].

Для України був би цікавий досвід Кореї. Залежність країни від експорту великих технологічних компаній має негативний вплив на економіку Кореї. Для

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підтримання середніх компаній, їх конкурентоспроможності на світовому ринку уряд Кореї створив комітет з четвертої промислової революції, метою якого є покращення умов для продуктивності та конкурентного росту національних галузей, завдяки інноваціям, інтелекту, інклюзивності та взаємодії. Уряд Кореї планує виділити 2 млрд доларів на проекти НДДКР, щоб підготуватись до 4 промислової революції.

Перспективою виходу на ринки Європи є орієнтація на цифровізацію компаній у галузях енергетики та нафтогазу. Однак без широкої кооперації влади з бізнесом, без масштабних змін регуляторної системи та пріоритетів уряду не слід очікувати масштабних змін [2].

Отже, для того, щоб досягти певних змін в економіці варто почати зміни у власних компаніях. Розвиток інновацій надає економіці країні необмежені можливості. До того ж розвиток інноваційної діяльності країни стає магнітом для зарубіжних інвесторів, а також розв'язує проблеми трудової міграції, що є актуальною для України. Впроваджуючи нові інновації, використовуючи національні ресурси Україна зможе гідно конкурувати з розвиненими країнами та досягати все нових кращих результатів.

Список використаних джерел

1. Media Sapiens. Україна обійшла Росію в глобальному рейтингу інновацій. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/25430/2020-09-07-ukraina-obiishla-rosiyu-v-globalnomu-reitingu-innovatsii/> (дата звернення: 29.10.2020).

2. Назад у майбутнє: що не так з інноваціями в Україні. *Економічні новини України та світу*. URL: <https://mind.ua/openmind/20203744-nazad-u-majbutneshcho-ne-tak-z-innovatsiyami-v-ukrayini> (дата звернення: 30.10.2020).

3. Новини й аналітика про Німеччину, Україну, Європу та світ. То вниз, то вгору: чому Україна ніяк не закріпиться в ТОП інноваційних країн. URL: <https://www.dw.com/uk/to-vniz-to-vgoru-chomu-ukrayina-niyak-ne-zakripitsya-v-top-innovatsiyних-країн/a-47203797> (дата звернення: 30.10.2020).

4. Грудцина Ю.В. Іноваційна діяльність в Україні: аналіз та прогнозування. *Науковий журнал «БІЗНЕСІНФОРМ»*. 2019. № 2. С. 78-84.

РЕАЛІЇ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ

Грабовська Н. В.

здобувач вищої освіти ОС «Молодший бакалавр»

Гусятинський коледж ТНТУ ім. І. Пулюя

Науковий керівник: Шепетюк Л.В.,

викладач циклової комісії економіки та організації виробництва

У сучасних ринкових умовах однією з правових форм землекористування є оренда. Аналізуючи ситуацію відносно оренди землі у нашій країні, можна

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

зробити висновок, що середня вартість оренди за останній рік зросла на 23% – із 2793,2 грн/га до 3431,5 грн/га. Така ситуація склалася завдяки інтенсифікації проведення земельних аукціонів та зростанню їхньої ефективності. Найвищу орендну плату зафіксовано у Хмельницькій (7780,грн/га), Вінницькій (7136,9 грн/га) та Полтавській (6627,3 грн/га),а найнижчу – у Херсонській (1402,3 грн/га), Волинській (1441,8 грн/га) та Донецькій (1637,8 грн/га) областях. На рис.1 зображено середній розмір річної орендної плати по областях України [4].

Зокрема у Тернопільській області із загальної площі сільськогосподарські підприємства фактично використовують 31,5% території (435,4 тис. га), громадяни – 40,9%(564,9 тис. га), лісгосподарські підприємства – 11% (151 тис. га), інші землекористувачі – 16,5% (231,1 тис. га), з них 186,9 тис. га – це землі державної власності, які не надані у власність та користування. У власності та користуванні громадян перебуває 564,9 тис. га земель (40,9% від території області), в тому числі, для ведення фермерських господарств – 70,1 тис. га, товарного сільськогосподарського виробництва – 195,2 тис. га, для ведення особистого селянського господарства. Посівні площі під сільськогосподарські культури становлять 760,3 тис. га. З них зерновими культурами зайнято – 465,9 тис. га; технічними культурами – 158,1 тис. га; картоплею і овоче-баштанними культурами – 67,1 тис. га; кормовими культурами – 69,2 тис. га [3].

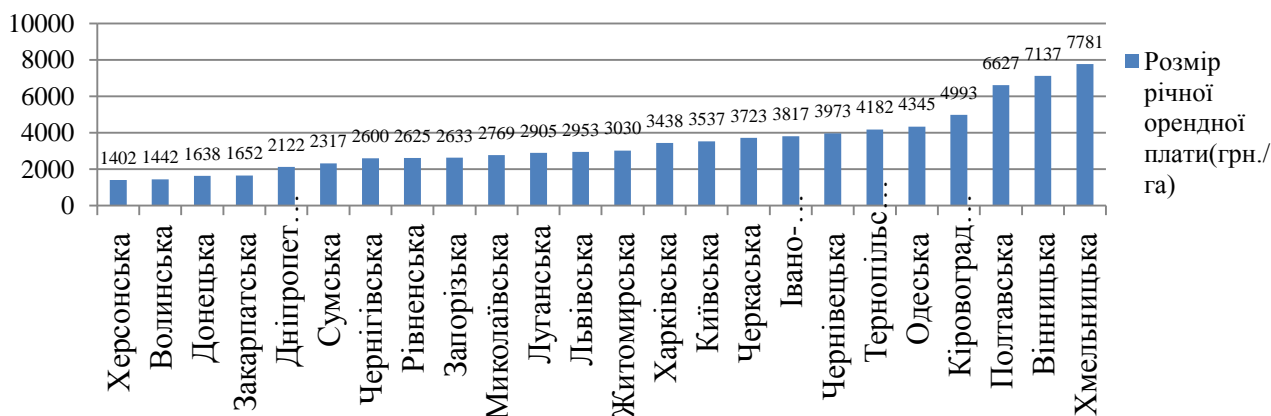

Рис. 1. Середній розмір річної орендної плати за паїв в областях України

В області передано в оренду 459,8 тис. га земельних часток (паїв) або 68% від площі розпайованих земель. Виконуючи вимоги Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо захисту власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)», варто відмітити, що 59 % договорів укладено із розміром орендної плати встановленим на рівні не менше 3 % від нормативної грошової оцінки. Найбільше таких договорів налічується у Гусятинському – 100%, Бучацькому – 91 %, Заліщицькому та Зборівському районах по 73 %. Однак, у Тербовлянському та Лановецькому районах кількість таких договорів залишається вкрай низькою 26 % та 37 % відповідно.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Сьогодні існує «сірий» ринок землі, який створює низку проблем. По-перше, доступ до купівлі землі мають лише обрані, а продавці змушені віддавати угіддя за безцінь. За словами експертів, від початку незалежності майже 1 млн га землі було скуплено великими холдингами через тіньові схеми. Зокрема, через механізм емфітевзису. На рисунку 2 відображена динаміка «сірого» ринку землі за даними Держгеокадастру.

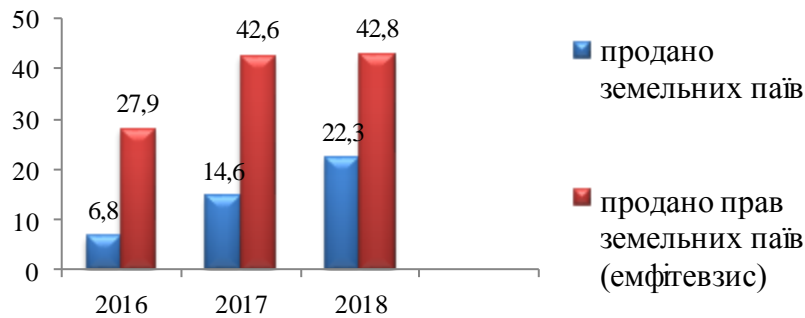

Рис. 2. Динаміка «сірого» ринку землі

Аналізуючи онлайн-оголошення на OLX, можна зазначити, що найбільше пайової землі за 3,5 роки продавали на Сході та Півдні України, найменше – на Заході, а саме у Дніпропетровській області – 7 252 га, у Запорізькій області – 5 479 га, у Харківській області – 4 525 га, у Чернівецькій – 172 га, Львівській – 246 га, Волинській – 344 га.

Середня ціна на землю в Україні за 3,5 року становить 37 393 грн за га. У Львівській області гектар коштує 53 824 грн, у Київській – 52 261 грн, у Вінницькій – 51 377 грн. Найнижчу ціну виставляли на Донеччині – 22 539 грн за га, Чернігівщині – 26 079 грн за га та Луганщині – 26 126 грн за га.

На даний момент ще існує заборона на закупівлю сільськогосподарських угідь. З 1 липня 2021 р. скасовується дія мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення. Важливим аспектом запуску ринкових відносин, як акцентують фахівці, є те, що закон передбачає право і можливість, а не зобов'язання продажу земельних паїв в Україні. Експерти вважають відтермінування початку запровадження ринку землі (у попередній редакції закону передбачалося з 1 жовтня 2020 р.) певним компромісним рішенням, аби заручитися підтримкою інших політичних сил під час проходження законопроекту у сесійній залі парламенту.

Вже з 1 липня 2021 року в Україні запрацює ринок сільськогосподарської землі для фізичних осіб, а з 1 січня 2023 року – для юридичних (лише резидентів). Його запускає закон 552-ІХ. За попередніми підрахунками, увесь обсяг чорнозему в Україні коштує \$830 млрд – \$1 трлн. Нині українці обробляють близько третини ріллі, яка є на території Європи, або 32,7 млн га. Також на одного жителя України у статистичних відомостях припадає вдвічі більше, як на одного європейця. При цьому частка державних земель становить 10,5 млн

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

га. Але не зважаючи на такі статистичні дані, більшість українців знаходяться за межею бідності. Щоб запрацював ефективний ринок сільськогосподарської землі Верховній Раді в майбутньому необхідно буде ухвалити ще низку додаткових документів з так званого «земельного пакету», в яких також частково будуть прописані відносини між учасниками земельного ринку. Зараз триває робота над електронним реєстром українських земель, і наступного року.

У теперішніх умовах війни та карантину потрібно звернути увагу на агропромисловий комплекс. Чи не єдине, що може давати наповнення бюджету і валову виручку для економіки, – сільське господарство.

На даний момент важливо вирішити питання щодо створення Державного земельного (іпотечного) банку як оператора на ринку земель для забезпечення відповідних умов для довгострокового кредитування суб'єктів господарської діяльності під заставу земельних ділянок за помірними кредитами. Потрібно чітко зазначити, що право на купівлю сільськогосподарських земель повинні мати виключно громадяни України, фермерські господарства, юридичні особи, що мають статус сільгоспвиробника останні три роки та засновниками яких є громадяни України, заборонити купляти сільськогосподарські землі іноземцям, особам без громадянства, а також юридичним особами, заснованими іноземцями, та заборонити іноземцям та юридичним особами, заснованими іноземцями, часток у юридичних осіб-власників сільськогосподарської землі та в тому числі іноземним банківським установам, тому що землю України із джерела успішності і прибутку наших українських фермерів можуть перетворити на спекулятивний товар і позбавляють Україну цього надзвичайно важливого, цінного ресурсу.

Рішення щодо ринку землі має бути виваженим і максимально враховувати інтереси власників – українських селян. Важливим етапом відкриття ринку має бути підготовка якісної нормативної бази, що забезпечить рівні права всім учасникам ринку. В Україні не працює закон про державний земельний кадастр, не проведено до кінця інвентаризацію земель, об'єкти ринку земель досі належним чином не ідентифіковані, не визначено межі населених пунктів, земель запасу і земельних ділянок (масивів) в натурі (на місцевості), не визначено землевласників і землекористувачів земельних ділянок та їхніх засновників, люди не знають, де конкретно їхня земля. Для цього слід завершити ті процеси і етапи земельної реформи, які вже передбачені раніше прийнятими законами.

Список використаних джерел

1. Новаковський Л. Я., Третяк А. М., Добряк Д. С. Земельна реформа і землеустрій в Україні: навч. посіб. Київ, 2001. 151 с.
2. Силенок О. І. Деякі аспекти розвитку законодавства про земельну реформу. *Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка Юридичні науки*. 1998. №35. С. 58-64.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

3. Сільське господарство. URL : <http://library.te.ua/proekti/tsentr-vkno-v-ameriku/news/agriculture/> (дата звернення 01.11.2020).

4. Оренда сільськогосподарських земель (державних і приватних) за 2018-й – аналіз по областях. URL: <https://agropolit.com/blog/292-orenda-silskogospodarskih-ze-mel-derjavnih-i-privatnih-za-2018-y--analiz-po-oblastyah> (дата звернення 02.11.2020).

5. Діалог про землю: чи почує держава селян і фермерів? URL: <https://petropavlivka.city/read/card/48169/dialog-pro-zemlyu-chi-pochue-derzhava-selyan-i-fermeriv> (дата звернення 01.11.2020).

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПРАВЛЯННЯ ПДВ І ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гриненко Т. Ю., Пасічник Д. Р.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Харківській національній університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: Пономарева Т. В., к.е.н., доцент

Сьогодні важливим є процес удосконалення вітчизняної системи оподаткування, особливо в частині ПДВ. З початку свого введення цей податок став основним у бюджеті країни. Однак досі не вдалося сформувати ефективний механізм його справляння, який би за високої фіскальної ефективності забезпечив максимально позитивний регулюючий вплив на економіку України.

ПДВ – це складний податок з економічної точки зору, оскільки сплачується на всіх етапах руху товарів (робіт, послуг). Водночас ПДВ є непрямим загальнодержавним податком, тому фактичним суб'єктом оподаткування виступає кінцевий споживач, а не підприємство, що його сплачує. Чинний порядок справляння ПДВ регламентується розділом V Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [5].

Незважаючи на тривалий період справляння ПДВ в нашій країні, його функціонування породжує значну кількість проблем [1]:

- він при досить високій ставці і високих темпах інфляції може перетворитися на фактор, що стримує розвиток виробництва;
- може стимулювати інфляційні процеси;
- існує можливість ухилення від сплати податку та зловживання за допомогою різних схем і фіктивних ланцюгів постачання; має регресивний характер особливо щодо малозабезпечених верств населення.

Помітні певні спільні характеристики стягнення ПДВ у розвинених країнах. Зокрема, незважаючи на переваги уніфікації, у їх більшості застосовується не одна, а кілька податкових ставок.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Основним документом, який регулює справляння ПДВ у Євросоюзі є Директива 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 28.10.2006 р., яка постійно доповнюється та змінюється. Цим документом встановлено : сферу дії; територіальний вимір; платники податку; операції, що підлягають оподаткуванню; місце операцій, що підлягають оподаткуванню; виникнення податкового зобов'язання з ПДВ; ставки податку; операції, які звільнені від оподаткування; порядок сплати ПДВ; організація, побудова обліку та порядок звітування по податку та ін. Загалом документ досить ємний і це зрозуміло, оскільки він передбачений для керівництва багатьма країнами і в ньому враховані всі притаманні специфічні особливості [4].

Отже, у країнах ЄС ставки ПДВ визначаються самостійно, але не менше 15%. Знижена ставка, яка повинна становити не менше 5%, може застосовуватися тільки до пільгових товарів і послуг таким, як продовольство, фармацевтичні товари і медичне обладнання, книги, продаж товарів та послуг призначених для використання в сільськогосподарській галузі, продаж товарів і послуг благодійним організаціям. Пільгові ставки можуть застосовуватися також до поставок природного газу і електроенергії за умови, що їх застосування не створює умови конкуренції.

Ставки податку визначають податкове навантаження та податковий тиск, так найбільші ставки ПДВ характерні для Скандинавських країн: Швеція (25%), Фінляндія (22%), Данія (25%), при цьому в цих країнах є високим індекс людського розвитку, що свідчить про значний рівень життя населення. Найнижчі ставки ПДВ у Люксембурга (17%), Німеччини (19%) та Мальти (18%). Величина податкової ставки зовсім не свідчить про податкове навантаження та ефективність застосування податку. Більш значне місце займає податкова база, а щодо ПДВ, – це пов'язано з порядком застосування податкових відрахувань за «вхідним податком».

Деякі країни-члени ЄС використовують супер занижені ставки ПДВ (*super-reduced rates*), які, навіть, нижче за 5%. Так, наприклад, в Ірландії – це 4,8%, Іспанії – 4%, Франції – 2,1%, Італії – 4%, Люксембургу – 3%. Такі ставки в основному застосовуються до продуктів харчування, газет і періодичних видань, фармацевтичних препаратів, підтримки спорудження нових будівель, дитячого одягу, обладнання для людей-інвалідів, послуг в галузі культури та спорту тощо. Отже, встановлення таких низьких ставок ПДВ стримує зростання цін на соціально важливі товари, а також виконує протекціоністську функцію, захищаючи внутрішній ринок від імпорتنих товарів, що в свою чергу, підтримує розвиток деяких галузей економіки, зокрема сільське господарство [3].

Незважаючи на недоліки ПДВ, його функціонування має значні переваги перед іншими податками: висока фіскальна ефективність; відсутність кумулятивного ефекту; можливість регулювати ціни, стримувати кризу надвиробництва і витіснити з ринку слабких виробників; наявність вбудованого

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

механізму взаємної звірки платниками податкових зобов'язань; гармонізація міжнародної торгівлі [2].

Яскравим прикладом для України щодо впровадження різних ставок ПДВ може стати Франція. Вона має чотири ставки ПДВ: нормальна, скорочена, проміжна і підвищена. Основна ставка податку складає 20%. Підвищена ставка 22% застосовується до деяких видів товарів: автомобілі, кіно- і фототовари, алкоголь, тютюнові вироби, парфумерія, окремі предмети розкоші, наприклад цінні хутра. Знижена ставка – 5,5% – встановлена на товари культурного побуту, наприклад, книги. Найнижча ставка – 2,1% – застосовується для товарів і послуг першої необхідності (продукти харчування, крім шоколаду та алкогольних напоїв, продукція сільського господарства, медикаменти, житло, транспорт, туристичні та готельні послуги, вантажні та пасажирські перевезення, обіди для працівників підприємств тощо) [6].

Отже, огляду на дефіцит Державного бюджету України дійсної альтернативи ПДВ нині не існує. На практиці це означає, що ключовим напрямом фіскальної політики має стати не розроблення чергових пропозицій із введення ніде не використовуваних податків, а вирішення наявних проблем в частині справляння ПДВ. Механізм справляння ПДВ в Україні потребує подальшого реформування.

Для підвищення ефективності оподаткування і прозорості системи адміністрування ПДВ в Україні доречно зменшити основну ставку податку на додану вартість і є доцільним враховуючи позитивний досвід використання диференційованих ставок ПДВ в Європейському союзі, застосувати таку практику в нашій країні.

Список використаних джерел

1. Блакита Г.В., Дзюба О.М. Механізм дії та проблеми відшкодування ПДВ. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2012. № 47. С. 266-273.
2. Войків О.В., Хома І.Б. Механізм впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність суб'єктів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. С. 180-186.
3. Дем'яненко М.Я. Проблеми адаптації податкової системи до умов агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2008. № 2. С. 17-25.
4. Директива Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 01.11.2016 р. № 994_928. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928 (дата звернення: 12.11.2020).
5. Податковий кодекс України від 07.11.2020 р. № 2755-17 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.11.2020).
6. Податкові системи зарубіжних держав / В. Л. Андрущенко та ін. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 222 с.

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Гуцман А. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Запорізький національний університет

Науковий керівник: Дугієнко Н.О., д.е.н., доцент

З початком існування людства виникають різноманітні проблеми, які доводиться вирішувати, або уживатися разом. Одним із різновидів проблем слід визначити соціальні. Соціальна проблема – це повне або часткове незадоволення громади умовами, оточенням свого існування. Для будь-якої проблеми притаманним є її вирішення. Першим етапом у процесі подолання проблеми є її визначення та прийняття.

За останні роки рівень соціальних проблем зростає. Серед них: інфляція, безробіття, загальне зниження рівня життя, війна на Сході України [1]. Така думка притаманна сучасній молоді. Вони визнають, що такі проблеми існують, вважають, що здатні їх побороти. Щодо загальної думки всього населення України, то думки різних поколінь збігаються. За останніми соціологічними дослідженнями компаній України SOCIS, KMIC, Рейтинг і Центру Разумкова, основними соціальними проблемами є війна на Сході, безробіття, низький рівень заробітної плати та низькі пенсії, високі комунальні тарифи. На думку українців менш значними проблемами є: нестача демократії, низька якість освіти, корупція в системі освіти та медицини [2]. Дані проблеми є меншими на фоні попередніх.

За проведеними соціологічними опитуваннями у 2018 році 40% українців основною проблемою вважали корупцію в державних органах, 27% – проблеми зростання цін, 25% – тарифи та житлово-комунальні послуги, 20% – охорона здоров'я [2]. За даними дослідження 2020 року, найактуальнішими проблемами для більшості населення є війна на Сході, низький рівень зарплат та пенсій – 52,3%, підвищення комунальних тарифів – 37%, рівень інфляції – 27,1% [3]. За отриманими даними можна стверджувати, що на думку громадян основні проблеми не змінюються та основні з соціальних проблем України залишаються незмінними.

Однією з актуальних соціальних проблем сьогодні є нерозвиненість медичної системи. З даною проблемою українці зустрілися з початком пандемії у 2019 році, проблема не вирішена і досі. Дану проблему помічають українці, більшість надає перевагу самолікуванню, ніж звертатися до фахівців. Через високий рівень бюрократії в Україні (на думку населення) швидке та якісне лікування є неможливим.

Перелічені проблеми безумовно потребують вирішення. По-перше, потрібно збільшити рівень довіри населення до влади, це допоможе українцям дивитися на законодавче вирішення соціальних проблем у довгостроковому періоді. Не можливо за декілька секунд змінити все на краще, але з плином часу

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

усе стає реальним. По-друге, влада повинна ефективніше боротися з цими проблемами, знаходити нові шляхи їх вирішення.

Отже, соціальні проблеми українців є актуальним питанням сьогодні. Основні позиції проблем, на думку українців, є незмінними. Населення прагне миру на Сході України, високих зарплат та пенсій, низьких витрат на комунальні послуги, достойної освіти та зручної медичної системи. Думка сучасної молоді та старших поколінь щодо соціальних проблем збігається. Варто пам'ятати, що першим кроком до вирішення проблеми є її визнання.

Список використаних джерел

1. Соціальні проблеми молоді в Україні. URL: <https://sites.google.com>.
2. 10 головних проблем, які турбують українців. Опитування соціологів. URL: <https://espreso.tv/news>.
3. Соціально-політична ситуація в Україні на початку 2020 року. URL: <https://socis.kiev.ua/ua/2020-02/>.

**ІНСТИТУЦІЙНИЙ АУДИТ ШКІЛ ЯК ФАКТОР
ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ**

Дерев'янко Ю. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Комірна О. В., к.е.н., доцент

Сучасні реформи шкільної освіти покликані забезпечити її якість на всіх рівнях: від дошкільної до вищої.

Часи, коли завданням молодого покоління було лише слухати та сприймати відійшли. Ключовою реформою Міністерства освіти і науки України є створення Нової української школи яка має бути покликана створити умови для розвитку та самореалізації кожної особистості. «Думати, висловлювати власну думку та аналізувати» – саме так на сьогодні визначає основні компетенції учнів Міністерство освіти та науки України [1, ст. 6].

15 березня 2018 року Наказом Міністерства освіти і науки України «Про порядок державної атестації дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів» № 244 був визнаний таким, що втратив чинність. Замість таких перевірок Державна служба якості освіти та її територіальні органи мають проводити інституційний аудит – зовнішнє оцінювання освітньої діяльності школи, що базується на ґрунтовному вивченні освітніх та управлінських процесів. Він передбачає перевірку даних щодо відповідності ведення освітньої діяльності у напрямку реалізації освітніх програм нормам чинного галузевого законодавства [2, ст.6].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Серед найвагоміших проблем, які мають бути вирішені за його допомогою є проблема бюрократії, а також відсутності комунікації держави та школи, адже перевірки призводили до покарань, що змушувало школи притримуватися консервативних стандартів через страх помилок та незрозуміння з боку контролюючих органів.

Це абсолютно новий формат, що передбачає співпрацю шкіл та держави. Екс-міністр Освіти та науки Ганна Новосад зазначила, що в умовах нерівності шкіл (деякі здатні конкурувати з європейськими закладами, а деякі – слабкі) метою такого аудиту є допомога школам у розгляді власних сильних та слабких сторін, так, аби в підсумку усі школи України надавали якісну освіту.

Під час аудиту якості освітньої діяльності закладів освіти оцінка проводиться за чотирма напрямками [3]: освітнє середовище (включає такі питання як, наприклад, безпека та комфорт під час освітнього процесу, організація харчування); система оцінювання учнів (чи є процес оцінювання зрозумілим та відкритим, як саме вимірюються навчальні досягнення); педагогічна діяльність працівників школи (якість роботи вчителів, їх професійних розвиток); управлінські процеси (чи направлені рішення керівництва на розвиток освітньої діяльності, чи є ефективною система забезпечення освіти).

Важливим є те, що під час інституційного аудиту, що проводиться експертною групою до 12 осіб протягом 5-10 днів, буде враховано думку як педагога, так і учня, а також його батьків. Серед критеріїв оцінювання є такі нагальні для сучасної школи питання як: чи реалізує заклад освіти діяльність щодо запобігання будь-яким проявам дискримінації, чи дотримуються етичних норм у закладі; чи створюються умови для безпечного використання мережі Інтернет, а також чи використовують педагогічні освітні ресурси: електронні презентації, відеоматеріали, методики (особливо актуальне питання в умовах пришвидшеного розвитку інформаційних технологій), чи освітнє середовище мотивує здобувачів освіти до оволодіння ключовими навичками та наскрізними вміннями і чи сприяє заклад освіти формуванню у учнів відповідального ставлення до результатів навчання. Такий підхід до оцінювання діяльності шкіл вражає, адже на подібні питання органи державної влади роками не звертали належної уваги. Інституційний аудит відбуватиметься раз на 10 років у плановому порядку. Однак, він може проводитися і у позаплановому порядку за зверненням засновника, директора школи, педагогічної чи наглядової ради до Державної служби якості освіти чи її територіальних органів [4].

На відміну від атестації шкіл, що за словами Лілії Гриневич, «перетворилася на репресивно-контролюючу машину, яка лише примножувала папери» (справа в тому, що за часів атестації саме місцеві управління освіти обирали директорів шкіл, а потім фактично перевіряли свою ж роботу), інституційний аудит відбувається за іншою схемою: спершу здійснюється підготовка та вивчення інформації про школу, надалі директору надсилається

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

анкета, що має бути заповнена, наступним етапом є аудит безпосередньо в стінах закладу: опитування, спостереження за веденням занять, огляд приміщень та територій, вивчення документів. Підготовку експертів здійснює Державна служба якості освіти. По закінченню школа отримує висновок, що містить визначення рівня (високий, достатній, низький) та, у разі наявності, розпорядження про усунення порушень законодавства, які мають бути усунені протягом одного року. В разі, коли протягом заданого терміну порушення не виправлені, школі рекомендуватимуть змінити керівника, припинити діяльність або реорганізуватися.

Таким чином, інституційний аудит – новий формат співпраці між школою та державою. Після років неефективної атестації та замовчування таких важливих питань, як булінг, застаріла матеріально-технічна база, відсутність розвитку та комунікації та інші, реформи освіти, направлені на створення «нової» школи задали курс на зміни: відтепер перевірка діяльності школи та освітнього процесу направлена на визначення потреб учнів, надання умов для гармонійного розвитку особистості, інформаційно-цифрової компетентності та загальнокультурної грамотності. Перевага надається практичним навичкам. Епоха контролю та так званого методу «батога та пряника» уже в минулому: більшість експертів наразі впевнені в тому, що якість освіти залежить від внутрішньої вмотивованості усіх учасників освітнього процесу, а також успішної комунікації між ними.

Звичайно, шлях до змін не простий: дається взнаки і консервативний світогляд, і небажання змін деяких педагогів, працівників державних органів та інших структур. Проте це вірний шлях, адже місія школи - підготувати справжніх громадян країни.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. *Літера ЛТД*. Київ. 2018. 160 с.
2. Дудка Т. Сучасний аудит освітніх закладів: трансмісія ціннісних орієнтирів. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. № 22. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/msuc/article/view/4270>.
3. Інституційний аудит у запитаннях і відповідях. *Державна служба якості освіти України*. URL: <http://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/institutsiinyi-audit/713-institutsiinyi-audit-u-zapytanniakh-i-vidpovidiakh>.
4. Інституційний аудит шкіл: що необхідно знати. 2019. URL: <https://osvita.ua/school/reform/64368/>.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Дудник Ю. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Міграція – це переміщення через кордон політичної або адміністративної одиниці на визначений мінімальний період часу, що включає рух біженців, переміщених осіб, економічних мігрантів тощо. [1]

На сьогодні питання міграції населення є дуже актуальним, адже чимало людей переїжджають з місця на місце в пошуках кращого життя. Міграція досить поширене явище в сучасному світі, зокрема, і в Україні. За прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України до 2031 року населення України скоротиться до 39,5 мільйонів осіб. І справа не лише у високій смертності, а і в дедалі більших темпах міграційних процесів. У Міністерстві соціальної політики України повідомляли 2019 року, що за кордоном на постійній основі працює понад 3,2 млн. Через спалах коронавірусу багато країн, зокрема Україна, закрили свої кордони і закликали громадян повернутися додому з-за кордону. В наслідок цього потік мігрантів значно зменшився [2].

Спричиняють міграційні процеси релігійні, політичні, економічні та етнічні чинники. Саме після політичних потрясінь та економічної кризи 2014 року спостерігається щорічне збільшення кількості людей, які виїжджають за кордон. Рушієм міграційних процесів є соціально-економічні умови, адже вища заробітна плата і відповідно вищий рівень життя приваблюють громадян.

Географічний розподіл українських трудових мігрантів за регіонами походження має суттєві відмінності у рівнях міграційної активності: рівень участі населення працездатного віку в трудовій міграції зменшується в напрямку із Заходу на Схід. Це пояснюється близькістю до кордонів розвинених держав, що полегшує і здешевлює здійснення трудової міграції. Найпопулярнішими країнами для міграції серед українців є: Польща, Чехія, Угорщина, Німеччина, Італія. Зокрема, в Італії працюють переважно жінки, в Португалії та Іспанії – здебільшого чоловіки-українці. Це пояснюється вибірковістю попиту на відповідну робочу силу у цих країнах [3].

За останніми дослідженнями міграційних служб кожна третя молода людина віком від 20 до 25 років хоче покинути країну. Різниця в доходах мігрантів за кордоном та середньою заробітною платою в Україні не є єдиними мотиваційними чинником – особливе значення мають соціальні переваги та культурні цінності. Лише маленький відсоток мігрантів покидають країну для того, щоб просто подивитися на світ та вивчити іноземну мову. Інша ж частина мігрує задля пошуку роботи. В наслідок цього потерпає економіка нашої держави [4].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Значною мірою мотивує людей до міграції також неможливість застосування своїх інтелектуальних, творчих здібностей у різних сферах господарства в Україні. Це призводить до виїзду з країни інтелектуальної, творчої молоді, яка буде віддавати свої сили за дла блага іншої країни. Україна втрачає велику кількість дипломованих спеціалістів, котрі могли б піднімати економічне становище нашої держави. Лише невелика кількість мігрантів здатні знайти роботу, яка відповідає їхньому рівню кваліфікації. Переважна більшість їх, незалежно від рівня освіти, працюють на низькокваліфікованих робочих місцях.

До негативних наслідків міграції можна віднести: демографічні показники (знижується народжуваність, збільшується кількість розлучень, депопуляція населення); соціальні (погіршення психологічного та фізичного стану емігрантів, розпад сімей, загальна зневіра); економічні (зниження трудового потенціалу, зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку, несплата податків). Якщо все більше українців працюватимуть і платитимуть податки за кордоном, з часом стане складно фінансувати національні видатки — пенсії та інфраструктуру. Для країни, яка має значну частку населення похилого віку, тривала чиста еміграція людей працездатного віку створить проблеми в довгостроковій перспективі.

Та не дивлячись на негативні сторони трудова міграція населення має певні позитивні наслідки, зокрема: зниження рівня безробіття на внутрішньому ринку праці, надходження в Україну додаткової іноземної валюти, сприяння інтеграції України до міжнародного ринку праці через міждержавний обмін робочою силою, освоєння нових технологій.

Проблему виїзду за кордон потрібно вирішувати на державному рівні. Зокрема, потрібно створювати нові робочі місця, розробляти державні механізми щодо зменшення масштабної трудової міграції населення за межі країни, обмежувати «тіньову економіку» та неофіційне працевлаштування, підвищувати рівень оплати праці, неупинно досліджувати та аналізувати рівень міграційних потоків для того, щоб не допускати негативного сальдо міграції.

Список використаних джерел

1. Ніколаєць О. Вплив зовнішньої трудової міграції на розвиток економіки України. *Економіка та держава*. 2018. № 9. С. 87-90.
2. Трудові мігранти переказали в Україну \$16 млрд . Світовий банк. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/money/-trudovi-migranti-pereveli-v-ukrajinu-16-mlrd-svitovij-bank-1496667.html> (дата звернення 20.10.2020).
3. Кирчів А. Трудова міграція і національна безпека України. Доповідь на круглому столі 03.04.2017 р. URL: <http://www.jimagazine.lviv.ua/kordon/migration> (дата звернення 20.10.2020).
4. Міграційні процеси в Україні: причини та наслідки. *Pelekh.agency*. URL: <https://pelekh.agency/news/migratsiyeni-protsesi-v-ukrayini-prichini-ta-naslidki.html> (дата звернення 20.10.2020).

ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Єгорова О. В.

к.е.н., доцент,

Пикало О. М.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет

Волонтерство – соціальна діяльність, що здійснюється добровільно та безоплатно, допомога людям, не пов'язаними між собою сімейними, дружніми або сусідськими відносинами. Це форма благодійної діяльності, яка не обмежується фінансовою допомогою, а передбачає безпосередню участь у розв'язанні соціальної проблеми.

Співчуття іншим людям, що проявляється у добровільній та безкорисливій допомозі тим хто її потребує, було та залишається невід'ємною частиною людської цивілізації. Багато релігійних учень, зокрема усі сучасні світові релігії, закликають до милосердя, благодійництва та самі здійснюють соціальне служіння як діяльність з допомоги нужденним. Проте навіть у будь-якому світському середовищі впродовж усієї історії людства завжди були та є люди, для яких допомога іншим є природною потребою, що проявляється, зокрема, у волонтерстві.

Як соціальне явище волонтерський рух у сучасному вигляді зародився 1859 року завдяки швейцарському підприємцю Жану Анрі Дюнану. Ставши випадковим свідком битви під Сольферіно, він був шокований побаченим та запропонував створити організацію, яка б на волонтерських засадах надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям незалежно від того, до якої із воюючих сторін вони належали. 1863 року Дюнан заснував Міжнародний комітет Червоного Хреста, мета якого пізніше була сформульована як захист людського життя та здоров'я, запобігання людським стражданням та їх полегшення, незалежно від раси, релігійних та політичних поглядів. Сформованими Дюноном принципами й до сьогодні керуються волонтерські організації в усьому світі. [1]

Альтруїзм, безперечно, властивий й українцям. Давньою українською традицією є толока – спільна добровільна праця, зазвичай односельців, які не брали плату за свою роботу. Так, наприклад, будували церкви, вирубували ліс або всім селом допомагали відбудувувати хати погорільцям.

У XIX столітті на теренах сучасної України почали створюватись різні громадські організації, що опікувались лікарнями для малозабезпечених, притулками для сиріт, інвалідів, безкоштовними їдальнями, школами тощо.

Першими українськими волонтерами можна назвати «сестер милосердя» – вітчизняних добровольців Червоного Хресту, заснованого 1867 р. як Товариство піклування про поранених і хворих воїнів й перейменованого 1879 р. у Російське товариство Червоного Хреста. Під час російсько-турецької та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Першої світової війни сестри працювали у шпиталях та лікарнях, доглядаючи поранених та хворих. Реорганізоване 1918 р. Товариство Червоного Хреста УРСР входило до Союзу товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця СРСР, а з отриманням Україною незалежності є Товариством Червоного Хреста України, яке 29.09.1993 р. стало повноправним членом міжнародного руху.

Наразі волонтери Червоного Хреста та добровольці інших волонтерських організацій допомагають самотнім літнім людям, важкохворим, родинам із дітьми, безхатченкам, постраждалим у надзвичайних ситуаціях та від військових дій, протидіють поширенню соціально-небезпечних хвороб (ВІЛ-СНІД, туберкульозу, а нині й COVID-19) та виконують інші важливі гуманітарні місії.

Так, за період з 2014 по 2018 роки організація Червоного хреста надала постраждалим від воєнних дій на Сході України гуманітарної допомоги на близько 785,4 млн. грн, з яких:

- 573,4 млн грн на допомогу внутрішньо переміщеним особам;
- 86,3 млн грн на медикаменти та обладнання для лікарень;
- 125,7 млн грн на реалізацію інших цільових пакетів та програм. [2]

Слід зазначити що у новітній історії України розквіт волонтерської діяльності припав на важкі часи періоду Революції Гідності, анексії Росією Криму та початку війни на Сході. Без перебільшення можна сказати що у цей надзвичайно складний для України час волонтерський рух об'єднав українське суспільство та набув безпрецедентного масштабу. Саме тоді виникли громадські організації та неформальні групи небайдужих людей-волонтерів, які взяли на себе розв'язання проблем, які не могла вирішити держава. Вони забезпечували українських бійців сучасним обмундируванням, амуніцією, технічними засобами, транспортом тощо, підтримували бойовий дух наших військових гостинцями з домашніми стравами, теплими речами та листами з добрими побажаннями. 2014 року значна допомога була надана також внутрішньо переміщеним особам, які вимушено залишили свої домівки у Криму та на Донбасі, їм допомагали у пошуку житла та роботи, забезпечували речами першої потреби, їжею та одягом. [3]

Найвідомішими з волонтерських організацій та об'єднань які допомагають нашим захисникам на Сході країни, є «Народний тил», «Сестри перемоги», «Народний проект», «Армія SOS», «Повернись живим», «Combat-UA», «Крила Фенікса», Волонтерська сотня «Україна-Світ», Центр «Миротворець», «Волонтерська група Романа Доніка», «Штаб національного спротиву Збарзького району» та низка інших. [1]

Волонтерський рух, причетний до війни на Донбасі, отримав велике суспільне та державне визнання, зокрема, багато організацій та окремі волонтери отримали державні та недержавні нагороди. Активісти волонтерського руху на хвилі народної довіри увійшли до органів державного та місцевого самоврядування. Проте, не можна не відмітити що активність українців у цьому напрямку благодійної допомоги була найбільшою у 2014-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2015 рр., коли майже кожен українець хоча б небагато, але допомагав військовим та переселенцям, а вже з 2016 р. вона набагато зменшилась. Звісно, статистика благодійних пожертв офіційно не ведеться, але за свідченням самих волонтерів суттєво скоротилась як кількість людей, залучених до цієї діяльності, так і суми допомоги. Причин цього кілька, серед яких – покращення матеріального забезпечення військових потреб з різних джерел, погіршення матеріального стану багатьох українців, «вигорання» людей від активної благодійної діяльності, зменшення довіри громадян до волонтерських організацій внаслідок непрозорості використання останніми коштів та випадків піару на допомозі майже не причетних до неї осіб.

На жаль, останніми роками невпинно знижується й загальний ступінь залучення українців до волонтерства взагалі. Так, 2019 року волонтерською діяльністю протягом займалися 9% громадян (що майже на рівні 2012 року, коли цей показник становив 10%), у попередні роки таких людей було набагато більше – 18% у 2018 р., 12% у 2017 р., 14% у 2016 р. та 13% і 2015 р. (13%). Впродовж 2020 року надавали благодійну або матеріальну допомогу людям або громадським організаціям 25% опитаних, що істотно менше, ніж у 2018 р. (38,5%), 2017 (41%), 2016 (42%) та 2015 (47%) рр., і навіть у 2012 р. (29%) [4].

Окрім вище перелічених слід зазначити й інші широко поширені в Україні напрями волонтерської діяльності: просвітництво; профілактика шкідливих звичок (алкоголізм, наркоманія, інші залежності); протидія негативним соціальним явищам (наприклад, насильству в родинах), захист навколишнього середовища; збір речей та гарячі обіди для нужденних; організація дозвілля та відпочинку дітей, людей з обмеженими фізичними можливостями; волонтерство при проведенні масових спортивних, культурних, політичних та інших заходів (так, багато волонтерів були залучені до організації проведення матчів чемпіонату Європи з футболу 2012 року); безоплатний правовий захист окремих категорій населення тощо. 2020 року одним з пріоритетних напрямів волонтерської роботи стало забезпечення потреби медиків та лікарень у масках, респіраторях, захисних щитках та костюмах, дезінфекторів тощо.

В сучасних умовах вкрай необхідне усвідомлення громадськістю та державними органами важливості волонтерського руху та створення умов для його розвитку. Наразі відносини, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні, регулюються Законом України «Про волонтерську діяльність» № 3236-VI від 19.04.2011 р. (редакція від 03.07.2020 р.). Формування в майбутньому широкої мережі добровольців є одним з важливих шляхів до продуктивної соціальної роботи.

Отже, волонтерський рух в Україні унікальний. Наймовірні зусилля волонтерів у 2014 році допомогли нашій країні вистояти перед загрозами, які постали в той критичний період, що не має аналогів у світовій практиці. Проте, за 2015-2019 рр. частка залучення українців, залучених до волонтерської діяльності, невпинно зменшується. Наразі відсутні дані за 2020 рік, але зараз в

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

умовах пандемії COVID-19, є надія що українці згуртуються для подолання загальної загрози, як ми вже робили у важкі часи.

Список використаних джерел

1. Волонтерство. *Вікіпедія: Вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE> (дата звернення: 13.11.2020).
2. Офіційний сайт Товариства Червоного Хреста України: *веб-сайт*. URL: <https://redcross.org.ua/volunteer/general-information/> (дата звернення: 13.11.2020).
3. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. *Укрінформ: веб-сайт*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemosuverenitetom.html> (дата звернення: 13.11.2020).
4. Громадянське суспільство в Україні: погляд громадян. *Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва: веб-сайт*. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-poglyad-gromadyan> (дата звернення: 13.11.2020).

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ

Захарченко Є. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Чорноморський національний університет ім.і П. Могили

Науковий керівник: Саваріна І.П., к.е.н., доцент

Найбільш складним елементом ринкової економіки є ринок праці, в процесі функціонування якого переплітаються інтереси робітника та роботодавця щодо визначення ціни праці та умов функціонування, а також відображаються практично всі соціально-економічні процеси, що відбуваються в державі.

Сучасну ситуацію, яка склалася в Україні на ринку праці більшість вчених та дослідників вважають неоднозначною, кризовою і такою, що продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розшарування населення і, відповідно, зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності.

Загрозлива ситуація на ринку праці ускладнюється ще й тим, що, незважаючи на щорічне підвищення розміру мінімальної заробітної плати, не спостерігається поживлення обороту на товарному ринку, що, у свою чергу, не дає можливості підприємцям створювати нові робочі місця. Останнім часом особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення.

Зважаючи на велику кількість проблем, пов'язаних із створенням продуктивного ринку робочої сили, запобіганням зростання масового безробіття та міграції, ринок праці України потребує постійного аналізу та моніторингу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Ситуація, яка склалася на ринку праці та процеси, які відбуваються у сфері зайнятості населення, належать до соціально-економічних параметрів, що безпосередньо впливають на суспільний розвиток та конкурентоспроможність національної економіки. Ринок праці поєднує в собі елементи економічної системи, від якої визначальним чином залежить напрям та темпи макроекономічної динаміки, та опосередковує вплив макроекономічного розвитку на добробут населення та стан соціальних процесів.

Одним із найважливіших показників, які характеризують стан ринку праці України є зайнятість населення. Дані про зайнятість населення України протягом 2010-2019 років наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники економічно активного населення України

Роки	Економічно активне населення				У тому числі, зайняте населення			
	У віці 15-70 років		Працездатного віку		У віці 15-70 років		Працездатного віку	
	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення
2010	20894	63,6	19164	71,9	19180	58,4	17451	65,5
2011	20893	64,2	19181	72,6	19231	59,1	17520	66,3
2012	20851	64,5	19317	72,9	19261	59,6	17728	69,9
2013	20825	64,9	19400	72,9	19314	60,2	17889	67,3
2014	19921	62,4	19035	71,4	18073	56,6	17188	64,5
2015	18098	62,4	17396	71,5	16443	56,7	15442	64,7
2016	17955	62,2	17304	71,1	16727	56,3	15626	64,2
2017	17854	62,0	17193	71,5	16156	56,1	15496	64,5
2018	17940	62,6	17296	72,7	16361	57,1	15719	66,1
2019	18066	63,4	17382	74,0	16578	58,2	15895	67,6

Джерело: складено автором на основі [1].

Наведені у табл. 1 дані свідчать, що для України характерною особливістю ринку праці протягом 2010-2019 років є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років відповідно з 20894 тис осіб до 18066 тис осіб. Упродовж 2010-2019 років чисельність економічно активного населення у віці 15-70 років знизилася на 13,5%, особливо глибоке падіння рівня економічної активності спостерігалася у 2014 році порівняно з 2013 роком – з 64,9% до 62,4%. Розглядаючи зайняте населення серед населення працездатного віку, бачимо, що протягом досліджуваного періоду чисельність зайнятого населення працездатного віку скоротилася майже на 9%.

Найвищий показник зайнятості у 2013 році – 17889 тис осіб, а найнижчий стан показника спостерігався у 2015 році – 15442 тис осіб. починаючи з 2015 року відбувається різке скорочення чисельності зайнятого населення. починаючи з 2014 року ситуація на ринку праці вкрай загострилася через складну політичну та економічну ситуацію в Україні. У відсотковому

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

відношенні на кінець 2016 року зайняте населення працездатного віку становить 64,2%, що практично є найнижчим показником за останнє десятиліття. Отже, у цілому відбувається загальне скорочення чисельності зайнятого населення та зростає рівень безробіття в країні.

Слід відзначити, що в Україні достатня кількість робочої сили працездатного віку, які здатні приносити користь та сприяти економічному та соціальному розвитку країни, тож одним зі шляхів поліпшення ситуації є необхідність створення додаткових робочих місць та оздоровлення економічної системи України.

Негативні тенденції в динаміці економічно активного населення вказують на велику кількість диспропорцій, які виникли на ринку праці протягом останніх десятиліть. Одна з них – достатньо високий рівень безробіття, який для України є «хронічним захворюванням» [2]. Основною причиною високого рівня безробіття у країні є низький рівень оплати праці, який мало цікавить висококваліфікованих працівників. За сучасного рівня цін середньої заробітної плати не вистачає навіть на задоволення поточних потреб, не говорячи вже про якісь заощадження.

Саме наявність описаних вище проблем не дозволяє вирішити проблему неефективності ринку праці, адже протягом останніх років більшість молодих кваліфікованих спеціалістів емігрують за кордон у пошуках високооплачуваної роботи. Незважаючи на бажання українців працювати на батьківщині та отримувати високу реальну заробітну плату, вирішити проблему неефективності ринку праці неможливо за відсутності державної підтримки. Таким чином, ще однією проблемою, яка характерна для ринку праці України є наявність вимушеної міграції працездатного населення, а разом із ними і їх сімей.

Ще однією очевидною проблемою для ринку праці України є відтік молоді [3]. Так, варто відзначити стрімке збільшення міграції серед студентів. Навчальна міграція набула свого розвитку за рахунок можливості навчання з подальшим працевлаштуванням за кордоном. Подальше збереження такої «мігруючої» тенденції у майбутньому призведе до прискореного старіння економічно активного населення та необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Саме розвиток міграційного процесу у майбутньому обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки.

Таким чином, зменшення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення, збільшення рівня безробіття, наявність диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, високі темпи трудової міграції та зниження реальної заробітної плати – усе це змушує нас стверджувати про неефективність вітчизняного ринку праці.

Наявність таких проблем у майбутньому може призвести до загального дефіциту робочої сили. Окреслені проблеми вимагають негайного вирішення методом державного реформування. Пріоритетними напрямками реформування ринку праці є:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- удосконалення нормативно-правового регулювання ринку праці;
- вдосконалення системи оплати праці;
- збільшення попиту на робочу силу з боку державного сектору;
- створення сприятливого інвестиційного клімату задля збільшення кількості робочих місць;
- розробка активної державної соціальної політики, спрямованої на забезпечення працевлаштування молоді та випускників вищих навчальних закладів.

Наведений перелік не є вичерпним та з огляду на інтенсивне впровадження європейських стандартів повинен активно доповнюватися.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. Ринок праці: зайнятість. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/imf/meta/Zayn.html>.
2. Федунчик Л.Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрямки їх вирішення. *Економіка праці та проблеми зайнятості*. 2016. С.31-34. URL: file:///C:/Users/user/Desktop/rpzn_2016_2_8.pdf.
3. Гончаренко Н.Г. Аналіз ринку праці та проблеми зайнятості населення України. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. №25. С.35-38. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/9.pdf

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Заїка К. О.

аспірант ОС «Третій рівень вищої освіти»

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Науковий керівник: Скрипнюк К.О., к.е.н., доцент

Сталий розвиток промислового підприємства в умовах економіки знань залежить від ефективного використання ресурсного потенціалу, що представляє собою сукупність наявних знань, інформації, засобів, запасів, джерел та можливостей, чим і обумовлена актуальність обраної теми дослідження. Сьогодні знання – це найважливіший актив сучасної організації [1, с. 103].

Необхідно відзначити великий внесок у розвиток уявлень про економіку знань українських учених. Їхні дослідження зосереджено на визначенні сутності ресурсного потенціалу підприємства як економічної категорії, його структурі, впливі на діяльність та розвиток підприємства, вдосконаленні методики оцінки ресурсного потенціалу підприємства [2, с. 11].

Метою дослідження є характеристика основних елементів ресурсного потенціалу та розкриття методів підвищення ефективності його використання в умовах економіки знань.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Ефективна діяльність підприємства насамперед забезпечується через якість використання та управління ресурсним потенціалом [3, с. 156]. Ресурсний потенціал слід розглядати як сукупність наявних знань, інформації, засобів, запасів та можливостей що дозволяють здійснювати ефективну наукову та виробничу діяльність на новому економічному рівні. Ресурсний потенціал можна розділити на внутрішню та зовнішню складові. До останньої відносять ринковий та інституційний потенціал (ефективна взаємодія із законодавчими організаціями з метою зниження трансакційних витрат і підвищення конкурентоспроможності підприємства). Внутрішня компонента включає управлінський, організаційно-господарський, інноваційний, інвестиційний, виробничий, фінансово-економічний та інтелектуальний потенціал.

Економічний потенціал підприємства, з одного боку, розглядається з точки зору ресурсного підходу, як сукупність ресурсів підприємства (у цьому випадку оцінка економічного потенціалу зводиться до визначення вартості наявних ресурсів (активів), а з іншого, – з погляду результативного підходу, як здатність підприємства ефективно використовувати свої наявні ресурси (така здатність визначається стійким фінансовим станом) [4, с. 304]. В умовах економіки знань при оцінці потенціалу слід враховувати вартість знань (інформації або технологій). У цьому випадку економічний потенціал промислового підприємства можна представити у наступному вигляді:

$$EP = VF + M + Z_{\text{п}} + V_{\text{р}} + Z,$$

де EP – економічний потенціал; VF – виробничі фонди; M – матеріальні витрати; $Z_{\text{п}}$ – затрати живої праці на створення доходу; $V_{\text{р}}$ – вартісна оцінка матеріальних ресурсів; Z – затрати на створення чи придбання знань і технологій.

Регулювання економічного потенціалу підприємства в умовах економіки знань має два основних напрями: збільшення величини економічного потенціалу та максимальне підвищення рівня його використання. В рамках першого напрямку зростання економічного потенціалу може бути забезпечено за рахунок екстенсивного або інтенсивного його розвитку. При екстенсивному розвитку приріст економічного потенціалу визначається за рахунок кількісного зростання знань і чисельності працівників, які створюють та застосовують ці знання. Такий взаємозв'язок можна виразити таким чином:

$$T_{\text{рд}} = K_{\text{рп}} \times V_{\text{з}} + (1 - K_{\text{рп}}) \times \text{Ч}_{\text{п}}$$

де $T_{\text{рд}}$ – середньорічні темпи росту доходу; $K_{\text{рп}}$ – коефіцієнт залежності зростання доходу від його інтелектуальної озброєності; $V_{\text{з}}$ – вартість знань; $\text{Ч}_{\text{п}}$ – чисельність персоналу, зайнятого в сфері виробництва. Ця модель відображає величину приросту доходу на 1% зростання вартості знань.

Зростання економічного потенціалу за рахунок інтенсивних чинників росту доходу, удосконалення організації виробництва та управління або якості роботи можна розрахувати за формулою:

$$T_{рд} = K_{рп} \times B_s + (1 - K_{рп}) \times Ч_n + П_d + I,$$

де P_d – середньорічний темп приросту доходу від сумарного підвищення ефективності живої та минулої праці; I – середньорічний темп приросту доходу під впливом інтенсивних факторів.

Традиційні методи управління орієнтовані на управління ресурсами, а не результатами діяльності, не враховують специфіку підприємства та розподілу окремих видів витрат. Названим вимогам відповідає метод процесно-орієнтованого управління «Activity Based Management» (ABM). Він дозволяє оперативно виявляти пріоритетні види діяльності, які сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів. Таким чином, процесно-орієнтований підхід до управління розглядає підприємство як мережу пов'язаних між собою бізнес-процесів, а не сукупність розрізнених функцій [5, с. 100]. Такий підхід тісно пов'язує ABM з моделюванням бізнес-процесів, що дозволяє їх «вирівнювати» відповідно програмного продукту і визначає успіх управління.

Список використаних джерел

1. Бабина О.Є., Андреюшина Т.І. Управління знаннями як складовою потенціалу підприємства. *Водний транспорт*. 2012. № 2 (14). С. 101-106.
2. Баценко Л.М. Ресурсний потенціал як основа формування конкурентних переваг підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2015. Вип. 12 (66). С. 11-17.
3. Василик Н.М. Економічний аналіз в управлінні діяльністю підприємств. *Економічний аналіз*. 2018. № 3. С. 154-161.
4. Плікус І.Й. Економічний потенціал підприємств, що функціонують в економіці, заснованій на знаннях. *Бізнес інформ*. 2014. № 4. С. 30-307.
5. Титикало В.С. Сутність та характеристики процесно-орієнтованого управління економічним потенціалом підприємств. *Вісник КНУТД*. 2020. № 1 (143). 2020. С. 93-107.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІТ-РИНКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Кіртока Є. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Запорізький національний університет

Науковий керівник: Дугієнко Н.О., к.е.н., доцент

Сучасні реалії розвитку ІТ-ринку характеризуються великою швидкістю змін та різноманітням напрямків розвитку. При цьому саме поняття ІТ-послуг не є сталим, оскільки використання незліченних інформаційних технологій не стоїть на місці, а розвивається в геометричній прогресії, стосуючись кожної галузі народного господарства.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Перш за все, ринок ІТ-послуг загалом можна розділити на такі логічні сектори, як послуги із взаємодією з апаратним забезпеченням, з програмним забезпеченням, з обробкою даних та інформаційні й освітні послуги.

Щодо особливостей ведення бізнесу у цій сфері, то для створення кінцевого ІТ-продукту необхідно пройти такі стадії [1]:

1) підготовка – усвідомлення споживачем потреби в ІТ-продукті та пошук виробника продукту;

2) переговори – стандартне формування цілей за завдання проекту, уточнення термінів та вартості розробки продукту;

3) проектування – стандартний в загальному плані етап виробництва, що має особливості у своїй сфері. Узгоджуються технічні питання, які необхідні саме для ІТ-галузі (вибір апаратного забезпечення, розробка функціональної специфікації тощо);

4) створення – кожен ІТ-проект проходить на стадії створення цикл дії, а саме будування прототипів систем, створення робочої версії продукту, її тестування та подальше удосконалення недоліків/впровадження у готовий проект;

5) впровадження – установка системи, експлуатація створеного продукту;

6) підтримка функціонування – здійснюється групою технічної підтримки розробника.

Серед особливостей, які притаманні ІТ-продукту є: ринковими перевагами стають супровідне обслуговування та навчання; дані продукти реалізуються у купі з інформаційними послугами; при виборі виробника ІТ-продукту спираються на зарекомендоване ім'я та на відгуки; вартість розрахунку має прогнозний характер [2].

Щодо українського ринку, то в просування фірм, які надають ІТ-послуги важливим аспектом є маркетингова діяльність. А саме постає жорстка проблема відтоку українських спеціалістів закордон. За останні роки близько 3-4 % спеціалістів мігрували з країни. Тому необхідним кроком до забезпечення сталості розвитку ІТ-сфери в Україні є створення центру підтримки та розвитку для кадрів даної діяльності. Розвиток цього центру можливий та актуальний у таких течіях: проєкт-менеджмент; маркетинг; командні комунікації; дизайнер UI/UX; Front-end та Back-end розробник [3].

Якщо статистично розглядати вітчизняний ринок ІТ-послуг, то це найбільш перспективний та стрімко зростаючий ринок в Україні. На 2019 рік на його долю припадає близько 20% експорту послуг, та швидкість зростання ІТ-індустрії складає близько 26% на рік. При цьому зайнятість на 2018 рік складає більш ніж 185 тисяч осіб, а виторг в абсолютному вимірі більш ніж 5 млрд дол. США. Найбільшим споживачем українських ІТ-послуг є США (81%), а саме такі всесвітньо відомі компанії як ISCO, IBM, Atlassian, Travelport, OpenText, Fluke Corporation та інші [4].

З розвитком функціонування ІТ-сфери в Україні позитивний вплив буде спостерігатися в різних аспектах господарської діяльності країни. Особливо

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

слід зазначити нарощування експортного потенціалу; збільшення кількості представників малого та середнього бізнесу; зростання кількості зайнятих в ІТ-сфері; формування середнього класу та платоспроможного попиту на внутрішньому ринку, що зумовлено високим рівнем заробітної плати ІТ-спеціалістів, через іноземних замовників даних послуг; розвиток фінансового сектору [5].

Отже, з позиції держави, дана орієнтована на експорт галузь, не використовує великий обсяг матеріальних ресурсів, не шкодить екології, має бути прикладом сфери економіки, до захисту і розвитку якої слід було б докласти максимум зусиль.

Список використаних джерел

1. Голидзьбіна А. В., Язвінська Н. В. Особливості сучасного ринку ІТ-послуг та специфіка просування на ньому. *Економічний вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут»*: серпень 2017, С. 291-298. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22359/1/EV2017_291-298.pdf.

2. Панасенко С., Микитась А. Методы маркетингового продвижения систем криптографической защиты информации. 2004. URL: <http://www.panasenko.ru/Articles/55/55.html>.

3. Горбатенко А. Особливості формування маркетингової стратегії на ринку ІТ-послуг. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*: зб. наук. праць; за ред.: М.Д.Балджи (голов.ред.). Одеса. 2019. № 5(268). С. 73-93. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2019/268/pdf/73-93.pdf>.

4. The country that codes IT. Industry in Ukraine. 2019 Market Report. URL: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/new.n-ix.com/uploads/2019/08/29/Ukr-report-29.pdf>.

5. Oleksenko Y. Makarenko.S. Features of IT market development in Ukraine. Innovative scientific researches: *European development trends and regional aspect: monograph*. Riga, Latvia, 2020. С. 152-173.

АСОРТИМЕНТНА ПОЛІТИКА НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Козир Т. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник: **Кирилко Н. М.**, старший викладач

кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів асортиментної політики торговельного підприємства. Завдання – пояснити сутність та зміст торговельного підприємства та провести аналіз його діяльності.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Предметом дослідження є процес формування асортиментної політики на прикладі торговельного підприємства – «veliki.ua Обухів». Об'єкт дослідження це пізнання форм та особливостей ведення асортиментної політики торговельного підприємства.

Для вирішення поставлених завдань дослідження необхідно вивчити та проаналізувати теоретичну базу асортиментної політики торговельного підприємства. Слід зауважити, що основні теоретичні аспекти, методика формування асортиментної політики висвітлено в наукових працях вчених, а саме: Саллівана М., Едкока Д., Пилипчука В. П., Оснача О. Ф. і Коваленка Л. П.

Асортиментна політика – це сфера діяльності керівника і фахівців торговельного підприємства, що є сукупністю принципів, стратегій і методик, які дозволяють стабільно функціонувати підприємству в умовах жорстокого конкурентного середовища.

Розробка та впровадження якісного і збалансованого асортименту товарів є надзвичайно важливим засобом залучення клієнтів та отримання очікуваного прибутку торговельного підприємства.

Головне завдання торговельного підприємства полягає у формуванні асортименту товару, який спрямований на максимальне задоволення попиту потенційних споживачів.

Асортиментна політика торговельного підприємства повинна враховувати найважливіший принцип – відповідність споживчого попиту товару.

При здійсненні споживачами основної покупки (велосипед) на торговельному підприємстві «veliki.ua Обухів», та наявності достатнього асортименту товарної продукції, купуються додаткові товари (шолом, взуття, спецодяг та ін.). Торговельне підприємство «veliki.ua Обухів», маючи велику номенклатуру товарів при постійному здійсненні агресивної маркетингової діяльності з метою популяризації товару, має можливість збільшити кількість потенційних споживачів. Також це сприяє на зміну доходів та прибутку підприємства.

Через товарну номенклатуру виникає необхідність роботи торговельного підприємства з різними постачальниками для підбору товару необхідної якості, враховуючи вимоги потенційних споживачів. Товарна номенклатура – це систематизований перелік усіх асортиментних груп товарів і товарних одиниць, що пропонуються виробником для реалізації [1, с 114].

Відомо, що серед підприємств торговельної сфери лідером на ринку є найбільш компетентним в асортиментній політиці, те підприємство, яке володіє методами її реалізації й максимально ефективно нею керує.

Асортимент товару повинен постійно урізноманітнюватися. На торговельному підприємстві, де представлено широкий асортимент однакового спортивного товару від різних виробників, є велика ймовірність того, що більша кількість клієнтів звернеться саме до такого підприємства для здійснення майбутніх покупок. Торговельне підприємство, яке акцентує увагу

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

на ведення асортиментної політики, має більші шанси для примноження кількості постійних споживачів. Крім того, деякі торговельні підприємства, в тому числі «Veliki.ua Обухів» можуть надавати певний асортимент послуг: замовлення товару через мережі Інтернет, обслуговування та консультації щодо майбутньої покупки, гарантійний ремонт та прокат – велосипедів.

Представлення нових видів товарів у необхідних обсягах і в певний час – це сутність управління асортиментною політикою торговельного підприємства.

Для сучасної асортиментної політики підприємств обов'язковим є включення в асортимент таких видів товарів, які перебувають на стадіях життєвого циклу зародження, росту та зрілості. На стадії спаду, товар приносить низький рівень прибутку, а можливо й збиток. Тому торговельному підприємству необхідно розпродати залишки запасів своєчасно та проаналізувати історію товару протягом його життєвого циклу. Це допоможе зменшити комерційні ризики (відсутність прибутків від реалізації товарів) і гарантуватиме підприємствам стійкий обсяг продажів і стабільні положення на ринку.

Таким чином, правильне ведення асортиментної політики торговельного підприємства, а саме – чим ширший асортимент і вища якість продукції, тим краще. Це є запорукою успішного розвитку торговельного підприємства «veliki.ua Обухів», його конкурентоспроможності у змаганні за лідерство на споживчому ринку серед представлення різновидів спортивних товарів. Крім того, важливо враховувати професійну організацію роботи досвідченого керівника і кваліфікованих фахівців підприємства у сфері асортиментної політики торговельного підприємства.

Список використаних джерел

1. Гармідер Л. Д., Самай І. О. Дослідження формування товарного асортименту підприємства. *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 111-118.
2. Панкратов Ф.Г., Серьогіна Р.К. Комерційна діяльність: навчальний посібник. Москва.: Маркетинг, 2006. 579 с.
3. Кирилко Н.М., Бабич Ю.А. Новітні методи дослідження поведінки споживачів. *Сучасні тренди поведінки споживачів і послуг: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф.*, 15-16 груд., 2017. Рівне.: РГДУ, 2017. С. 160-162.
4. Кирилко Н. М., Бабич Ю. А. Організація і сутність підприємництва в торгівлі. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі: матеріали XVII Всеукр. наук.конф. мол. вчен. та студ.*, 26-27 квітня 2018. Київ: КНУТД, 2018. т. 3, С. 147-148.
5. Кирилко Н. М., Бабич Ю. А. Конкуреноспроможність торговельних підприємств. *Новинки науки: дослідження, наукові відкриття, високі технології: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, 31 березня, 2019. Харків, 2019. С. 18-24.

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Колотій В. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

В Україні, як і в світі в цілому, серйозне занепокоєння з екологічної точки зору викликає стан агроєкосистем – погіршилися родючість ґрунтів, якість продукції рослинництва та тваринництва, стан навколишнього середовища в цілому. Ці проблеми спонукають до розвитку органічного сільського господарства. Більшість вчених відмічають активний розвиток цієї галузі в Україні та світі, що відбувається незважаючи на певні економічні та екологічні проблеми, та перспективність її розвитку.

Органічне (екологічне, біологічне) сільське господарство – це форма сільського господарства, при якій синтетичні добрива, пестициди, регулятори росту рослин та кормові добавки свідомо мінімізуються. Це виробнича система, яка підтримує ґрунт, екосистеми та здоров'я людини. При веденні органічного сільського господарства щоб збільшити врожайність, щоб забезпечити рослини елементами живлення, які вони потребують для свого росту і розвитку, щоб боротися зі шкідниками та бур'янами, застосовують ефект сівозмін, різноманітні методи обробки ґрунту, органічні добрива (гній, компости, сидерати, торф, промислові та господарські відходи, пожнивні залишки та інше) тощо [1].

Український органічний ринок наразі розвивається. Адже через розмір країни (603 600 км², в тому числі 42,7 млн га сільськогосподарських земель (за даними Державної служби статистики України), географічне положення, близькість до потенційних міжнародних покупців та поширення родючого чорнозему, Україна має вигідні умови для ведення органічного сільського господарства.

Так як на даний час органи державної статистики не складають статистичну звітність у галузі органічного виробництва, Офіс підтримки реформ при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України зібрав дані оперативного моніторингу щодо основних показників органічного сільського господарства від органів сертифікації, що сертифікували органічне виробництво і торгівлю органічними продуктами в Україні (станом на 31.12.2018 року):

– загальна площа сільськогосподарських земель, що мають органічний та статус перехідного періоду, які сертифіковані за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС – 309 100 га;

– площа сільськогосподарських земель, що мають органічний статус – 233 500 га;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– частина органічних земель від загальної площі земель, які мають сільськогосподарське призначення – 0,7%;

– загальна кількість операторів органічного ринку, включаючи 501 сільськогосподарського виробника, сертифікованих за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС та США (NOP) – 635 [3].

На даний момент внутрішній споживчий ринок органічної продукції в Україні розширюється за допомогою найбільших мереж супермаркетів. Основними видами органічної продукції, що виробляється в Україні є зернові культури, крупи, молоко та молочні продукти, м'ясо та м'ясні продукти, фрукти та овочі. Також споживачі в українських магазинах можуть придбати наступні категорії органічних продуктів: борошно, макаронні вироби, яйця, рослинні олії, мед, консервовані продукти (ягідні пасти, сиропи, джеми), напівфабрикати, спеції тощо. 2019 року в Україні функціонувало 60 переробних підприємств, що виробляли кінцеву фасовану органічну продукцію, яка потім продавалась на внутрішньому ринку. Найбільша проблема розвитку вітчизняного органічного ринку зумовлена низьким рівнем досвідченості споживачів про органічну продукцію та низька купівельна спроможність [3].

Що ж стосується експорту, то вітчизняну органічну продукцію купують переважно країни ЄС. Найбільшими країнами-споживачами української органічної продукції є Нідерланди, Німеччина, США, Швейцарія, Італія, Великобританія, Австрія, Польща, Чехія, Франція, Угорщина, Румунія, Бельгія, Болгарія, Литва, Канада та Данія. Також продукція експортується в Австралію та деякі азіатські країни. Основна експортна продукція – зернові та олійні культури, гриби, горіхи, ягоди та фрукти. Також експортується макуха соняшника, олія соняшникова, шрот соняшниковий, борошно, яблучний концентрат та березовий сік. За даними Європейської комісії, Україна посіла четверте місце у світі за обсягом органічної продукції, що постачається до ЄС, у 2018 році – 266 741 т, що становить 8,2% від загальної кількості органічної продукції, що імпортується до ЄС [3].

Отже, можна зробити висновок, що розвиток органічного сільського господарства є важливим та перспективним як для вітчизняних аграріїв так і для споживачів та держави в цілому, особливо з точки зору продовольчої безпеки, здорового харчування та захисту навколишнього середовища.

Розвиток органічного сільського господарства в Україні дозволить досягнути наступних результатів:

– відтворення родючості ґрунтів та захищення навколишнього середовища;

– розвиток сільських місцевостей та покращення рівня життя сільського населення;

– підвищення ефективності та рентабельності сільськогосподарського виробництва;

– забезпечення споживчого ринку якісною та здоровою продукцією;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- забезпечення продовольчої безпеки у країні;
- поліпшення іміджу України як виробника та експортера високоякісної здорової органічної продукції;
- посилення експортного потенціалу країни;
- покращення загального добробуту громадян держави [2].

Для подальшого розвитку виробникам необхідно запроваджувати нові інноваційні технології вирощування органічної продукції та забезпечувати подальше виробництво органічної продукції шляхом самостійного вирощування сировини, а державі – вживати заходи для підвищення кваліфікації виробників органічної продукції, розробити систему дотацій тощо.

Список використаних джерел

1. Головний сайт для агрономів Superagronom.com: *веб-сайт*. URL: <https://superagronom.com/slovník-agronoma/organichne-zemlerobstvo-id18574> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Офіційний сайт Федерації органічного руху України: *веб-сайт*. URL: <http://organic.com.ua/doczilnist-rozvytku-v-ukrayini/> (дата звернення: 12.11.2020).
3. Інформаційно-аналітичний портал АПК України: *веб-сайт*. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення: 12.11.2020).

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНІ

Копил О. В.

аспірант кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Дніпровський державний технічний університет
Науковий керівник: Коренюк П.І., д.е.н., професор

Виробнича і науково-технічна діяльність організацій тісно пов'язана з обсягами та формами здійснюваних інвестицій. Тому динамічний розвиток економіки країни неможливий без докорінного поліпшення ситуації в інвестиційній сфері і створенні сприятливих умов для підвищення ділової активності всіх учасників інвестиційного процесу.

Термін «інвестиції» походить від англійського дієслова «to invest», що означає «вкладати» [1]. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених в своїх працях давали визначення поняттю «інвестиції». Так на думку О. Бланка, інвестиції – це вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою одержання прибутку, а також досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику і ліквідності [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права, що впливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності; сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але незапатентованих (ноу-хау); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності [3].

Таким чином, інвестиції відіграють значну роль і мають велике значення для розвитку економіки України на макрорівні (рис. 1).

Рис. 1. Значення та роль інвестицій на макрорівні

Джерело: розроблено автором.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Аналізуючи дані наведені на рис. 1, можна стверджувати, що роль інвестицій на макрорівні є досить значною для національної економіки та підвищення ефективності суспільного виробництва. Залучення інвестицій сприяє, зокрема, збалансованому розвитку всіх галузей економіки, що в результаті призводить до комплексного зростання рівня національної економіки.

Стан економіки країни залежить від ефективності функціонування всіх суб'єктів господарювання, тобто комерційних організацій. Саме інвестиції, і в першу чергу капітальні вкладення, служать основою для забезпечення цієї ефективності на підприємстві (рис. 2).

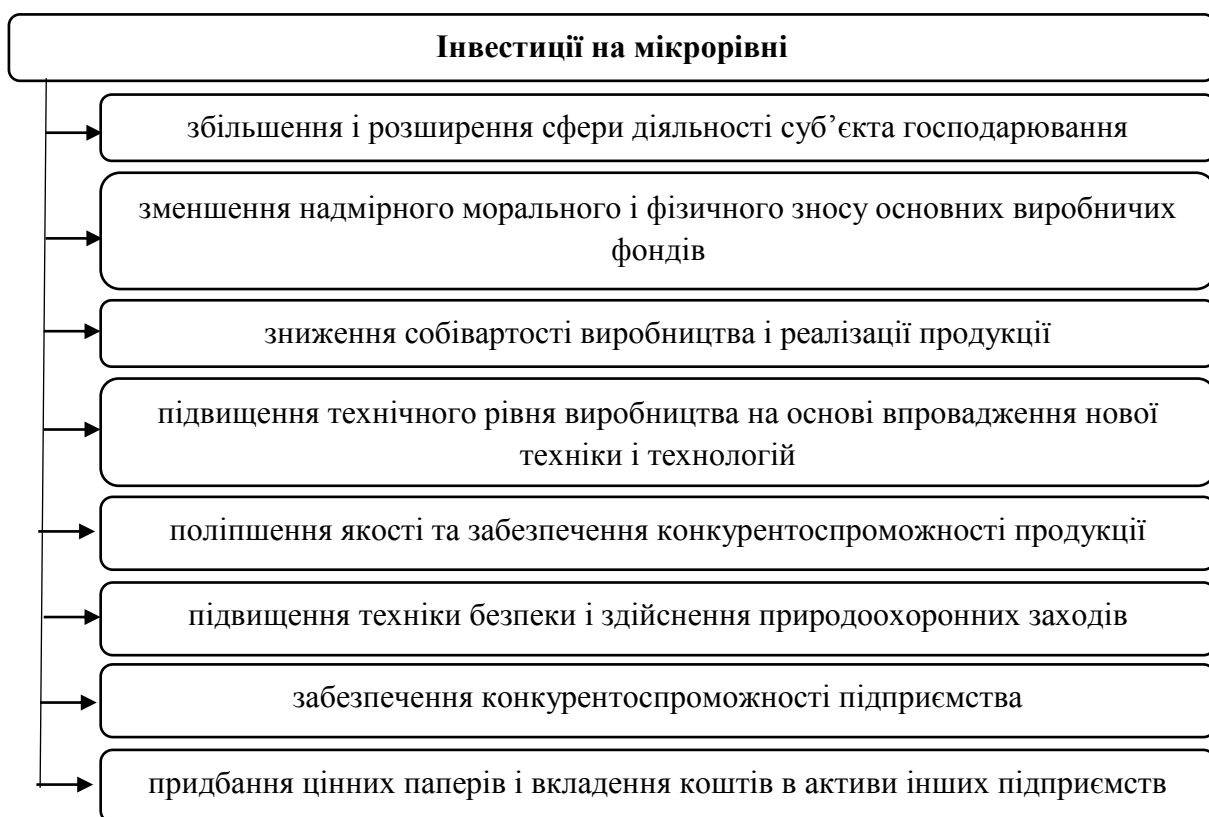

Рис. 2. Значення та роль інвестицій на мікрорівні

Джерело: розроблено автором.

Виходячи з даних наведених на рис.2, можна стверджувати, що інвестиції на мікрорівні сприяють зростанню конкретності підприємства, адже за рахунок залучення інвестицій є можливим оновлення основних фондів підприємства та покращення процесу виробництва товарів та послуг.

Також приходимо до висновку, що інвестиції мають ряд ознак:

- здатність приносити дохід;
- інвестори можуть мати відмінні цілі від загальноекономічних цілей держави;
- певний термін вкладення коштів;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- мають цілеспрямований характер;
- завжди існує ризик вкладення капіталу.

Тобто, інвестиції є важливою економічною категорією, і вони грають виключну роль як на макро-, так і на мікрорівні, і в першу чергу для простого і розширеного відтворення, структурних перетворень, отримання максимального прибутку, внаслідок чого відбувається вирішення в тому числі і багатьох соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Бланк І. А. Инвестиционный менеджмент: учеб. курс. Москва: Эльга-Н, 2012. 398 с.
2. Щерба А. О. Підходи до визначення інвестицій та інвестиційної активності підприємств. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. 2016. С. 160-174.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Костишин К. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Львівський національний університет ім. І. Франка

Науковий керівник: Огінок С.В., к. е. н.

У сучасному світі поняття економічного зростання пов'язане з екологічними стандартами та зобов'язаннями щодо їх виконання. За умов погіршення стану довкілля та кліматичних змін, впровадження фінансової політики сталого розвитку є одним з основних питань при визначенні вектора економічного розвитку держави.

У зв'язку з цим усе більшої популярності набуває зелена економіка (англ. «green economy»). Взірцями її успішного запровадження є багато провідних країн світу, таких як Німеччина, Великобританія, Швейцарія та інші. Тож фактично зелену економіку слід розглядати не лише як шлях до сталого розвитку, а й як один з ефективних шляхів розвитку економіки в цілому.

Серед провідних науковців, які працювали над дослідженням зеленої економіки, можна відзначити М. Букчин, Р. Кейтс, Д. Піарс, Дж. Сеш. В Україні проблемами, пов'язаними з цим поняттям, займаються: С. Біла, Л. Мусіна, Т. Сухорукова, О. Чмир та інші. Проте залишається багато нерозв'язаних проблем як у сфері зеленої економіки загалом, так і у її впровадженні в Україні.

Згідно з визначенням ЮНЕП (англ. UNEP, United Nations Environment Programme), зелена економіка – це економіка, що сприяє поліпшенню

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

добробуту людей та соціальній справедливості, водночас значно зменшуючи екологічні ризики та екологічний дефіцит [1]. У зв'язку з глобальними змінами клімату та погіршенням екології, країни усього світу повинні об'єднатися з метою збереження довкілля.

Існує кілька напрямів зеленої економіки, в основі кожного з яких – основні принципи біоетики:

1. Впровадження відновлюваних джерел енергії. Це впливатиме не лише на покращення кліматичної ситуації, а й на збереження невідновлюваних джерел енергії.

2. Удосконалення системи управління відходами. До даного принципу належать сортування відходів, забезпечення відповідної інфраструктури.

3. Удосконалення системи управління водними ресурсами. Перш за все це стосується збереження прісної води, а також низки заходів, спрямованих на використання й очищення водойм.

4. Розвиток «чистого» транспорту. Як і зазначено у визначенні зеленої економіки, метою цього напрямку є заміна шкідливого для екології транспорту, скорочення використання транспорту загалом, проте без шкоди для добробуту і мобільності людей.

5. Органічне землеробство в сільському господарстві. Йдеться про припинення використання різноманітних добрив штучного походження, що згубно впливають не лише на вирощену продукцію, а й на ґрунти.

6. Енергоефективність у житлово-комунальному господарстві. Неefективна теплоізоляція сприяє збільшенню втрати тепла, що впливає не лише на зміни клімату, а й на використання енергетичних ресурсів.

7. Збереження та ефективне управління екосистемами. У сучасному світі людина завдає все більше шкоди довкіллю, тож даний підхід передбачає впровадження відповідних заходів, спрямованих на подолання екологічної кризи [2, ст. 79].

Зелена економіка – це відносно молода (друга половина ХХ-ХХІ ст.) та інноваційна галузь науки. Тож країни, у яких переважає консюмеризм і деструктивні фактори економічного розвитку мають багато проблем з реалізацією екологічного підходу і його становленням.

Україна повинна здійснити перехід до зеленої економіки, проте існує багато чинників, що уповільнюють цей процес:

- 1) надмірне використання мінерально-сировинних ресурсів;
- 2) енерговитратні технології, що згубно впливають на стан довкілля;
- 3) проблема утилізації промислових відходів;
- 4) низький рівень використання альтернативних джерел енергії;
- 5) відсутність пріоритезації ресурсозбереження, натомість – орієнтація на деструктивний для екології розвиток економіки [3, ст. 45-47].

Окрім цього варто зазначити, що в цій сфері відсутнє ефективне державне стимулювання і правове регулювання. Ціни на продукцію, виготовлену згідно з

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

екологічними стандартами, вищі за ціни на ті її види, виробництво яких шкодить довкіллю. Це формує збільшення попиту на дешевші товари, що змушує виробника вдаватися до використання технологій і методів, орієнтованих на збільшення прибутку, а не на збереження екології.

З огляду на вищезазначені фактори можемо сформувати певні рекомендації. Вважаємо, що шляхи розв'язання більшості проблем, пов'язаних з неекологічністю економіки України, полягають в провадженні певної державної політики.

По-перше, варто забезпечити державне стимулювання та підтримку. Це стосується не лише відповідного законодавства, а й інвестування, дотацій та субсидій підприємствам, що базують свою діяльність на підходах і принципах зеленої економіки. По-друге, посилити контроль насамперед над сферами виробництва тих видів продукції, виготовлення яких передбачає велику кількість токсичних викидів, використання шкідливих для екології речовин та технологій. Також потрібно збільшити попит саме на екологічно виготовлену продукцію. Важливим є інформування населення про зміни клімату, а активна популяризація способу життя, що завдає мінімальної шкоди довкіллю. Ще однією рекомендацією є підвищення інтересу людей до тих видів товарів і послуг, які не завдають шкоди природі.

Як зазначає О. Добровольська, повинна здійснюватися підтримка освіти і науки, що приведе до розробки нових технологій, здатних мінімізувати згубний вплив на довкілля [4, ст. 199].

За деякими даними, перехід до зеленої економіки можна забезпечити щорічними внесками у розмірі 2% світового ВВП протягом 2012-2050 років. За 5-10 років інвестиції в цю галузь виявляться ефективнішими, аніж у звичайний розвиток. [5, ст. 160].

На основі проведених досліджень, впровадження, становлення і розвиток зеленої економіки в Україні – це не питання вибору, а гостра необхідність. Згідно з даними Світового банку, країни-лідери за ВВП, які здійснюють політику переходу до екологічних шляхів економічного розвитку, водночас демонструють стабільний приріст ВВП як одного з основних макроекономічних показників. Це свідчить про те, що впровадження зеленої економіки створює робочі місця, стимулює економічний прогрес і одночасно знижує такі істотні ризики, як наслідки зміни клімату, зростання дефіциту водних ресурсів. Вона підтвердила свою ефективність на практиці не лише в економіці, але й у сфері екології, тож є необхідною стратегією розвитку економік усіх держав світу.

Список використаних джерел

1. About green economy. United Nations Environment Programme: *веб-сайт*. URL: <https://www.unenvironment.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy> (дата звернення: 10.11.2020).

2. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 75-83.

3. Гура А. О., Гуцан Т. Г. Зелена економіка: сутність, чинники та перспективи розвитку в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка*. 2017. Вип. 17. С. 42-52.

4. Добровольська О. В. Зелена економіка: теорія та практика імплементації в Україні. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 1 (18). С. 196-205.

5. Романчукевич В. В. Екологічні стандарти державної фінансової політики сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 22. С. 158-162.

ІНДЕКС ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЯК ПОКАЗНИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ

Кравець В. Р.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Донецький національний університет ім. В. Стуса

Науковий керівник: Лактіонова О. А., д.е.н., доцент

Одним із важливих чинників формування потужної економіки будь-якої країни є інвестиції. Вони дозволяють розвивати ту чи іншу галузь економіки, вивести її на новий рівень, поліпшити економічне та фінансове становище країни в цілому. На жаль, сьогодні великі західні інвестори з обережністю ставляться до України. Тому необхідно корегувати всі фактори, які негативно впливають на формування сприятливого інвестиційного клімату, та підсилювати ті фактори, які є позитивними. Дослідження показника інвестиційної привабливості є важливим в умовах сучасного розвитку України та зміни її геополітичних векторів і має як теоретичне, так і практичне значення.

Питанням інвестиційного забезпечення розвитку економіки не один рік займається низка вчених та науковців. Серед них варто виокремити В. О. Вакулову, О. І. Маслака, В. А. Таловер, І. О. Бланка, М. Ю. Гусарова, однак дане питання ще потребує актуалізації досліджень щодо нових тенденцій та реалій формування інвестиційної привабливості України.

Мета дослідження полягає в аналізі індексу інвестиційної привабливості як важливого фактору розвитку економіки України, а також у пошуку способів зміцнення позицій країни на ринку інвестицій.

Інвестиційна привабливість країни – це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних, макро- і мікроекономічних умов

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

функціонування національної економіки, що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

В Україні існує низка інвестиційно привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: великий ємний та фактично конкурентно необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; порівняно дешева та, водночас, кваліфікована робоча сила; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (наявність портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання) тощо.

За результатами нової хвилі опитування, у другій половині 2020 року Індекс інвестиційної привабливості склав 2,95 балів із 5 можливих та перебуває у негативній площині. Хоча порівняно з попереднім періодом показник Індексу дещо зріс (2,85 у першій половині 2020 року) (рис. 1) [1].

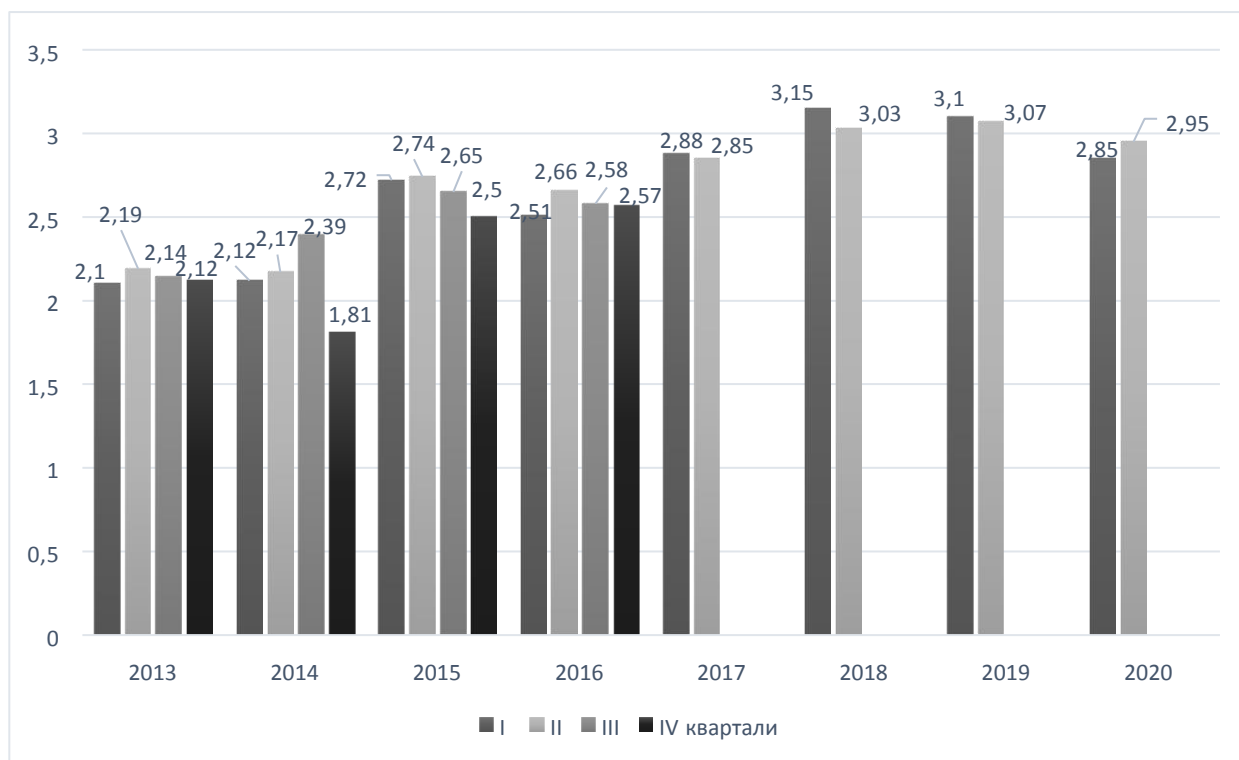

Рис. 1. Динаміка Індексу інвестиційної привабливості України протягом 2013–2020 років

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Приріст прямих інвестицій в Україну в I кварталі 2020 року склав 45,5 млн дол. Для порівняння, показник попереднього періоду становив 3,07 балів та демонстрував нейтральне ставлення інвесторів до бізнес-клімату країни. Результати опитування вказують на відчутне погіршення настроїв бізнесу. Так під час минулої хвилі опитування кількість незадоволених інвестиційним кліматом становила 40 %, зараз їх кількість зросла до 57 %. Відсоток задоволених

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

поточним станом також зменшився, наразі тільки 19 % топ-менеджерів вважають бізнес-середовище сприятливим (наприкінці 2019 року таких було 25%).

Основними факторами, які впливають на інвестиційну привабливість, є: внутрішня політична стабільність країни, усталеність нормативно-правової бази щодо підприємницької та інвестиційної діяльності, що гарантує недоторканість приватної власності, характер та темпи зростання економіки, стан фондового ринку, фінансово-кредитної системи, місткість і платоспроможність внутрішнього ринку, природні ресурси, соціально-культурні фактори країни [3].

До факторів, які формують негативну репутацію, належать:

- політична нестабільність;
- геополітична невизначеність України;
- високий рівень інфляції;
- відтік робочої сили закордон;
- інвестування в «стандартні» галузі тощо.

До так званих «стандартних» галузей слід зарахувати аграрну, металургію та торгівлю. Проте найбільш динамічно зростаючою галуззю в сучасному світі є сфера послуг та ІТ-технології.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Приєднання України до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та набуття членства в Інвестиційному комітеті ОЕСР надає такі суттєві переваги для країни, а саме:

- свідчитиме про запровадження Україною міжнародних стандартів здійснення інвестиційної діяльності;
- сприятиме залученню прямих іноземних інвестицій шляхом усунення обмежень щодо секторів, в яких іноземне інвестування заборонене, та забезпечення національного режиму для транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) відповідно до системи розвитку міжнародних стандартів у регулюванні відносин ТНК із країнами, що приймають їхні інвестиції;
- сприятиме поліпшенню конкурентного середовища та впливу на впровадження і розповсюдження інновацій;
- сприятиме реалізації принципів та стандартів соціальної відповідальності бізнесу згідно з керівними принципами ОЕСР щодо ведення відповідального бізнесу.

Виконання всіх цих умов дозволило б зміцнити позиції України за показниками Індексу інвестиційної привабливості [4].

Отже, позиції України в міжнародних економічних рейтингах вже тривалий час залишаються досить слабкими. Разом з тим, в Україні є значний інвестиційний та людський потенціал, ефективне використання якого може

бути передумовою поступового підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни у світових рейтингах.

Стратегічний розвиток України має бути спрямований на продовження проведення ефективних реформ щодо зміцнення вітчизняної економіки та підвищення її міжнародного іміджу. Зокрема, Україні слід зосередити значну увагу на зміцненні фінансових ринків, вдосконаленні судової системи, вирішенні конфліктів з країною-агресором, подоланні корупції та бюрократії. Зусилля держави слід також спрямувати на вирішення проблем в комерційній сфері та, тим самим, формування сприятливого бізнес-середовища. У цій сфері реформи мають бути направлені на створення максимальної прозорості використання інвестиційних ресурсів, вибір ефективних інструментів податкового навантаження на бізнес з іноземним капіталом, розвиток інвестиційно-привабливих сфер (сфера послуг та інформаційних технологій).

Список використаних джерел

1. Індекс інвестиційної привабливості України: статистика. URL: <https://finpost.com.ua/news/15597>.

2. Критично знизився показник індексу інвестиційної привабливості України: статистика. URL: <https://agropolit.com/news/12720-kritichno-znizivsyapokaznik-indeksu-investitsiynoyi-privablivostiukrayini>.

3. Антонюк К. Г. Фактори інвестиційної привабливості туристичної сфери України. *Modern Economics*. 2019. № 13. С. 168-173. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations>.

4. Кучерявенко С. Ю. Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сфери послуг. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. № 2. С. 44-47. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3320>.

СИСТЕМА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Кравець В. Р.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Донецький національний університет ім. В. Стуса

Науковий керівник: Матвійчук В.І., к.е.н., доцент

Бюджет держави виступає дієвим інструментом регулювання економічних процесів і засобом реалізації державної політики; в ньому концентрується вагома частка валового внутрішнього продукту, що централізовано розподіляється на розвиток національної економіки. При цьому ключові функції бюджету (розподільча, контролююча та акумулятивна) виконуються за рахунок ефективного управління його складовими, в першу чергу, видатковою частиною. Процес управління видатками бюджету ускладнюють політична

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

нестабільність, загроза суверенітету і територіальної цілісності країни, дисбаланс фінансової системи.

Дослідження проблемам формування системи видатків державного бюджету присвячені праці багатьох науковців таких як Пасічник Ю.В., Васютинська Л.А., Проць Н.В., Рябушка Л. Б. Бабич А. М., Павлов Л. П. та багато інших. Однак, залишається актуальним питання оптимізації державних видатків.

Метою роботи є теоретичні та практичні рекомендації щодо формування системи видатків державного бюджету та їх вдосконалення.

Відповідно до Бюджетного кодексу України видатки бюджету – це кошти, що спрямовується на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [1].

На думку Бабич А. М. та Павлова Л. П., видатки бюджету представляють собою економічні відносини між державою, юридичними і фізичними особами, які виникають у процесі розподілу та використання бюджетних ресурсів, реалізуються в об'єктивних економічних процесах і проявляються за допомогою структурного різноманіття, динамічності та функціональної особливості. [2, с. 115]. Для обґрунтування видатків як відкритої системи вважається за доцільне дослідити їх склад і структуру, що дозволить зробити висновки та узагальнення з приводу економічного, соціального і політичного стану розвитку країни на певний період часу (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура та динаміка видатків державного бюджету
за функціональною класифікацією за 2017-2020 рр., млн. грн**

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Загальнодержавні функції	147 997	177 186	168 207	258 873
Оборона	74 346	88 566	106 628	118 140
Громадський порядок, безпека та судова влада	82 680	109 363	140 151	148 411
Економічна діяльність	43 900	84 008	72 365	88 483
Охорона навколишнього природного середовища	4 128	4 566	6 316	7 395
Комунальне господарство	39	344	108	304
Охорона здоров'я	78 512	86 652	38 562	112 300
Духовний та фізичний розвиток	7 974	10 534	9 967	9 511
Освіта	93 346	105 001	51 658	55 117
Соціальний захист та соціальне забезпечення	276 414	286 663	218 629	315 705
Міжбюджетні трансферти (окрім освітніх, медичних та пільг ЖКГ)	32 819	35 753	260 302	152 186
Всього видатків	841 103	988 634	1 072 892	1 266 425

Джерело: сформовано автором за даними [3].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Видатки бюджету відображають функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку, взаємозалежність між економікою і фінансами країни, відносини даної країни з іншими країнами.

Система видатків бюджету являє собою сукупність певних напрямків видатків (програм), їх структура, а також відносини між відповідними органами в процесі планування і виконання видатків, складання звітності та контролю за виконанням видаткової частини бюджету [4, с. 62].

Протягом 2017-2020 років видатки державного бюджету зросли на 66,4%. За досліджуваний період видатки на оборону збільшилися на 62,9%. Також зросли видатки на соціальний захист – майже в 2 рази, на правоохоронні органи – на 55%, видатки на житлово- комунальне господарство – 7,8 разів. Протилежна тенденція спостерігалася із видатками на освіту, їх частка зменшилась на 41%.

Протягом 2017-2020 років видатки державного бюджету зросли на 66,4%. За досліджуваний період видатки на оборону збільшилися на 62,9%. Також зросли видатки на соціальний захист – майже в 2 рази, на правоохоронні органи – на 55%, видатки на житлово- комунальне господарство – 7,8 разів. Протилежна тенденція спостерігалася із видатками на освіту, їх частка зменшилась на 41%.

У результаті аналізу структури видатків держбюджету за функціональною класифікацією було виявлено такі проблеми:

- відсутність ефективних механізмів середньострокового планування та прогнозування, забезпечення результативності видатків, недосконала організація бюджетного процесу, що обмежує можливості поліпшення методів управління державними фінансами;

- найбільша частка в структурі видатків бюджету міжбюджетних трансфертів, видатків на соціальний захист та загальнодержавні функції. Зокрема, серед загальнодержавних функцій перше місце посідає обслуговування боргу (10,55 %);

- досить низька частка видатків на соціальні цілі: освіту (4,35%), охорону здоров'я (8,8%), соціальний захист та забезпечення (24,9%) – зважаючи на розвинуті країни, на реалізацію програм соціальної спрямованості має спрямовуватися не менше 50 % видатків зведеного бюджету.

На сьогоднішній день видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (24,9%) значно перевищують видатки на економічну діяльність (7,1%), що, на нашу думку, і є причиною гальмування економічного розвитку країни.

За результатами аналізу структури видатків Державного бюджету України, визначивши основні проблеми та недоліки в процесі їх формування та виконання, ураховуючи досвід країн із розвинутою економікою, можна запропонувати такі практичні заходи для вдосконалення системи видатків:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– скорочення видатків на утримання органів влади й управління, судів і прокуратури, а також упорядкування структури цих органів. Цей захід є може бути реалізований шляхом: скорочення кількості державних органів та чисельності їх працівників; аналізу функцій органів влади для уникнення їх дублювання; жорсткої економії коштів на утримання апарату держуправління;

– збільшення видатків державним підприємствам для підтримання їхнього розвитку й сприяння стабілізації. Першочерговому фінансуванню підлягають сільське господарство, паливно-енергетичний комплекс та обробна промисловість;

– раціоналізація видатків на соціальну сферу (перегляд пільг, спеціальних пенсій, рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, поширення платних послуг); оптимізація видатків бюджету без скорочення пільг за рахунок послідовного впровадження госпрозрахункових форм фінансування установ, зокрема самофінансування; вирішення проблем дефіциту Пенсійного фонду України через проведення реформи, спрямованої на оптимізацію виплат солідарної системи та розвиток накопичувальної системи державного пенсійного страхування.

Удосконалення системи бюджетних видатків повинно здійснюватися у сфері управління, економічної діяльності, а також у соціальній сфері. Одними із пріоритетних її напрямків є вдосконалення державного контролю, бюджетного та податкового законодавства, мережі виконавців, перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування та інші.

Список використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-V. (дата звернення: 14.10.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

2. Бабич А. М., Павлова Л. Н. Державні та муніципальні фінанси: підручник. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 687 с.

3. Про Державний бюджет на 2020 рік: Закон України від 11.10.2019 р. № 294-IX. (дата звернення: 04.10.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

4. Проць Н. В. Система видатків державного бюджету України: проблеми та необхідність оптимізації. *Фінансовий простір*. 2016. № 2. С.61-68. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/467>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ

Кравченко С. І.

студентка

Торговельно-економічний коледж КНТЕУ

Науковий керівник: Бравославська Н.В., викладач економічних дисциплін

Сьогодні ми є свідками радикальної трансформації у світовому виробництві, що не має аналогів у минулому. Стало зрозумілим, що цифрова економіка істотно змінює традиційні бізнес-процеси, які назвали цифровізацією.

Багато українських компаній вже протягом декількох років збільшують ефективність, конкурентоспроможність та капітал внаслідок реалізації діджитал трансформації.

Українські бізнеси почали використовувати інтернет-продажі, їхня частка в українському ритейлі – близько 4%, середньосвітовий рівень – 16%.

Питання цифрової трансформації стосується бізнесу в різних сферах: фармацевтичного, фінансового сектору, логістики, і не важливо, це маленький магазин чи велика корпорація. Головне – бажання компанії бути конкурентоспроможною.

Наприклад, бізнес зі сфери роздрібної торгівлі отримує додаткові маркетингові можливості, впроваджуючи CRM на платформі Microsoft Dynamics 365 та Azure. А виробнича компанія, переходячи на інтелектуальні пристрої із застосуванням технологій інтернету речей (IoT), отримує більш ефективну взаємодію між відділами.

У партнерській екосистемі Microsoft Україна є понад 1200 українських ІТ-компаній, які адаптують хмарні рішення корпорації під потреби окремих підприємств, розробляють власні рішення на хмарній платформі Azure і впроваджують їх у бізнеси своїх клієнтів. Так сотні компаній в Україні отримують необхідні інструменти для власної діджитал трансформації [1].

Відомі компанії, які вже впровадили бізнес-трансформації. Microsoft і тисячі інших SaaS-компаній продають не софт, а сервіс з використання програмного забезпечення. Audi замінила розставлені автомобілі в автосалонах на бутіки з великими тачскрінами, за допомогою яких покупці можуть повністю дослідити автомобіль, який їх цікавить.

Компанія Spotify придумала нову бізнес-модель, яка допомогла боротися з піратством. Раніше для того, щоб послухати музику, ми купували диски, потім – окремі пісні. Але це все одно не рятувало від крадіжки інтелектуальної власності. І от з'явився сервіс Spotify, який пропонував слухати музику безкоштовно, зате вставляв рекламу, доходи від якої ділилися між музикантами. Однак, цих доходів було мало, тому компанія розробила бізнес-модель freemium, яка передбачає наявність безкоштовної скороченої версії та повної доступної за передплатою. Це дозволило людям слухати багато музики за невелику плату і відпала необхідність шукати піратські версії пісень [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Цифрова трансформація бізнес-моделей дає такі переваги [3]:

- більше клієнтів (75%). За допомогою онлайн-каналів і комунікації з клієнтами будь-яка компанія може дізнатися не тільки про те, що думають і чого хочуть покупці, а й вплинути на їхні рішення;
- підвищення задоволеності клієнтів (63%). Люди стали частіше використовувати технології не тільки в цілях пошуку і навчання, а й для порівняння продуктів і послуг;
- збільшення лідогенерації (49%). Лідогенерація – це генерація інтересу споживача або клієнта до продуктів або послуг підприємства;
- зростання трафіку (53%) – використовуючи в бізнесі цифрові канали, збільшиться чисельність клієнтів.

Однією з головних цілей Міністерства цифрової трансформації до 2024 року є оцифрування 100% послуг, які надає держава. Для цього створений портал «Дія».

На сьогодні, «Дію» встановили 1 756 160 українців: запитів на отримання прав – 1 428 812; виданих прав – 757 815 (53%); запитів на отримання техпаспорта – 1 428 792; виданих техпаспортів – 624 105 (44%) [4].

Під час презентації проекту в Мінціфри пообіцяли доповнити мобільний додаток «Дія» сервісами для підприємців. Там вони зможуть зареєструватися як фізичні особи-підприємці, а також закрити свій бізнес.

Крім цього, «Дія» планує відкрити фізичні центри підтримки і консалт-хаби для бізнесменів з різних міст країни. Першу консалтинг-зону відкриють в Харкові [5].

Міністерства цифрової трансформації прагне розвивати українське підприємництво, тому створило зручний і корисний продукт для малого і середнього бізнесу – Національну онлайн-платформу для підприємців «Дія.Бізнес».

У відомстві зазначили, що на новій онлайн-платформі кожен власник малого та середнього бізнесу знайде важливу інформацію: ідеї, перелік сервісів і програм підтримки від держави, а також зможе отримати професійні консультації [6].

Ефективне ведення бізнесу в умовах діджиталізації вимагає застосування цифрових технологій у бізнес-процесах, управлінні та бізнес-моделях у цілому, адже здатність підприємств до тривалого функціонування залежить від того, наскільки продуманими є їхні бізнес-моделі з погляду створення споживчої цінності. Цифрові технології та нові аналітичні методи створюють нові можливості у функціонуванні й розробленні бізнес-моделей [7].

Список використаних джерел

1. Цифрова трансформація бізнесу. Інтерфакс : веб-сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-release/640817.html>.
2. Цифрова трансформація бізнесу. Бізнес-погляди : веб-сайт. URL: <https://businessviews.com.ua>.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

3. Деякі аспекти цифрової трансформації підприємств. Бсес : веб-сайт. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/21.pdf.
4. Застосунок «Дія» завантажили вже понад 1,7 мільйона користувачів. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2892130>.
5. «Дія.Бізнес». Як працює сервіс і чим він корисний. Сторінки : веб-сайт. URL: <https://thepage.ua>.
6. Запускається «Дія.Бізнес». Що відомо?. Еправда : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/02/22/657369/>.
7. Вплив діджиталізації на бізнес-моделі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: веб-сайт. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/24_2_2019ua/24.pdf.

ЗМІНА ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Кубанов Р. А.

к. пед. н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту,
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»

Публічне управління як різновид управління, виникло у другій половині ХХ сторіччя для визначення діяльності, яка забезпечує ефективне функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування задля результативної реалізації державної політики у всіх сферах суспільного життя. Проте численні зміни в навколишньому середовищі, що відбувалися наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., призвели до того, що простір і час перестали відігравати вирішальну роль, змушували створювати більш досконалі моделі і концепції управління. Іншими словами, це означає зміну сучасної демократичної парадигми управління на більш відкриту, відповідну інформаційному суспільству, яка сприяє утвердженню плюралізму, нових цінностей, потреб, методів і процедур.

Значний вклад у розвиток теорії публічного управління, дослідження сутності та особливостей різних моделей публічного менеджменту зроблено такими науковцями як К. Аллен, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, В. Бодров, Д. Вальдо, С. Хантінгтон, К. Худ, Ю. Шаров та ін.

Мета дослідження – розглянути підходи, що панують у науковому полі щодо зміни парадигми публічного управління.

Публічне управління, на відміну від державного управління, основними засобами якого є «вказувати та контролювати», зобов'язує менеджерів публічного сектору заохочувати й стимулювати працівників, а також представників широкої громадськості та окремих організацій, працювати разом для досягнення бажаних результатів та може вживатися у щонайменше трьох

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

основних значеннях: діяльність державних службовців і політиків; структури і процедури органів державної влади; системне вивчення діяльності, структури та процедур. Отже, публічне управління як діяльність, що забезпечує ефективне функціонування цілої системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, передбачає широке залучення різних зацікавлених сторін до розробки та реалізації державної політики.

Саме цілісна поєднання державного управління, місцевого самоврядування та публічного адміністрування формують сучасне публічне управління. Це можна переконливо довести використовуючи мультипарадигмальний підхід. У відповідності до сучасних наукових досліджень парадигма – це модель порушення проблеми та її вирішення. Стосовно публічного управління існує кілька парадигм, які передбачають переосмислення з метою формування нової концепції публічного управління. Перша парадигма має відношення більше до державного управління ніж до публічного, однак із урахуванням новітніх досліджень та представлених підходів, сутність її полягає у наступному: зміна завдань державного управління з урахуванням адміністративних реформ та їх оптимальний перерозподіл не тільки у частині реалізації економічного механізму, але і організаційного, пов'язані зі зміною функцій органів влади та реформуванням їх організаційних структур (наприклад, виробництвом публічних послуг). Тобто трансформація функцій державного управління у функції публічного, при чому виробництво та надання публічної послуги здійснюється органами публічної влади та підлягає вимірюванню через результативність і ефективність. Згідно цією парадигмою держава виступає у якості «гарант – регулятор». Себто з початку надання послуг – це виконання державою гарантованої функції, а вже потім – регуляторної. Друга парадигма формується під впливом адміністративного та ситуаційного підходів. Її сутність полягає у залученні кожного члена суспільства до управління країною через референдуми, вибори, звернення. Тобто ця парадигма підкреслює основну сутність публічності в управлінні державою: розвиток активної участі громадянина та громадянського суспільства в управлінському процесі з урахуванням адміністративної складової.

Н. П. Дяченко зазначає, що в низці європейських країн публічне управління, спрямоване на забезпечення та охорону спільних інтересів держави і суспільства, спричинило зміну управлінської парадигми, внаслідок чого усе більшого поширення набуває підхід до управлінських проблем з позицій «урядування»: не як government – урядового управління, а як governance – публічного, суспільного урядування, тобто як процесу здійснення урядом та всіма органами влади своїх функцій задля регулювання суспільних процесів, реалізації публічної політики тощо, в якому задіяні всі зацікавлені сторони: уряд, бізнес, громадянське суспільство. Якщо класична теорія менеджменту у державному секторі реалізувалася на практиці через модель публічного адміністрування, неокласична теорія менеджменту – через модель публічного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

управління, тобто правління як здійснення влади, то сучасна теорія державного менеджменту втілюється шляхом публічного урядування, при якому зменшується державний тиск та вплив на суспільні процеси, змінюється стиль урядової діяльності: від «вказувати» до «скеровувати» [1, с. 307].

С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович вважають, що публічна сфера набуває значущості як платформа взаємодій та вироблення суспільних інтересів, формулювання суспільних цілей та завдань. Державна політика перестає бути державною як такою, і набуває ознак публічності в тому розумінні, що держава визнається актором, який діє та вибудовує свою політику та здійснює управління в публічній сфері. Публічність передбачає здійснення різних видів діяльності для досягнення суспільних цілей. Публічність інтересу означає, що його суб'єктом (носієм) є суспільство як органічне ціле. Найбільшою мірою спільності володіють інтереси всього суспільства (суспільні інтереси), що відображають базові потреби людей і здебільшого зумовлюються необхідністю соціального розвитку. Публічність політики має місце тоді, коли вона спрямована на досягнення суспільних цілей та забезпечення суспільних інтересів [2, с. 27].

Таким чином, необхідно закласти основи комплексного, системного підходу до створення єдиної концепції публічного управління з урахуванням низки сучасних різномірних напрямків його розвитку, які досі представляли окремі наукові розробки. З таких позицій, теоретичні спроби застосування категоріального і інструментального апарату управління необхідно поширити на всі аспекти функціонування сучасного публічного управління і довести до певної завершеної парадигми. Слід підкреслити, що на противагу звичній практиці державного управління, яка спирається на ієрархії та передбачає безумовне виконання наказів та розпоряджень, головними параметрами публічної сфери стають згода і договір. Зокрема, сучасна парадигма публічного управління втілюється шляхом публічного урядування, при якому зменшується державний тиск та вплив на суспільні процеси, змінюється стиль урядової діяльності: від «вказувати» до «скеровувати».

Список використаних джерел

1. Дяченко Н. П. Публічне урядування: стан та тенденції становлення в Україні. Ефективність державного управління. 2014. Вип. 39. С. 303-309.
2. Телешун С. О., Ситник С. В., Рейтерович І. В. Сутність публічної політики: контекст політики та публічного управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. *Серія : Політичні науки*. 2015. № 4. С. 23-30.

**ТРЕЙД-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ**

Кубецька О. М.,

к.е.н., доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Остапенко Т. М.

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та управління
підприємствами

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Успішний бізнес підприємства будь-якої галузі та напряму діяльності, сфери функціонування (торгівля, виробництво, будівництво, транспорт, зв'язок тощо), забезпечує отримання прибутку. Намір мати позитивний фінансовий результат мають всі учасники системи товарообороту (виробничі підприємства, торгові підприємства, дистриб'ютори, брокери й інші учасники виробничо-збутової діяльності) – і виробник, і продавець/реалізатор. На практиці, інструментів збільшення прибутку підприємств (фірм, організацій) використовується чимало: ціна, витрати, сервіс, якість, реклама, акції, інформаційні технології, інновації, спосіб залучення клієнтів, управління, продуктивність персоналу та техніки, канали продажу, використання автоматизованих засобів, система оподаткування, маркетинг [1, 2], новий сегмент (нові послуги або товари) і т. п. Разом з тим, існує багато підприємств, які не в змозі розробити належну ефективну стратегію підвищення прибутковості підприємства.

Практичний досвід торгівлі доводить, що численні товари не мають інтересу серед споживачів без організації та проведення маркетингових заходів, якому необхідно приділяти належну увагу [3].

Сучасна економічна ситуація, що викликана пандемією COVID-19 та раптовою «карантинною зупинкою економіки», потребує від підприємств обґрунтованого підходу до забезпечення ефективної їх діяльності. Як вибудувати ефективні партнерські відносини виробника і збутової мережі в контексті трейд-маркетингову? Це питання, відповідь на яке шукатимемо в сучасній теорії та практиці маркетингу.

«Трейд-маркетинг – це маркетингова стратегія, спрямована на те, щоб товар виявився на полицях магазинів. Для цього необхідно зробити так, щоб інші компанії усвідомили цінність продукту і переконати їх в тому, що допомагаючи в його реалізації, в кінцевому рахунку, вони теж будуть заробляти більше грошей» [5].

Трейд-маркетинг (торговий маркетинг) – один з напрямків маркетингу, дозволяє збільшувати продажі за рахунок впливу на товаропровідний ланцюг. До товаропровідного ланцюжку належать виробники та кінцеві споживачі (дистриб'ютори, торгова точка, команда продажів)» [4].

Трейд-маркетинг орієнтований на оптових підприємців або юридичних осіб, агентів виробничого підприємства, компанії, що займаються роздрібною торгівлею і місця продажу, що реалізують товари громадянам (населенню).

Інструменти торговельного маркетингу спрямовані на споживача та на всіх інших учасників ланцюжка продажів. Адже для нього важливим завданням є розвиток дистрибуції і ефективної роботи всього маркетингового каналу [6] (рис. 1).

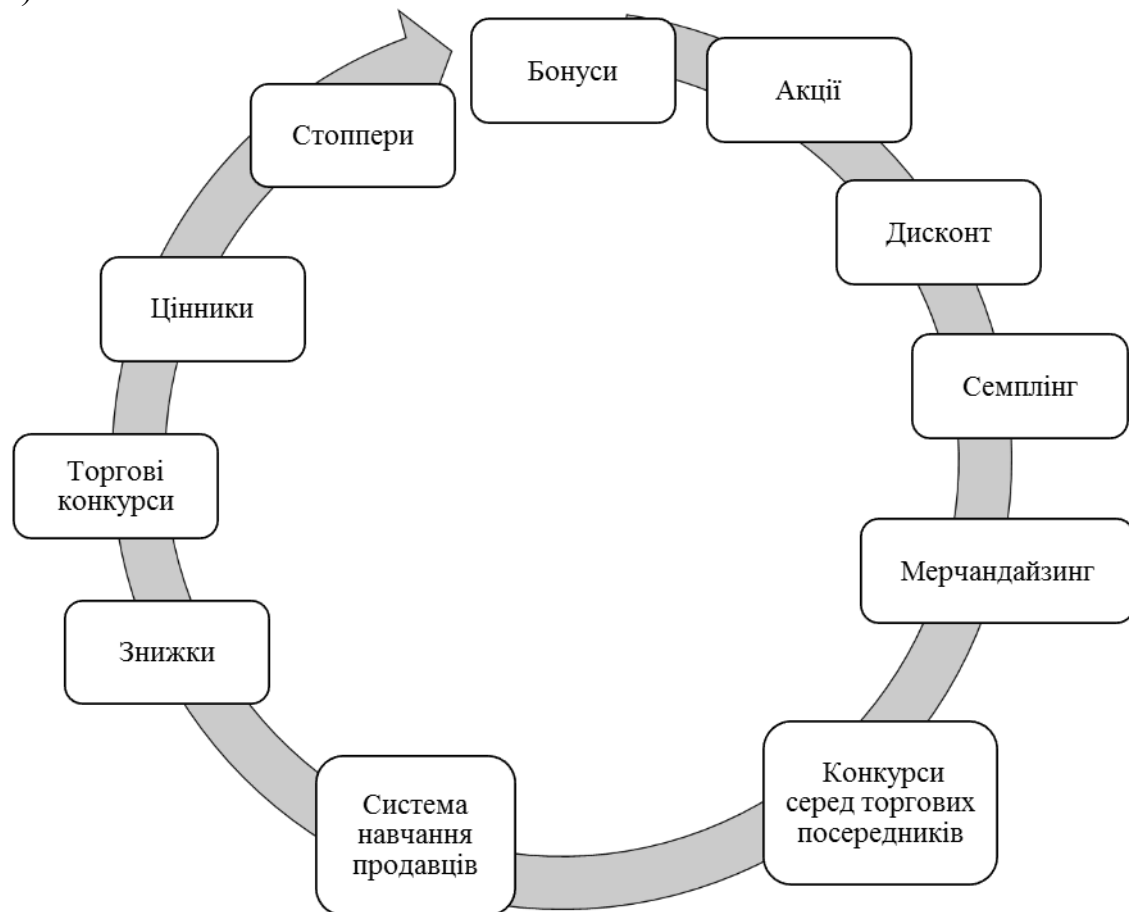

Рис. 1. Основні інструменти (заходи) трейд-маркетингу

Складено авторами самостійно з використанням джерела: [6]

До ВТЛ-заходів залучаються всі учасники торгової ланцюжка: виробник, дистриб'ютор, продавець, споживач. Цей напрямок маркетингу відокремився в окрему гілку і отримав назву «торговий».

ВТЛ-заходи може здійснювати саме підприємство, а може і ВТЛ-агентство. Місця проведення заходів різноманітні: в оптових базах, торгових центрах, на виставках, на вулиці, біля метро, біля ВНЗ, в місцях великого скупчення людей і так далі. Вартість заходу, організованого і проведеного ВТЛ-агентством, залежить від: кількості промоутерів; кількості днів проведення заходу; наявності супервайзера; ротації і т. п. [7].

Управління збутом, через застосування трейд-маркетингу, надає наступні переваги:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

1. Змінює співвідношення ціна / цінність товару на користь ціни.
2. Виявляє додаткові мотиви, які спонукають зробити покупку.
3. Якщо покупець тільки знайомиться з товаром, BTL-акція може сприяти вчиненню повторних і додаткових покупок.
4. Збільшує загальний обсяг продажів.
5. Сприяє утворенню унікального іміджу марки.
6. Гарантує максимальний рівень впливу на цільові аудиторії.
7. Дозволяє робити прогнози щодо появи кризового становища і створює алгоритм виходу з нього.
8. Допомагає в підвищенні лояльності споживачів до марки [8].

Список використаних джерел

1. Разумовська Г. Л. Збільшення прибутку в короткостроковому і довгостроковому періоді. URL: <https://staff-capital.com/2015/05/10/zbilshennya-prybutku-v-korotkostrokovomu-ta-dovgostrokovomu-periodi/>.
2. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Антіпова В. П. Маркетинг як інструмент управління платоспроможністю підприємств торгівлі. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2020. №10. URL: <https://www.business-inform.net/main/>.
3. Семенов Г. А. Економіка підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 324 с.
4. Трейд-маркетинг. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Трейд-маркетинг#>
5. Что такое трейд-маркетинг: примеры акций и мероприятий. URL: <https://blog.calltouch.ru/chto-takoe-trejd-marketing-primery-aktsij-i-meropriyatij/>
6. Инструменты трейд маркетинга для бизнеса. URL: <https://reklamaplanet.ru/marketing/trejd-marketing>.
7. БТЛ услуги. URL: <https://reklamaplanet.ru/marketing/trejd-marketing>.
8. Что такое BTL-агентство? URL: <https://posteffect.ru/poleznye-stati/chto-takoe-btl-agentstvo/>.

**ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЕПІДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ
ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ**

Кушнір Т. М.

к. е. н., доцент кафедри маркетингу

Львівський національний університет ім. І. Франка

Питання зайнятості актуалізуються в умовах епідемії коронавірусу COVID-19. Однак, постає запитання чи дійсно ця проблема постала настільки гостро, чи відбувається маніпулятивне «розкручування» суспільно чутливої проблеми політиками в період передвиборчої кампанії?

Порівняльний аналіз показників сфери зайнятості за даними Міністерства фінансів демонструє, що рівень безробіття зріс з 8,9% у першому кварталі 2020

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

року до 9,6% у другому кварталі (табл. 1). Рівень безробіття загальновідомий показник, який визначається відношенням чисельності безробітних до загальної чисельності робочої сили (тобто економічно активного населення працездатного віку).

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні в 2020 р. [1]

2020	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
1 квартал	41830,6	17329,9	15781,3	1548,6	8,9%	349,4
2 квартал	41762,1	16992,1	15362,0	1630,1	9,6%	517,7

Дані табл. 1 нашоухують на роздуми, бо ситуація наступна. Бачимо, що в Україні за один квартал (другий) скоротилась чисельність населення на майже 70 тис. осіб. Але це не наслідки коронавірусу, це вже звична ситуація, бо і за перший квартал 2020 року, коли ще підтверджених випадків вірусу в Україні не було скорочення чисельності населення складало приблизно ту саму кількість. Водночас скорочення населення за два місяці третього кварталу, в якому вірус почав активно поширюватись, складає лише 38 тис. населення.

Стосовно ринку праці найбільш цікавим моментом є не зростання безробіття і чисельності зареєстрованих безробітних (бо це природньо в теперішніх умовах). Найцікавіше, що ми спостерігаємо на ринку праці, то це скорочення економічно активного населення на 337,8 тис. населення. Можна було б сказати, що ми зіткнулись із проблемою старіння нації, але це також не так. Чисельність пенсіонерів за означений період зросла лише на 72 тис. осіб, що становить трохи більше 20% від скорочення робочої сили (табл. 2).

Таблиця 2

Особи, які не входять до складу робочої сили, у віці 15 років і старше за статтю, типом місцевості, за причинами незайнятості у 2020 році [3]

Структура населення, яке не входить до робочої сили	Станом на 1.04	Станом на 1.07
А	1	2
Особи, які не входять до складу робочої сили, у віці 15 років і старше	13953,0	14304,6
у тому числі за причинами незайнятості		
пенсіонери	9305,5	9377,5
учні, студенти	2150,6	2191,3
виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні	2089,7	2265,3
зневірені	31,4	35,4
вважають, що немає підходящої роботи, та не знають, де і як шукати роботу	45,3	58,5
інші	330,5	376,6
Жінки	8771,3	8987,2
у тому числі за причинами незайнятості		
пенсіонери	5830,5	5870,2

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Продовж. табл. 2

А	1	2
учні, студенти	1030,5	1053,1
виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні	1759,0	1898,0
зневірені	14,7	15,1
вважають, що немає підходящої роботи, та не знають, де і як шукати роботу	17,9	21,0
інші	118,7	129,8
Чоловіки	5181,7	5317,4
у тому числі за причинами незайнятості		
пенсіонери	3475,0	3507,3
учні, студенти	1120,1	1138,2
виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні	330,7	367,3
зневірені	16,7	20,3
вважають, що немає підходящої роботи, та не знають, де і як шукати роботу	27,4	37,5
інші	211,8	246,8
Міська місцевість	9086,8	9330,5
у тому числі за причинами незайнятості		
пенсіонери	6072,5	6117,0
учні, студенти	1520,0	1551,0
виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні	1263,3	1382,7
зневірені	14,5	18,5
вважають, що немає підходящої роботи, та не знають, де і як шукати роботу	23,3	28,2
інші	193,2	233,1
Сільська місцевість	4866,2	4974,1
у тому числі за причинами незайнятості		
пенсіонери	3233,0	3260,5
учні, студенти	630,6	640,3
виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні	826,4	882,6
зневірені	16,9	16,9
вважають, що немає підходящої роботи, та не знають, де і як шукати роботу	22,0	30,3
інші	137,3	143,5

Якщо скласти портрет людини, яка за другий квартал 2020 року вийшла зі складу робочої сили, то майже 52% осіб – це люди, що виконують домашні (сімейні) обов'язки, перебувають на утриманні, при чому практично 80% з них це жінки, які проживають у міській місцевості. Це нас приводить до висновку, що епідемія коронавірусу, крім низки інших негативних тенденцій призвела до зміни структури ринку праці та до появи істотної чисельності домогосподарств, в яких один із членів стає домогосподаркою (чи домогосподарем).

За даними інфляційного звіту НБУ за жовтень 2020 року падіння зайнятості спостерігається серед представників усіх вікових груп незалежно від статі або місця проживання. Проте молодь (15–24 роки) та жителі сільської

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

місцевості у відносних показниках постраждали найбільше [2]. Найменше ж постраждали особи передпенсійного та пенсійного віку, яких падіння зайнятості практично не торкнулось.

Причинами ж вибуття з робочої НБУ вважає обмеження на роботу транспорту, брак доступу до інтернету чи відповідної техніки, що унеможливило пошук нової роботи як фізично, так і онлайн, а також побоювання захворіти на COVID-19. Певний вплив могло мати і закриття шкіл та дитячих садків, та відповідно потреба догляду за дітьми. Про це свідчить відносно більша кількість жінок, що вибули з робочої сили, у той час як серед чоловіків більше перейшло в статус безробітних.

Значно вищим було і безробіття серед сільського населення. Транспортні обмеження суттєво вплинули на тих мешканців сіл, які працювали в містах. Проте, вірогідно через нижчий фінансовий запас міцності, мешканці сільської місцевості швидше повернулися до пошуку роботи після відновлення роботи транспорту, тому були включені у безробітні, а не економічно неактивні.

Пандемія коронавірусу COVID-19 призвела і до появи інших тенденцій на ринку праці: збільшення вакансій на посади, пов'язані з продажем, доставкою, торгівлею; поширення переходу офісних працівників на дистанційний формат роботи і т.д.

Водночас ситуація з подальшими змінами ринку праці є погано передбачуваною, бо ніхто не дає однозначних прогнозів щодо розвитку пандемії.

Список використаних джерел

1. Зайнятість населення за статтю, типом місцевості та віковими групами. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_znsmv_u.htm.
2. Інфляційний звіт жовтень 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020_Q4.pdf?v=4.
3. Рівень безробіття в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/>.

ВПЛИВ COVID-19 НА РОЗВИТОК СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Логвінова О. П.

викладач економічних дисциплін, к. е. н., доцент
Рубіжанський індустріально-педагогічний коледж

Розвиток національної та світової економіки в 2020 році відбувається за умов пандемії COVID-19, яка істотно впливає на всі сфери суспільного життя. Це істотно позначається і на розвитку сфери послуг, який характеризується відповідними тенденціями.

В Україні 18 березня 2020 року було введено карантин для протидії поширенню коронавірусу, який викликає хворобу COVID-19. Було заборонено

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

роботу закладів ресторанного господарства, окрім режиму «на виніс», кінотеатрів, театрів, нічних клубів, фітнес-центрів, басейнів, перукарень, салонів краси, ТРЦ та більшості магазинів за виключенням тих, що торгують продовольчими та гігієнічними товарами [1]. Продовжили роботу поштові оператори, банки, страхові компанії, аптеки та ін. Починаючи з кінця квітня відбувалося поступове відновлення діяльності зачинених закладів за умови дотримання карантинних заходів.

Істотні зміни відбулися у торгівлі. Скоротилися обсяги реалізації промислових товарів через закриття торгових закладів і ринків навесні 2020 року. Через невизначеність ситуації та негативні споживчі очікування зросли обсяги реалізації продовольчих товарів у торгових закладах, змінилися споживчі переваги. Водночас ринкова торгівля була припинена, що унеможливило реалізацію продукції, термін придатності якої обмежений, та змусило ринкових торговців позбуватися товару будь-яким способом, інколи завдаючи шкоди навколишньому середовищу.

Заклади ресторанного господарства також припинили свою роботу або істотно скоротили обсяги діяльності, продовжуючи обслуговування клієнтів поза межами закладів.

Істотного скорочення зазнав туристичний бізнес, оскільки за умов невизначеності розвитку ситуації значна частина потенційних клієнтів турфірм відмовляються від подорожей та залишаються вдома.

Значного скорочення діяльності зазнали надавачі культурно-розважальних послуг. Карантинні обмеження призвели й до припинення діяльності салонів краси.

Через обмеження пересувань і припинення міжміського та міжнародного сполучення істотно скоротилися обсяги транспортних перевезень.

Необхідність дотримання посиленних санітарно-гігієнічних вимог, зокрема, забезпечення засобами індивідуального захисту клієнтів і персоналу, посилення вимог до дезінфекції, суцільне пакування товарів на вагу в магазинах, зміни графіку роботи закладів сфери послуг та скорочення кількості обслуговуваних клієнтів зумовлюють додаткові витрати.

Через порушення глобальних ланцюгів постачань і дефіциту проміжних продуктів з країн, що найбільшою мірою зазнали впливу пандемії, відбувалося скорочення виробництва і дефіцит деяких товарів кінцевого споживання. Так, у січні й лютому через введення Китаєм обмежень на пересування та скороченням виробничих потужностей, багато виробників, що використовують китайські комплектуючі, відчували їх дефіцит. Через невизначеність у ланцюгах постачань скорочується обсяг виробництва й реалізації товарів і послуг всередині країни, їх експорт і імпорт [2].

Отже, карантинні обмеження спричинили істотне скорочення попиту на товари та послуги, погіршення економічних показників діяльності підприємств сфери послуг тощо. Відбувалося скорочення персоналу, зростання безробіття,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підсилене поверненням трудових мігрантів з-за кордону, зростання соціальної нестабільності, що призводило до додаткового скорочення споживання певних видів послуг. Скоротилися податкові надходження до бюджету та грошові перекази з-за кордону від трудових мігрантів, згортається інвестиційно-інноваційна активність підприємств.

Водночас відбувається зростання сектору інтернет-торгівлі, онлайн-замовлень та доставки товарів, торгівлі «на виніс», зростає обсяг надання кур'єрських послуг. Заклади ресторанного господарства збільшують кількість онлайн-замовлень та послуг доставки страв клієнтам.

Зростання інтернет-торгівлі призвело до стрімкого зростання обсягів поштових відправлень. Все частіше спостерігається кооперація поштових сервісів з супермаркетами, виробниками та онлайн-магазинами. Поштові сервіси та служби доставки переорієнтовують клієнтів на безконтактну оплату та на реєстрацію в мобільних додатках, отже, зростає попит на відповідні послуги. За даними поштового оператора «Нова Пошта» з початку карантину кількість реєстрацій у мобільному додатку компанії збільшилась на 15%, а кількість реєстрацій в особистому кабінеті на сайті – на 24%» [4].

Культурні заходи частково переведено в онлайн. Істотно зріс обсяг освітніх онлайн-послуг. Численні курси, вебінари, конференції, концерти, безкоштовні онлайн-екскурсії до найвідоміших музеїв світу надали можливість багатьом людям отримати послуги, про які до початку карантинних обмежень вони навіть не замислювалися. Переведення багатьох робочих процесів і побутових питань в онлайн зумовило зростання попиту на комп'ютерну техніку та інші гаджети з підтриманням інтернет-зв'язку, а також відповідного програмного забезпечення, надання послуг з ремонту комп'ютерної техніки тощо.

Негативні очікування споживачів зумовлюють їхні часті відмови від купівлі вартісних товарів, натомість вони частіше замислюються про ремонт вже наявних аналогічних товарів, які за більш сприятливої ситуації могли бути замінені новими. Отже, зростає попит на послуги ремонту вартісної побутової техніки.

В торгівлі на початку карантину тимчасово утворився дефіцит захисних масок і засобів дезінфекції, і після певного періоду зростання цін на ці засоби відбулося збільшення їх пропозиції на ринку та відповідне зниження цін. Тобто, відбулася зміна структури споживання та продажів у закладах сфери послуг.

Отже, незважаючи на істотні негативні тенденції, підприємства сфери послуг відчувають необхідність адаптації до нових умов господарювання та реагують на нові виклики, намагаючись покращити економічні показники своєї діяльності.

Більш активною стала діяльність неурядових громадських організацій, які надають допомогу медичним і іншим службам, які борються з поширенням вірусу, збирають кошти та речі для соціально вразливих категорій людей,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

надають безкоштовні юридичні консультації з питань трудових прав у період карантину; залучаються до проектів з боротьби проти COVID-19 з приватним, міжнародним та урядовим фінансуванням; організують онлайн-курси з навчання людей діям у складних ситуаціях [3].

Отже карантинний період пов'язаний зі значними труднощами для всіх економічних суб'єктів, водночас, він надає нові можливості для подолання цих труднощів і забезпечення подальшого сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Сфера послуг і карантин: що змінилося для малого бізнесу. Радіо свобода: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sfera-posluh-i-karantyn/30500236.html> (дата звернення: 26.10.20).

2. Влияние COVID-19 на мировую экономику и внешнюю торговлю Украины. VoxUkraine : веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/ru/vliyanie-covid-19-na-mirovuyu-ekonomiku-i-vneshnyuyu-torgovlyu-ukrainy/> (дата звернення: 26.10.20).

3. Громадянське суспільство в умовах пандемії коронавірусу COVID-19: виклики та перспективи розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/gromadyanske-suspilstvo-v-umovakh-pandemii-koronavirusu-covid-19-vikliki-ta-perspektivi> (дата звернення: 26.10.20).

4. Вплив коронакризи на економіку. Центр економічної стратегії: веб-сайт. URL: <https://ces.org.ua/economic-impact-of-coronavirus-2/> (дата звернення: 26.10.20).

**ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ**

Лозова Т. П.

молодший науковий співробітник,

здобувач відділу ринкових механізмів та структур

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Науковий керівник: Нікішина О.В., д.е.н., с.н.с.,

завідуюча відділом ринкових механізмів та структур

Державна підтримка виступає важливою умовою функціонування логістичного ланцюга плодово-ягідного ринку як України, так і іноземних країн. Програми підтримки логістичного розвитку даного ринку є складовою частиною механізмів регулювання аграрного сектору економіки країн. Отже, для визначення компонентів та особливостей механізмів підтримки логістичного розвитку ринку плодово-ягідної продукції (ПЯП) необхідно

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

провести дослідження заходів сприяння та розвитку агросфери іноземних країн у контексті формування ефективного логістичного ланцюга ринку ПЯП.

Польща. Малий та середній бізнес Польщі отримує вагому підтримку держави. Фермерам на пільгових умовах надаються кредити на закупівлю сільськогосподарської техніки. Польський уряд підтримує господарства, які постраждали від погодних умов, передбачивши кредитний портфель у розмірі 280 млн. євро [1].

Урожай ягід Польщі у 2018 році, порівняно з минулим роком, зріс на 17 %, але недостатність робочої сили та низькі закупівельні ціни на ягоди змусили фермерів частину врожаю залишити на полях. Основними ягідними культурами є суниця садова (196 тис. т.), чорна смородина (126 тис. т.), агрус (12 тис. т.), малина (116 тис. т.) та інші ягоди (90 тис. т.).

Канада. У Канаді діють різноманітні програми державної підтримки фермерів: національна програма стабілізації чистого доходу (NISA), програма уніфікації цін, програма авансових платежів та програма підтримки узгодженого рівня виробництва. В країні розроблені та функціонують програми підтримки фермерів – початківців, страхування врожаю та програма покриття збитків від шкоди диких тварин. Особливості перелічених програм: довгостроковий термін дії угоди (до 20 років), індивідуальний підхід до надання кредитів та гнучкі умови повернення коштів [2].

Малинова індустрія Канади регулюється Радою з розвитку виробництва малини: регулюються процеси збирання та переробки, засновані на кооперації виробників. Усі логістично-виробничі в ринку процеси – догляд, збір, упаковка ягід - механізовані і орієнтовані на випуск 3-х основних продуктів: соку, джему та заморозки ягід. Близько 85% канадської малини вирощується у Британській Колумбії, яка є експортоорієнтованою [3].

Іспанія. Іспанія відома багатою практикою захисту інтересів аграріїв, яка передбачає купівлю полісу, як окремими виробниками, так і кооперативами. Взаємодія держави та приватного сектору покладена в основу функціонування системи страхування у країні, яка охоплює всі види сільськогосподарських підприємств. Програми підтримки Іспанії представлені трьома формами: захист від катастрофічних ризиків (CAT), купівля страхового покриття (GRP) та нестрахова допомога (NAP). Перша програма передбачає отримання мінімальної страховки та участь у інших програмах, які фінансуються державою. За даним полісом покривається половина врожаю, що становить 55 % ринкової вартості. Окрема категорія підприємців може бути звільнена на 2 роки від сплати адміністративних послуг, якщо їх дохід не перевищував 20 000 дол. на місяць.

Цікавою є програма GRP, яка розглядає урожайність не конкретної ферми, а середній урожай відповідної культури в окрузі для визначення страхового покриття. Виробники отримують компенсацію автоматично, якщо урожайність не відповідає середньому рівню. Нестрахова допомога передбачає захист

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

культур, які не попали під дію стандартних програм. Це такі культури, як груші, цитрусові та сливи. Якщо збитки складають 35 % і постраждалих декілька ферм, починаються виплати на відшкодування збитків [4].

США. У США вектор державної підтримки спрямований на стимулювання виробництва продукції з високою доданою вартістю та впровадження інноваційних технологій. У США аграрії мають можливість отримати додаткові субсидії та дотації шляхом впровадження на виробництві енергозберігаючих технологій, інноваційних проектів. Для переналаштування виробництва на виготовлення продукції з доданою вартістю, розробки маркетингової стратегії та реклами власної продукції, часткового покриття заробітної плати діє «грант на додану вартість» [5]. Щорічно Міністерство сільського господарства США витрачає більше 25 млрд. дол. на дотації фермерським господарствам [6].

У США діють програми підтримки органічного виробництва, у тому числі плодово-ягідного. Велике значення приділяється співпраці з науковими університетами, дорадчими службами та товаровиробниками. Для ефективної реалізації бізнес-плану укладається договір між переробниками та органічними фермами, які будуть реалізувати органічну продукцію протягом двох років при державній підтримці. При успішній реалізації органічних товарів супермаркети заключають з товаровиробниками угоди на два роки. Такі дії підштовхують та поширюють розвиток органічного руху в країні. У відділі органічних товарів 90-95 % – це продукція власного виробництва [7]. В державному регулюванні аграрного сектору США застосовуються такі інструменти, як позики, податки, дотації, кредити та ін.

На основі аналізу та досвіду державних програм підтримки іноземних країн можна зробити висновок, що розвиток логістики плодово-ягідного ринку України повинен врахувати особливості та умови надання державної допомоги, пільг та дотацій сільськогосподарським товаровиробникам. Для ефективного функціонування агропромислового сектору України, особливо плодово-ягідного, досить важливою є державна підтримка, яка повинна передбачати: (1) створення ефективної системи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази регулювання державної підтримки сільського господарства на засадах прозорого механізму розподілу бюджетних коштів; (2) визначення в програмах підтримки чітко визначених стратегічних напрямів розвитку та затвердження в Законі України «Про державний бюджет» суми державної підтримки та суми фіксованого обсягу щорічної підтримки ринку, посилення контролю та відповідальності за виконання програм відповідних департаментів; (3) збільшення обсягів фінансування державної програми підтримки розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників та нагляду за ними сільськогосподарським товаровиробникам з урахуванням забезпечення продовольчої безпеки країни; (4) посилення зв'язків виробників ПЯП з оптовими покупцями продукції через створення на базі оптових ринків

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

сільськогосподарської продукції (ОРСП) сприятливих умов для укладання довгострокових угод з реалізації продукції; (5) збільшення частки відрахувань на створення сучасної інфраструктури ринку, зокрема, холодильників, технічних засобів зі збирання врожаю, залучення інноваційних технологій у виробництво продукції, створення мереж плодосховищ у відповідності до провідних районів вирощування плодово-ягідних культур; (6) стимулювання виробників ПЯП до впровадження систем зрошення, крапельного та інших видів поливу; (7) включення багаторічних насаджень ПЯП до переліку об'єктів обов'язкового страхування.

Список використаних джерел

1. АГРОЦЕНТР. Новини сільського господарства та світу. URL: <https://news.agro-center.com.ua/agri-machinery/vigidnij-kredit-za-godinu-jak-u-polshhi-pidtrimujut-fermeriv-foto.html#.XUvgTYrsR1k>.
2. LANDLORD. Пільги та субсидії: як працює державна підтримка фермерів у світі. URL: <https://landlord.ua/news/dymka/pilhy-ta-subsydii-iak-pratsiuie-derzhavna-pidtrymka-fermeriv-u-sviti/>.
3. Profihort. Вирощування малини в Канаді. URL: <https://www.profihort.com/2018/06/viroshhuvannya-malini-v-kanadi/>.
4. LANDLORD. Пільги та субсидії: як працює державна підтримка фермерів у світі. URL: <https://landlord.ua/news/dymka/pilhy-ta-subsydii-iak-pratsiuie-derzhavna-pidtrymka-fermeriv-u-sviti/>.
5. AgroPortal. Державна підтримка 2018: зради та перемоги. URL: <http://agroportal.ua/ua/publishing/lichnyi-vzglyad/gosudarstvennaya-podderzhka-2018-izmeny-i-pobedy/>.
6. UNN – Українські національні новини. Інформаційне агенство. Американські фермери щорічно отримують 25 млн. дол. Бюджетних дотацій. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1710303-amerikanski-fermeri-schorichno-otrimuyut-25-mlrd-dol-byudzhethnikh-dotatsiy>.
7. Мармуль Л. О., Новак Н. П., Розвиток органічного виробництва в Україні на засадах кооперації. *Економіка АПК*. № 9. 2016. С. 26-32.

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Мала А. М.

студентка Відокремленого структурного підрозділу

«Київського торговельно-економічного фахового коледжу

Київського національного торговельно-економічного університету»

Науковий керівник: Бравославська Н. В., викладач економічних дисциплін

Цифрові технології у вигляді смартфонів, персональних комп'ютерів та Інтернету вже підняли на новий рівень роботу, освіту, розваги, породили нові

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ринкові можливості, особливо під час карантину, що в свою чергу призведуть до нових економічних трансформацій у широкому діапазоні.

Успішний досвід Швеції, Кореї, Естонії, Ірландії, та Ізраїлю свідчить, що безпосередній ефект від комплексного розвитку цифрової економіки становить 20% ВВП протягом п'яти років. Наш амбітний план до 2021 року завдяки розвитку цифрової економіки – це як мінімум +5% до ВВП. Це абсолютно нова якість життя українців.[4]

Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації.

Основною метою документа є реалізація ініціатив «Цифрового порядку денного України 2020» (цифрова стратегія) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах.

Це планується досягти шляхом стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудови інноваційної інфраструктури країни та цифрових перетворень.

Реалізація заходів концепції має забезпечити:

- стимулювання економіки та залучення інвестицій;
- основу для трансформації вітчизняних індустрій в конкурентоспроможні та ефективні за рахунок їх «цифровізації»;
- вирішення проблеми «цифрового розриву», наближення «цифрових» технологій до громадян, у тому числі, шляхом забезпечення доступу громадян до широкосмугового Інтернет, особливо у селищах та невеликих містах;
- створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних і «цифрових» індустрій та бізнесу;
- розвиток експорту «цифрової» продукції та послуг (ІТ-аутсорсинг).[1]

Існують два сценарії розвитку цифрової економіки України залежно від оцінки критичності та необхідності здійснення швидких та глибоких змін у традиційному економічному укладі: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований).

У разі реалізації інерційного сценарію українська економіка залишиться неефективною, триватиме трудова міграція та «відтік мізків», українська продукція програє конкуренцію на зовнішніх ринках. Україна залишиться на задвірках цивілізації.

Цільовий (форсований) сценарій передбачає перехід української економіки до цифрової за 3-5 років. За реалізації форсованого сценарію Україна до 2030Е стане європейським лідером у галузі інновацій та нових технологій, перетвориться на інтелектуальний хаб, де буде створено найпривабливіші в регіоні умови для розвитку потенціалу людей.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

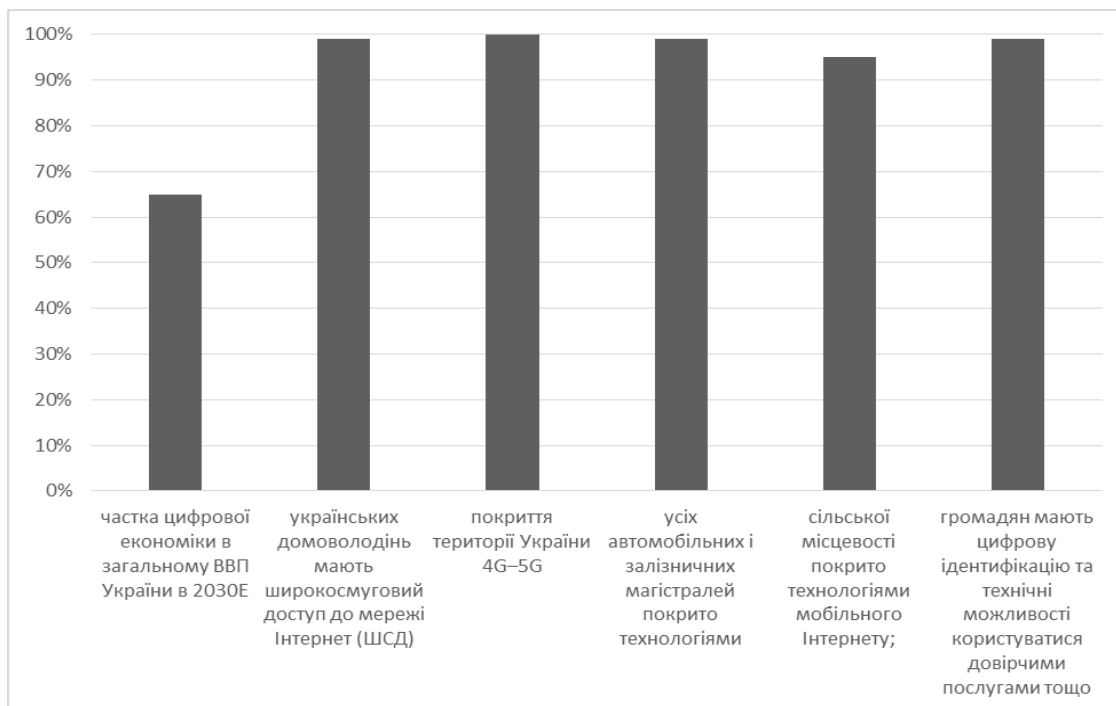

Рис. 1. Реалізація форсованого сценарію означає досягнення таких КРІ до 2030Е

Для реалізації в Україні форсованого сценарію держава має стати цифровим революціонером та взяти не себе відразу декілька ролей:

- лідер та експериментатор;
- регулятор і захисник;
- популяризатор. [2]

Цифрова економіка (англ. Digital economy) – економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Цифрову економіку також іноді називають інтернет-економікою, новою економікою, або веб-економікою. Все частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування складнішим. Під цифровою економікою розуміють виробництво, продажі і постачання продуктів через комп'ютерні мережі.[3]

Сьогодні близько 35% сільського населення України взагалі не мають доступу до широкопasmового інтернету. 53% українських шкіл і 99% медичних закладів теж не підключені. виправити цю ситуацію можливо: за допомогою проектів державно-приватного партнерства за кілька років досягти покриття широкопasmового інтернету понад 80%. Схвалена Концепція стане нашим дороговказом у цьому та інших цифровізаційних процесах.

Документ визначає ключові політики, першочергові сфери, ініціативи та проекти «цифровізації» України на найближчі 3 роки:

- розвиток цифрової інфраструктури – широкопasmовий інтернет (ШСД) має бути по усій території України;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– цифровізація освітніх процесів та стимулювання цифрових трансформацій у системі освіти, медицині, екології, безготівкової економіки, інфраструктурі, транспорті, громадській безпеці, тощо.[4]

Показники обігу готівки в Україні, якщо порівняти з Канадою чи Швецією, значно більші, проте не катастрофічні. Українська економіка теж прямує до «cashless». Так, Національний банк з 2015 року поставив собі за мету зменшити кількість паперових грошей. Вже тоді відсоток готівки до всіх грошей в економіці був 14,6%. У 2017-му цей показник наблизився до 11%. Проте і цього недостатньо: мета до 2020 року – 9,5%.

Відповідно зросла й частка безготівкових операцій – за останні чотири роки мало не вдвічі: у 2014-му показник був на рівні 44%, а вже в листопаді 2018-го – 78%. Але не більше, ніж на 150 тисяч гривень в день.

Урядовці поступово працюють над тим, щоб сплачувати без готівки було простіше. Наприклад, у січні 2018-го вони ухвалили Концепцію розвитку цифрової економіки. У ній, серед іншого, прописана робота над зміною законодавства, яке зробить безготівковий розрахунок простішим.

Наприклад, Кабмін хоче зобов'язати всіх підприємців, що працюють у торгівлі, приймати безготівкові платежі. Згідно з проектом рішення, оплату мають приймати через POS-термінали або за допомогою інших платіжних сервісів та пристроїв. До липня 2019 року безготівкові розрахунки планують зробити обов'язковими для компаній, що продають техніку, ювелірні вироби, лікарські засоби, а також туристичних агенцій, ресторанів, готелів, а до липня 2020 року – для всіх, хто продає товари й послуги вартістю понад 50 неоподаткованих мінімумів (850 грн).

Також у містах України поступово запроваджують єдиний електронний квиток для громадського транспорту. Депутати ухвалили відповідний закон у 2017-му, і впродовж наступного року тестували нову систему оплати в Києві, Дніпрі та Львові. Запуск електронного квитка в Києві анонсували в листопаді 2018-го, проте запустили лише в 2019 році.[5]

На закінчення можу сказати, що використання нових технологій в економіці, дозволить більш ефективно використовувати класичну економіку для вирішення економічних (кризи, інфляція та збиткова економічна політика) та циклічних проблем.

Фінансовий сектор є найбільш розвинутим і, наприклад, державний сектор відстає від європейських країн. Загалом Україна займає місце за шкалою цифрових індикаторів, а основні перешкоди розвитку пов'язані з відсутністю цифрової стратегії країни, невідповідністю регуляторної політики та недовірою громадськості до останніх фінансових інструментів.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/>

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

pro-shvalennya-konceptiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi (дата звернення: 10.11.2020).

2. Україна 2030e – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український інститут майбутнього*. 2018. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 10.11.2020).

3. Цифрова економіка. *Вікіпедія*: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 10.11.2020).

4. Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020. *Прес-служба Мінекономрозвитку*. 2018. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ad097ec8-d77d-4e1b-bb679483c3631ec2&title=UriadSkhvalivKontseptsiiuRozvitkuTsifrovoiEkonomikiTaSuspilstvaUkrainiNa2018-2020> (дата звернення: 10.11.2020).

5. Життя без готівки: коли в Україні зникнуть паперові гроші? *Громадське Телебачення*: веб-сайт. URL: <https://hromadske.ua/posts/zhittya-bez-gotivki-koli-v-ukrayini-zniknut-papеровi-groshi> (дата звернення: 10.11.2020).

СМІТТЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА

Маркевич В. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Сучасна людина щороку потребує і споживає все більше матеріальних благ. Товаровиробники стимулюють споживачів купувати все більше товарів, а отже й з'явилося все більше відходів. І з зростанням обсягу наших потреб і споживання збільшується обсяг сміття, що залишається на нашій планеті. Сміття стало не просто проблемою для людства, а глобальною катастрофою, яку необхідно негайно вирішувати.

Проблема забруднення Землі сміттям виникла давно. Наприклад, у деяких країнах Європи ще в середні віки були закони, які суворо забороняли виливати на вулицю різні нечистоти. Але, незважаючи на те, що в ті часи не було ніякої переробки сміття та більше того не було, навіть сміттєзвалищ, проблема сміття не стояла так гостро. [1, с. 47-48]

Так званий «великий технічний прогрес» має досить велику кількість негативних наслідків, одним з яких є забруднення Землі сміттям та відходами. В минулому столітті ситуація зі сміттям почала швидко погіршуватися. Однією з причин стало виникнення пластмаси та поліетилену, які надзвичайно повільно

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

розкладаються природним шляхом і тому приносять велику шкоду для флори, фауни та людства.

Деякі країни роблять певні кроки до вирішення проблеми сміття. Після усвідомлення всіх наслідків цієї катастрофи, людство поступово почало працювати у цьому напрямі, але в більшості випадків, на жаль, ситуація не змінюється і проблема так і залишається невирішеною.

Багато людей ще й досі не надають великого значення проблемі сміття, тому що досі не усвідомлюють всіх наслідків цієї глобальної катастрофи. Але ж насправді ситуація вже перебуває на критичному рівні. У складі відходів, які людство викидає просто неба, можуть знаходитися отруйні речовини чи якості хімікати, які сильно засмічують та отруюють повітря і водойми. Особливо критична ситуація склалась із засміченістю пластиком, який не розкладається повністю протягом майже тисячі років. Також при розкладанні пластик виділяє різні шкідливі речовини, які залишаються в ґрунті. А при спалюванні пластмаси виділяються важкі метали, які руйнують озоновий шар.

За підрахунками американських вчених загальний обсяг пластику, який виготовило людство за останні 65 років становить 8,3 мільярда тон. За прогнозами до 2050 року буде виготовлено ще 12 млрд т пластику. Враховуючи з якою швидкістю пластик розкладається, як людство від нього позбавляється так як його переробляють, зовсім скоро Земля буде просто тонути в ньому. [2]

Щодо України, то щороку кожен наш співвітчизник викидає близько 250 кілограмів сміття, 50% якого можна було б утилізувати, а не відправляти на звалище. Це б дозволило скоротити кількість побутових відходів на 10 мільйонів кубометрів. [3]

Звалища займають досить велику територію, яку можна було б використовувати набагато корисніше, наприклад під сільське господарство. Але, там де вже було звалище ґрунт просто втратив всі корисні речовини через велику кількість хімікатів і відновити його вже неможливо ніяким способом.

З вище сказано можна зробити висновок: або людство перемагає сміття, або сміття перемагає людство. І тому уряди всіх країн повинні знаходити шляхи до вирішення цієї проблеми. Потрібно щоб у всіх країнах були заводи по переробці сміття, зокрема, пластику, скла та поліетилену. Так, такі заводи є, але їх не вистачає. І як відомо з практики, близько 80% переробленого сміття в усьому світі отримує друге життя. Також потрібно збільшити кількість пунктів прийому сміття, що також трішки покращить ситуацію. [2]

Але, як би уряд не намагався приймати рішення щодо покращення проблеми зі сміття, основна проблема покладена на людські плечі. Саме від нас все залежить і саме повинні правильно та раціонально позбавлятися від сміття.

Список використаних джерел

1. Григорьев А. А. Экологические уроки исторического прошлого и современности. Ленинград : Наука, 1991. 246 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2. Амос Д. Земля перетворюється на «Планету сміття» – дослідження. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-4066324> (дата звернення: 13.11.2020).

3. Москаленко О. Вісім екологічних проблем України. *Finance.ua*. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/235280/visim-ekologichnyh-problem-ukrayiny> (дата звернення: 13.11.2020).

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

Мауер Д. Р.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Сергієнко В. І.

здобувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Зоря О.П., д.е.н., доцент

Економічна безпека держави інтерпретується як складна структура усіх ланок економіки та економічних відносин, необхідних для забезпечення захисту національних інтересів, незалежності економіки, її стабільності та стійкості, стратегічного розвитку та постійного оновлення. Важливого значення у даній структурі набуває безпека інвестиційної складової, адже реалізація інвестиційних можливостей та раціональне використання інвестованих коштів сприяє не лише економічному зростанню і безпосередньому розвитку національної економіки шляхом збільшення обсягів ВВП, модернізації техніки та технологій, але і дає певний соціальний ефект, наприклад, зниження рівня безробіття. Інвестиційна безпека являє собою можливість запобігання, як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам національним інтересам, та створення належного рівня інвестування економіки держави, який може забезпечити розширене відтворення, виживання та розвиток окремих галузей, регіонів, оновлення матеріально-технічної та технологічної бази, тощо.

Інвестиційна безпека держави – це співвідношення між сумою інвестованих коштів за кордон та сумою отриманих інвестицій, які необхідні для задоволення потреб внутрішньої економіки та підтримання платіжного балансу країни. Її можна розглядати як елемент фінансової безпеки держави, проте наявність позитивних (інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість) та деструктивних (інвестиційні ризики, інвестиційні загрози) груп факторів виділяють її як окремий самостійний вид безпеки.

Інвестиційна безпека має свої граничні норми та рівні існування, які оцінюються за рядом відповідних критеріїв, серед яких виділяють: інвестиційну активність суб'єктів інвестиційного процесу, динаміку та структуру інвестицій,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

джерела їх фінансування, а також масштаби і результативність інвестиційних процесів.

Інвестиційна безпека держави в першу чергу залежить від ступеня захищеності інвестиційного середовища та його вчасного реагування на внутрішні та зовнішні загрози, що виникають і можуть призвести до потенційних або реальних втрат для всіх учасників інвестиційного процесу. Такі загрози виникають на різних управлінських рівнях всієї економічної системи і несуть в собі взаємозалежний характер.

Серед основних загроз інвестиційної безпеки держави можна виокремити наступні: світову фінансову кризу; надмірний зовнішній борг; недосконалість законодавчо-нормативної бази та законодавчо-правових механізмів; відсутність інвестиційної стратегії; відсутність ефективної, діючої стратегії щодо залучення та страхування іноземних інвестицій; незадовільна інвестиційна інфраструктура; відносно низький рівень інвестиційного клімату; недостатній захист прав власників та інвесторів; високі інвестиційні ризики; низький інвестиційний потенціал держави; політична нестабільність; диспропорції у надходженні інвестицій; своєрідна монополізація іноземного капіталу; недостатня частка заощаджень у ВВП; переобтяженість ресурсомісткими виробництвами; відсутність механізмів трансформації заощаджень населення в інвестиції; значний рівень тіньової економіки, що обмежує можливості держави та негативний вплив кримінальних структур і бюрократичного апарату [1].

Головними пріоритетами у досягненні належного рівня інвестиційної безпеки держави, як однієї із складових системи економічної безпеки, можна виділити [2]:

- удосконалення законодавчої бази щодо реалізації інвестиційних проектів та створення надійних механізмів захисту прав інвесторів;
- створення ефективної інвестиційної політики та розробка інвестиційної стратегії;
- створення задовільних ринкових і економічних умов для інвестування;
- контроль за раціональним розподілом та цільовим використанням інвестиційних коштів;
- зниження рівня «тіньової» економіки;
- контроль за визначеними індикаторами та їх пороговими значеннями;
- врегулювання політичної ситуації.

Досягнення високого рівня економічної безпеки можливе лише за умови створення ефективної політики усіх її підсистем, включаючи й інвестиційну безпеку. Інвестиційна безпека держави – це важлива економічна ланка яка сприяє соціально-економічному розвитку, проте недосконалість державного регулювання та неефективна інвестиційна політика знижують рівень інвестиційної привабливості держави та підвищують ризиковість у інвестиційному середовищі, що обумовлює створення додаткових загроз як для економічної так і для національної безпеки в цілому.

Список використаних джерел

1. Нікитенко Д. В. Загрози інвестиційній безпеці держави: сутність та класифікація. *Електронне фахове видання «Ефективна економіка»*. №12, 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/100.pdf (дата звернення 11.11.2020).
2. Бондарчук Т.Г., Бондарчук О.С. Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення. *Удосконалення обліку звітності. Статистика України*. № 2, 09.02.2019 р.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОФШОРНИХ ЗОН
НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ**

Михайленко В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Діденко Л. В., к.е.н., доцент

Невід'ємною частиною економіки світу є офшорні юрисдикції, які надають можливість вільного доступу на міжнародний ринок. Економічна криза тільки посилює проблематику щодо оптимізації податків та підвищує використання офшорних зон. Проте на сьогоднішній день відплив капіталу о офшорних зон створює негативні наслідки для економіки України, оскільки це впливає на рівень податкових надходжень до державного бюджету, знижує ефективність вітчизняної економіки. У зв'язки з цим виникає необхідність дослідження обсягу та структури відпливу капіталу до офшорів з метою контролю цього процесу та уникання зниження ефективності стратегічно важливих ринків.

Дослідження сутності офшорних зон, а також впливу, які вони синять на розвиток економіки України приділяло багато вітчизняних та зарубіжних вчених серед яких можна виділити Сардак С.Е., Ситник А.І., Шереметинська О.В., Савчук І.В., Манзюк О.О., Новицький В.А., Онишко С.В.

З розвитком ринкових відносин економічна діяльність різних суб'єктів стала все більше набувати міжнародного характеру. Неможливо заперечувати вплив інтеграційних процесі на всіх національних виробників товарів і послуг. Але кожне підприємство незалежно від того, охоплює його діяльність тільки національний ринок або ще й міжнародний, зобов'язане сплачувати податки відповідно до національного законодавства тієї країни, в якій воно здійснює свою діяльність. У зв'язку з досить сильним податковим тягарем багато підприємців зараз намагаються не ухилитися від податків, а правильно планувати й оплачувати їх, при цьому намагаючись максимально зменшити їх розмір або взагалі домогтися нульової ставки [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Одним із таких способів є використання офшорних зон і створення офшорних компаній. Хоча створення і діяльність таких підприємств не суперечить закону, уряди багатьох країн бачать загрозу, яку представляє офшорна діяльність їхніх громадян, і приймають різні заходи боротьби із цим видом діяльності.

Офшорна юрисдикція або зона – це унікальне економічне явище, що являє собою територію зі спеціальним режимом для здійснення підприємницької діяльності, яка має ряд переваг, класифікованих за різними характеристиками. Офшорна зона є однією з різновидів вільних економічних зон, що створюють сприятливі валютно-фінансові та фіскальні режими з високим рівнем банківської та комерційної таємниці, лояльним державним регулюванням [2].

У світі існує більше 60 країн, законодавство яких передбачає податкові пільги для офшорних зон. До числа найвідоміших відносяться Панама, Гібралтар, Кіпр, Багамські острови, Ірландія, Ліхтенштейн. Найбільш популярні серед міжнародних компаній – Кіпр, Нідерланди, Британські та Віргінські острови.

Майже всі великі іноземні банки та інвестиційні компанії застосовують офшори для здійснення фінансових операцій. В Україні близько 80% отримали інвестицій, що надходять через офшорні зони зроблено українцями. Для цього використовуються договори, кредитні лінії, дочірні та спільні підприємства. Іноземні інвестиції також можуть відноситися у вигляді обладнання і технологій як зворотна фінансова допомога. Проаналізуємо іноземні інвестиції в Україну (рис. 1).

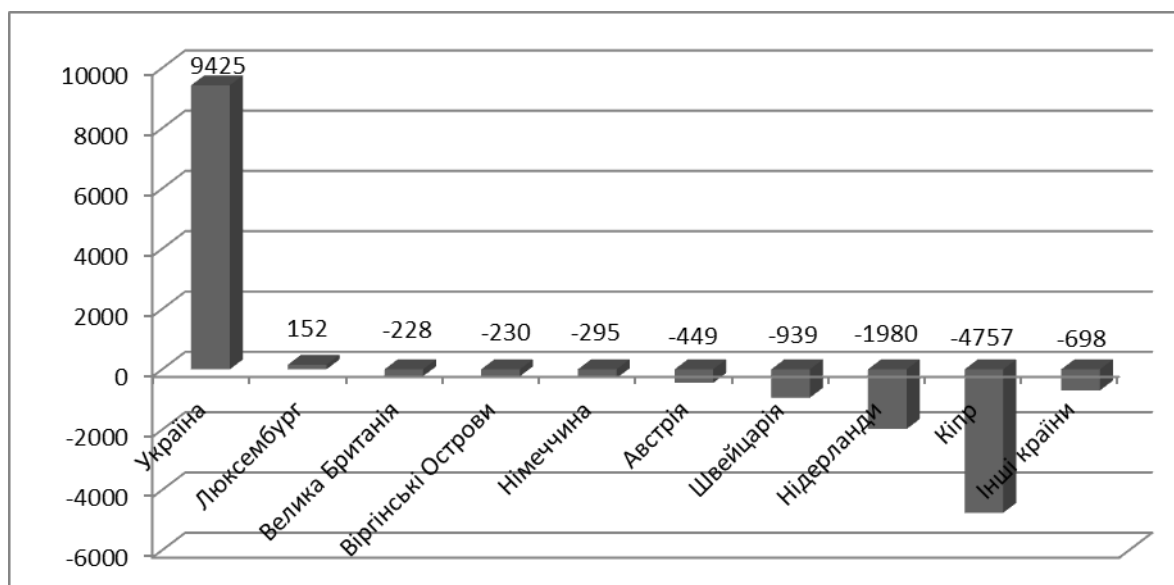

Рис. 1. Прямі інвестиції з України в країни світу в 2019 році млн дол. США
Джерело: складено автором на основі джерела [3]

Аналізуючи динаміку інвестицій за 2019 році, можемо зробити висновок, що більше 90% інвестицій, котрі надходять з України до зарубіжних країн, становлять інвестиції до Кіпру (близько 4757 млн. дол. США). Отже,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

справедливим буде стверджувати, що переважно всі інвестиції, які надходять з України, направлені в офшорні зони. Однак частина капіталовкладень до офшорних юрисдикцій повертається назад у вигляді іноземних інвестицій. Так, станом на 2019 рік загальна сума прямих іноземних інвестицій в Україну становила 3070 млн. дол. США.

З огляду на ці факти постає питання цивілізованої діяльності офшорних зон та офшорного бізнесу, а також з'являється потреба вдосконалення механізмів співпраці з офшорними юрисдикціями для України. На нашу думку, для подальшого гармонійного розвитку економіки країни необхідно перейняти досвід високорозвинених країн світу щодо детінізації офшорної діяльності. Для вирішення проблем, пов'язаних з офшорними зонами, розділяючи думку деяких науковців та аналітиків є доцільним вжиття деяких заходів:

- розвиток продуктивної нормативно-правової бази стосовно діяльності офшорних зон;
- зростання регулюючих і контролюючих заходів стосовно офшорного бізнесу;
- оптимізація податкового навантаження залежно від певного стану діяльності ринку;
- посилення співпраці з міжнародними організаціями з метою гармонізації національного законодавства [4].

Незважаючи на економічну привабливість офшорних зон для бізнесменів, проведення операцій з ними негативно позначається на економіці України, адже внаслідок цього держава позбувається величезних сум, які не доходять до Державного бюджету. Становище утруднюється ще й тим, що в Україні немає законодавчої бази для регулювання операцій, які здійснюються з офшорними юрисдикціями. Отже, дослідивши головні ознаки діяльності офшорних зон, ми сформулювали шляхи подолання негативних наслідків діяльності офшорних зон. Проблематику офшорних зон необхідно вирішувати на глобальному рівні, за участю інших країн, міжнародних організацій, з метою створення спільної законодавчої бази та гармонізації податкової системи і системи штрафів для скорочення відтоку капіталу з держави.

Список використаних джерел

1. Сардак С.Е., Ситник А.І. Вплив офшорних зон на економіку держави. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 25. С. 52-56.
2. Шереметинська О.В., Савчук І.В. Вплив офшорних зон на економіку України. *Економічний простір*. 2016. № 105. С. 58-66.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Манзюк О.О. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013. №2(15). С. 172-178.

**СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЯК СКЛАДОВА
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

Мікуліч С. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

ВНУ ім. Лесі Українки

Науковий керівник: Громко Л.С., к.е.н., доцент

Ефективна організація праці, забезпечення високого рівня вмотивованості персоналу є визначальною проблемою сучасного менеджменту. Зниження ефективності традиційних стимулюючих заходів на підприємствах змушують роботодавця шукати нові управлінські заходи щодо систем стимулювання персоналу. За таких умов важливим є системний підхід до визначення сутності стимулювання персоналу, механізму його регулювання й оптимізації на рівні взаємодії інтересів підприємства та працівника.

Стимулювання персоналу на сьогодні характеризується відсутністю налагодженої системи організаційних, соціально-економічних моделей і механізмів регулювання та розвитку, оскільки учасники трудових відносин не є рівноправними партнерами. У зв'язку з цим процес стимулювання персоналу потребує удосконалення з урахуванням існуючих на підприємстві соціальних ресурсів і сформованих у працівника соціально-економічних потреб.

Проблемам стимулювання персоналу присвячені праці багатьох відомих та зарубіжних вчених, зокрема О. Біліченка, Д. Богині, В. Гриньової, І. Грузиної, А. Колота, С. Михалика, О. Матросова, Д. Костіна, О. Шалевської та інші.

Система управління персоналом повинна охоплювати всі сфери діяльності з управління людськими ресурсами. Процес управління мотивацією персоналу підприємства невіддільний від стимулювання, оцінки, розвитку та підбору персоналу, оскільки метою розробки системи стимулів є коригування поведінки співробітників для орієнтації на цілі підприємства. Таким чином, розвиток персоналу – це процес, який здійснюється систематично на підприємстві і спрямований на підвищення рівня навичок, знань і мотивації персоналу.

Стимулювання персоналу є фактором для розвитку потенціалу в особистісному і професійному аспекті співробітника, використовуючи при цьому економічні та психологічні методи. Стимулювання обов'язково має характер зворотного зв'язку.

При цьому організаційне стимулювання представляє собою вплив на працівника, спрямоване на регулювання його поведінки з використанням факторів, які позитивно впливають на відчуття задоволеності працівника своєю роботою.

В якості основних методів впливу на стимулювання персоналу виступають планування і організація діяльності, безпосереднє управління, дисциплінарний вплив, розвиток мотиваційного середовища, матеріальне і нематеріальне стимулювання.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

На етапі планування діяльності необхідно забезпечити постановку конкретних, досяжних і привабливих цілей. Як показує досвід, працівники більш ефективно справляються з поставленим завданням, якщо ясно уявляють собі результат діяльності.

Організаційний аспект функціонування передбачає розробку способів оцінки внеску працівника в досягнення цілей підрозділу і організації в цілому, що гарантує цілісність і завершеність діяльності як з точки зору працівника, так і з точки зору організації [118]. Складність сучасних підприємств вимагає підвищення ступеня самостійності, відповідальності, свободи та ініціативності виконавців для забезпечення безперебійної роботи, що також передбачає наявність ефективного зворотного зв'язку.

Управління стимулюванням передбачає наявність розроблених методів управління, визначення дистанції і розмежування рівнів взаєморозуміння між керівниками і підлеглими, виділення кола осіб, які приймають рішення, і поділ ступеня покладеної на виконавців відповідальності і самостійності [3, с. 111].

Здійснення контролю передбачає вироблення заходів дисциплінарного впливу, застосування яких має бути спрямована на коригування небажаного поведінки співробітників. Дисциплінарне вплив переслідує дві мети: скорегувати поведінку конкретного співробітника і стимулювати інших співробітників до узгодженого поведінки. Баланс цих цілей і визначає конкретні форми дисциплінарного впливу. Крім того, дисциплінарні впливу як система негативних стимулів повинні мати точковий характер. В цілому ж для персоналу доцільно здійснювати позитивне стимулювання.

Зв'язок мотивації з корпоративною культурою на підприємстві дозволяє говорити про формування єдиного мотиваційного простору, який передбачає формування духу співробітництва, відданості організації і корпоративної культури з метою створення мотиваційного клімату. Ця форма позитивного стимулювання найбільш ефективна з точки зору розвитку у співробітників самостійності і творчого докладання зусиль відповідно до цілей організації. Важливим позитивним стимулом також виступає можливість персонального і кар'єрного зростання і розвитку [1, с.86].

Персональне стимулювання співробітників в більшості випадків виражається за допомогою системи матеріального і нематеріального стимулювання. Матеріальне стимулювання передбачає отримання співробітником основної заробітної плати як форми компенсації витрачених зусиль, додаткової заробітної плати, пов'язаної з результатами роботи, і соціальних виплат або пільг.

Система стимулювання працівників – це штучна система, її цілісність обумовлена метою, для якої вона створюється. Наявність цілей функціонування системи робить її цілісною, їх відсутність перетворює її в структуру – організаційну форму існування системи, позбавлену змісту [2]. Тому багато що залежить від того, як здійснюється управління системою стимулювання

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

працівників. Чітка орієнтація кожного елемента системи на поставлені цілі сприятиме зростанню систематизації, в іншому випадку управління приведе до процесу прогресуючої факторизації. В складних системах, куди входить людина, достатньо проблематично виявити ознаки цілісності, тому необхідно проводити аналіз чинників і умов, які призвели до виникнення цілісних, системних властивостей.

Таким чином, управління системою стимулювання праці є пріоритетним напрямком управління персоналом, оскільки зачіпає безпосередньо організацію ефективної праці, а також сприяє збереженню фахівців на підприємстві. Кінцевою метою створення системи управління стимулюванням персоналу є забезпечення життєздатності підприємства за рахунок підвищення ефективності застосування матеріальних і нематеріальних стимулів.

Список використаних джерел

1. Гриньова В. М., Грузіна І. А. Проблеми мотивації праці персоналу підприємства: монографія. Харків : ІНЖЕК, 2010. 184 с.
2. Костін Д. Ю. Матеріальне стимулювання трудової діяльності: аналіз теоретико–методологічних підходів. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>.
3. Матросов О. Д., Михалик С.В. Моральне та матеріальне стимулювання праці. *Вісник НТУ «ХП»*. Серія: *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. Харків: НТУ «ХП». 2013. № 22 (995). С. 110-113.

**ВПЛИВ КОРОНАКРИЗИ НА РОЗВИТОК
ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ**

Мурай А. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: Полковниченко С. О., к.е.н., доцент

За останні десятиріччя сфера туризму стала найбільш динамічною, швидко зростаючою та прибутковою в розвитку економіки багатьох країн світу. Водночас туристична індустрія постійно знаходиться під впливом зовнішніх шоків. Пандемія COVID-19 стала таким потужним шоком, який здатний паралізувати світовий туристичний ринок на невизначений термін. Коронавірус справив на цю сферу, мабуть, найбільш руйнівний ефект.

За даними Всесвітньої туристичної організації, втрати туристичної сфери за час пандемії можуть досягти 1 трлн дол. На середину 2020 року індустрія вже підрахувала збитки, які склали більше 195 млрд дол. Криза торкнулася близько 120 млн людей, які працюють у туристичній сфері по всьому світу [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Майже 51 мільйону малих компаній пандемія загрожує розоренням і банкрутством через сезонність їхньої діяльності, обмеженість ресурсів і складність доступу до кредитів і позик. Спад у галузі туризму впливає на економіку країни, сільське господарство, виробництво продуктів харчування й багато інших сфер [2].

Розвиток туристичної індустрії в Україні не можна було назвати задовільним і до пандемії, адже її потенціал повноцінно не реалізований. Зокрема, якщо у світовій економіці туризм становить близько 10% ВВП, в Україні – це менше 2%. Це означає, що туризм впливає на зростання української економіки значно менше, ніж мало б бути. Водночас туристична галузь є дуже важливою, оскільки дає доходи іншим галузям – готельному бізнесу, пасажирським перевезенням, громадському харчуванню, торгівлі, сфері розваг та культури тощо [3].

За даними представників туристичної галузі, в Україні закрито понад 7000 турагенцій. За прогнозами Асоціації індустрії гостинності, внаслідок карантину може збанкрутувати кожен п'ятий туроператор. Але крім туроператорів та турагентів, сферу гостинності в Україні обслуговують близько 20 тисяч готелів і майже 30 тисяч ресторанів [3].

Криза виїзного туризму, викликана пандемією, мала б стимулювати розвиток внутрішнього туризму, який відновлюється швидше, ніж виїзний. Проте зниження купівельної спроможності населення, а також боязнь зараження змушують потенційних туристів уникати великого скупчення людей.

У зв'язку з пандемією у розвитку туризму посилились такі тенденції як: зростання попиту на найдешевші тури через економічні проблеми; зростання популярності екологічних маршрутів, відпочинку на природі, активного туризму з наметами; зниження популярності шведських столів в готелях; посилення уваги до чистоти й санітарії; зниження популярності організованого пакетного туризму; перетворення масового туризму в індивідуальний; розширення застосування онлайн-платформ [4].

Для майбутнього відновлення туристичної галузі варто скористатись кращими світовими практиками з її адаптації до умов пандемії, до яких відносяться:

- фінансова допомога малому і середньому бізнесу – субсидії, гранти та безвідсоткові кредити для підтримки ліквідності компаній (Португалія, Південна Корея, Гонконг);
- субсидування зарплат співробітників (Великобританія);
- податкові канікули, пільги і відстрочки Туреччина. Німеччина);
- скасування відрахувань на соціальне забезпечення з зарплат працівників (США, Іспанія, Швеція);
- комунікаційні та маркетингові кампанії для формування відкладеного попиту і просування дестинацій (Південна Корея, Австралія);

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- створення цифрових платформ-навігаторів, які консолідують інформацію про туристичну галузь і заходи підтримки для допомоги компаніям в прийнятті управлінських рішень (Німеччина);
- навчання компаній туристичної галузі практикам створення нових продуктів, просуванню, цифровим технологіям (Колумбія);
- використання інфраструктури турсектора в боротьбі з коронавірусом (Португалія, Франція, США, Великобританія і Колумбія) [5].

В умовах коронакризи туристична сфера потребує широкомасштабної державної підтримки. У зв'язку з цим необхідно розробити ряд заходів, які б допомогли туристичній галузі подолати кризу.

Список використаних джерел

1. Туристичний бізнес під час пандемії: висновки та ключові інсайти. URL: <https://eba.com.ua/turystychnyj-biznes-pid-chas-pandemiyi-vysnovky-ta-klyuchovi-insajty/>.
2. Бизнес-план для пандемии. ZN,UA. 2020. 25 июля. URL: https://zn.ua/ukr/foreign_economics/biznes-plan-dlja-pandemiji.html.
3. Туристичний бізнес під час корона вірусу. *День*. 2020. 16 червня. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/turystychnyy-biznes-pid-chas-koronavirusu>.
4. Когда туристы снова смогут путешествовать и как будет выглядеть туризм после пандемии. Обзор. URL: <https://www.interfax.ru/world/703736>.
5. АСИ собрало лучшие мировые практики по поддержке туризма в условиях пандемии. URL: <https://asi.ru/news/121744/>.

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ

Нараївський В. Я.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Чорноморський Національний Університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Саваріна К. П., к.е.н., доцент б.в.з.

Вітчизняні науковці приділяють значну увагу ринку праці в Україні. Протягом останніх років посилюються міграційні процеси, молодь виїздить закордон, і тому вітчизняний ринок праці з кожним роком постійно змінюється. Це пов'язано насамперед з економічним становищем в державі, включаючи низькі доходи, а також зростання безробіття.

Враховуючи ситуацію, яка склалася в Україні та світі, а саме пандемію спричинену коронавірусом, проблема неефективного використання трудових ресурсів та міграція населення є досить актуальною. Лише у період карантину (з 12 березня по 30 вересня 2020 р.) кількість безробітних зросла на 56% [1].

Аналіз ринку праці проводили багато вітчизняних та іноземних вчених. Це поняття завжди зустрічається в економічній літературі, адже цей ринок має

сильні зв'язки з іншими ринками. На цьому ринку формується попит та пропозиція на такий товар, як робоча сила. Тут встановлюється ціна робочої сили, тобто заробітна плата працівника.

Заробітна плата відіграє основну роль у формуванні ринку праці в країні (кількість безробітних, диференціація ринку праці за професіями тощо). На думку В.В. Близнюка «Реформування системи оплати праці має здійснюватися за трьома напрямками: перегляд і вдосконалення розрахунку прожиткового мінімуму, індексація заробітної плати, відповідно до зростання індексу споживчих цін, та реформування оплати праці у бюджетному секторі» [2, с.68].

Як зазначав С. П. Кулицький «Збереження цієї вкрай несприятливої економіко-демографічної тенденції розвитку вітчизняного ринку праці призведе до прискореного старіння економічно активного населення та подальшої необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Подальший розвиток цього процесу обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки та консервуватиме її напівсировинну спеціалізацію» [3]. Проаналізувавши ці слова, можна зробити висновок, що ринок праці в Україні суттєво зміниться. Процес старіння населення призведе до зменшення кількості зайнятих в сферах, де роботу виконують більш молоді люди, що залишить свій слід на економіці в цілому.

Постає питання, як же нам подолати ту проблему на ринку праці, яка склалася сьогодні. І. О. Беззуб наголосила на тому, що «при формуванні вітчизняної моделі ринку праці необхідно враховувати особливості моделей ринку праці, що існують у світовій практиці, соціально-трудова традиції та психологічні національні особливості вітчизняних працівників, початкові соціально-економічні умови формування ринку праці» [4].

Україні сьогодні потрібно приділити дуже велику увагу ринку праці. За останні роки ситуація змінилася до непізнаваності. Треба здійснювати правильні та ефективні економічні заходи для того щоб пригальмувати та зменшити процес міграції населення, адже це може завдати економіці країни дуже великих збитків, зокрема таких як: старіння населення, дефіцит робочої сили, «відтік мізків» тощо.

Список використаних джерел

1. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>.
2. Близнюк В. В. Український ринок праці: історичні виклики та нові завдання. *Український соціум*. 2016. № 3. С. 58-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2016_3_7.
3. Кулицький С. П. Проблеми розвитку ринку праці в Україні. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr21>.
4. Беззуб І. О. Зарубіжний досвід регулювання ринку праці та можливості його використання в Україні. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=920:rinokpratsi-2&catid=71&Itemid=382.

ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Остапенко Т. М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та управління
підприємствами

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Кубецька О. М.

к.е.н., доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Маркетинг у практичній діяльності підприємств різних сфер, вважають інструментом успішного бізнесу, що використовується для вирішення різних питань: з метою оптимізації оподаткування, стимулювання збуту продукції (товарів, робіт, послуг), поширення інформації про продукцію (товари, роботи, послуги), налагодження взаємодії з покупцями, зниження витрат підприємства, збільшення доходності діяльності підприємства, підвищення конкурентоспроможності підприємства, регулювання попиту і пропозиції, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, управління інноваційним розвитком, формування політики цін, організації продажу продукції (товарів, робіт, послуг) тощо. Звісно, перелік переваг маркетингу не обмежується вище названими, тому розглянемо маркетингові інструменти з позиції забезпечення доходності (за рахунок зростання оборотності товару (робіт, послуг)).

Зважаючи на карантин через пандемію коронавірусної інфекції COVID-19, що змінив звичні контакти підприємств торгівлі та споживачів, та змусив керівництво підприємств шукати відповідь на запитання: Як збільшити доходи підприємства чи уникнути падіння доходів? Вважаємо напрями підвищення доходності (оборотності товарів) в торговельній сфері важливими для практики.

Підприємства, що залучають маркетинг, постійно вимірюють ефективність використання вкладених коштів. Відсоток доходу, що витрачається компаніями на маркетинг, за сферами діяльності: 2-20 %.

Маркетинговими кроками для збільшення продажів є наступні:

- онлайн продаж чи організація інтернет-магазинів;
- детальний опис одиниці товару (на ціннику; коротким відеооглядом, у вигляді порад на сайті магазину щодо вибору найбільш відповідної моделі товару);
- пропонування знижок на різні товари, «червоний цінник»;
- нарахування бонусів за покупку, за відгуки, за розміщення фотографій товару;
- Інтернет-реклама чи формування будь-якого рекламного оголошення (на паперовому пакеті, зворотному боці касових чеків, стінах, торгових автоматах);
- обмеження акційних пропозицій по часу;
- швидке оформлення замовлення (його формування та оплата (з варіантами оплати й доставки));

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- спілкування зі споживачем (пропонування діалогу або пояснення нюансів нових товарів);
- пряме переконування споживачів у купівлі товару;
- прояв турботи про клієнта і зацікавленості в результаті вже прийнятого ним рішення про покупку (передзвони клієнтам після покупки із запитанням чи задоволений він якістю товару та обслуговування);
- вітання потенційних клієнтів зі святами на всіх рекламних майданчиках;
- мелодійна музика в торгових залах, яка спонукає до здійснення «імпульсивної купівлі»;
- розташування найпотрібніших товарів магазину у найбільш віддалених кутках приміщення, щоб у пошуках товару пройти повз інші продукт;
- аромамаркетинг;
- роздача зразків товарів у зменшеній упаковці (парфуми, крем, шампунь тощо);
- дегустація товару;
- безкоштовна роздача товарів;
- встановлення вендингових автоматів, що у різні дні програмуються на різні ціни свого товару;
- запрошення до участі у акціях, презентаціях товарів відомих акторів, співаків, художників, політиків та інших діячів культури, мистецтва і т.п.
- впровадження нових продуктів;
- купонний сервіс;
- підвищення активності в соціальних мережах, що дозволяє охопити більшу кількість потенційних покупців або новий сегмент (узагальнено автором з використанням джерел: [1-4]).

Схематично інструменти маркетингу представлено на рис. 1.

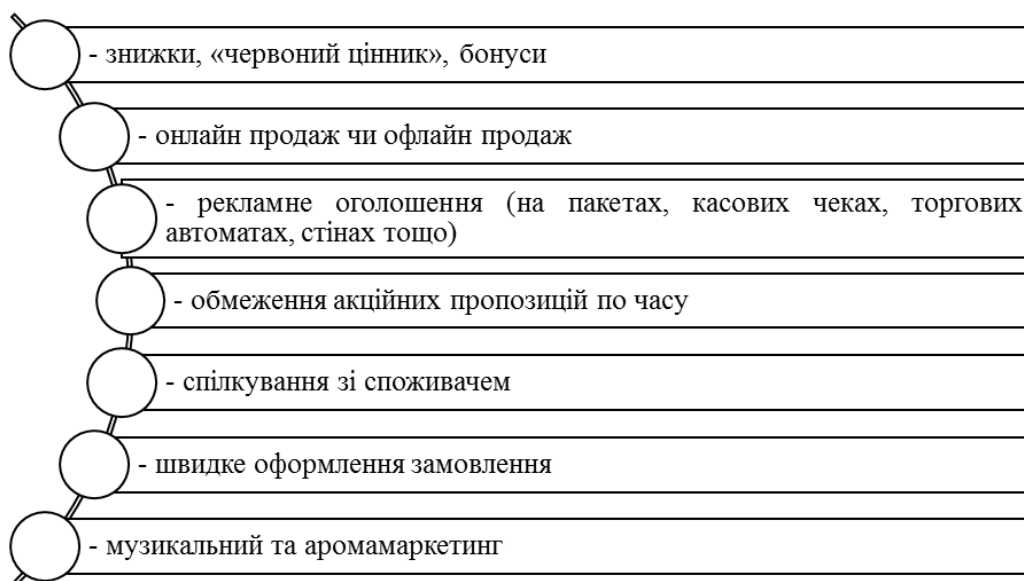

Рис. 1. Основні інструменти маркетингу

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

За допомогою вказаних інструментів маркетингу торгівлі підприємства візьмуть під контроль грошові потоки, будуть зводитися до мінімуму касові розриви. Інакше, у випадку низького товарообороту, підприємства змушені домовлятися з підрядниками, постачальниками, орендодавцями про перенесення термінів платежів.

Список використаних джерел

1. Маказан Є. В. Direct-mail як ефективний інструмент прямого маркетингу. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2016. Вип. 32(1). С. 197-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2016_32%281%29__30.

2. Маркетинг на карантині: спостереження та поради для бізнесу. URL: <http://marketing-r.com.ua/%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%>.

3. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Антіпова В. П. Маркетинг як інструмент управління платоспроможністю підприємств торгівлі. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2020. № 10. URL: <https://www.business-inform.net/main/>

4. Что такое аромаркетинг и в чем заключаются его преимущества? URL: <https://fainaidea.com/jeto-interesno-znat/chto-takoe-aromarketing-i-v-chem-zaklyuchayutsya-ego-preimushhestva-163496.html>.

СТАТИСТИКА БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ

Павловська Т. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Кононенко Ж. А., к. е. н., доцент

Деякі рослини, що відносяться до різних підгалузей по виду вирощування (наприклад, кормові, технічні, цитрусові та ін.) можуть бути об'єднані для зручності обліку та інших економічних досліджень, оскільки характеризуються тривалим періодом експлуатації (більше одного операційного циклу). Сільськогосподарські угіддя, які використовуються для вирощування таких рослин називаються багаторічними насадженнями. Їх статичні дослідження є актуальними для України як аграрної країни, тому що рослинництво є однією з основних галузей сільського господарства.

Ефективне статистичне дослідження багаторічних насаджень передбачає виконання таких завдань:

- 1) оцінка розміру насаджень;
- 2) аналіз структури та динаміки їх розмірів;
- 3) характеристика стану угідь;
- 4) визначення та оцінка факторів впливу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Перераховані завдання мають місце у дослідженнях багаторічних насаджень, як країни загалом, так і за природо-економічними, адміністративно-територіальними чи виробничо-господарськими одиницями, а також видами самих рослин.

Перш за все для статистичного дослідження важливою є класифікація багаторічних насаджень, оскільки вона допомагає структурувати їх вивчення. Отже, багаторічні насадження розрізняють:

- за їх господарським призначенням (сади, виноградники, ягідники, розсадники, плантації);
- за господарським використанням (продовольчі, технічні, кормові, розсадники, декоративні насадження);
- за видом отриманої продукції (плодоягідні, виноградники, тутівники (шовковиці), хмільники, чайні плантації, розсадники, плантації декоративних багаторічних насаджень (квітники) та ін.);
- за будівлею (видом) плоду (зерняткові, кісточкові, горіхоплідні, цитрусові, субтропічні, ягідники);
- за віком (плодоносні (повновікові), молоді насадження).

Для дослідження багаторічних насаджень у статистиці застосовують систему показників, яка включає основні та специфічні показники. Перші застосовуються для вивчення характеристик усіх сільськогосподарських культур. Існування ж специфічних пояснюється особливостями характерними саме для багаторічних рослин. Проте і збирання та аналіз основних показників має відмінності, у порівнянні з більшістю однорічних рослин.

Найважливішими основними показниками статистики багаторічних насаджень є площа угідь, валовий збір продукції та врожайність рослин.

Для статистичного вивчення площі багаторічних насаджень характерними є такі особливості:

- врахування площі закладання багаторічних насаджень (включно із площею посадки нових рослин у звітному році);
- при вивченні площі насаджень у плодоносному віці до них відносяться і рослини плодоносного віку, з яких у даному році фактично урожай не був зібраний;
- включення до загальної площі площ відосблених садів, виноградників, ягідників та інших насаджень, площі під окремо стоячими деревами і кущами.

Розміри більшості сільськогосподарських угідь оцінюються саме через їх площу, але для деяких видів багаторічних насаджень також важливим показником розміру є кількість рослин. Даний специфічний показник застосовується для рослин, які представлені деревами чи кущами.

На основі даних веб-сайту державної служби статистики України, було проаналізовано динаміку змін основних показників виробництва плодкових та ягідних культур в Україні з 1996 по 2018 рр. Серед показників були розглянуті

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

загальна площа насаджень, валовий збір продукції, урожайність та середні ціни на реалізовану продукцію.

Таблиця 1

**Динаміка змін основних показників виробництва
плодових та ягідних культур з 1996 по 2018 рр.**

Показники	Роки											
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Площа насаджень плодових та ягідних культур, тис. га	772	468	425	369	316	281	267	255	255	239	224	228
Обсяг виробництва (валовий збір) плодових та ягідних культур, тис. т	1924	1178	1453	1211	1635	1114	1504	1747	2009	1999	2007	2571
Урожайність плодових та ягідних культур, ц з 1 га зібраної площі	30,6	28,6	38,4	36,5	58,1	45,0	64,4	78,2	89,9	95,2	101	128
Середні ціни на плодів та ягідні культури, реалізовані підприємствами, грн за т	238	252	395	510	740	1446	1877	2420	2707	2429	5864	5054

Створено автором за даними джерела 1.

Перш за все, варто зазначити, що стрімке зменшення площі насаджень у 1998 році (майже у два рази) спричинене не власне зменшенням площі угідь, а змінами в їх обліку. Так, починаючи з 1998 р. окремо обліковуються площі багаторічних насаджень з понаднормативним строком їх використання.

Також необхідно відмітити, що з 2014 року наведено дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, але, як видно зі значень показників, це не мало значного впливу на виробництво плодових та ягідних культур. Це пояснюється тим, що згадані території відносяться до степової зони і для них є характерними інші види багаторічних насаджень. Наприклад, Автономна Республіка Крим у 2013 році займала в країні друге місце (після Одеської області) по площі насаджень та валовому збору винограду, які становили 18,7 тис. га та 952,4 тис. ц [2, с. 43].

Отже, загалом площа насаджень плодових та ягідних культур у країні за досліджуваний період поступово зменшується. Так, у 1998 році вона становила 468 тис. га, у 2008 – 267 тис. га, а у 2018 – 228 тис. га. При цьому обсяги виробництва мають тенденцію до зростання, незважаючи на незначні коливання. Вони можуть пояснюватися періодичністю плодоношення, тому для практичного застосування рекомендується використовувати середні для 3-5 років значення економічної ефективності виробництва продукції плодово-ягідних культур.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Урожайність плодкових та ягідних культур за досліджуваний період має помітну тенденцію до зростання. Вона підвищилася більше ніж у чотири рази: з 30,6 ц з 1 га у 1996 р. до 128,4 ц з га у 2018 р. Що, враховуючи скорочення площ насаджень, говорить про вдосконалення технологій вирощування (застосування добрив, покращення сортів, розвиток техніки тощо).

Стрімке зростання середніх цін на досліджувану продукцію спричинене багатьма різноманітними факторами, серед яких збільшення витрат на виробництво, інфляція, популяризація здорового способу життя, а відповідно і вживання більшої кількості фруктів тощо.

Особливості садівництва, що спричинені багаторічним строком експлуатації рослин, створюють обмеження для впровадження інновацій. Так, вагома частина ефективності саду закладається ще на етапі його створення (наприклад, особлива розсадка дерев чи підрізання корінців у рослин). Скорочення площ протягом досліджуваного періоду і пояснюється ліквідацією раніше використовуваних екстенсивних малоефективних насаджень. При цьому новим насадженням, потрібен тривалий час, щоб досягти повного плодоносного віку. Таким чином порушуються процеси відтворення, що має негативний вплив на вікову та сортову структуру садівництва в Україні [3, с. 19-20].

Отже, статистичне вивчення багаторічних насаджень для України, яка є переважно аграрною країною, надзвичайно важливе, враховуючи зростаючий у світі попит на продукцію садівництва, виноградарства та ін. В згаданому відгалуженні використовуються, як загальні для статистики рослинництва показники, так і специфічні. Проте варто враховувати, що при зборі та аналізі і тих, і інших необхідно враховувати особливості багаторічних насаджень, що в більшості своїй обумовлені тривалим строком їх експлуатації. Загальний стан багаторічних насаджень в країні хоча і розвивається, але потребує сторонньої допомоги держави через вищезгадані особливості.

Список використаних джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.10.2020).
2. Кравчук А. О., Казанджі А. В. Проблеми та пріоритетні напрями розвитку виноградарсько-виноробної галузі України. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 2. С. 41-47.
3. Матвійчук Н. П. Аналіз ринку плодово-ягідної продукції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 2. С. 18-23.

МАЛЕ МІСТО В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Радіонова Л. О.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

Сучасний період розвитку українського суспільства обумовлений, по-перше, труднощами соціально-економічного характеру, а також запровадження реформи з децентралізації влади, яка полягає в утвердженні демократичного управління; по-друге, новими глобальними викликами, пов'язаними з посиленням геополітичної конкуренції за сфери впливу в сучасному світі. Реформа децентралізації влади, яка проходить сьогодні в Україні, зумовила потребу у формуванні такої системи управління, яка б найбільшою мірою відповідала сучасним завданням розвитку країни. Глобалізація інтенсифікує міграційні процеси, в рамках яких здійснюється переміщення людей з менш благополучних місць в більш благополучні.

Результати соціологічних досліджень свідчать про масовий характер міграції з малих міст України в мегаполіси, або за кордон. За даними державної статистики внутрішні переміщення, що статистично обліковуються, приблизно в 10 разів переважають за обсягом зареєстровані випадки зовнішньої міграції. Більше половини усіх переїздів здійснюються всередині регіонів і лише близько третини – між регіонами держави [1]. Домінують у внутрішньодержавному перерозподілі населення міграції між містом і селом. Із зрозумілих причин індустриальні центри Сходу України втратили свою привабливість. Натомість звідти відбувався численний відтік населення. Проте, втрачали населення за рахунок міграцій не лише охоплені війною регіони, а й Житомирська, Запорізька, Закарпатська, Кіровоградська, Рівненська, Сумська, Чернігівська, Херсонська області [2].

Міграційні настрої поширені переважно серед молоді. На підставі порівняльного аналізу даних за останні п'ять років, соціологи констатують, що покинути рідне місто прагнуть, в основному, молодь до 30 років, успішні підприємці та високопрофесійні фахівці активного віку (до 45 років). Основною причиною, яка змушує людей задуматися над зміною місця проживання, є високий рівень безробіття. Саме ця соціальна проблема, за даними соціопитування, хвилює всі категорії громадян, але в більшій мірі вона актуальна для людей працездатного віку 18-50 років. В цілому, це свідчить про поглиблення соціальної нерівності між малими містами і мегаполісами в умовах глобалізації [2,3].

Крім цього, глобалізаційні процеси призвели до появи нових функцій у великих міст. В даний час мегаполіси стають центрами вирішення стратегічних завдань: це центри, що виробляють геополітичні рішення; це центри

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

концентрації фінансового капіталу і контролю фінансових операцій; це місця виробництва і застосування інновацій. Колосальний соціально-економічний відрив столиці від інших міст України сприяє посиленню антагонізму між ними. Сьогоднішнє поглиблення цього розколу обумовлено концентрацією фінансових і інвестиційних ресурсів в столиці, яка не тільки прискорює модернізацію споживчої поведінки, але, як пилосос, витягає в столицю найбільш конкурентоспроможні людські ресурси з усієї країни [4].

Таким чином, процеси глобалізації, що створюють умови для вільного переміщення капіталу та інформації, сприяють поглибленню соціально-економічної нерівності між регіонами країни, а також між різними типами міст. Соціально-економічне становище регіону свідчить про стан міських і сільських поселень, територіально входять до нього. Економіка регіонів є підсистемою соціально-економічного комплексу країни та має багато рис, які притаманні останній. Але при цьому проблеми регіону не є дзеркальним відбитком національних.

Соціальний розвиток регіону оцінюється за допомогою показників, які характеризують рівень життя населення, його доходи та видатки. Це, в першу чергу, показники прожиткового мінімуму, середньодушових доходів та середньої заробітної плати [5]. Серед загальновідомих показників у цій групі є децильний коефіцієнт диференціації грошових доходів (видатків) населення та рівень бідності.

До другої групи слід віднести показники, які відображають рівень забезпечення населення основними соціальними благами в житловій сфері, сфері охорони здоров'я, побуту, освіти (забезпеченість населення житлом, лікарями, лікарняними ліжками тощо), а також характеризують рівень злочинності. Рівень злочинності (коефіцієнт злочинності) розраховується як кількість зареєстрованих злочинів на 100 тис. населення.

Характерною особливістю розвитку регіонів України є поглиблення наявних міжрегіональних диспропорцій за показниками соціально-економічного розвитку, їх усунення можливе за умов забезпечення сталого регіонального розвитку.

Аналіз свідчать про наявність досить глибокої асиметрії в соціально-економічному розвитку регіонів України. Негаразди регіонів позначається на рівні бідності міст, включених в їх територіальний простір. У зв'язку з цим важливо підкреслити, що мале місто – це структурний елемент регіону [6]. Тому розвиток і благополуччя регіону безпосередньо залежить від рівня розвитку малих міст, що входять до його складу. Це є підставою для поживлення ролі малих міст в регіональному розвитку.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в Україні в умовах політичних та соціально-економічних загроз. URL: <http://www.niss.gov.ua/>

content/articles/files/vnutrishnya_migratsia-45aa1.pdf.

3. Соціологи розповіли, які проблеми найбільше турбують українців. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/06/22/224891/>.

4. Асоціації малих міст України / XIII щорічна конференція малих міст України 2018. URL: <http://ammu.com.ua/o-skripte/1-post1.html>.

5. Діагностика регіонального розвитку. Класифікація регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку. URL: https://pidruchniki.com/1212012462996/rps/diagnostika_regionalnogo_rozvitku_klasifikatsiya_regioniv_rivnem_sotsialno-ekonomichnogo_rozvitku.

6. Radionova L., Radionova O., Kudryavtsev O. Rategies for the small cities development: european experience and ukrainian realities. Strategies for Economic Development: The experience of Poland and the prospects of Ukraine. Collective monograph. Vol. 2. Poland: «Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. 300 p.

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ КАРАНТИНУ ВИХІДНОГО ДНЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СФЕРИ ПОСЛУГ

Сидоренко О. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Приазовський державний технічний університет

Науковий керівник: Меліхов А.А., д.е.н., професор

Загострення епідеміологічної ситуації в Україні спричинило запровадження жорстких карантинних обмежень. На всі вихідні листопада 2020 року уряд заборонив роботу у сфері послуг, які найбільше постраждали під час весняного локдауну.

Озираючись на першу половину 2020 року, бачимо, що через пандемію економічна криза вдарила по всіх галузях економіки, загальна платоспроможність населення впала. У другому кварталі ВВП країни впав на 11,4% і, за прогнозами Міністерства економіки, завершить 2020 рік скороченням на 4,8% [1]. Треба зазначити, що восени населення почало відновлювати економічну активність після першої хвилі карантину. Введення карантину вихідного дня знову скоротить економічну активність населення та погіршить кризову ситуацію.

Це напряму стосується сфери послуг. За оцінками Кабміну, послуги, що надаються населенню, займають важливе місце в економіці, адже не лише забезпечують нормальну діяльність домогосподарств, а й створюють близько 23% ВВП, 33% зайнятості та 17% податкових надходжень [2]. Звичайно, сектор послуг займає не ключове місце, але зміни функціонування цієї сфери вплинуть на економіку в цілому. Внаслідок пандемії COVID-19 та вимушеного введення обмежувальних заходів суб'єкти в секторі були змушені обмежити чи

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

призупинити свою діяльність, що може призвести до значного падіння сфери послуг. Ключовим викликом для сектору є пристосування до нових соціальних стандартів в умовах пандемії, які дозволять їм, з одного боку, надавати послуги населенню та отримувати прибуток, а з іншого – убезпечити своїх клієнтів від ризику бути інфікованими та мінімізувати поширення COVID-19.

Падіння попиту, спричинене карантинними обмеженнями та економічною кризою, зумовлює касові розриви та неможливість залучати банківські позики в сфері послуг. Суб'єкти в сфері культури та освіти страждають постійним браком фінансування, що заважає їм розвиватися, та посилюється внаслідок економічної кризи.

Підприємства в сфері послуг, що змушені обмежити чи призупинити свою діяльність на період вихідних, повинні сплачувати значну кількість податків. Окрім податків, підприємства повинні виконувати зобов'язання перед іншими суб'єктами (орендна плата, комунальні платежі), на що у них, в умовах обмежень та падіння попиту та неможливості роботи в найбільш комфортний час, бракує ресурсів.

Таким чином, проаналізувавши економічні наслідки введення карантину вихідного дня, оцінивши кількість людей, зайнятих у сфері послуг, наслідки для власників малого бізнесу, розуміємо, що такі протиепідемологічні заходи є каталізатором кризи у країні. Тому треба розробляти та виконувати підтримку постраждалих секторів економіки на державному рівні за допомогою регулювання податкової системи, фінансової підтримки у вигляді кредитів, розробки заходів проти безробіття, яке вимушено поширюється через епідемію.

Список використаних джерел

1. Огляд економічної активності (січень-вересень 2020 року). Зведений індекс виробництва товарів та послуг за основними видами економічної діяльності (ЗІВ). *Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України* : веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=010de307-2345-4162-b5e5-1dd8b2f81d10&tag=OgliadEkonomichnoiAktivnosti&isSpecial=true> (дата звернення: 12.11.2020).

2. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19 : Економічне відновлення. Інформаційно-аналітичні матеріали. *Урядовий портал. Кабінет міністрів України* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/analitichni-materiali-do-programi-stimulyuvannya-1.pdf> (дата звернення: 12.11.2020).

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: «ПАРТИЗАНСЬКИЙ МАРКЕТИНГ»

Силантьєв В. К.

студент

Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Мосієнко О.В., викладач ЖТЕК КНТЕУ

Серед багатьох сучасних підприємств, яким не вдається підвищити дохід чи покращити впізнаваність свого товару, зазвичай є ті, які не можуть дозволити собі запуск традиційної рекламної кампанії, адже вона може бути досить дорогою. Саме такі фірми використовують нетрадиційні рекламні техніки в неочікуваних місцях з метою привертання уваги, серед яких почесне місце посів так званий «партизанський маркетинг». Якщо підприємство не хоче відкритого конкурування зі своїми потужними конкурентами у «чистому полі» – то йому потрібен саме партизанський маркетинг. Метою статті є ознайомлення з теорією та практичним застосуванням інноваційних технологій, а саме партизанського маркетингу, як ефективного бізнесового інструменту.

Партизанський маркетинг – «партизанський» може звучати моторошно чи різко, асоціюючись із засідкою та зброєю. Але насправді суть полягає у захопленні зненацька уваги аудиторії та боротьбі з «банерною сліпотою», використовуючи елемент здивування. В більшості випадків «партизанський маркетинг» означає ефективне використання коштів, оскільки рекламодавці не використовують класичні рекламні стратегії. Проте це вимагає креативності, уяви та мислення «поза рамками». І хоча в таку рекламу не вкладають багато грошей, але вкладають багато часу та креативних зусиль.

Серед ключових маркетингових тактик, що використовуються для цього, слід виділити креативне рекламне повідомлення. Секрет створення повідомлення, яке буде взаємодіяти з аудиторією, полягає у визначенні найбільшої проблеми, з якою продукт допомагає справитись, та використання нетрадиційних методів для донесення цього до цільової аудиторії. Цей тип маркетингу часто використовує тактику «досвіду користувача», щоб залучити покупців до взаємодії з рекламою. Цю тактику часто називають «невидимим маркетингом» – тактика, яка представляє рекламу продукту в такий спосіб, що споживач і не здогадується, що це реклама. В більшості випадків маркетингологи використовують місце, де їхня цільова аудиторія найбільше сконцентрована і відповідно створюють «шум» навколо продукту (наприклад, в соцмережах чи на форумах), прикидаючись його задоволеними клієнтами. Компанія Sony використовувала цю тактику в своїй рекламній кампанії в 2002 року, наймаючи акторів, які просили перехожих в різних містах сфотографувати їх на новий телефон (Sony, як ви могли вже здогадатись) і розповідали численні переваги в ході розмови.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Основним завданням будь-якого «партизанського» оголошення є привернення уваги настільки великої кількості людей, наскільки це можливо. Рекламні оголошення інколи досягають цієї мети через свою оригінальність та неординарність, відповідно їх підхоплюють різні медіа, або вони стають «вірусними» завдяки соціальним мережам. Це, у свою чергу, допомагає поширювати рекламу без серйозних фінансових інвестицій.

Для «партизанського маркетингу» характерним є використання креативних недорогих друкованих матеріалів. Так, Левінсон «засновник» партизанського маркетингу, пропонував наклейки, листівки і роздруківки як альтернативу традиційним оголошенням.

Однією з характерних ознак «партизанського маркетингу» є використання креативних брендovаних продуктів – футболка, візитка, паперовий пакет чи будь-яка інша річ, яку дає чи дарує фірма, безперечно справляє позитивне враження і виділяється споживачем.

Сучасним інструментом «партизанського маркетингу» є Гейміфікація – використання комп'ютерних ігор, які можуть буквально привести покупців в фізичний магазин чи на вебсайт. Так, компанія Adidas, анонсуючи відкриття нового магазину в Копенгагені, випустила синіх качечок в фонтан з повідомленнями-проханнями повернути їх назад додому і отримати за це винагороду.

Переваги «партизанського маркетингу»:

1. Дозволяє творчо мислити. В «партизанському маркетингу» уява важливіше бюджету.

2. Дешево у виконанні. Незалежно від того, чи використовується простий трафарет або гігантська наклейка, «партизанський маркетинг», як правило, набагато дешевше класичної реклами.

3. Зростає з вуст в уста. «Партизанський маркетинг» в значній мірі покладається на «сарафанний» маркетинг, який багато хто вважає одним з найпотужніших знарядь в арсеналі маркетингологів. Немає нічого кращого, ніж змусити людей говорити про вашу кампанію за власним бажанням.

Недоліки партизанського маркетингу:

1. Загадкові повідомлення можуть бути неправильно зрозумілі споживачем.

2. Втручання влади. Деякі форми «партизанського маркетингу», такі як заборонені вуличні графіті, можуть викликати напруженість у відносинах з владою.

3. Непередбачені перешкоди. Багато тактик «партизанського маркетингу» схильні до впливу поганої погоди, вибору часу і інших дрібних ситуацій, які легко можуть поставити під загрозу всю кампанію.

Отже, завдяки цікавому та нестандартному підходу до презентації фірми, товару, продукту та послуги можливо швидко і витончено випередити

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

конкурентів. Партизанський маркетинг настільки ефективний, наскільки і доступний для реалізації. Головний його ресурс – креативні ідеї.

Список використаних джерел

1. Алієва-Барановська В. М. Глобальний бізнес : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2013. 560 с.
2. Липчук В. В. Маркетинг: основи теорії та практики. Львів: «Новий світ», 2003. 432 с.
3. Марченко С.М. Основи маркетингу. У схемах і таблицях: навч.посіб. Київ: Центр “Методика - інформ”, 2002. 189 с.

СИСТЕМА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ ЖИТТЯ

Скрипченко В. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Рівень життя населення як соціально-економічна категорія являє собою рівень і ступінь задоволення потреб людей у матеріальних благах, побутових і культурних послуг. Матеріальні блага – це продукти харчування, одяг, взуття, предмети культури і побуту, житла. До побутових послуг – в широкому розумінні – відносяться комунальні послуги, в тому числі послуги транспорту і зв'язку, послуги служби побуту, а також медичні послуги. Послуги в області культури надають установи культури, мистецтва і освіти.

Рівень життя як характеристика добробуту народу є найважливішим елементом більш широкого поняття «спосіб життя».

Основні завдання та напрямки статистичного вивчення рівня життя:

- 1) загальна і всебічна характеристика соціально-економічного добробуту населення;
- 2) оцінка ступеня соціально-економічної диференціації суспільства, ступеня розходжень за рівнем добробуту між окремими соціальними, демографічними та іншими групами населення;
- 3) аналіз характеру та ступеня впливу різних соціально-економічних чинників на рівень життя, вивчення їх складу і динаміки;
- 4) виділення і характеристика малозабезпечених верств населення, які потребують соціально-економічної підтримки;
- 5) уточнення поняття рівня життя та розроблення показників для його характеристики;
- 6) виявлення проблем та перспектив підвищення життєвого рівня населення [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Рівень життя є досить складною і багатогранною категорією. Незважаючи на те, що багато елементів життєвого рівня взаємопов'язані між собою, вони мають значні особливості, специфіку та для їх комплексної характеристики потрібне використання відповідної системи специфічних показників. Через відсутність раціонального способу об'єднання різнорідних показників такої системи в якийсь єдиний показник у вітчизняній та міжнародній практиці визнано неможливість використання одного показника, всебічно що характеризує рівень життя [2].

У сучасній науковій літературі поняття рівня життя включає три аспекти: добробут населення; накопичення людського капіталу; рівень людського розвитку.

Показники, що використовуються для характеристики рівня життя, можна з деякою часткою умовності розділити на три категорії:

1) синтетичні вартісні показники (ВНП, фонд споживання, сукупні доходи населення і т.д.);

2) натуральні показники, що вимірюють обсяг споживання конкретних матеріальних благ (забезпеченість особистим майном, споживання продуктів харчування, число перевезених пасажирів і т.д.);

3) показники, що демонструють пропорції і структуру розподілу добробуту (розподіл населення за дохідних груп, показники концентрації та диференціації доходів і споживання і т.д.).

Повнота та результативність статистичного оцінювання рівня життя населення залежить від системи показників, що використовується при проведенні дослідження. На підставі вивчення, систематизації та узагальнення світового і вітчизняного досвіду побудови систем показників для оцінки рівня життя населення обґрунтовано власну систему показників, яка охоплює економічні та соціальні індикатори рівня життя населення і може бути взята за основу при побудові інтегрального показника життєвого рівня (рис. 1) [3].

Експертами Національного інституту стратегічних досліджень України було виокремлено три групи факторів, що мають найбільший вплив на людський розвиток, а отже, і на рівень життя, а саме: економічні (39 %), соціальні (44 %) та політичні (17 %) [4].

Отже, статистичне оцінювання рівня життя населення вимагає формування повної та репрезентативної системи показників, яка б дозволила кількісно охарактеризувати об'єкт дослідження з метою визначення реального якісного стану рівня життя населення країни, певних суспільних класів, соціальних груп або окремих верств населення.

Кожна з систем показників містить значну кількість індикаторів, що використовуються для оцінки життєвого рівня населення та характеризують різні його аспекти.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Рис. 1. Система показників рівня життя населення [3]

Однак сучасні системи показників не дають цілісної оцінки та малоприматні для здійснення міжрегіональних та міжнародних порівнянь, оскільки, містять велику кількість показників, методологія розрахунку окремих показників у різних системах досить часто відрізняється. Тому на сьогодні все більшої актуальності набувають питання побудови єдиного інтегрального показника рівня життя населення, застосування якого дозволило б дати однозначну характеристику рівня та динаміки розвитку суспільства в міжнародному та регіональному розрізі.

Список використаних джерел

1. Герасименко С. С. Статистика: Київ, 2000. 467 с.
2. Дзюба І. В. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід. Статистика України, 2014.
3. Социальная статистика [Текст] / Под. ред. чл.-кор. РАН И. И. Елисеевой. Москва: Финансы и статистика, 1997. 416 с.
4. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/>.

РОЛЬ МІГРАЦІЇ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Слізко М. Д.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник: Критенко О.О., к.е.н., доцент

Аналіз функцій та ролі міграції вказує що цей процес впливає на демографічну, економічну, політичну, етнокультурну, соціальну та інші сфери життя у кожній конкретній країні.

Розглянемо економічні функції міграції у сенсі їх позитивних та негативних значень.

Отже, демографічні складові в розвитку та модернізації економіки належить значне місце.

З ряду об'єктивних та суб'єктивних причин демографічний стан розвинених країн впродовж останніх десятиріч має негативну тенденцію, що призводить до спаду природного приросту та старіння працездатного населення і, як наслідок зниження темпів модернізації економіки у перспективі. У цьому природному процесі велике значення для них має процес імміграції, який спроможний компенсувати наведені негативні наслідки [1, с. 23].

Таблиця 1

Економічні функції міграції

	Негативні значення	Позитивні значення
Імміграція	<ul style="list-style-type: none">– Збільшення рівня безробіття серед місцевого населення;– Зниження рівня зарплат для місцевого населення;– Нелегальний ринок виробництва і послуг;– Несплата податків від нелегального бізнесу.	<ul style="list-style-type: none">– Виконання робіт, що не беруться виконувати місцеві працівники;– Створення нових місць;– Збільшення попиту на кваліфікованих працівників.
Еміграція	<ul style="list-style-type: none">– Зменшення трудових ресурсів;– Відтік «Умів»– Зменшення відрахувань до пенсійного фонду.	<ul style="list-style-type: none">– Інвестування в національну економіку через грошові перекази;– Звільнення робочих місць;– Набуття нових знань та технологій за кордоном, та їх вкладання в національну економіку.

Основним чинником модернізації, що обумовлений міграціями для країн-донорів, якою є Україна являється заробітки мігрантів за кордоном [4, с.10]. На тлі глобальної інтенсивності міжнародної міграції обсяги приватних переказів перетворились на потужний фінансовий потік, який має значні соціальні результати, сприяють модернізації економіки. Завдяки ним вдосконалюється банкова система. Навіть спрямовані на споживання, вони сприяють зростанню реального сектору економіки завдяки ефекту мультиплікатора, так як збільшення попиту стимулює виробництво. Цей ефект для України найбільш

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

дієво проявляється у будівельній галузі. Значні житлові інвестиції заробітчани обумовили швидке зростання введення житла в експлуатацію, що в свою чергу сприяло зросту зайнятості, зростання попиту на будівельні матеріали, сантехніку, меблі, що сприяє розвитку країни.

Особливо цінним є передані до країни науково-технічні значення. У науковій літературі наведені приклади з виробництва програмного забезпечення, які створили або управляють ними колишні мігранти. Розвиток цієї галузі у перспективі надає можливість перетворити експорт інженерно-технічних працівників на експорт високотехнологічних товарів і послуг [2].

Найсерйознішим викликом для модернізації економіки є «відплив мізків», погіршення якісних характеристик зайнятих у виробництві. Крім іншого «відплив мізків» означає втрату країною своїх інвестицій в освіту та виховання фахівців, податкових виплат від них [3, с.82].

Для використання міграції в інтересах розвитку економіки необхідно цілеспрямовано діяльність у наступних напрямках стимулювання переказів, зароблених мігрантами коштів на батьківщину:

- ефективно їх використання;
- протидія наслідкам «відтоку мізків»;
- заохочення повернення мігрантів;
- розвиток співпраці з громадами мігрантів за кордоном.

Отже, наявність економічних умов, цілеспрямованих дій держави і інститутів громадянського суспільства здатні створити основи для отримання від міжнародної міграції позитивного результату для модернізації економіки країни.

Список використаних джерел

1. Оснач О. М. Інститути та механізми модернізації міграційної політики: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2018, 23 с.
2. Міграційні процеси в Україні, сучасний стан і перспективи / за ред. О.В. Позняка. Умань, 2017, 139 с.
3. Кучинська О. Вплив інтеграційних процесів на економічну активність населення, зайнятість та ринок праці. *Економіка та держава*. Київ, 2016. С. 82-83.
4. Малиновська О. А. Міжнародна міграція в контексті модернізації суспільства. Київ: Нац. Інститут стратегічних досліджень, 2019, 10 с.

ОЦІНКА КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНДЕКСУ «БІГМАКУ»

Ставицька В. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Мінімальна заробітна плата – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Її рівень в Україні регулюється ст. 95 Кодексу законів про працю України та Законом України «Про оплату праці» [1].

Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік Законом про Державний бюджет України на відповідний рік згідно до статей 9 і 10 Закону України «Про оплату праці».

Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, яка встановлюється на національному рівні та є обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці. Її рівень не може бути нижчим від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. [2]

З 1 вересня 2020 року мінімальна заробітна плата була підвищена у порівнянні з 2019 роком на 16% і тепер вона становить 5000 гривень у місяць. Чи достатньо цього для забезпечення мінімальних потреб середньостатистичного українця? З погляду найманого працівника – ні. З погляду роботодавця такий низький рівень мінімальної зарплати пов'язаний із низькою продуктивністю праці в Україні, яка залежить від технологій, організації роботи, інтенсивності навантаження. Але цей аргумент лише частково правдивий, оскільки в останні роки частка заробітної плати у собівартості української продукції досить низька і дедалі знижується.

Порівняємо мінімальну заробітну плату в Україні із її рівнем у країнах з розвинутою економікою: конвертувавши суму 5 тис. грн у долари США отримаємо 176,24 доларів на місяць (за курсом 28,37 грн за долар станом на 20 жовтня 2020 р.) Для порівняння, мінімальна заробітна плата в європейському союзі, до якого Україна намагається потрапити, коливається від 368,60 (Болгарія) у східних країнах до 2446,86 (Люксембург) доларів на місяць на північному заході, тобто, в разі відрізняється. [3] У Сполучених Штатах Америки нині мінімальна заробітна плата знаходиться на рівні 1160,00 доларів на місяць. [4]

Проте, звичайно, при порівнянні заробітної плати у різних країнах не можна не враховувати її купівельну спроможність – наскільки вона здатна

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

задовільнити потреби працівника. Відповідно до міжнародних стандартів рівень мінімальної заробітної плати розглядається як нижня межа, що повинна гарантувати задоволення основних життєвих потреб працівника і членів його сім'ї. Життєві потреби зазвичай визначаються споживчим кошиком.

За статтею 1 Закону України «Про прожитковий мінімум» [5], споживчий кошик – це мінімальний набір продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, необхідних для збереження здоров'я людини і забезпечення його життєдіяльності. Але цей кошик – поняття надто відносне, оскільки в різних країнах до нього входять абсолютно різні товари, виходячи з різних національних особливостей народу та традицій. Деяк переважно харчуються спагеті та піцою, хтось обирає суші, в Україні в засобах масової інформації для порівняння користуються вартістю товарного набору на борщ, оскільки саме він – одна із вітчизняних національних страв.

Досить цікавим є порівняння актуальності мінімальної заробітної плати в Україні та інших країнах Європи та світу через призму індексу «БігМаку». «Бутербродний» курс – винахід видання The Economist, яке визначає, скільки повинен коштувати бутерброд «БігМак» від «Макдоналдс» у тій чи іншій країні, враховуючи курс її національної валюти. Щорічний «індекс БігМака» The Economist складає вже 34 роки починаючи з 1986 року. За основу розрахунків беруть вартість БігМака в США і вважають, що в національній валюті будь-якої країни в перерахунку на долари він повинен коштувати стільки ж. Якщо БігМак коштує більше, ніж у США – валюта переоцінена, менше – недооцінена.

Експерти вважають, що цей індекс найбільш наочно оцінює купівельну спроможність різних валют за допомогою вартості макдональдсівського бутерброду завдяки двом причинам: McDonald's присутній у більшості країн світу, а сам бігмак містить достатню кількість продовольчих компонентів (хліб, м'ясо та овочі), аби вважати його універсальним узагальненням продукту народного господарства [6].

Тобто, відповідно до нього, виразити кількість БігМаків, які можна купити на «мінімалку» у нас та в інших країнах. Вартість цього бутерброду в різних країнах різна, зважаючи на різні курси національних валют та виходячи з недооціненості чи переоціненості цих валют порівняно з долларом США. Сам індекс «БігМаку» і передбачає оцінку курсів валют.

У табл. 1 через вартість БігМаків показана купівельну спроможність «мінімалки» в різних країнах, не беручи до уваги курс. Це дає змогу дізнатися, скільки бургерів може купити людина у своїй країні, отримуючи мінімальну заробітну плату.

**Купівельна спроможність мінімальної заробітної плати в різних країнах
(жовтень 2020 року) [розрахована за даними 7, 8]**

Країна	Ціна БігМака, дол. США	Мінімальна зарплата, дол. США	Кількість БігМаків на мінімальну зарплату, шт
Україна	2,10	176,00	83
Південна Корея	3,75	1036,00	276
Нова Зеландія	4,35	1792,00	411
РФ	1,90	363,00	191
США	5,71	1160,00 [4]	203
Польща	2,79	536,00	192
Бразилія	3,91	348,00	89
Австралія	4,58	1942,00	424
Велика Британія	4,28	1654,00	386
Канада	5,08	1532,00	301
Угорщина	2,89	464,00	160

*Мінімальна заробітна плата розрахована за принципом, що у місяці двадцять
восьмигодинних робочих днів.*

З таблиці видно, що хоч купівельна спроможність українців і не найнижча у світі, але до рівня розвинених країн та країн, що розвиваються, явно не дотягує. Як і рівень мінімальної заробітної плати, оскільки, харчуючись одним чи двома БігМаками на день, людина не зможе задовольнити усі свої потреби, бо окрім їжі потрібно ще сплачувати рахунки за комунальні послуги та купувати товари для забезпечення інших потреб.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України: кодекс від 10 грудня 1971 р. № 322-08 (редакція станом на 02.04.2020) / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 22.10.2020).

2. Мінімальна заробітна плата. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мінімальна_заробітна_плата (дата звернення: 22.10.2020).

3. Укрінформ: Євростат оприлюднив найвищі та найнижчі мінімальні зарплати в ЄС. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2869125-evrostat-opriludniv-najvisi-ta-najnizci-minimalni-zarplati-v-es.html> (дата звернення: 22.10.2020).

4. Мінімальна і середня зарплата в США. URL: <https://take-profit.org/statistics/wages/united-states/> (дата звернення: 22.10.2020).

5. Закон України «Про прожитковий мінімум» № 966-XIV (редакція станом на 20.01.2018) / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text> (дата звернення: 22.10.2020).

6. Індекс БігМака. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_БігМака (дата звернення: 22.10.2020).

7. Minimum Wage by Country. URL: 2020<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/minimum-wage-by-country> (дата звернення: 22.10.2020).

8. Global prices for a Big Mac in July 2020, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/274326/big-mac-index-global-prices-for-a-big-mac/> (дата звернення: 22.10.2020).

СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАСАМИ

Стоянова В. В., Угрюмова К. О.

здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Університет ДФС України

Науковий керівник: Нечипоренко А. В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Таранугл

Негативні явища, які спостерігаються в усіх сферах українського суспільства, зумовлені не тільки певними прорахунками, а й неефективністю управлінських дій у системі публічних фінансів. Саме послаблення управлінських функцій та низька якість управлінських технологій, що реалізуються у фінансовій сфері свідчать про те, що система публічних фінансів потребує нових підходів до ефективного використання фінансових ресурсів.

Оскільки Україна прагне стати повноцінним членом європейського суспільства на засадах демократизму та правової і соціально орієнтованої держави, то усі сфери її життєдіяльності мають відповідати нормам та стандартам цивілізованого суспільства. Саме сфера публічних фінансів є тим сегментом, що потребує нових управлінських підходів і пошуку нових шляхів покращення використання державних коштів. Ця проблема є актуальною і нагальною у сучасних реаліях, тому вимагає посиленої уваги [1, с. 208].

Для прогресивного розвитку будь-якої країни необхідним є ефективне використання обмежених фінансових ресурсів, саме тому створення самодостатньої фінансової системи є важливим завданням управлінських дій державних та місцевих органів влади та досягається через ефективне управління публічними фінансами.

Система публічних фінансів є багатогранною структурою, що включає: кошти в рамках бюджетної системи (державний бюджет, цільових централізованих бюджетних коштів, бюджети місцевого самоврядування, цільових централізованих місцевих бюджетних фондів), кошти фінансових (кошти Національного банку та інших державних банків) та нефінансових корпорацій, інших підприємств і організацій державної та комунальної форм власності, кошти в рамках державно-приватного партнерства.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

В Україні левову частку в складі фінансових ресурсів держави займають фінансові ресурси державного сектору економіки. В умовах реформування економіки країни залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів є визначальним фактором повноти забезпечення потреб об'єктів соціальної інфраструктури, дієвості державного регулювання суб'єктів господарювання, рівня матеріального та духовного добробуту населення, темпів розвитку інноваційно-інвестиційної сфери та зростання фінансового потенціалу країни загалом. Ефективне функціонування фінансової системи тісно пов'язане з результативним управлінням ресурсами держави, переважна частина яких зосереджена у бюджетній системі. Її ефективність визначає дієвість урядової політики у сфері фінансів, створює передумови для забезпечення стабільності економіки країни [2; 3].

Аналізуючи механізм управління коштами фінансових та нефінансових корпорацій, інших підприємств і організацій державної та комунальної форм власності можна стверджувати, що важливу роль у забезпеченні ефективного його функціонування відіграє формування системи бюджетування. Саме ця система являє собою організаційно-економічний комплекс процесів планування, обліку, контролю, регулювання та аналізу ресурсів та результатів діяльності організації за допомогою бюджетів [4, с. 33].

Нині ключовими проблемами в управлінні публічними фінансами є:

1) невпорядкованість управлінських відносин в сфері публічних фінансів, зокрема відсутність єдиного інституційного простору нормативно-правового забезпечення управління публічними фінансами;

2) при управлінні публічними фінансами надмірна корумпованість;

3) дублювання повноважень серед інститутів державної влади;

4) відсутність довгострокового бюджетного планування;

5) слабкий громадський контроль за ефективністю витрачання бюджетних коштів;

б) розбалансованість системи публічних фінансів та високі показники бюджетного дефіциту й державного боргу [5, с. 354].

Зазначене вище свідчить про необхідність формування принципово нових підходів до використання коштів публічних фондів та перегляду розподілу функцій між органами державної влади.

Система заходів, спрямована на вирішення проблем у сфері публічних фінансів повинна включати наступні дії:

– створення незалежних науково-дослідних інституцій за прикладом фіскальних рад, котрі діють у країнах ЄС з метою розроблення реалістичних макроекономічних прогнозів та проведення середньострокового фінансового планування;

– реалізація фінансової політики в країні, яка буде спрямована на скорочення бюджетного дефіциту та ефективне формування й використання бюджетних коштів;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– розроблення механізмів результативного використання державних фінансових ресурсів на основі ефективного публічного управління;

– удосконалення правового регулювання публічного управління в Україні, що сприятиме удосконаленню процесу управління в сфері публічних фінансів [6, с. 43].

Реформування бюджетної та податкової систем в Україні має бути спрямоване на підвищення ефективності використання бюджетних коштів, децентралізацію фінансових ресурсів й зміну підходів до боргової політики держави, а також на підвищення результативності адміністрування податків та зборів й модернізацію податкової системи в напрямі посилення її соціальної справедливості, збільшення доходів бюджету без додаткового посилення фіскального тиску на підприємницький сектор [7]. Удосконалення потребує й архітектура бюджетної системи, яка має відповідати сучасним викликам й загрозам. Важливим завданням має бути продовження проведення бюджетної децентралізації, яка сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та підвищує відповідальність місцевих органів влади.

Отже, на сьогоднішній день система управління публічними фінансами має певні прогалини, які перешкоджають ефективному розвитку країни в цілому та її регіонів зокрема. Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність публічних фінансів та вдосконалити систему їх управління. Необхідно уніфікувати нормативно-правову базу шляхом прийняття нових та вдосконалення існуючих законодавчих актів, що уможливить покращити перерозподіл бюджетних коштів, підвищити стандарти корпоративного управління державними банками та сформувати єдиний простір регулювання управлінських процедур у сфері публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1 (50). С. 208-214.

2. Юрах Ю. С. Реформування публічних фінансів в Україні. *Молодіжний податковий конгрес* : збірник тез, 20 травня 2020 р. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. С. 680-683.

3. Kuzheliev M., Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes : collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA. 2019. P. 374-385.

4. Пахоляк У. Шляхи покращення управління публічними фінансами в сучасних умовах. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених, 27-28 квітня 2017 р. Т. : ТНТУ, 2017. С. 32-35.

5. Нечипоренко А. В., Чернишова Т. О. Напрями вдосконалення системи управління публічними фінансами в Україні. *Управління публічними фінансами*

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Податкового конгресу, 12 грудня 2019 р. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 353-356.

6. Кужелев М. О. Управління публічними фінансами в умовах реформування економіки України. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. С. 42-44.

7. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : ТОВ «Новий друк», 2015. 570 с.

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ У МАРКЕТИНГУ

Телега М. В.

студент,

Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Мосієнко О.В., викладач ЖТЕК КНТЕУ

В умовах насиченого ринку недостатньо розробити новий якісний товар, встановити на нього оптимальну ціну і вибрати ефективні канали розподілу. Дедалі більшої ваги набувають методи просування товару, під якими розуміють сукупність маркетингових рішень, пов'язаних із комунікативністю. Зростання ролі маркетингових комунікацій викликане не лише зовнішніми структурними змінами в ринковій економіці, а й особливостями економічних відносин між суб'єктами ринку. Сьогодні економіка знаходиться на етапі, коли можливості виробництва й пропозиції стали значно випереджати попит, підсилюється конкуренція між виробниками товарів і послуг. Тому для підприємств необхідним і важливим є пошук нових шляхів залучення покупців. Найбільш перспективним для сьогодення є шлях розробки ефективних методів комунікативного (психологічного) впливу, що повинен ґрунтуватися на детальному вивченні поведінки споживачів у процесі вибору товарів і послуг, співставленні переваг конкретних марок й, безпосередньо, покупки. Метою статті є ознайомлення з теорією та практичним застосуванням комунікацій, як ефективного інструменту маркетингу.

На сучасному етапі розвитку ринкових умов та посилення конкурентної боротьби діяльність сучасних торговельних підприємств неможлива без використання та вдосконалення маркетингової політики комунікацій [1]. Враховуючи роль маркетингових комунікацій в діяльності фірми, важливим залишається визначення найбільш оптимальних моделей маркетингових комунікацій та формування на алгоритмічному та організаційно-методичному

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

рівнях маркетингового інструментарію управління цими комунікаціями для забезпечення ефективності процесів просування продукції та взаємодії з клієнтами.

Підприємство, що дійсно розуміє яким чином споживачі реагують на різні властивості товару, його ціну й рекламу, яким чином вони поведуться на тому або іншому етапі ухвалення рішення про покупку, одержує значні переваги перед конкурентами. Для успішного функціонування організаціям і підприємствам необхідно організувати діяльність таким чином, щоб забезпечити розвиток ринків збуту й збільшення прибутку завдяки найбільш ефективному задоволенню потреб своїх клієнтів [1].

В англomовній лінгвістичній літературі термін «комунікація» розуміється як обмін думками та інформацією у формі мовних або письмових сигналів, що само по собі є синонімом терміна «спілкування». У свою чергу, слово «спілкування» позначає процес обміну думками, інформацією й емоційними переживаннями між людьми. У такому разі дійсно немає різниці між спілкуванням і комунікацією. Саме так вважають лінгвісти, для яких спілкування – це актуалізація комунікативної функції мови в різних мовних ситуаціях. Але поняття «спілкування» і «комунікація» мають як спільні, так і відмінні ознаки. На нашу думку, за спілкуванням в основному закріплюються характеристики міжособистісної взаємодії, а за комунікацією – додаткове значення— інформаційний обмін у суспільстві. На підставі цього, спілкування є соціально обумовленим процесом обміну думками та емоціями між людьми в різних сферах їхньої пізнавально-трудова і творчої діяльності, що реалізовується, головним чином, за допомогою вербальних засобів комунікації. На відміну від нього, комунікація – це соціально обумовлений процес передавання та сприйняття інформації як в міжособистісному, так і в масовому спілкуванні по різних каналах за допомогою вербальних і невербальних комунікативних засобів.

Останнім часом набуло поширення поняття «інтегровані маркетингові комунікації» (ІМК), що стало відповіддю теорії маркетингу на ускладнення просування товарів і послуг на сучасному ринку. Одним із основоположників теорії інтегрованих маркетингових комунікацій є Поль Сміт (Англія, Лондон). У своїй монографії «Маркетингові комунікації. Інтеграційні досягнення» він дає таке визначення поняття ІМК: «це взаємодія всіх форм комплексу комунікацій, за якого кожна форма комунікацій повинна бути інтегрована з іншими інструментами маркетингу й підкріплена ними для досягнення максимальної економічної ефективності» [3].

Вікіпедія характеризує інтегровані маркетингові комунікації, як концепцію, згідно з якою компанія ретельно обмірковує і координує роботу своїх численних каналів комунікації: рекламу в засобах масової інформації, особистий продаж, стимулювання збуту, пропаганду, прямий маркетинг, упаковку товару та ін. Це робиться з метою вироблення чіткого, послідовного і переконливого уявлення про компанію і її товари.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

У сучасній системі маркетингових комунікацій виділяють дві підсистеми: ATL і BTL. ATL – це система прямих комунікацій, які зазвичай передбачають традиційні види реклами: письмову (листівки, плакати, постери) та усну (реклама по радіо, на телебаченні). BTL (від англ. below-the-line) – термін рекламної індустрії, який об'єднує промо-акції, директ мейл, виставки, POS та багато інших рекламних активностей. BTL традиційно включає: демонстрації і дегустації продуктів (sampling); масові заходи (events: презентації семінари прес-конференції, вечірки тощо); лотереї, конкурси; стимулювання продажу (sales promotion); спонсорство; сувенірну продукцію; паблісіті/PR; дизайн-упаковки; мерчандайзинг (оформлення місця продажу товарів); рекламу в інтерактивних засобах комунікації (Internet тощо); використання нетрадиційних рекламних носіїв і практично будь-які дії, що сприяють просуванню товару на ринок.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зазначити, що управління комунікаційною політикою організацій в сучасних умовах вийшло на новий рівень. Інтеграційні процеси різних маркетингових комунікацій формують інтегровані маркетингові комунікації як єдиний комплекс діяльності господарюючого суб'єкта, спрямовану на витяг максимальної економічної та соціальної вигоди з доступних поточних (а також перспективних) ресурсів, що синтезують різні маркетингові інструменти і принципи управління комунікативними процесами [3].

Список використаних джерел

1. Гаркавенко С.С. Маркетинг: підручник. Київ: Лібра, 2002. 456 с.
2. Гоманюк М.А. Інтерв'юер у масовому опитуванні: кишеньковий навчально-методичний посібник. Херсон: Гілея, 2013. 84 с.
3. Котлер Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів. Київ: Вид. Хімджест, 2011. 130 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Тимко А. К.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к.е.н., доцент

У сучасному світі, що змінюється з неймовірною швидкістю, деякі науки повинні адаптуватися під задані темпи. Тому виникає потреба їх реформування та пристосування їх до сучасних реалій. Поміж цих наук і статистика.

Статистичні дані є важливим елементом в процесі прийняття рішень в державному управлінні, вони також забезпечують статистичною інформацією

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

юридичних осіб та окремих громадян. Тому важливо забезпечити достовірність цих даних, їх прозорість та відповідність останнім вимогам та стандартам ЄС, останнє є особливо важливим в умовах інтеграції України в Європу.

Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачається, що стабільна, ефективна та професійно незалежна національна статистична система вироблятиме необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління в Україні та ЄС інформацію, надаючи їм можливість приймати на її основі виважені рішення [2].

Нинішній стан української статистики зумовлений її історією. У Радянському Союзі управління відбувалося за галузями чи сферами, а вже через них територіями, тому важливішими були показники загалом, а не їхній територіальний розподіл. Після здобуття Україною незалежності виникла потреба реформування статистики, зокрема, й у цьому напрямку [4].

Гостра проблема полягає в тому, що методологічна та нормативно-правова база української статистики хоч і сформувалася, але сталося це багато років тому. За цей час в інших країнах змінювалися та вдосконалювалися підходи здобуття та подання статистичних даних, а в Україні розвиток статистики був недостатнім. Зараз методологія української статистики ще не повністю відповідає міжнародній та європейській методології, а українська статистична система потребує поступової гармонізації з Європейською статистичною системою, що зазначається Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Особлива увага у реформах буде приділена надійній правовій базі, належній політиці поширення даних і метаданих та зручності для користувачів [2].

Українські регламенти здебільшого відповідають європейським, але роботи ще багато. Адже регламенти провідних країн щороку змінюються, приймаються нові й в Україні ці зміни не можуть пройти так швидко.

Наразі у Програмі розвитку державної статистики до 2023 року виділені основні проблеми, що потребують розв'язання.

Першою проблемою є застарілість офіційного веб-сайту Державної служби статистики України. Офіційний веб-сайт Держстату як основне джерело розміщення статистичної інформації не дає змоги користувачам отримати весь обсяг інформації, якого вони потребують, у зручному вигляді для подальшої обробки, візуалізації та аналізу. Відсутність процедур і механізмів формування мікроданих обмежує також науковців у проведенні досліджень [1].

Виходячи з сучасної ситуації нагальною потребою для розвитку української статистики є розширення каналів комунікацій, модернізація цих каналів, створення більш легшого та вільного доступу користувачів до інформації.

Крім Держстату, офіційну статистику збирають і поширюють інші державні органи. Інформацію про систему охорони здоров'я збирає Центр медичної статистики МОЗ, дані про банківську систему збирає та оприлюднює НБУ. Багато статистичної інформації, яка збирається з підприємств, є в базах державних органів – МВС, ДПС, Пенсійному фонді. Наприклад, всю

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

інформацію про зайнятість населення і заробітну плату має Пенсійний фонд. Дані щодо торгівлі можна взяти в податковій з чеків чи накладних [3].

Через те, що немає єдиної налагодженої системи даних, користувачам часто буває важко знайти необхідну інформацію. Для вирішення цієї проблеми важливо створити механізм взаємодії між постачальниками даних та налагодити інформаційну взаємодію між державними органами.

Ще однією проблемою є високий рівень звітності навантаження на респондентів. Зараз респонденти повинні подавати в Держстат десятки звітів на рік. На їх оформлення компанії витрачають близько 147 млн грн щороку. Подання звітів створює величезне навантаження на підприємства, значно ускладнює ведення бізнесу, негативно впливає на інвестиційний клімат [3].

При цьому деякі дані, які містяться у звітності, є взагалі непотрібними для прийняття управлінських рішень і для суб'єктів бізнесу немає потреби їх подавати. Також така велика кількість інформації потребує багато часу для її обробки, через що цикл обробки є довгим. Це, у свою чергу, заважає приймати оперативні управлінські рішення.

Питання зменшення звітності навантаження на респондентів було підняте в Програмі розвитку статистики та в угоді про асоціацію з ЄС. На початку 2020 року уряд оголосив, що планує скасувати близько 40% форм статистичної звітності підприємств. Наразі органи влади ще мають час для налагодження інформаційного обміну статистикою [3].

Важливим завданням є також удосконалення системи подання звітів. Проте, система електронної звітності органів державної статистики дає змогу використовувати лише комерційне програмне забезпечення для електронного звітування, що зменшує кількість респондентів, які можуть подавати електронні звіти. Для розвитку системи електронної звітності органів державної статистики актуальним є розроблення та впровадження безоплатного програмного забезпечення для подання електронної звітності, а також програмного забезпечення для створення електронних форм звітності для їх своєчасної актуалізації [1].

Наступною проблемою є недостатній рівень підготовки кадрів. Багато фахівців навчалися ще за старими методиками, вони мають прогалини у знанні мов Ради Європи, без яких неможливо вивчати передовий досвід країн-партнерів у розвитку статистики [1]. Наразі статистиці потрібні більш досвідчені та якісніші кадри. Необхідно розпочати виконання масштабних програм перекваліфікації та навчання передовому досвіду фахівців у сфері статистики. Недостатній професіоналізм фахівців в області статистики зумовлений також тим, що в Україні робота у Держстаті не є престижною та не дозволяє отримувати гідну заробітну плату. Тому існує ще й проблема з недостатньою мотивацією для залучення більш досвідчених та якісніших кадрів.

Необхідно звернути увагу й на матеріально-технічну базу статистики в країні. Вона є слабкою і застарілою, адже коштів на її розвиток з бюджету

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

виділяється недостатньо. Через це уже багато років в Україні не проводиться перепис населення; з кожним роком він відкладається, а з роками потреба в ньому зростає.

Досить часто дані, що надаються державною статистикою, є обмеженими, і заплановані Держстатом аналізи провести не вдається. Є багато причин, що мають на це вплив. Серед них і те, що зараз на частинах тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на території АР Крим неможливо зібрати дані і це має вплив на достовірність загальних результатів досліджень.

Отже, методи збирання статистичної інформації, способи оформлення та поширення даних потребують суттєвого вдосконалення. Беручи до уваги таку значну кількість проблем, можемо зробити висновок про необхідність впровадження в життя всіх тих завдань, що визначені в Програмі розвитку державної статистики до 2023 року. Ті пріоритети, що визначені у програмі, мають стати важливими для органів державної влади, адже без реформування статистики вони не зможуть прийняти правильні управлінські рішення, а Україна, у свою чергу, не зможе стати повноцінним членом ЄС.

Список використаних джерел

1. Про затвердження програми розвитку державної статистики до 2023 року: постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2019-%D0%BF#n10>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2252.
3. Дядюра І. Г. Коли менше справді краще: реформа статистичної звітності. *Економічна правда*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/07/14/662926/>.
4. Федорів П. М. Що Україна знає про свої міста (спойлер: надто мало). *Аналітичний журнал про місто*. 2018. URL: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/shcho-ukraina-znaie-pro-svoi-mista-spoiler-nadto-malo>.

ПРОБЛЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Федченко Т. М.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Науковий керівник: Коровіна Н.В., к.е.н. доцент

Для сучасного світу характерні такі процеси як глобалізація та посилення конкуренції між підприємствами. Вагому роль у цих процесах відіграють інноваційний розвиток підприємств та рівень використання інтелектуального

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

потенціалу. Інтелектуалізація підприємств передбачає використання інтелектуальних ресурсів та залучення висококваліфікованого персоналу. Інтелектуалізація сприяє створенню конкурентоспроможної продукції і зростанню іміджу. Таке підприємство стає привабливим для інвестицій.

Визначити стан інтелектуалізації економіки України можливо на основі аналізу статистичних даних. Для цього потрібно звернутися до наступних показників: рівень фінансування та інвестування інноваційної діяльності промислових підприємств; кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи за секторами економіки; кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю частка виконавців НДР (дослідників, техніків і допоміжного персоналу).

Рівень фінансування наукових досліджень та розробок (НДР) промислових підприємств можливо за рівнем бюджетних витрат на НДР, загальними витратами та за рахунок коштів іноземних інвесторів (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Рік	Витрати на інновації, млн. грн	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	інвесторів-нерезидентів	інших джерел
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	293,0
2016	23229,5	22036,0	179	23,4	991,1
2017	91175,5	7704,1	227,3	107,8	1078,3
2018	12180,1	10741,0	227,3	107,8	1078,3
2019	14220,9	12474,9	556,5	42,5	1147,0

На основі наведених у табл.1 даних можна помітити значну перевагу власних коштів над усіма іншими джерелами фінансування. Це означає, що підприємства намагаються здійснювати інноваційну діяльність за рахунок власних коштів. Достатньо малим є фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету, що вказує на пасивність держави до такого виду діяльності. Незначними є і вклади інвесторів-нерезидентів, що пов'язано із несприятливим інвестиційним кліматом в Україні. У зв'язку з цим підприємства України змушені використовувати інші зовнішні джерела залучення ресурсів для проведення інноваційної діяльності.

Для України характерна така негативна тенденція, як скорочення загальної чисельності кадрів, зайнятих у сфері досліджень і розробок. За даними Держстату кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок становила 79262 особи, тобто менше 0,5% усього зайнятого населення. Причиною є відсутність стимулів та можливості займатися розробками. У зв'язку з цим більшість науковців виїжджають за кордон. До того ж існує така проблема як слабкий захист інтелектуальної власності. Через це інтелектуалізація стає ризикованою справою.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

За даними науково-практичної доповіді «Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році» у 2019 р. «442 підприємства, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 34,3 млрд грн, що на 27,4 % більше, ніж у 2018 р. За видами економічної діяльності найбільші обсяги інноваційної продукції реалізували підприємства з металургійного виробництва (38,2%), виробництва машин і устаткування, (14,5%), виробництва харчових продуктів (12,2)» [2]. Це означає, що інновації впроваджуються у галузях, які створюють товари широкого вжитку, які постійно користуються попитом та сировину. На жаль, Україна не вкладає кошти у розвиток наукомістких галузей, у результаті чого країна вважається постачальником сировини, а не виробником високоякісної продукції

Отже, можна виділити наступні проблеми інтелектуалізації підприємств:

- Нестача власних коштів.
- Великі витрати на нововведення.
- Пасивна позиція держави.
- Тривалий термін окупності нововведень.
- Нестача кваліфікованого персоналу.
- Низький рівень платоспроможності населення.
- Недосконалість законодавчої бази.
- Слабкий захист прав інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Науково-практична доповідь «Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf>.

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Ходаківська Ю. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Коваленко Ю. М.,

д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

Основною умовою досягнення довготривалих позитивних темпів зростання як економіки, так і окремих підприємств є активна інноваційна та інвестиційна діяльність. Інноваційний розвиток вимагає необхідного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

інвестування, тоді як стимулювання інвестиційної діяльності має розглядатися в контексті загального інноваційного стратегічного розвитку держави.

Інвестиційна активність учасників фінансового ринку розглядається різними авторами, такими як В. Александрова, О. Ворона, С. Герасимова, Т. Данилова, О. Дмитрієв, А. Кузнецова, М. Маковецький, С. Надбаєва, В. Осецький, А. Сухоруков, Л. Федулова та іншими вченими.

Інвестиційна діяльність (інвестування) – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій. Сутність інвестицій полягає у вкладенні коштів з метою одержання прибутку з урахуванням рівня доходності та ризику. Вони здійснюються на основі:

– інвестування, яке здійснюється громадянами, господарськими асоціаціями, недержавними підприємствами, а також громадськими та релігійними організаціями;

– державного інвестування, яке здійснюється органами влади та управління України, а також державними підприємствами та установами;

– спільного інвестування, яке здійснюється громадянами та юридичними особами України та інших держав;

– іноземного інвестування, яке здійснюється іноземними державами, юридичними та фізичними особами [2].

Інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності здійснюються в різних формах. З метою обліку, аналізу та планування інвестиції класифікують за різними ознаками. Класифікацію представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація інвестицій за різними ознаками [3]

За об'єктами вкладень:	За формами власності інвесторів:	За період інвестування:	За регіональною ознакою:	За характером участі в інвестуванні:
– реальні; – фінансові.	– приватні; – державні; – іноземні; – спільні.	– короткострокові; – довгострокові.	– інвестиції всередині країни; – інвестиції за кордоном.	– прямі; – непрямі.

Основними цінностями інвестицій є:

– кошти, цільові банківські внески, кредити, акції та інші цінні папери;
– рухоме та нерухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності);

– права користування землею та іншими природними ресурсами, а також інші майнові права;

– майнові права, похідні від авторського права – «ноу-хау», досвід та інші інтелектуальні цінності.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Аналіз інвестиційного середовища, інвестиційного клімату та стан правової бази здійснення інвестиційної діяльності дають підстави виділити негативні характеристики в інвестиційній сфері України:

- неефективна інвестиційна політика держави, про що свідчить тривалий процес «проїдання» основного капіталу та небажання багатьох суб'єктів господарювання працювати в легальному секторі;
- невідповідність діючої амортизаційної політики вимогам часу;
- недосконалість законодавчо-нормативної бази щодо інвестиційної сфери; несприятливий інвестиційний клімат;
- правова нестабільність, низька ефективність господарювання, корупція, неадекватний податковий тиск на товаровиробника;
- невисока культура супроводження інвестиційного процесу;
- відсутність розвиненої інфраструктури інвестиційного ринку;
- відсутність програми налагодження ефективного співробітництва зі стратегічним іноземним інвестором [1].

Можна зробити висновки, що інвестиційна діяльність у сучасних умовах проходить переважно у сфері обміну та виражається у формі купівлі-продажу товарів та послуг на ринках інвестиційних товарів.

Список використаних джерел

1. Гатеж С. А. Проблеми формування та перспективи розвитку інвестиційного ринку в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm
2. Основні поняття інвестиційної діяльності. URL: https://pidru4niki.com/13761025/investuvannya/osnovni_ponyattya_investitsiynoyi_diyalnosti.
3. Фінансовий ринок: особливості, склад, сутність, інвестування. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/13512/>.
4. Коваленко Ю. М., Пшеничний В. О. Сучасні тенденції процесу сек'юритизації іпотечних активів. *Науковий вісник НУДПСУ*. 2010. № 1. С. 80-86.

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чабаненко А. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Петровська С. А., к.е.н.,

старший викладач кафедри соціально-економічних дисциплін

Держава відіграє важливу роль в організації інвестиційної діяльності та створенні сприятливого інвестиційного клімату. Законодавча база країни, яка

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

регулюється органами державної та регіональної влади і впливає на інвестиційну привабливість, є основою правового регулювання інвестування. Питання інвестиційної привабливості України є досить актуальним сьогодні. Негативний вплив на інвестиційну привабливість нашої країни справляють такі фактори: політична та економічна нестабільність держави, військові дії на сході, COVID-19, високий рівень корупції, відсутня система гарантій для інвесторів. Тому значний інтерес для України представляє зарубіжний досвід правового регулювання інвестиційної діяльності, який в подальшому можна використати.

Особливості правового регулювання інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах досліджують у своїх працях такі вчені: К.А. Богданова, М.І. Карлін, Т.Л. Кельдер, В.С. Махітько, Ю.М. Попова, К.А. Фісун та ін.

Особливо цікавим є досвід США щодо здійснення інвестиційної діяльності як в межах, так і поза межами країни. Звернувшись до даних, наведених у World Investment Report 2016, можна дійти висновку, що США є світовим лідером із залучення іноземних інвестицій в економіку. Цьому сприяють такі фактори: низький рівень інфляції, скасування податків на дивіденди, які сплачуються іноземними власниками цінних паперів, високі відсоткові ставки за позицією, наявність спеціальних програм із залучення іноземного капіталу урядами штатів, залучення капіталу в інноваційні проекти [1]. Важливим є те, що податкове законодавство США гарантує захист від будь-якої дискримінації, що сприяє створенню філій іноземних інвесторів.

Значний інтерес представляє досвід Китаю, який займає наступну позицію на світовому ринку інвестицій. В цій країні – гнучка система оподаткування іноземних осіб; функціонують приморські міста, спеціальні економічні зони для іноземних інвесторів; сприятливе митне та валютне законодавство; прийнятний рівень розвитку соціально-побутової та виробничої інфраструктури; наявність дешевої робочої сили.

Аналізуючи досвід Великобританії, можна виділити такі позитивні фактори: висока норма прибутку за рахунок порівняно низьких витрат на робочу силу; ефективна система оподаткування (відсутні податки на капіталовкладення в обладнання, знижені податки на інвестиції в будівництво споруд); відсутність валютного контролю, що полегшує експорт та імпорт капіталу, а ставки оподаткування значно нижчі, ніж в інших європейських країнах; іноземні підприємці мають право користуватися різноманітними пільгами (субсидії, податкові знижки, державні гарантії для одержання банківських позик); іноземні інвестори мають право здійснювати свою діяльність на території держави без відповідних на те дозволів, але уряд може заборонити певний вид діяльності, якщо це буде суперечити інтересам держави [4].

Цікавим у сфері правового регулювання інвестицій є досвід Польщі. Відповідно до рейтингу Світового банку Doing Business 2017, Польща зайняла 24-те місце серед 190 країн, а в доповіді FDI Intelligence (підрозділи Financial

Times Ltd.) – перше місце в Європі і третє у світі (після Китаю і США) за привабливістю вкладень у виробництво [3, с. 45]. В Польщі іноземні інвестори мають вільний доступ на внутрішні ринки, мають право брати участь у процесі приватизації; наявна система митних пільг, яка передбачає звільнення іноземних інвесторів від сплати мита на обладнання, яке було придбане за кордоном, протягом трьох років інвестиційної діяльності; можливість звільнення інвестора від сплати податку на нерухоме майно; надання пільг для оплати за електроенергію; наявність зон зі спеціальними умовами для іноземних інвестицій; можливість звільнення від податків на термін 10-25 років, зважаючи на вид діяльності інвестора [2, с. 256].

Таким чином, проаналізувавши досвід іноземних країн, можна зробити висновок, що факторами інвестиційної привабливості є ефективна законодавча база, оскільки для інвесторів важливо оцінити умови та можливість реалізації інвестицій, а також наявність гарантій щодо здійснення інвестування. Не менш важливою є діяльність органів місцевого самоврядування, спеціалізованих організацій, на які покладено повноваження управління інвестиційними процесами, адже саме від них залежить ефективність реалізації інвестиційної політики та рівень інвестиційної привабливості країни.

На нашу думку, Україні варто наслідувати досвід США щодо наявності спеціальних програм із залучення іноземного капіталу, а з досвіду Великобританії перейняти надання спеціальних пільг для іноземних інвесторів. Корисним для України є досвід Польщі щодо надання іноземним інвестиціям національного режиму, не обмежуючи їхньої діяльності. Для досягнення високих показників рівня інвестиційної привабливості, потрібно постійно працювати над оптимізацією методів державного регулювання інвестиційної діяльності та забезпеченням інвестиційної безпеки. Саме ці чинники є важливими для України, якщо вона хоче зайняти гідне місце у світовому економічному співтоваристві.

Список використаних джерел

1. Дмитрів В.І. Світовий досвід фінансового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. *Ефективна економіка*. 2014. № 7. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3214>.
2. Ель-Шаманді С.Х. Державне регулювання українсько-польської інвестиційної діяльності на центральному та регіональному рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 2. С. 253-259.
3. Махітько В.С., Полійчук М.В., Дудчик О.Ю. Інвестиційна діяльність: досвід Польщі та перспективи України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 27 (1). С. 45-48.
4. Хрімлі К.О., Гостєва О.Ю. Правове регулювання інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах. *Економіка та право*. 2019. № 2 (53). С. 56-63. URL : <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/download/848/825>.

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ З УРАХУВАННЯМ
ПОКАЗНИКІВ ПОТЕНЦІЙНОЇ УРОЖАЙНОСТІ**

Чорнодід І. С.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту,
Академія праці, соціальних відносин і туризму

Круківський В. В.

здобувач ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»,
Академія праці, соціальних відносин і туризму

Оцінка сільськогосподарських земель в Україні здійснюється за напрямками бонітування ґрунтів (на основі відносних показників родючості ґрунтів і природно-кліматичних чинників), економічної оцінки (на основі показників природних та економічних умов виробництва), нормативної грошової оцінки земельних ділянок (на основі даних економічної оцінки), експертної грошової оцінки земель з поглибленням ринкового змісту та врахуванням екологічного впливу [2, 4, 6].

Економічна оцінка земель проводиться з метою порівняльного аналізу ефективності їх використання. Дані економічної оцінки земель є основою для проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізу ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами, визначення економічної придатності земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарських культур [1].

На сучасному етапі методологія економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення детально опрацьована, однак низка положень залишається дискусійною [2, 4, 5, 6]. Зокрема, чіткої визначеності потребує понятійний апарат, з яким пов'язане розуміння предмету економічної оцінки земель і відповідно вибір методів і критеріїв для її здійснення.

Для економічної оцінки сільськогосподарських земель застосовуються показниками урожайності сільськогосподарських культур, вартості валової продукції, окупності затрат і диференціального доходу. У зв'язку з різноманітністю сільськогосподарських культур у господарствах, оцінка земель за урожайністю здійснюється шляхом переведення неоднорідної продукції у кормові одиниці, що зумовлює певну умовність показників. Точнішим є порівняння урожайності різних сільськогосподарських культур за її вартісним вираженням на основі вартості валової продукції і диференціального доходу [5].

На сьогодні одним із важливих наукових завдань сільськогосподарського землекористування в Україні є визначення прогностичних характеристик, які можуть бути використані для економічної оцінки земель на перспективу з різною завчасністю. Вирішення такого завдання може ґрунтуватись на засадах теорії максимальної продуктивності посівів сільськогосподарських культур,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

розвиненої Х.Г. Тоомінгом, О.О. Ничипоровичем, Ю.К. Россом, О.Д. Сиротенком, А.М. Польовим [3].

Згідно з теорією максимальної продуктивності та розробленим на її основі методом «еталонних урожаїв», виділяється декілька основних категорій урожайності. Вони враховують різні групи чинників зовнішнього середовища (кліматичних, ґрунтових, господарсько-економічних), які за їх відхилення від оптимальних для вирощування культур значень можуть суттєво обмежувати (лімітувати) максимально можливу урожайність для даного виду (сорту, гібриду) [3]. До категорій урожайності належать:

1) Потенційна урожайність (ПУ) – урожайність, яку за дотримання системи прийомів вирощування сільськогосподарських культур можна отримати у повністю сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах. Потенційна урожайність визначається надходженням фотосинтетично активної радіації (ФАР) і біологічними особливостями виду (сорту, гібриду) культур.

2) Кліматично зумовлена урожайність (КЗУ) або метеорологічно можлива урожайність (ММУ) – урожайність, яку за ефективного застосування агротехніки можна отримати у конкретних кліматичних умовах на придатних для вирощування даної культури ґрунтах. Лімітуючими чинниками кліматично забезпеченої (метеорологічно можливої) урожайності є ресурси тепла і вологи.

3) Дійсно можлива урожайність (ДМУ) – урожайність, яку за дотримання агротехніки можна отримати на конкретному полі з фактичною родючістю у реальних кліматичних (погодних) умовах. Для сільськогосподарських угідь з високим рівнем агротехніки дійсно можлива урожайність (ДМУ) наближається до кліматично зумовленої (метеорологічно можливої) урожайності (КЗУ або ММУ).

4) Виробнича (господарська) урожайність характеризує фактичний рівень урожаю в реальних ґрунтово-кліматичних та виробничих умовах. Отримання виробничої урожайності (ВУ) лімітується рівнем культури землеробства.

У методі еталонних урожаїв центральне місце займає категорія дійсно можливої урожайності (ДМУ). Наближення фактичної урожайності (виробничої) до дійсно можливої урожайності – це умови, що відповідають реалізації принципу максимальної продуктивності посівів.

Застосовуючи метод еталонних урожаїв і досліджуючи закономірності територіально-часового розподілу категорій урожайності, у тому числі за різних сценаріїв змін клімату, можна отримати прогностичні економічні показники потенціалу продуктивності земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> .

2. Касперевич Л.В. Особливості оцінки сільськогосподарських земель в умовах ринкових відносин // *Агросвіт*. – 2018. – №19. – С. 3-10.
3. Польовий А. М. Моделювання гідрометеорологічного режиму та продуктивності агроєкосистем : [підручник]. – Одеса: Екологія, 2013. – 432 с.
4. Солов'яненко Н.І. Об'єктивна необхідність оцінки земель в Україні: теоретичні та методичні аспекти / Н.І. Солов'яненко // *Землевпорядний вісник*. – 2015. – № 8. – С. 47-50.
5. Ступень М.Г. Оцінка земель: [підручник] / М.Г. Ступень. – Київ: Агроосвіта, 2014. – 373 с.
6. Третяк А.М. Стан та проблеми методичного забезпечення оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні / А.М. Третяк, О.Ф. Ковалишин, В.М. Третяк // *Збалансоване природокористування*. – 2016. – № 2. – С. 113-118.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Швець П. А.

пров. наук. співр., к.е.н., ст.н.с.

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

Бабич Р. Б.

доцент, к.е.н., ст.н.с.

Національний авіаційний університет

У міжнародній економічній практиці існує думка, що принцип соціальної відповідальності є одним із складових успішної стратегії, що зміцнює бізнес-імідж, репутацію підприємств, приваблює клієнтів та утримує найкращих працівників, а також прискорює економічний ефект у веденні бізнесу. Саме завдяки такій співпраці бізнесу і громадських організацій значна частина соціальних проблем могла би бути успішно вирішеною. Проте основною проблемою є не небажання працювати в даному напрямку, а підміна терміна «соціальна відповідальність» поняттям «благодійність» [1, С. 62]. Однак, благодійництво на відміну від соціальної відповідальності являє собою короткострокову дію з надання матеріальної допомоги, соціальна відповідальність – це тривалий процес, спрямований на покращення соціальної сфери. Це не лише надання матеріальних, а й суспільно необхідних благ.

Специфіка розуміння соціальної відповідальності в Україні сприяє тому, що бізнес не усвідомлює себе як окремий соціально активний клас, який має значний вплив на процеси, що проходять в суспільстві. Крім того, саме суспільство все ще негативно налаштоване у ставленні до бізнесу [2, С. 27]. До того ж, бізнес в Україні не володіє достатнім досвідом діяльності у даній сфері.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Соціальна відповідальність бізнесу передбачає відповідальність перед усім громадянським суспільством, власними працівниками і державою.

На сьогодні в Україні, на жаль, неможливо реалізувати всі засади соціальної відповідальності, оскільки ми маємо слабку інституалізацію бізнесу, відсутність зацікавленості в даній сфері бізнес-структур, що пов'язано із роллю держави і з проблемами у законодавчій сфері, крім того, немає масової свідомості громадян України. Поряд з об'єктивними чинниками погіршення ситуації, у суспільстві важливу роль відіграють суб'єктивні чинники. Безпрецедентна соціальна диференціація, масове розповсюдження бідності, спроба перекласти тягар кризових явищ на плечі пересічних громадян, згортання соціальних трансфертів підтримки рівня та якості їх життя – результат соціальної безвідповідальності держави і бізнесу, громадянського суспільства.

Налагодження ефективної взаємодії державного та приватного секторів як визначальний пріоритет економічної стратегії держави та узгодження цього пріоритету із необхідністю забезпечення соціально справедливого розподілу суспільних благ та якості економічного зростання в цілому вимагає запровадження дієвих механізмів координації діяльності владних структур та представників бізнесу. Ефективна економічна співпраця держави та бізнесу має базуватися на таких основних засадах:

1) соціальний діалог має враховувати умови функціонування бізнесу, оскільки основною причиною обмеження дієвості соціального партнерства нині є надмірне звуження сфери співпраці, яка переважно не виходить за рамки соціально-трудова відносин;

2) має відбуватися поступова еволюція від соціального до економічного діалогу, яка повинна супроводжуватися розширенням кола суб'єктів-учасників співпраці, об'єктів-питань для вирішення спільними зусиллями;

3) бізнес має бути суспільно відповідальним, тобто сприяти поліпшенню становища у сфері оплати та умов праці;

4) для сучасного типу бізнесу головною конкурентною перевагою є людський капітал, а відтак він орієнтований на підвищення вартості робочої сили і йому об'єктивно притаманний високий рівень соціальної орієнтованості. Наразі через нееквівалентні відносини з працівниками бізнес програє конкуренцію на ринку праці за ефективних фахових працівників, а значить - програє у конкурентній боротьбі;

5) участь бізнесу в реалізації різноманітних програм, пов'язаних із задоволенням суспільних потреб, ініціативне перевищення цих стандартів в окремих сферах;

6) держава має бути гарантом стабільних та прозорих умов, в яких працює та отримує прибуток бізнес;

7) відповідальність перед бізнесом за створення умов для зміцнення конкурентоспроможності національних компаній, заохочення їхнього розвитку має нести держава [3, С. 65].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Запровадження повномасштабного соціально-економічного партнерства є одним із визначальних завдань сучасного етапу суспільно-економічного розвитку трансформаційних економік. Саме такий перехід дозволить створити підґрунтя для формування соціально орієнтованої ринкової економіки, в якій економічний розвиток має очевидний та прозорий соціальний ефект, а соціальна політика виглядає не альтернативою, а базисом політики економічного розвитку.

Узагальнюючи розроблені в сучасній економічній літературі наукові підходи до аналізу механізмів взаємодії держави і бізнесу, можна виділити такі системні принципи розвитку:

- досягнення консенсусних інтересів влади, бізнесу та громадянського суспільства в ході суспільної дискусії з визначення основних напрямів економічної стратегії держави;

- інституціоналізація взаємовідносин підприємницьких структур, громадянського суспільства і органів влади через: створення інститутів саморегульованих організацій підприємців, роботодавців та ін.; реалізацію соціальних та благодійних програм;

- участь представників великих компаній у соціально-економічному житті держави через інститут державно-приватного партнерства;

- транспарентність держави та бізнесу;

- демократизація процесів прийняття стратегічних рішень;

- підвищення соціальної відповідальності бізнесу і влади.

Найефективнішою моделлю взаємодії є модель, яка ґрунтується на інституціоналізації взаємовідносин держави та бізнесу, за якої центральним посередником стають громадські об'єднання. Вони дозволяють впровадити певні конструктивні рамки конфліктам, які неодмінно виникають у взаємовідносинах суб'єктів підприємницької діяльності з органами державної влади, між собою чи з споживачами, робітниками тощо. Також сприяють прозорості процесу прийняття управлінських рішень, а отже – передбачуваності економічної політики держави, що вкрай важливе для раціоналізації поведінки економічних суб'єктів, уникнення дестабілізації на мікрорівні. За умов зниження рівня присутності держави в економіці такі інститути громадської самоорганізації можуть перебирати на себе частину функцій, які раніше належали державі.

Перед громадськими об'єднаннями підприємців у сучасному суспільстві стоять наступні завдання:

- допомогти підприємцям усвідомити їх корпоративні інтереси, в тому числі стратегічні, визначити й узагальнити перешкоди, що стоять на шляху їхнього входження до ринкової економіки, сформулювати пропозиції щодо необхідних заходів державної економічної політики, забезпечити оперативний обмін політико-економічною інформацією між членами об'єднання та окремими об'єднаннями, інформування засобів масової інформації, формування

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

відповідної громадської думки;

– сформувати та проводити власну послідовну та комплексну економічну політику, спрямовану на захист групових інтересів через захист інтересів підприємництва в країні, співпрацюючи з іншими об'єднаннями підприємців та державою;

– забезпечити взаємодію з профспілками, іншими громадськими об'єднаннями підприємців і громадськими організаціями, що сприятиме формуванню привабливого соціального клімату в суспільстві, налагодженню взаємовигідного соціального партнерства;

– гарантувати ділову підтримку повсякденного функціонування суб'єктів господарської діяльності: захист їхніх юридичних прав, навчання кадрів, проведення прикладних наукових досліджень, інформаційне забезпечення, юридичне, економічне, науково-технічне консультування, рекламні послуги, підтримку безпеки господарської діяльності тощо.

Список використаних джерел

1. Савчук О.М. Благодійна діяльність бізнесових організацій та благодійних фондів / Савчук О.М., Бугера О.М. // Наукові записки НаУКМА. – 2011. – Т. 123.: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 61-69.

2. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / Колот А.М., Грішнова О.А. та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. Київ: КНЕУ, 2012. 503 с.

3. Економічний діалог: партнерство заради прогресу / Жаліло Я.А., Акімова Ш.М., Ляпін Д.В., Ляпіна К.М., Осовий Г.В. – Київ: НІСД, 2007. 124 с.

**ІНТЕГРАЛЬНИЙ СУСПІЛЬНИЙ УКЛАД ЯК ОРІЄНТИР У ЗМІНІ
ВЕКТОРУ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Шевченко Б. О.

кандидат економічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Непокупна Т. А.

кандидат економічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Основою сучасного бачення змісту історичного процесу стало виокремлення в ньому двох підходів: формаційного і цивілізаційного. Світоглядну основу першого з них, відомого як марксизм, становить матеріалістичне розуміння історії, виокремлення у суспільному житті економічної сфери і змістоутворюючий примат виробничих відносин. Історія людства марксистами подається як послідовна динамічна змінність суспільно-економічних систем (формацій). Боротьба класів обумовлювала революційний,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

певною мірою лінійний, перехід від формації до формації, що і являло собою зміст і перебіг історичного процесу.

У поглядах ідеологів другого підходу (М. Данилевський, О. Шпенглер, М. Вебер, А. Тойнбі, П. Сорокін, Ф. Бродель, К. Ясперс, У. Ростоу, О. Тофлер та ін.) всесвітня історія постає у вигляді сукупності історій самостійних «культурно-історичних типів» [1] або «круговороту локальних цивілізацій» [2]. Їх розвиток є нелінійною послідовністю еволюційних стадій зародження, розквіту, старіння і занепаду. У їхніх поглядах знаходить місце теза про одночасне існування різноманіття культур і цивілізацій, що і визначає структуру і зміст соціального буття [3; 4, с. 345-358]. Національні особливості, за таких поглядів, набувають домінуючого впливу, але при цьому не відкидаються і деякі положення марксистських ідей, як то: вплив економічних факторів на суспільне життя, зумовленість входження суспільства у нові фази розвитку якісними змінами рівня виробничих сил. Така залежність і зумовленість проявляється у назвах новітніх суспільних теорій: «постіндустріальне суспільство», «технотронне», «інформаційне» суспільство.

Внаслідок краху соціалізму формаційний підхід втратив популярність. Але це не слід трактувати як його цілковиту хибність. Він, радше, потребує певної корекції і адаптації до мінливих реалій. На наш погляд, безумовно продуктивним для розвитку суспільного знання було б формування нової концепції у описі сучасних суспільних трансформацій, заснованої на принципах інтегральної єдності позитивного у формаційному і цивілізаційному підходах.

Теоретичні витoki інтегрального суспільства слід шукати у теорії соціальної держави, реформізмі, кейнсіанстві, концепціях конвергенції. Припущення про можливість функціонального поєднання рис протилежних систем виникає у 60-х роках ХХ ст. Термін «конвергенція» означає набуття спільних рис системами, що функціонують у спільному середовищі. Таке твердження конвертуються у теорію мирного співіснування різних політичних систем.

Вперше ідею зближення двох систем висунув соціолог Пітірім Сорокін. Тема конвергенції піднімається ним у 1944 р. у роботі «Росія і Сполучені Штати», а у 1961 р. П. Сорокін на ХІХ Міжнародному конгресі соціології представив доповідь «Взаємна конвергенція Сполучених штатів і СРСР до змішаного соціокультурного типу», у якій зазначив: «...домінуючим типом суспільства, що викає, буде не капіталістичний і не соціалістичний, а тип вельми специфічний, який ми можемо визначити як інтегральний» [5].

Серед економістів ця тенденція була втілена у роботах американського теоретика Джона Кеннета Гэлбрейта. У 1967 р. у роботі «Нове індустріальне суспільство» він зазначав: «Роздуми про майбутнє виявляють важливість тенденції до конвергенції індустріальних суспільств, не зважаючи на їх ідеологічні і національні відмінності» [6].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Новітня історія трансформацій суспільств тривалий час не формувала адекватного запиту на ідеї конвергентного зближення систем. Історики і суспільствознавці радянських часів відкидали ідею конвергенції як «небезпечну вигадку буржуазної ідеології» [7, с. 318-323]. Після краху соціалізму ідеї конвергенції були відкинута на периферію суспільно-політичного життя. Аргументи щодо включення елементів комуністичних ідей у процеси розвитку суспільства і економіки сприймалися як заклики повернення до минулого. Внаслідок деідеологізації суспільного життя його канву утворив ринковий фундаменталізм. Ліберальний мейнстрім, що ствердився на довгі роки і в Україні, призвів до теоретичного застою у суспільній думці: бюрократичний соціалізм змінився бюрократично-олігархічним капіталізмом [8, с. 311-313].

Між тим практика розбудови інтегральних суспільств у пострадянській період була успішно впроваджена в інших країнах. Симбіоз планового господарювання і ринкового саморегулювання забезпечив проривні успіхи Китаю і В'єтнаму, навіть за збереженням політичної влади комуністичних партій. Завдяки плановому підходу в економіці КНР, наприклад, тривалий час відсутні економічні кризи і соціальні турбулентності, невпинно зростає рівень життя. В той же час капіталістичні елементи у структурі економіки Китаю перетворили його на другу світову державу за кількістю мільонерів [3].

Критика концепції інтегрального суспільства часто ґрунтується на його внутрішній суперечності, еkleктичності і, як наслідок, нестійкості, схильності перетікання до капіталізму або соціалізму. Такі загрози присутні і не заперечуються. Але саме така двоїста природа найбільшою мірою відповідає вимогам до можливих відповідей на сучасні актуальні суспільні виклики і загрози. Це об'єктивна світова тенденція, яка реалізується з урахуванням національних специфік. У самій природі людини соціальні витоки співіснують з егоїзмом. Адам Сміт вважав, що саме завдяки йому і «невидимій руці», як регулятору, суспільство прямуватиме до ідеального стану. Німецькі класики та їхні послідовники, навпаки, робили акцент на справедливості і соціальних аспектах людського буття, визначали їх базисну природу. Історія доводить, що пошук балансу проміж двох суперечливих, але реальних сторін людської природи відповідає завданням пошуку оптимальної моделі буття суспільства.

Сучасні продуктивні сили і виробничі відносини потребують єдності капіталістичних і соціалістичних витоків, поєднання принципів капіталістичного і планового господарювання. Їх вдале комбінування вирішує такі головні завдання суспільного розвитку: високі темпи економічного зростання, соціальна справедливість, розвиток особистості, громадянська і духовна свобода. Така конвергенція, інтеграція визначально протилежних суспільно-економічних систем утворює достатні підстави для твердження про розпочатий рух людства до нового інтегрального суспільного укладу.

Отже, хибність твердження про «природність і нескінченність» капіталізму доведена сучасною господарською практикою в тій же мірі, що і теза про

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

«рукотворність» соціалізму. Внутрішня природа обох формацій зумовлює об'єктивні позитивні властивості кожної з них і обґрунтовують їх історичну закономірність. Але іманентні суперечності кожної із цих формацій об'єктивно зумовлюють необхідність їх взаємодії і підтримки. Саме тому найбільш динамічні і гармонічні у своєму розвитку країни беруть за основу життєустрою інтегральну систему.

Важливість такого висновку має особливе значення для сучасної України, яка внаслідок помилок у реформуванні усіх сфер суспільного життя опинилася у системі координат бюрократично-олігархічного капіталізму. Нове інтегральне суспільство має стати орієнтиром у зміні парадигми суспільного розвитку і дозволить уникнути чергових відхилень у бік радикалізації вектора історичного поступу.

Список використаних джерел:

1. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. URL: http://dugward.ru/library/danilevskiy_n_ya/danilevskiy_n_rossiya_i_evropa.html
2. Тойнби А. Дж. Постижение истории. URL: <http://gumilevica.kulichki.net/Toynbee/index.html>
3. Фергюсон Н. Цивилизация: чем Запад отличается от остального мира. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=60053&p=1
4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.
5. Сорокин П. А. Главные тенденции нашего времени : монография. Москва: Директ-Медиа, 2007. 416 с. URL: <http://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=36165>
6. Гэлбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество. М., 1969. 480 с.
7. Майборода И. Т. Критика буржуазных экономических теорий современного капитализма. Киев: Издательское объединение «Вища школа», 1982. 326 с.
8. Геец В. М. Общество, государство, экономика: феноменология взаимодействия и развития. Национальная академия наук Украины, Ин-т экон. и прогнозирования. Москва: Экономика, 2014. 631 с.

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ**

Шевченко В. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Вінницького національного аграрного університету

Науковий керівник: Ставська Ю.В., к.е.н., доцент

Розвиток олійно-жирових підприємств України відбувається у відповідності до стратегічних пріоритетів, які визначаються направленістю

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

впливу зовнішнього середовища та внутрішнім потенціалом. На сьогодні олійножирові підприємства є взірцем успішної реалізації набору корпоративних та функціональних стратегій, які забезпечили даній галузі виробництва лідируючі позиції на національному та світовому ринку виробництва олії. Тому в умовах жорсткої конкурентної боротьби і швидко мінливої ситуації підприємства повинні не тільки зосереджувати увагу на внутрішньому стані справ, але і виробляти довгострокову стратегію поведінки, яка б дозволяла б устигати за змінами, що відбуваються в їхньому оточенні.

Питанням формування стратегії розвитку промислових підприємств присвячено багато праць таких вітчизняних та зарубіжних учених як: О.М. Лозовський; Н.Є. Селюченко; О.В. Люльов; В.М. Орлов; В.М. Орлов; Т.С. Муляр.

Метою роботи є дослідження процесу формування стратегії розвитку підприємств олійножирової галузі, визначення та аналіз стратегічних альтернатив, а також умов розробки і реалізації стратегії розвитку підприємств галузі.

На перспективу підприємствам олійножирової галузі необхідно орієнтуватись на стратегію диференціації. Реалізація цієї стратегії вимагає розроблення виробниками відповідних заходів у сфері просування товарів на ринку. Використання стратегії диференціації забезпечить конкурентні переваги українських виробників олії і на зовнішньому ринку, де зростає попит на високоякісні, здорові продукти харчування, що відповідає концепції сталого розвитку як на рівні світового господарства, так і на рівні окремої галузі та підприємства [1].

В цілому стратегічне планування підприємств олійножирової галузі має бути орієнтоване на довгостроковий розвиток, досягнення високих темпів економічного зростання на основі поетапного вдосконалення різних виробничо-технічних чинників та організаційно-управлінських структур. Розробку стратегії підприємств слід проводити, базуючись на таких принципах: орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємств як господарюючих суб'єктів та економічні інтереси їх власників; багатоваріантність можливих напрямків розвитку, що зумовлюється динамічністю зовнішнього оточення підприємств; безперервність розробки стратегії, постійна адаптація до виникаючих змін як у зовнішньому, так і у внутрішньому оточенні підприємств [2].

Відповідно до такого стратегічного планування на підприємствах мають бути залучені певні інструменти та методи стратегічного менеджменту. Перший етап «Стратегічний моніторинг і прогнозування» має передбачати визначення можливих варіантів стратегії залежно від зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств, з урахуванням стратегій розвитку регіону, постачальників та партнерів, конкурентів і вимог споживачів. Кількісне вираження місії, цілей розвитку підприємств формує моделі «ідеальне підприємство» і «ідеальний продукт», що відображають бачення підприємства та що випускається у майбутньому з урахуванням тенденцій зміни зовнішнього і

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

внутрішнього середовища функціонування. Завданням стратегічного моніторингу (перший етап) є формування цілеспрямованого комплексу заходів з досягнення цілей. Це: інформаційне забезпечення процесів стратегічного аналізу, прогнозу, регулювання; виконання динамічного стратегічного аналізу з певними напрямками (контурами) спостережень; вироблення пропозицій зі зміни властивостей об'єкта моніторингу з урахуванням його прогнозного стану; виконання функції координацій та системної інтеграції. У системі управління організацією система стратегічного моніторингу має реалізуватися на трьох рівнях: на нижньому (як інформаційна система про стан і потенційні можливості об'єкта дослідження); на верхньому (як частина системи управління – набір динамічно функціонуючих методик стратегічного аналізу); як структуроутворюючий елемент організації.

Другий етап «Формування набору альтернативних стратегій» є процесом бізнес-моделювання шляхів здійснення місії і цілей підприємств, пошуку їх конкурентних переваг і вибору конкурентних позицій щодо кожної стратегічної зони діяльності. Формування набору альтернативних стратегій – це центральна частина стратегічного управління. На цьому етапі приймається рішення з приводу того, як і якими засобами підприємство досягне цілей. За результатами оцінки стратегічних позицій, формується набір стратегій за такими напрямками: використання можливостей зовнішнього середовища; усунення загроз зовнішнього середовища; збереження і використання сильних сторін підприємства; усунення слабких сторін підприємства. Це дозволить визначити оптимальну траєкторію розвитку, яка забезпечить використання потенціалу підприємства. При виборі найбільш прийнятної форми стратегії підприємств враховуються наступні фактори: вплив факторів зовнішнього оточення на підприємства; сильні і слабкі сторони підприємств; стадія життєвого циклу підприємств; напрямки діяльності; базова концепція досягнення конкурентних переваг і галузева позиція. Третій етап «Розробка і реалізація стратегії» – це стадія бізнес-моделювання – інтеграція всіх частин стратегічного плану в єдине, розподіл ресурсів і визначення потенційних проблем (аналіз вузьких місць), тобто виявлення різних відхилень, протиріч між розділами загального плану, наявністю внутрішніх ресурсів і перевірка його на відповідність загальній політиці підприємств [2].

Список використаних джерел

1. Орлов В. М., Новицька С.С. Стратегічне планування в процесі управління підприємством. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право* : наук. журн. 2015. № 1 (78). С. 106.
2. Селюченко Н.Є., Косар Н.С. Обґрунтування конкурентних стратегій виробників олії в процесі забезпечення їхнього сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Випуск 20. Частина 3. С. 33-37.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Шкіра А. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник: Майстер А.В., викладач

В сучасних умовах пріоритетним напрямом розвитку української економіки є активізація інноваційних процесів. Інноваційна модель розвитку є однією з найбільш вартісних, а тому тісно пов'язана з пошуком додаткових джерел фінансування. Венчурний капітал і є одним з інвестиційних ресурсів у фінансуванні інноваційної діяльності.

Особливостями венчурного капіталу є наявність тільки іноземних вкладень у венчурні фонди, а також те, що інвестиції відбуваються по-перше в малі компанії, а по-друге ці компанії є високотехнологічними.

Призначенням венчурного капіталу є залучення капіталу на 4-6 років в компанії, що швидко зростатимуть. Ще одним з найважливіших призначень його є інвестування в малі інноваційні підприємства на початковому етапі діяльності.

Для венчурного капіталу важливими є результати інноваційної та науково-технічної діяльності, що мають перспективи визнання великої кількості споживачів на ринку і здатні принести протягом нетривалого часу високий сумарний прибуток. Також характерною особливістю венчурного капіталу є поєднання в собі можливостей фінансового капіталу та інтелектуального ресурсу. Саме в цьому полягає його інноваційна перетворююча функція [1, с. 30].

За своєю сутністю венчурне інвестування полягає у здійсненні вкладень в перспективні бізнес-ідеї венчурного капіталу. Венчурний капітал, в свою чергу, за визначенням Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу, це є капітал, інвестований у проект з достатньо високим ступенем ризику, в нове підприємство або в розширення бізнесу вже існуючої компанії в обмін на її акції.

На сьогодні ринок венчурного капіталу в Україні є нерозвиненим і знаходиться в стадії формування, але має істотний потенціал до розширення. Об'єм венчурних інвестицій в Україні протягом 2011- 2018 років зріс з 24 млн дол у 2011 році до 128,4 млн дол у 2018 році [2].

Негативні соціально-економічні і політичні напрями вплинули на сучасний стан сектору венчурних інвестицій в Україні. Зменшення кількості прибуткових секторів економіки нашої країни є головною проблемою для прямих інвестицій.

Найбільшу зацікавленість у інвесторів в Україні породжує сегмент інформаційно-комунікаційних технологій, інфраструктура, агропромисловий сектор і медицина. Головними перевагами нашої країни є високий прибуток від інвестування, високий рівень розвитку ІТ в Україні та високий рівень

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

щорічного приросту стартапів та інноваційних проектів. Загальна сума активів венчурних ІСІ на кінець 2018 року становила 296,243 млрд грн, при цьому ВВП у цьому році був 3558,706 млрд грн, що складало 8,3%.

Зараз розвиток венчурної індустрії в Україні сповільнюється слабкою законодавчою базою, недостатньою розвиненістю фондового ринку, непрозорістю фінансової діяльності компаній, відсутністю забезпечення гарантій для інвесторів. Пошук коштів для венчурного інвестування з українських джерел також є дуже ускладненим тому, що в Україні венчурним фондам приходиться працювати на відносно малих за розміром ринках. Також вони стикаються з невисоким рівнем платоспроможності населення, що є стримуючим фактором зростання кількості вкладників, які готові вкласти свої кошти до ризикових проектів.

Як бачимо, венчурний бізнес сприяє удосконаленню законодавчої бази, а також він підтримує технічне переозброєння, підвищує рівень зайнятості населення, розвиває принципи управління. Ліквідація наявних перешкод у напрямку венчурного капіталу відтворюватиме у майбутньому сприятливі умови для його сприятливого розвитку в Україні.

Список використаних джерел

1. Пилипенко Б.Г. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційних процесів : дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н. : 20.11.2015 / ДНВЗ «Університет банківської справи». Київ, 2015. 30 с.
2. Брандіс В.Ю., Кифак А.О. Сучасні тенденції розвитку ринків венчурного капіталу України та Ізраїлю. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 47-1. С. 24-29.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Шкраба К. О.

здобувач фахової передвищої освіти ОС «Молодший спеціаліст»
Коледж Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Науковий керівник: Марич А.В., викладач II категорії

На сьогоднішній день всі активно обговорюють глобалізаційні процеси в світі, а от що являє собою глобалізація? В загальному, це явище характеризується зростанням впливу різноманітних чинників міжнародного характеру на окремо взяту державу та її економічний, соціальний чи політичний розвиток.

Якщо ж розглядати якою може бути глобалізація, то тут можна виділити два її напрями: глобалізація усередину та назовні. Розвиток усередину свідчить про те, що процес розширюється за допомогою використання товарів, капіталу, технологій іноземного походження. А розвиток назовні означає, що основний

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

напряму держави на світовий ринок і масштабне «загарбання» фірм стоять на першому плані. Особливо цікавим відбитком глобалізації є її вплив на економіку. Зазвичай це відображається в корпораціях транснаціонального типу, які ефективно функціонують з будь-якого куточка планети і які використовують в своїх інтересах нові умови. І, навіть, вважається, що роль даних організацій скорим часом настільки збільшиться, що зуміє поставити під сумнів існування окремих держав. Тому тут думка щодо наслідків глобалізації розмежовується: чи позитивний її результат, чи ні?

Загалом, на глобалізацію поставлені великі надії щодо вирішення складних світових проблем, особливо економічних: вирівнювання економічної ситуації в світі, вдосконалення виробництва, використання якісного обладнання, ефективного управління фінансами, вдосконалення зовнішньої торгівлі та просто зростання добробуту населення тієї чи іншої країни. Але, як і в будь-якій іншій ситуації, існує й інша сторона медалі.

Одним із основних недоліків є взаємозалежність фінансових ринків між собою, що віддає негативний відбиток на економіку. Тому, важко зрозуміти, який все ж таки результат глобалізації і що вона несе: загрозу економіці чи навпаки, нові можливості. Результат, скоріш за все, залежить від рівня розвитку економіки країни.

Як ми можемо побачити, то глобалізація світової економіки досить багатоаспектна та складна проблема, яка так чи інакше торкнулася й України. Однозначно й точно оцінити вплив й наслідки глобалізації на економіку нашої країни важко, оскільки існують окрім значущих для держави недоліків і переваги. Позитивним є те, що можна поглиблювати міжнародний розподіл праці, економити на масштабах виробництва, ефективно розподіляти кошти і сприяти підвищенню якості трудового життя. А також, глобалізація має можливість сприяти вільному і широкому розповсюдженню капіталів.

Оскільки Україна не в змозі оминати заглиблення у процеси глобалізації, тому економічну, соціальну та політичну політику держави потрібно регулювати відповідно до глобалізаційних факторів розвитку. Це здійснюється задля знешкодження можливих негативних наслідків, і навпаки, максимізації позитивних результатів та збільшення кількості вигод від процесу глобалізації у майбутньому. Оскільки Україна з роком все більше інтегрується до міжнародних організацій, тому наслідки процесу глобалізації з часом починають ставати більш відчутнішими для економіки держави.

Для того, щоб Україна вижила як самостійна держава, ми повинні зробити все для конкурентоспроможності економіки нашої країни, сюди входять і витрати на виробництво і інвестиційна привабливість. І виходячи з даної ситуації, стає зрозуміло, що сьогодні ми володіємо обмеженою кількістю переваг, що можуть забезпечити цю конкурентоспроможність економіки України.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

I, скоріш за все, саме сировинна структура економіки України є головним фактором, що створює надзвичайну залежність від зовнішнього впливу. Також, варто зазначити, що на світових ринках, саме від цін на сировину, протягом останніх декількох років залежать: стан нашої економіки, різного роду виплати, державні фінанси та просто добробут всіх громадян України.

В загальному, глобалізація є невідворотним процесом, що спричинив абсолютну владу світового рівня над суспільством та державами в цілому. Дослідження проблем та достатків дало можливість визначити цей неминучий процес як інтернаціоналізацію (процес адаптації) світової економіки в глобальній системі світового масштабу у відкритому, універсальному та взаємозалежному форматі.

Найперспективнішим варіантом подальшої глобалізації України у світовий простір є входження України у глобальну економіку на основі технологічної складової, яка, в свою чергу, буде однією із найважливіших показників для постіндустріального суспільства. Також, досить вірогідним для сучасних умов є й інший сценарій: зосередження на запровадженні інновацій у сільськогосподарській галузі, проте не тільки для виробництва, а й для розвитку сільської місцевості.

Отже, в загальному аналіз даного всесвітньо-відомого процесу – процесу глобалізації містить у собі не лише теоретичний елемент, а й практичний, який є досить важливим як для української зовнішньоекономічної діяльності, так і в більш широкому розумінні – всієї економічної політики України – держави, яка таки робить помітні спроби задля того, щоб позиціонувати себе у світі.

Список використаних джерел

1. Войтович Р.В., Солоха М.Т. Глобалізаційні процеси в сучасному світі. Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів. 2013. С. 9-23, 42-29.
2. Жаліло Я.А., Покришка Д.С. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2013. С. 17-24.
3. Коваленко О.В. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізаційних процесів. 2014. С. 33-53.
4. Юрчишин В. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. *Бібліотека Центру Разумкова*. 2018. С. 132-133.

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Шмиріна А. І.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Одеський національний політехнічний університет

Науковий керівник: Єрмак С.О., к.е.н., доцент

У наш час через стрімкі зміни в трансформації економічної системи України триває пошук ефективної сучасної моделі розвитку економіки країни. Ми бачимо, що зараз в нашій країні економічна система не може досить високо розвиватися через постійні зміни в країні, які пов'язані з сутичками інтересів на Сході України; відхилення державних доходів від плану; перевищення імпорту над експортом.

Економічна політика – це система ретельно спланованих, науково обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну господарських процесів і явищ, що мають місце в національній економіці, метою яких є досягнення конкретних цілей [1]. Основним елементом загальної державної політики є економічна політика, яка в першу чергу включає в свою структуру наступні види: інвестиційна; науково-технічна; інноваційна; конкурентна; соціальна; регіональна; екологічна.

Початок 2020 р. характеризувався падінням показників економічної активності у видах діяльності, що представляють реальний сектор: промислове виробництво скоротилось на 5,1%, транспортні послуги - на 4%, сільське господарство – на 2,7%. Поряд із цим продовжує знижуватися інвестиційна привабливість країни, про що свідчать результати опитування іноземних інвесторів, проведених наприкінці жовтня 2020 року Європейською Бізнес Асоціацією, Dragon Capital і Центром економічної стратегії (рис.1).

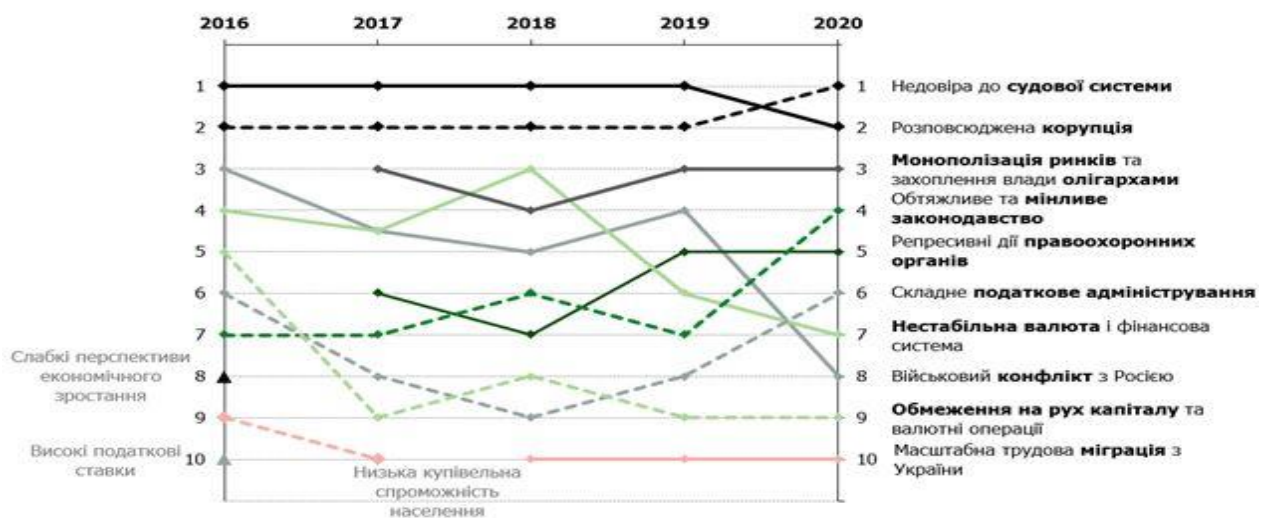

Рис. 1. Основні перешкоди для іноземних інвестицій в Україну у 2016-2020 рр. [2]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, можна зробити висновок, що в країні занадто багато проблем в сфері економічної політики, які потребують негайного вирішення найближчим часом, інакше результати для країни будуть невтішними.

Можна виділити основні шляхи вирішення проблем вдосконалення економічної політики України:

по-перше: розробити сучасну науково-обґрунтовану програму для виходу з економічної кризи шляхом об'єднання регулюючого впливу державних органів на економіку та упорядкування інвестиційних процесів. Заходами, щодо подолання економічної кризи є створення мотиваційного механізму у виробництві;

по-друге: застосувати авторитарні методи в управлінні задля розв'язання проблем модернізації економіки та для прискорення темпів розвитку України [3];

по-третє: розробити та впровадити системи сертифікації якості діяльності підприємств з відповідним стимулюванням, незалежно від форм власності;

по-четверте: визначити пріоритети реформування з боку спеціалістів та науковців для ефективної трансформації організації економічної системи та формування якісної ринкової інфраструктури.

Необхідно зауважити, що економічна політика України ще з початку XXI століття має за головну мету перехід до соціально-орієнтованої ринкової економіки. Тому необхідним є формування такої моделі розвитку економічної політики, в якій за допомогою залучення в оборот всіх наявних в суспільстві ресурсів забезпечується прогрес як інститутів, підприємств, техніко-технологічних структур, так і всебічний розвиток людини незалежно від її соціально-економічного становища [4]. Тому основною ланкою серед усіх запропонованих шляхів вирішення проблем розвитку економічної політики України повинні бути ефективні перетворення в системі економічної політики, що носять характер інклюзивного розвитку для забезпечення економічної безпеки держави, подолання нерівності суспільства та досягнення високого життєвого рівня громадян.

Список використаних джерел

1. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник. Вид. 2-ге, випр. Кіровоград, 2015. 130 с.

2. Вишлінський Г. Макростійкість. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/distrust-of-the-judiciary-ranked-first-among-obstacles-to-foreign-investment/> (дата звернення 9.11.2020).

3. Політологія. Розвиток економічної та соціальної політики. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17433/> (дата звернення 9.11.2020).

4. Єрмак С.О. Дескриптивні характеристики інклюзивного зростання як інноваційного вектору соціально-економічного розвитку країни. *Науковий журнал «Проблеми економіки»*. 2017. №4. С. 8-14.

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АУДИТУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ З ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Безтелесна Я. Р.

здобувач вищої освіти «Магістр»

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

Науковий керівник: Ясишена В.В., к.е.н., доцент

Облік оплати праці є одним із найважливіших складових в системі обліку господарюючих суб'єктів. Оплата праці – це основний мотиваційний механізм трудової діяльності. Сьогодні організація обліку оплати праці потребує більш детального дослідження, адже в сучасних умовах вона виконує низку важливих функцій. Розмір заробітної плати, своєчасність виплат, повнота розрахунків позитивно впливають на якість роботи працівників, що забезпечує ефективну діяльність підприємства.

Метою даного дослідження є розкриття проблемних аспектів організації обліку оплати праці на підприємстві та накреслення шляхів їх удосконалення.

Питаннями обліку оплати праці та напрямками їх удосконалення було присвячено праці багатьох вчених, серед яких: Василенко В.С, Гордеюк А.О, Цимбалюк С.В, Радчук А.І, Бутинець Ф.Ф, Сизикова Т.В.

У Законі України «Про оплату праці» зазначається, що заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Основною соціальною гарантією в оплаті праці є мінімальна заробітна плата, оскільки на основі її розміру встановлюються тарифна ставка і мінімальний посадовий оклад.

Усі зміни, які здійснюються в обліку оплати праці та супроводжуються нормативно-законодавчими актами, вимагають постійного вдосконалення обліку та контролю над операціями з оплати праці.

В обліку оплати праці на вітчизняних підприємствах найбільшої уваги потребують такі напрями, як:

- 1) автоматизація обліку;
- 2) удосконалення організації документообігу;
- 3) вибір ефективної форми, системи оплати праці;
- 4) удосконалення моделі аналітичного обліку.

Одним із важливих напрямів удосконалення системи ведення обліку є зменшення документації завдяки впровадженню накопичувальних і багатоденних документів. Цю ділянку обліку слід удосконалити через

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

використання комп'ютерних технологій, де головне значення має місце і роль техніки в схемі руху документів. Запровадження системи автоматизації документообігу забезпечує оперативний доступ до документів та звітної інформації, ефективно управління процесами руху та обробки документів, скорочення часу узгодження документів при прийнятті рішень.

Головним напрямом вирішення завдань обліку з оплати праці є використання комп'ютерних програм для автоматизації обліку. Впровадження автоматизованої системи дозволить зменшити зусилля з розрахунків і обліку оплати праці та у визначенні терміни одержати інформацію, що необхідна для управління підприємством. Автоматизація зменшує кількість ручних операцій та відповідно знижує можливість помилок, що забезпечує правильність нарахування заробітної плати [2]. Також, при цьому підвищується ефективність роботи бухгалтера, а саме, засоби автоматизації допомагають швидко нараховувати заробітну плату, лікарняні, відпускні, створюються бази даних для звітів та інших документів.

Існує низка програмних продуктів по автоматизації, які використовуються вітчизняними суб'єктами господарювання, серед них: «Парус – заробітна плата», «1С:Зарплата і Управління Персоналом для України», «Нова Бухгалтерія» з модулем «Зарплата» та інші.

Програмний продукт «Парус – заробітна плата» включає в себе такі основні можливості: ведення особових рахунків працівників, ведення таблиця робочого часу, розрахунок заробітної плати, розрахунок відпусток, допомоги та нарахувань на заробітну плату й утримань.

Програма «1С:Зарплата і Управління Персоналом для України» дає можливість проводити: управління навчанням персоналу, планування зайнятості персоналу, розрахунок заробітної плати, управління фінансовою мотивацією персоналу, відображення нарахованої зарплати і податків у витратах підприємства.

Автоматизована програма «Нова Бухгалтерія» з модулем «Зарплата» має автоматичне накопичення інформації для перерахунків та нарахування відпускних, лікарняних, звітності щодо Пенсійного Фонду, можливість корегування всіх розрахункових значень. Формування кореспонденцій рахунків за визначеними шаблонами до кожного нарахування або утримання, відділу, категорії співробітників.

Вибір програмного продукту залежить від механізму самого підприємства та його облікового процесу. Більшість підприємств використовують саме автоматизовану програму «1С:Зарплата і Управління персоналом для України». Його перевагами є можливість автоматизації обліку на підприємствах із різними формами оплати праці, широким списком доплат і утримань. Але потрібно розробляти, удосконалювати і активно впроваджувати програми вітчизняного виробника.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Наступним напрямом удосконалення є пошуки нових форм оплати праці. Це зумовлено тим, що система недостатньо сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності. На сьогодні вітчизняні системи оплати праці характеризуються достатньо слабкою мотивацією, оскільки розмір заробітної плати не пов'язаний із продуктивністю і якістю праці. У сучасних умовах є необхідність запровадження гнучких форм та систем оплати праці, а саме використання безтарифних систем.

Безтарифна система ґрунтується на принципі розподілу зароблених колективом коштів між працівниками з прийнятими співвідношеннями в оплаті праці різної якості, залежно від посади, кваліфікації, спеціальності працівників. Така система оплати праці вирізняється гнучкістю, простотою і доступністю, цим же забезпечуючи заінтересованість працівників у результатах праці.

Ще одним шляхом удосконалення обліку оплати праці є удосконалення аналітичного обліку, адже його дані відіграють важливу роль в зборі інформації про виконання норми працівником, відпрацьований та невідпрацьований час, склад працівників, структуру фонду оплати праці.

У своїй праці автор Кулик Ю.М запропонував ввести до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» наступні аналітичні рахунки: 661.1 «Розрахунки за окладами і тарифами», 661.2 «Інші нарахування», 661.3 «Виплати за невідпрацьований час працівників», 661.4 «Премії», 661.5 «Інші заохочувальні виплати працівникам», 661.6 «Комісійні винагороди», 661.7 «Оплата при звільненні», 661.8 «Розрахунки при відпустках» [3]. На нашу думку пропозиція науковця є слушною і потребує включення ще аналітичного рахунку 661.9 «Розрахунки за виплатами на участь в тренінгах, курсах, семінарах». Впровадження цього рахунку є важливим щодо розвитку інтелектуального капіталу, задля досягнення стратегічних цілей підприємства.

Також важливим елементом удосконалення обліку оплати праці є зміна способу її виплати. У сучасних умовах раціональним способом є повний перехід до виплати заробітної плати за використанням платіжних карток. Такий спосіб унеможливить розрахунок за виконану роботу у тіньовому вигляді.

Отже, рекомендовано удосконалити систему автоматизованої обробки облікової інформації, що дасть змогу швидко та з найменшими затратами одержати інформацію. Впровадити систему організації документообігу, цим же забезпечити оперативний доступ до документів та звітної інформації. Покращити форму і систему оплати праці, що підвищить якість та продуктивність праці. Вдосконалення моделі аналітичного обліку, дозволить деталізувати рахунки з обліку оплати праці з метою ефективнішого використання трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95–ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.

2. Ясишена В.В., Западнюк Ю.В., Крупко Ю.Ю. Заробітна плата – як найсильніший мотиватор трудового потенціалу. Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези доповідей V міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 6 жовтня 2018 року). – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2018. С.117-120.

3. Кулик Ю.М. Шляхи удосконалення обліку оплати праці. URL: http://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2252/1/20160428-29_TEZY_V3_P063.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ РЕМОНТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Булат Г. В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування

Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова

Кожна бюджетна установа, на балансі якої перебувають об'єкти основних засобів, а саме: будівлі, споруди, машини обладнання або транспортні засоби, періодично здійснює роботи, спрямовані на відновлення і підтримання їх у робочому стані. До найпоширеніших робіт з підтримання об'єктів основних засобів у робочому стані належать ремонтні.

У загальному розумінні ремонт основних засобів є комплексом заходів, спрямованих на підтримання діючих об'єктів у працездатному стані, зберігаючи при цьому якості, властиві об'єкту при введенні в експлуатацію (міцність, зносостійкість, потужність двигуна, безпека при експлуатації тощо).

При проведенні ремонту не створюються принципово нові якості існуючого об'єкта. Наприклад, при проведенні ремонту будівлі, що потребує заміни несучих конструкцій та деталей, повного оновлення зовнішніх параметрів, відновлення тих, що вийшли з ладу, комунікацій тощо, виконуються роботи з поліпшення і відновлення втраченої нею якості в процесі експлуатації. При ремонті машин, обладнання і транспортних засобів виконуються роботи із заміни зношених деталей та вузлів, заміни таких, що вийшли з ладу, кріпильних деталей і базових агрегатів, усунення дрібних дефектів і неполадок.

Для достовірного визначення характеру здійснюваних робіт з точки зору подальшої експлуатації об'єкта за наказом керівника установи створюється спеціальна комісія, до складу якої включають фахівців (інженера, технічного працівника). Така комісія здійснить огляд об'єктів основних засобів у цілому або окремих частин, фіксує виявлені дефекти, зазначає заходи, яких необхідно буде вжити щодо їх усунення шляхом складання відповідного акта.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Після цього на підставі висновку вищезазначеної комісії обов'язково складають кошторисну документацію на проведення ремонтних робіт, яка заповнюється на підставі діючих цін, норм, розцінок і тарифів, установлених відповідними документами у сфері будівництва.

Особи, відповідальні за експлуатацію та збереження основних засобів, повинні забезпечити своєчасне, повне і якісне виконання усіх правил їх технічного обслуговування і ремонту, необхідних для підтримання (відновлення) експлуатаційних властивостей цих засобів.

За обсягом і характером ремонтних робіт, що виконуються в бюджетній установі, ремонти поділяють на поточні та капітальні. Вони відрізняються складністю, обсягом, терміном виконання та періодичністю проведення. Поточні ремонти можуть проводитися декілька разів на рік, а капітальні – як правило, не частіше одного разу на рік (або й рідше).

При поточному ремонті замінюють окремі деталі без розбирання усього об'єкта, тоді як при капітальному ремонті розбирають об'єкт і замінюють несправні вузли та агрегати. Ремонти основних засобів можуть здійснюватися господарським способом, тобто силами самої установи, або ж підрядним способом (силами сторонніх організацій на підставі укладеної угоди, договору, контракту).

На кожен об'єкт, що підлягає поточному чи капітальному ремонту, складають відомість дефектів, у якій вказують деталі, що потребують заміни, необхідні ремонтні роботи, норми часу на виконання робіт, виготовлення та заміну деталей, кошторисну вартість ремонту, строки початку і закінчення ремонту. Якщо ремонт виконується господарським способом, то на підставі відомості дефектів виписують наряд-замовлення, документи на одержання зі складу необхідних запасних частин і ремонтних матеріалів, наряди на виконання робіт з виготовлення, монтажу, реставрації окремих вузлів і деталей та їх заміни.

Якщо ремонт виконує підрядна організація, то відомість дефектів складають у присутності представника замовника. Один примірник відомості дефектів передають замовнику для контролю повноти і якості ремонту. Приймання виконаних підрядною організацією ремонтних робіт оформляється «Актом прийняття-здавання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» т. ф. № ОЗ-2 (бюджет).

Акт складають удвох примірниках – по одному для підрядника і замовника. Акт передають у бухгалтерію, де на його підставі в інвентарній картці обліку основних засобів виконують відповідні записи про виконаний ремонт. Крім того, акт т. ф. № ОЗ-2 є підставою для списання витрат на ремонт основних засобів.

Вартість поточного і капітального ремонту основних засобів не зараховується на збільшення їх балансової вартості, а списується на поточні витрати установи за рахунок відповідних джерел фінансування.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Результати критичного аналізу організації первинного обліку виявили невирішені питання обліку основних засобів, актуальність яких визначається суттєвим розширенням їх переліку відповідно до нормативних документів бюджетного обліку. А саме, типові форми первинного обліку операцій з основними засобами в бюджетних установах були змінені у 2016 році. Водночас окремі показники, наявність яких передбачена Інструкцією з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ, опинилися поза реєстрацією в типових формах первинного обліку.

Зважаючи на це, доцільним було б переглянути типову форму «Акту прийняття-здавання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» т. ф. № ОЗ-2 (бюджет). Інформація про здійснені витрати у діючій формі надається лише у вигляді загальної суми (рис. 1.).

Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів

			Номер документа	Дата складання
			25	05.08.2019
Назва об'єкта	Інвентарний (номенклатурний) номер	Первісна (переоцінена) вартість	Вартість ремонту, реконструкції, модернізації об'єкта	
			всього	в т. ч. вартість реконструкції, модернізації
1	2	3	4	5
Кислородна вул. Хотовицького 6	100006	43253,00	15000,00	15000,00

Рис. 1. Витяг з документу «Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів»

Джерело: розроблено автором

Для детальнішого аналізу здійснених фактичних витрат на ремонт основних засобів та визначення причин відхилень між затвердженими кошторисними сумами і фактичними доцільно додати до затвердженої форми документу довідку наступної форми (табл. 1.).

Таблиця 1

**ДОВІДКА
до «Акту приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів»**

№ з/п	Статті витрат	Кошторисна вартість фактично виконаного обсягу робіт (грн.)	Фактична вартість (грн.)	Відхилення (+,-)
1	Будівельні матеріали	4500,00	5120,00	+620,00
2	Заробітна плата	3000,00	3000,00	-

	Разом	13800,00	15000,00	+1200,00

Керівник відділу:

Головний бухгалтер:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, основні засоби – це активи тривалого використання. У процесі експлуатації основні засоби бюджетних установ поступово зношуються, внаслідок чого робляться непридатними деталі, виходять з ладу механізми, руйнуються конструкції тощо. І тоді, щоб «поправити здоров'я» основних засобів, здійснюють їх ремонт. Крім того, установа може прийняти рішення поліпшити первісні властивості основних засобів з метою їх ефективнішої експлуатації.

Для проведення таких робіт бюджетна установа одержує кошти з державного або з місцевого бюджету відповідно до затвердженого кошторису. З метою контролю за використанням виділених коштів, оптимізацією фактичних витрат та аналізу причин здійснених перевитрат бюджетна установа проведення ремонтних робіт має суворо документувати, тому запропоновані зміни дозволять процес зробити більш інформативним та ефективним.

Список використаних джерел

1. Василик О.Д., Проблеми організації обліку в бюджетних установах URL://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?t=651&start=0&postdays=0&postorder=asc&highlight.
2. Весперіс С.З. Облік основних засобів та рекомендації щодо його вдосконалення. *Держава та регіони*. № 5.2015.С.126-129.
3. Все про бухгалтерський облік. Всеукраїнська професійна газета. URL: <http://www.vobu.com.ua>.
4. Джога Р.Т. Облік у бюджетних установах: підручник. К. : КНЕУ, 2014. 480 с.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектора: затв. наказом Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 р. № 11. URL: <http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10.

**УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПЕРЕВЕЗЕНЬ,
ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАХОДІВ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОБЛІКУ**

Волкова О. А.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник: Дубицький Д.П., к.е.н., доцент

Для забезпечення ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах особливо важливим питанням є створення ефективної системи

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

управління його діяльністю, у цілому, й управління конкретними ризиками, зокрема.

Система управління ризиками – система принципів і методів розробки та реалізації ризикованих рішень, які забезпечують різнобічне оцінювання різновидів ризиків та визначення варіантів реагування на них [5, с. 31]. Вона складається з двох підсистем: об'єкт і суб'єкт управління.

Об'єкт управління – це безпосередньо ризик, ризиковані вкладення капіталу та економічні відносини між суб'єктами у процесі підприємницької діяльності [3, с. 363]. До них належать: характеристики товарів, транспортних засобів; характер перевезення; предмет перевезення.

Суб'єкт управління – спеціальна група людей (управлінський персонал різних структурних підрозділів, фінансові менеджери, фахівці зі страхування, бухгалтери та інші), яка здійснює цілеспрямоване функціонування об'єкта управління за допомогою різних прийомів і способів управлінського впливу діяльності [2, с. 259]. На транспортних підприємствах суб'єктом може бути як відповідальна особа чи сама компанія, що здійснює перевезення, так і організація, на яку перекладено понесення збитків за заподіяння шкоди вантажу.

Фахівці вважають, що ризик – це поєднання можливості виникнення збитків, заподіяних небезпекою та їх можливої величини [1].

Під ризиком можна розуміти ймовірність викрадення вантажу в дорозі або ймовірність втрати/пошкодження вантажу через неправильне чи недбале перевезення. Також ризик вимірюється кількістю аварій за одиницю часу. Так, наприклад, за період з 01.01.2020 р. по 30.09.2020 р. в Україні загинули 2484 людини та більше 23 тис. осіб отримали травми, усього ж відбулося більше 118884 ДТП [6].

Для побудови дієвої системи управління ризиками підприємства під час товарних перевезень доцільним є виокремлення способів управління ними із зазначенням як їх використання може вплинути на собівартість продукції (товарів). До основних з них можна віднести:

1. Утримання ризику – залишення ризику за власником майна (припускаючи покриття імовірних збитків за рахунок його резервних коштів). При такому способі не здійснюється будь-яких додаткових заходів та не здійснюється вплив на собівартість.

2. Зменшення ризику – зниження можливих витрат і скорочення очікуваного їх обсягу: внесення в організацію процесу надання транспортних послуг коригувань, нових робіт, зміна термінів, складання заходів протидії можливим негативним факторам. Собівартість у такому випадку може зрости за рахунок нарахування амортизації, за рахунок витрат на підвищення кваліфікації, однак також може спостерігатися зменшення оборотного капіталу.

3. Перенесення ризиків – передача ризиків на інших учасників процесу, наприклад, страховій компанії або контрактне закріплення меж відповідальності. Страхування вантажу підвищує собівартість перевезення.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Може здійснюватися за рахунок самостійного страхування майна у страховій компанії (собівартість перевезення зростає) або за рахунок доручення застрахувати майно його власнику (не впливає на собівартість).

4. Уникнення ризиків передбачає відмову від реалізації транспортних послуг. Таке рішення приймається у випадку коли рівень можливих втрат значно перевищує очікуваний прибуток. Полягає у розробці внутрішніх заходів, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Цей спосіб застосовується лише до дуже серйозних ризиків, наприклад, коли об'єктом перевезення є особливо небезпечні вантажі, а собівартість взагалі не буде нараховуватися.

Створення системи управління ризиками має важливе значення саме на транспортному підприємстві через низьку передбачуваність конкретних ризиків, які можуть виникнути під час перевезення транспортним засобом. Відповідно, впровадження системи управління ризиками потребує додаткового відображення у бухгалтерському обліку, що, можливо, потребуватиме ведення окремого аналітичного обліку.

Список використаних джерел

1. Ветошкин А. Г., Разживина А. Г. Безопасность жизнедеятельности : Оценка производственной безопасности : учеб. Пособие. Пенза : Изд-во Пенз. госуд. ар-хит.-строит. академии, 2002. 172 с.
2. Донець Л. І. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посібн. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 472 с.
3. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Знання, 2005. 485 с.
4. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Аналіз ризиків у митній справі : навч. посібн. Дніпро, 2017. 245 с.
5. Сидорчук Н. Л. Система управління економічними ризиками господарської діяльності підприємства. *Економічні науки* : 2010. №10. С. 107-113.
6. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2020 по 30.09.2020 : веб-сайт. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka>. (дата звернення 25.10.2020).

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ
НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Грицун І. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Комірна О.В., к.е.н., доцент

В сучасних умовах господарювання, сектор сільського господарства в Україні є одним з найбільш перспективних та привабливих для інвестування.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Але в умовах нестабільної економічної ситуації в країні стає очевидним те, що для визначення ефективності капіталовкладень у сферу аграрного бізнесу має бути проведено об'єктивне оцінювання активів агропромислових підприємств. Враховуючи те, що організація бухгалтерського обліку має свої особливості у сфері сільського господарства, а також те, що різні підприємства мають різну специфіку технології виробництва, проведення аудиту сільськогосподарського підприємства також буде мати свої певні особливості.

Метою аудиту таких підприємств є перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта для надання користувачам інформації про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Користувачами цієї інформації можуть бути: представники органів державної влади, власники господарюючого суб'єкта, інші юридичні та фізичні особи, які мають матеріальну зацікавленість (наприклад, інвестори, кредитори, постачальники). [1]

У сучасних умовах не достатньо мати лише облікову інформацію для прийняття управлінських рішень. Для того, щоб підвищити ефективність виробництва, компанії звертаються до аудиторів із завданням проведення контрольно-аналітичних процедур та оцінки наявних можливостей та ресурсів.

Головними об'єктами для перевірки аудитором агропромислових підприємств є земельні та майнові відносини. Земля – головний засіб виробництва в сільському господарстві та її особливості впливають на достовірність такого показника фінансової звітності як основні засоби, які за останніми даними займають більше 60% у структурі матеріальних ресурсів підприємств. Важливим показником для обліку сільськогосподарських угідь є їхня вартість. Від аудитора вимагається перевірка правильності та достовірності віднесення на баланс агропромислових підприємств земель сільськогосподарського призначення [3].

У процесі перевірки аудитор повинен підтвердити правильність розрахунків з бюджетом за податками, зборами, проаналізувати можливість використання пільгових механізмів оподаткування, передбачених для сільськогосподарських підприємств. Аудитор повинен перевірити дотримання встановленої послідовності обчислення собівартості різних видів продукції, наявності у наказі про облікову політику статей, на які групуються витрати на виробництво, доцільності їх визначення, встановлення складу прямих і розподілених витрат, порядок обчислення планової собівартості та ін [2].

Важливою подією на будь-якому сільськогосподарському підприємстві є збирання урожаю й оприбуткування готової продукції. Від того, наскільки правильно організовано облік, залежить правильність калькулювання собівартості усієї продукції. Аудитор повинен встановити дотримання таких вимог під час збирання врожаю: обов'язкове зважування сільськогосподарської продукції при її оприбуткуванні, ведення обліку виходу продукції роздільно в розрізі культур і підрозділів підприємства, від яких одержана продукція.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, аудит фінансових результатів агропромислових підприємств є одним з найскладніших ділянок аудиторської перевірки, тому що до того як почати аналізувати та складати аудиторський висновок, потрібно ознайомитися з особливостями галузі сільського господарства, обліковою політикою підприємства, провести тестування системи внутрішнього контролю. Результатом аудиторської перевірки повинно стати надання неупередженої, документально підтвердженої оцінки господарської діяльності агропромислових виробництв для керівників, щоб ті у свою чергу на основі висновку аудитора могли підвищити якість управлінських рішень та ефективності управління підприємством в цілому.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. №2258-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19/>
2. П'ятигорець, Г. С. Особливості проведення аудиту на сільськогосподарських підприємствах. *Проблеми економіки транспорту: зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна*. 2017. №14. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/10473>
3. Котова С. О. Теоретико-методичні аспекти проведення аудиту витрат агропромислового виробництва. *Молодий вчений*. 2017. № 1.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1.

ПОДАТКОВІ КАРАНТИННІ ПІЛЬГИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Гура Є. П.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: Косата І.А., к.е.н., доцент

COVID-19 змусив український бізнес зменшити ділову активність, а то і зовсім її припинити. Щодня представники малого та середнього бізнесу зазнають величезних збитків, та все частіше виходять на акції протестів з вимогами про відновлення роботи без винятків в період карантину. Наразі важко сказати хто з українських підприємців зможе вистояти перед спільним ворогом – коронавірусом. Тому, президент України Володимир Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX, який парламент ухвалив 30 березня 2020 року.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

13.05.2020 року Верховна Рада прийняла ще один законопроект № 591-ІХ, який передбачає продовження податкових пільг для платників податків по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, який частково дублює положення прийнятого раніше закону від 30 березня 2020 №540-ІХ.

Законопроект передбачає додаткові економічні та соціальні гарантії для підтримки громадян та бізнесу в період поширення коронавірусної хвороби в Україні.

Розглянемо основні зміни.

– Продовження строку незастосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабміном на всій території України [2].

– Продовження строку не нарахування пені по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину [2].

– Продовження мораторію на проведення документальних та фактичних перевірок з 18.03 по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, а розпочаті перевірки зупиняються (за деякими винятками, передбаченими ПКУ). Мораторій на перевірки ЄСВ також продовжений до останнього дня дії карантину [2].

– Зменшення вимог до мінімального розміру статутного капіталу банків з 500 млн. грн. до 200 млн. грн [2].

– Продовження строку дії Закону України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків», який завершується 1 серпня 2020 року до 2024 року [2].

– Штрафи та пені не застосовуються за несвоєчасну оплату і несвоєчасну подачу звітності по ЄСВ, які були допущені з 01 березня 2020 р. по останній день місяця, в якому закінчиться дія карантину. У той же час страховий стаж за ці періоди не переривається.

– Штрафи та пені за прострочення у виплаті споживчого кредиту з 01.03. по останній день дії карантину не нараховуються. Якщо зобов'язання не виконуються за кредитним договором боржником з 01.03 по останній день карантину процентну ставку збільшувати заборонено [2].

– ФОП мають право на отримання допомоги по частковому безробіттю у разі втрати ними частини доходу внаслідок зупинення чи скорочення діяльності через заходи запобігання поширенню коронавірусної хвороби.

– Органам місцевого самоврядування надане право у 2020 році прийняти рішення про зменшення ставок не лише єдиного податку, але і плати за землю, нерухоме майно, в тому числі щодо об'єктів нежитлової нерухомості, при чому такі рішення зможуть бути застосовані вже у цьому році, без обов'язкового оприлюднення до 15 липня попереднього року.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– З 1 по 31 березня та з 1 по 30 квітня 2020 року тимчасово звільняються від нарахування, обчислення та сплати ЄСВ лише «за себе»:

1) фізичні особи – підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування;

2) особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а саме: наукову, літературну, артистичну, художню, освітню або викладацьку, а також медичну, юридичну практику, в тому числі адвокатську, нотаріальну діяльність, або особи, які провадять релігійну (місіонерську) діяльність, іншу подібну діяльність та отримують дохід від цієї діяльності;

3) члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню на інших підставах [1].

– З 1 січня 2021 року до 1 квітня 2021 року продовжено можливість не застосовувати реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій платниками єдиного податку другої – четвертої груп (фізичними особами-підприємцями), обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 1 млн. гривень, незалежно від обраного виду діяльності, крім тих, що зазначені в законопроекті № 533-IX [1].

Податкові спрощення та пільги – це розумний крок в умовах кризи. Україна також встановлювала пільги у 2014 році в умовах АТО. Тоді парламентарі послабили вимоги до сплати штрафів, звітності та перереєстрації компаній.

Є сподівання, що нові закони внесуть свій позитивний внесок у нейтралізацію негативних наслідків та зможуть врятувати український бізнес від банкрутства. А бізнес матиме ще трохи часу аби відновити сили для подальшого активного розвитку в умовах нової «посткарантинної» реальності.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 (Редакція станом на 29.05.2020) // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20/ed20200529#Text> (Дата звернення 23.10.2020).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.05.2020 (Редакція станом на 13.05.2020) //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-20#Text> (Дата звернення 23.10.2020).

**АВТОМАТИЗОВАНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ:
ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ**

Гусаренко Н. Ю., Іващенко В. А.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дугар Т. Є., к.е.н.,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

На сьогодні проблеми автоматизації діяльності підприємства тісно пов'язані з формуванням інформації для прийняття глобальних напрямків діяльності, розробки ідей по виявленню відхилень і коригуванні роботи та плануванні обраної політики підприємства на більш повному сучасному рівні. За допомогою використання комп'ютерної техніки при автоматизації обліку основних засобів дає змогу підвищити рівень ефективності управління підприємства, а також що призводить до збільшення ефективності всього процесу діяльності підприємства. Точніше, автоматизація обліку основних засобів дає змогу зменшити кількість певних видів робіт, таких як: підрахунок ефективності використання основних засобів, виконання та дотримання строків оновлення та ремонту засобів виробництва.

В наш час чимало досліджень пов'язано з розв'язанням проблем автоматизації облікової роботи підприємств. Переважно дослідження направлені на комбіноване вирішення автоматизації, різних ділянок автоматизованої роботи підприємства. Велику увагу приділили створенню інформаційних систем вітчизняні учені, такі як: Ф. Ф. Бутинець, Е. П. Завгородній, С. В. Івахненко та ін. Але постійне вдосконалення автоматизації обліку основних засобів призводить до виникнення нових проблем сьогодення, які потребують постійного вирішення та дослідження.

Сучасний етап функціонування економіки характеризується зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал. Це визначає актуальність проблеми комплексної автоматизації управлінської діяльності та бухгалтерського обліку на основі сучасних інформаційних технологій.

Згідно ПСБО 7 «Основні засоби» – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [1].

На сьогоднішній день проблеми автоматизації обліку основних засобів, їх зносу та амортизації вирішуються не зовсім задовільно. Звичайно, для невеликих підприємств з невеликою кількістю основних засобів ця проблема не є настільки актуальною.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

На таких підприємствах облік наявних фондів і щомісячний розрахунок амортизації ведеться на базі загальної бухгалтерської програми, з використанням аналітики за балансовими рахунками.

За умов комп'ютерної технології передбачається вирішення таких задач з обліку основних засобів: [2]

- формування і ведення картотеки основних засобів;
- оприбуткування основних засобів;
- введення в експлуатацію основних засобів;
- нарахування зносу (амортизації) основних засобів;
- вибуття основних засобів через реалізацію, ліквідацію і списання;
- формування реєстрів аналітичного і синтетичного обліку основних засобів.

В комп'ютерній системі для формування і відображення операцій руху основних засобів передбачено відповідні шаблони електронних документів, а обліково-обчислювальні роботи виконуються автоматично на обчислювальних машинах з використанням програмного забезпечення.

Полегшити ведення бухгалтерського обліку, а в тому числі і обліку основних засобів, можливо при застосуванні комп'ютерних програм («1С:Підприємство», «Галактика», «Універсал-7», «BAS» та інших) [3].

Отже, таким чином, ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу. Це дозволить оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки підприємницької діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів: квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи.

На сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку, атак ж призведе до зменшення кількості виникнення проблем при автоматизації основних засобів.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> Редакція від 29.10.2019, підстава -z1065-19.

2. Герасименко С.С., Єпіфанов А.О. Бухгалтерський облік: *Актуальні проблеми та рішення*. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010 р.

3. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010 р. № 4.

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Гусаренко Н. Ю., Іващенко В. А.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Левченко З. М., к.е.н., доцент,

професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

В умовах сучасних змін та реформувань бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності суб'єктам господарювання надається більше самостійності в організації бухгалтерського обліку та вибору методів його ведення. Формування облікової політики здійснюється на підставі положень чинного законодавства. При обранні елементів облікової політики ступінь свободи підприємства обмежений державною регламентацією обліку. Існують альтернативні методи ведення бухгалтерського обліку для підприємства.

Цінною умовою якісного та ефективного функціонування господарського суб'єкта в Україні є якісно сформована система бухгалтерського обліку. Відповідно під час організації бухгалтерського обліку та переходу до вільного вибору його способів та методів, підприємство самостійно обирає той варіант, який забезпечить більш повну реалізацію функцій управління з урахуванням специфіки своєї діяльності. В даному випадку облікова політика виступає як елемент нормативно – правового регулювання обліку на рівні підприємства.

Формування облікової політики підприємства займає вагоме місце в наукових працях вітчизняних економістів. Дослідженням теоретичних і практичних аспектів щодо формування облікової політики займались науковці такі як: Ф. Бутинець, Т. Войтенко, П. Житний, Л. Пантелейчук, М. Пушкар, М. Щирба та інші. На сучасному етапі дослідження формування облікової політики встановлено, що в українському законодавстві недостатньо врегульовані окремі питання і потребують подальшого вивчення.

Ефективне управління діяльності сучасного підприємства залежить від вчасно обґрунтованих рішень з використанням господарської інформації.

Головне призначення облікової політики – встановлення найбільш доцільних для конкретних підприємств методів обліку та подання якісної інформації у вигляді звітності.

На кожному підприємстві бухгалтерський облік базується на нормативно-правовому забезпеченні: Законах, підзаконних актах, які регулюють бухгалтерський облік та звітність підприємства [1].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV облікова політика це – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [1].

Юридичне регулювання облікової політики та її зміст для потреб фінансової звітності на національному рівні зазначені в таблиці 1.

Таблиця 1

Юридичне регулювання облікової політики

Вид правового акту	Питання, які розкриває акт
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [1]	Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Підприємство самостійно визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [2]	Розкриття інформації про облікову політику в примітках до фінансової звітності підприємства; Зміну облікової політики яка повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності; Фінансову звітність за міжнародними стандартами складають підприємства, які відповідно до законодавства зобов'язані їх застосовувати, а також ті, які прийняли таке рішення (закріплене в обліковій політиці) самостійно.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» 28.05.1999 р. № 137 [3]	Внесення змін до облікової політики підприємства. Облікова політика може змінюватися тільки, якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарт) бухгалтерського обліку, або, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства. Вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів відображається у звітності. У разі зміни в обліковій політиці підприємству слід розкривати причини та суть зміни.
Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27.06.2013 р. № 635 [4]	Облікова політика може враховувати організаційно-правову форму підприємства, галузеві особливості економічної діяльності, обсяги виробництва тощо. Облікова політика є елементом системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Обрана підприємством облікова політика застосовується всіма філіями, представництвами, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами незалежно від їх місцезнаходження.
Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику	На основі принципу послідовності облікова політика підприємства має передбачати постійне (із року в рік) застосування прийнятої стабільної облікової політики; Змінити облікову політику державне підприємство може у виняткових випадках, прямо встановлених в положеннях

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Продовж. табл. 1

1	2
державного підприємства та акціонерного товариства» від 22.06.2016 р. № 217 [5]	(стандартах) бухгалтерського обліку. Перегляд облікової політики має бути обґрунтований. Облікова політика може бути змінена, як правило, з початку року.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що нормативно-правові акти, які визначають правові засади формування облікової політики, потребують урегулювання, а також мають відповідати міжнародним стандартам обліку.

У сучасних умовах господарювання основними шляхами покращення нормативно-правового забезпечення формування облікової політики на нашу думку є:

- 1) удосконалення національних П(С)БО в частині формування й оприлюднення облікової політики;
- 2) затвердження П(С)БО «Облікова політика підприємства», яке повинно акумулювати всі чинні норми з різних нормативно-правових актів;

Таким чином, упровадження викладених пропозицій дозволить поліпшити нормативно-правові засади фінансового обліку, зокрема проблем формування облікової політики, і підвищити ефективність управління не тільки підприємством, але й економікою країни в цілому на основі генерування необхідної інформації для менеджерів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.

4. Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України»: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13>.

5. Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику державного підприємства та акціонерного товариства»: наказ Міністерства фінансів України від 22.06.2016 р. № 217 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0217730-16>.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Дяченко Є. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Кононенко Ж. А., к.е.н., доцент

В останні роки та і в цілому за часи існування системи вищої освіти, дуже багато уваги приділяється вивченню теорії бухгалтерського обліку. Чи немало дискусій ведеться навколо цього питання: багато людей вважають, що зовсім недоцільно так сильно загострювати увагу на теоретичному вивченні предмету, тому що втрачається час, за який можна було б надолужити практичні навички, які вкрай потрібні для роботи на підприємстві. Та не мало і тих, хто має протилежну думку та керується зовсім іншими принципами, наприклад, що глибоке теоретичне вивчення бухгалтерського обліку є тією базою, з якої все починається та звідки можна відштовхнутися при подальшому розвитку навіть у практичному плані.

Безумовно цікавими для розгляду є обидві думки та підходи для обговорення цього питання. Тому доцільно розібрати всі аспекти та вирішити які доведення є найбільш обґрунтованими.

З одного боку глибоке теоретичне вивчення бухгалтерського обліку та аудиту є насправді дуже важливим. Це легко підтверджується хоча б тим фактом, що логічно говорити про те, що неможливо переходити до опанування практики, якщо не знаєш доцільно теорію. Але питання стоїть в тому, чи справді це саме та теорія, яка потрібна майбутньому фахівцю-бухгалтеру [1, с. 211].

Досить часто сучасні вищі навчальні заклади розглядають теорію бухгалтерського обліку так, ніби це аморфне явище, без чітко виражених меж та без логічного пояснення взаємозв'язків. А все тому, що часом зіштовхуєшся з фактами того, що теорія викладається ніби не для того, щоб виховувати майбутніх фахівців, а для того, аби зробити учнів суцільними теоретиками, які будуть прагнути присвятити своє життя подальшому викладанню та не будуть навіть намагатися набути реально практичних навичок працюючи на підприємстві за спеціальністю.

Переосмислюючи сказане вище, можна дійти до думки, що такий розвиток подій насправді є і не таким поганим. Але, якщо копнути глибше, то можна погодитися, що якщо більшість буде йти саме цим шляхом, то у держави буде значна недостача бухгалтерів та аудиторів або будуть працювати ті люди, які тільки закінчили бухгалтерські курси, що значно знизить середній рівень знань спеціалістів даного профілю та можливо навіть призведе до зниження продуктивності українських підприємств через недолугий облік та відсутність компетентного аналізу. Такий розвиток подій зовсім не підходить тим учням,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

які зовсім не бачать свого майбутнього у професії викладача, а прийшли до вищого навчального закладу з метою отримання якісних професійних та практичних навичок, які допоможуть в майбутньому вигідно працевлаштуватися та працювати за фахом [4, с. 301].

Але на превеликий жаль, це далеко не завжди справджується. За статистикою майже 50 % студентів, які закінчили вищі навчальні заклади не працюють за спеціальністю. Такі цифри є зовсім невтішними. Звичайно основною причиною таких даних є неправильне обрання професії враховуючи ще незрілість після школи. Але все ж таки має місце думка й про те, що, можливо, студенти просто не навчилися тим практичним навичкам, які необхідні при роботі на підприємстві. Не розкривши повністю свій потенціал, вони не змогли працевлаштуватися на таку високу посаду про яку мріяли. Втративши впевненість у собі, випускники ВНЗ приймають рішення, що вигідніше працювати не за спеціальністю. Бо яким є те, що часто знайшовши роботу не за фахом, можна заробляти набагато більші гроші ніж працюючи бухгалтером, але низького професійного рівня. [2, с. 117].

Дана проблема існує і не має сенсу її заперечувати. Звичайно є і дуже багато ВНЗ та викладачів, які викладають предмет дійсно змістовно, цікаво, роблячи акцент на практиці та пояснюючи що і як студенти будуть застосувати в майбутній праці. Тим, хто знаходиться у такій ситуації дійсно дуже пощастило, адже їх навчання протікає насичено, звільняється трошки вільного часу, який би студенти витрачали на самоосвіту, даючи їм змогу ще більше поглибити власні знання або працевлаштуватися. Але інколи все таки можна зіштовхнутися з дещо проблемними речами, коли весь час витрачається на пошук хоч якоїсь інформації, яка дала б змогу стати успішним бухгалтером або аудитором.

Тому аналізуючи все сказане вище, можна підсумувати, що практична сторона бухгалтерського обліку все ж таки є найбільш актуальною. Вищим навчальним закладам слід звертати найбільшу увагу саме на неї. А ті студенти, які все таки зіштовхнулися з проблемою недостатчі практичних навичок, мають прилягати максимум зусиль задля саморозвитку у цій сфері, вдосконалення себе як професіонала. Гарним поштовхом для саморозвитку в практичній бухгалтерії звісно було б влаштування на роботу, яка напряму пов'язана з даною спеціальністю або хоча б є спорідненою до неї. Хоча далеко не всі студенти мають змогу працевлаштуватися під час навчання, це все одно залишається гарною ідеєю [3, с. 505].

Не зважаючи на всі фактори, старання під час навчання в університеті та самонавчання є першим кроком на шляху до справжнього професіоналізму. Бо коли людина точно знає чого вона хоче та впевнено крокує до мети, їй нічого не може завадити. У цьому випадку, неважливо навіть в якому вищому навчальному закладі навчаєшся чи які в тебе викладачі, вирішальним є прагнення, принципи та блиск в очах.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Список використаних джерел

1. Баранова А. О. Аудит: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2017, 246 с.
2. Бланк І. О. Фінансова стратегія підприємства: монографія. Київ: КНТЕУ, 2016. 147 с.
3. Виноградова М. О. Аудит: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014, 654 с.
4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2000, 578 с.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПО ЕКОНОМІЧНИМ ЕЛЕМЕНТАМ

Іванченко А. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Науковий керівник: Китайчук Т. Г., к.е.н., доцент

Класифікація витрат за економічними елементами є важливим момент в обліку організації. Витрати – це серйозний елемент обліку, що вимагає до себе уважного ставлення, адже від них залежить отриманий фінансовий результат. Впорядкувати витрати необхідно не тільки для зручності обліку і дотримання вимог нормативних документів, а й щоб отримати показники структури витрат для планування, проведення аналізу діяльності, для прийняття рішень зі стратегічного розвитку компанії.

Існує термін «затрати» і термін «витрати». У бухгалтерському та податковому обліку використовується термін «витрати», термін «затратити» використовується частіше в управлінському обліку.

Різноманітність підходів до визначення понять «витрати» та «затрати» змушує для роз'яснення звернутися до нормативно-правових актів України, які регламентують сферу дії бухгалтерського обліку. Так, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [1] не містить визначення термінів «витрати» та «затрати». В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [2] зазначено, що «...витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені...», термін «затрати» у документі не використовується. Ідентична ситуація щодо визначення поняття «витрати». Наближене визначення поняття «витрати» містить стаття 14 розділу I Податкового кодексу України [3], а саме «... витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальних формах, здійснених для

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

провадження господарської діяльності...». Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями) [4], містить роз'яснення щодо відображення на рахунках бухгалтерського обліку інформації про використані активи за допомогою рахунків класу 8 «Витрати за елементами» та класу 9 «Витрати діяльності».

Отже, затратити – це зменшення коштів організації або збільшення її боргових зобов'язань з урахуванням їх спрямування на поповнення власних ресурсів. Це відбувається:

- при придбанні сировини і матеріалів;
- купівлі обладнання;
- виплаті винагороди за працю;
- платі за спожиті послуги, сплату податків та ін.

Відбувається зменшення одного активу та одночасне збільшення іншого активу. Якщо в рахунок придбаних послуг з розрахункового рахунку організації були перераховані грошові кошти на розрахунковий рахунок постачальника, то відбувається зменшення коштів на рахунку і одночасне збільшення заборгованості постачальника, тобто зменшення одного активу (грошових коштів) призвело до збільшення іншого активу (дебіторської заборгованості).

Витрати обов'язково: мають грошовий вираз; спрямовані на виконання цілей і завдань організації.

Витрати після їх здійснення можуть не змінити свої властивості. Наприклад, якщо покупцем була проведена передоплата в рахунок майбутньої поставки матеріалу, то в певний період часу ці витрати будуть мати вигляд дебіторської заборгованості, так як вони є в наявності і не змінили своєї властивості. Після отримання замовленого матеріалу і використання його у виробництві продукції витрати змінюють властивість і повністю переносять свою вартість на вартість виробленої продукції, таким чином завершуються і набувають якість минулих затрат. Такий вид затрат і є витратою організації.

Класифікація за економічними елементами виражається у вартісному вимірі, збирає в групи однорідні види спожитих ресурсів. При цьому на даному етапі не відбувається розподілу витрат на конкретний вид продукції для розрахунку собівартості продукції, а відбувається збір і угруповання даних за всіма видатками, які згодом будуть використовуватися при розрахунку собівартості продукції, калькулювання її вартості.

Угруповання витрат по економічних елементах також необхідна при плануванні виробництва, складанні кошторисів витрат, для визначення потреби виробництва в певних ресурсах. Призначення класифікації за економічними елементами витрат проявляється і при проведенні фінансового аналізу діяльності підприємства.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, для подальшого інтегрованого розвитку бухгалтерського обліку в Україні, необхідне правильне визначення вищеназаних облікових категорій як таких, що безпосередньо впливають на визначення кінцевої мети діяльності – фінансового результату. Вважаємо, що правильне тлумачення поняття «витрати» – це зменшення економічної вигоди протягом звітної періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу, а «затрати» – це вартісне вираження використаних у процесі діяльності підприємства матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 03.11.2020).
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 03.11.2020).
3. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.11.2020).
4. Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»: Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 03.11.2020).

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ
ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Іващенко В. А., Гусаренко Н. Ю.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Левченко З.М., к.е.н., доцент,

професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Процес формування облікової політики – це надана законом можливість суб'єкту господарювання самостійно здійснювати у межах правового поля облікову діяльність, яка включає сукупність принципів, методів і процедур здійснення первинного спостереження, аналізу, поточного групування, підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності, складання та подання фінансової звітності [1].

Нормативно-правове забезпечення формування облікової політики підприємства вивчало багато українських та зарубіжних вчених. Серед них

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Барановська Т. В., Білан М. П., Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Голов С. Ф., Жидєєва Л. І., Житний П. Є., Загородній А. Г., Колісник О. П., Пушкарь М. С., Сопко В. В., Сторожук Т. М., Ткаченко Н. М., Хомин П. Я., Швець В. Г., Щирба М. Т. та інші. Проте, незважаючи на проведені ґрунтовні дослідження в цьому напрямі, залишається багато питань, які потребують подальших наукових розробок.

Науковці відзначають, що необхідність формування облікової політики на підприємствах виникає у двох випадках: по-перше, законодавством передбачено декілька варіантів способів бухгалтерського обліку, і підприємство вибирає один з них; по-друге, законодавча регламентація відображення в бухгалтерському обліку тих чи інших господарських операцій не розроблена, підприємство самостійно розробляє способи ведення обліку [2].

Облікова політика підприємства орієнтується на формування фінансової звітності підприємства та поєднує в собі різні механізми управління підприємством. Існує п'ять рівнів регулювання облікової політики:

Таблиця 1

Рівні регулювання облікової політики

Рівні застосування облікової політики	Суб'єкти формування облікової політики
1 рівень – Міжнародна облікова політика	Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (Міжнародні стандарти фінансової звітності, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку)
2 рівень – Міждержавна облікова політика	Рада Європейських Співтовариств (Четверта та Сьома Директиви ЄС)
3 рівень – Державна облікова політика	Верховна Рада України, Міністерство фінансів України (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку)
4 рівень – Галузева облікова політика	Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство промислової політики, інші міністерства та відомства (Методичні рекомендації, положення та інше)
5 рівень – Облікова політика підприємства	Власник підприємства або уповноважений ним орган (Розпорядчий документ про облікову політику підприємства)

В Україні кожне підприємство самостійно обирає для себе облікову політику, але вона обов'язково має відповідати чинному законодавству. Тому кожне підприємство, виходячи зі специфіки своєї діяльності, має право обирати ті варіанти обліку, які забезпечать найбільш повну реалізацію функцій управління. У цьому випадку облікова політика виступає специфічним елементом нормативно-правового регулювання обліку на рівні підприємства, що поєднує в собі альтернативу державного регулювання та самостійності підприємств.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів [3].

На державному рівні облікова політика регламентується такими нормативно-правовими актами, як: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» № 27793, Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та міжнародні стандарти мають положення, що регулюють формування облікової політики підприємств [3; 4].

Існує ряд проблем щодо облікової політики підприємств. Серед найактуальніших можна виділити наступні: існуючі національні стандарти містять багато невизначених термінів і понять; неузгодженість П(С)БО й податкового законодавства; недостатня інформаційна база для побудови облікової політики; чітко не визначена сфера застосування облікової політики [5].

У сучасних умовах господарювання основними шляхами покращення нормативно-правового забезпечення формування облікової політики є:

- 1) удосконалення національних П(С)БО в частині формування й оприлюднення облікової політики;
- 2) створення П(С)БО «Облікова політика підприємства», яке повинно акумулювати всі чинні норми з різних нормативно-правових актів;
- 3) розробка методичних рекомендацій щодо формування облікової політики суб'єктів господарювання, які враховують особливості й специфіку діяльності конкретної галузі;
- 4) дослідження та удосконалення реалізації облікової політики, що включає її коригування і розкриття для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

Таким чином, упровадження викладених рекомендацій дозволить поліпшити нормативно-правові засади фінансового обліку, зокрема облікової політики, і підвищити ефективність управління не тільки підприємством, але й економікою країни в цілому на основі генерування необхідної інформації для менеджерів.

Отже, ознайомившись з нормативно-правовим забезпеченням щодо формування облікової політики підприємства, можна сказати, що в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» не розкриті всі положення щодо облікової політики. В цих нормативно-правових актах розкриті тільки деякі положення, а саме: зазначено визначення облікової політики, порядок розкриття та внесення змін в облікову політику підприємства.

Також, у вище зазначених нормативних документах недостатньо чітко простежується механізм формування облікової політики. Такий перелік недоліків щодо облікової політики зумовлено, перш за все, відсутністю вітчизняного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

стандарту бухгалтерського обліку, запровадження якого б надало можливість не тільки складати достовірну фінансову звітність підприємства, але й сприяло б вирішенню спірних питань з різними контролюючими органами.

Список використаних джерел

1. Житний П. Є. Облікова політика в умовах розвитку фінансово промислових систем: методологія та організація: монографія. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2007. 352 с.
2. Николаева С.А. Учетная политика организации: Принципы формирования, содержание, практические рекомендации, аудиторская проверка. Москва: Аналитика-Пресс, 2008. 168 с.
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-IX URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 02.11.2020).
4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/3971-635.html>. (дата звернення 02.11.2020).
5. Колісник О. П. Проблемні аспекти формування облікової політики підприємства. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. Полтава: ПУЕТ, 2014. С 107-111.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Іскра В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Комірна О.В., к.е.н., доцент

У сучасних умовах господарювання економічна ситуація в Україні характеризується значною часткою неплатежів. Цей факт пов'язаний із впливом наслідків світової економічної кризи, проте в нашій країні негативні тенденції підсилюються ще й незадовільним станом контролю за виконанням договірних зобов'язань на підприємствах. Затягування строків отримання платежів та погашення зобов'язань приводить до зниження ділової активності та репутації підприємства. Одним з головних завдань, які постають перед управлінською ланкою підприємств, є систематичний контроль дебіторської заборгованості, її розмірів, строків погашення та аналіз її структури. Аудит дебіторської заборгованості є тим засобом, що може визначити її достовірне відображення у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації,

прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією товарів на торговельних підприємствах.

Загальні питання організації системи внутрішнього контролю та аудиту за розрахунками з дебіторами розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені-науковці, як: Береза С.Л., Бутинець Ф.Ф., Гуцаленко Л.В., Дедков Є.П., Джого Р.Т., Єрофєєва В.А., Завгородній В.П., Кузьмінський А.М., Максимова В.Ф., Нападовська Л.В., Онищук В.М., Пілай В.Ф., Усач Б.Ф., Шевчук В.О. та інші. У працях вітчизняних вчених висвітлено ряд питань організації та впровадження внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах, досліджено проблеми впровадження внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості на торговельних підприємствах, [1]. Однак незначний обсяг методичних та практичних розробок цього напрямку контролю разом із проблемами дотримання фінансової дисципліни суб'єктами господарювання є причиною незадовільного стану розрахунків з контрагентами, що в свою чергу призводить до викривлення фінансової інформації торговельних підприємств та знижує ефективність їх діяльності.

Аналізуючи обсяги дебіторської заборгованості вітчизняних торговельних підприємств за даними Державної служби статистики, слід зазначити, що спостерігається чітка тенденція щодо збільшення дебіторської заборгованості в період з 2015 по 2017 роки (дані зображено на рисунку 1), [2].

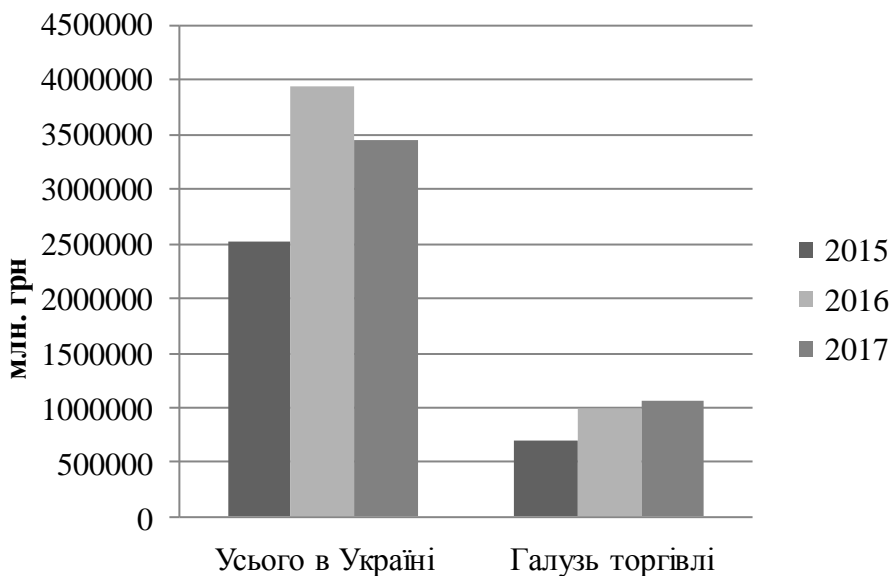

Рис. 1. Обсяг дебіторської заборгованості торговельних підприємств в період з 2015 по 2017 роки

Збільшення суми дебіторської заборгованості кожного фінансового року вказує на те, що підприємства не отримали оборотні активи, а саме грошові кошти. Тому на торговельних підприємствах для зниження сум дебіторської заборгованості, зменшення ризику виникнення сумнівної та безнадійної

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

дебіторської заборгованості та для підвищення ефективності управління і контролю поточною дебіторською заборгованістю пропонується проводити внутрішній аудит заборгованості.

Внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління. [3]

Слід відзначити, що вітчизняний внутрішній аудит значно відрізняється від внутрішнього аудиту зарубіжних країн. Це пов'язано з тим, що незалежність внутрішнього аудиту в Україні умовна, відсутні єдині вимоги до професійного та освітнього рівня внутрішніх аудиторів, не до кінця розроблена і законодавча база, багато питань не мають наукового обґрунтування. У зв'язку із цим пропонуємо такі організаційні аспекти внутрішнього аудиту, які сприятимуть точності та оперативності контролю дебіторської заборгованості на торговельних підприємствах. [4]

Проведені дослідження дозволили встановити, що під час здійснення внутрішнього аудиту поточної дебіторської заборгованості аудитор складає робочу програму аудиту, яку пропонується доповнити наступними етапами:

1. Перевірка відображення авансових платежів у системі рахунків.
2. Перевірка документів на відвантаження, рахунків-фактур із належною перевіркою їх послідовності.
3. Перевірка термінів оплати дебіторської заборгованості.
4. Перевірка відповідності кількості відвантажених товарів з кількістю, зазначеною в рахунках-фактурах.
5. Перевірка відповідності аналітичного обліку із синтетичними рахунками.

Саме ці етапи перевірки формують достатні та прийнятні аудиторські докази щодо формування аудиторського висновку про перевірку поточної дебіторської заборгованості торговельних підприємств.

У результаті перевірки внутрішні аудитори можуть надати рекомендації щодо виявлених порушень, які мають бути виправлені на розсуд власників компанії. У процесі здійснення внутрішнього аудиту відбувається не тільки детальний контроль за збереженням ресурсів підприємства, але й контроль за якістю управління. Система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з часом змінюватися, тому виникає потреба у внутрішньому аудиті.

Отже, можна зробити висновки, що внутрішній аудит є одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємством і може бути запроваджений не тільки на торговельних підприємствах, а й на підприємствах різних організаційно-правових форм в усіх галузях економіки. Інвестиції у

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

внутрішній аудит сприяють підвищенню ефективності роботи підприємства, зниженню собівартості й збільшенню прибутків.

Внутрішній аудит як форма контролю не лише використовує інформацію, але і сам є об'єктивним джерелом інформації для керівництва підприємства та його структурних підрозділів. Проте існують питання щодо внутрішнього аудиту, які потребують негайного вирішення, а саме: розроблення офіційної законодавчої інформаційної бази, встановлення єдиних вимог щодо професійного та освітнього рівня внутрішніх аудиторів, та інше.

Список використаних джерел

1. Белокоз О. Внутрішній аудит дебіторської заборгованості торговельних підприємств. *Економічна думка*. 2012. № 9. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2012_9_1/pdf/byelokoz.PDF.

2. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності на період з 2015 по 2017 роки / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Визначення внутрішнього аудиту / Інститут Внутрішніх Аудиторів України. URL: https://iia-ua.org/?page_id=212.

4. Разборська О. О., Михальчишина Л. Г. Перспективи розвитку операційного аудиту в системі внутрішнього контролю. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2014. № 2. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2328.pdf>.

БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ЕТАП ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Кирик Н. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Шуляр Н.М. старший викладач

кафедри економіки та бізнес-технологій

В результаті здійснення своєї діяльності будь-яка організація щодня робить безліч господарських операцій, а також приймає відповідні управлінські рішення на основі даних операцій. Кожна операція підлягає обов'язковій реєстрації та відображенню в бухгалтерському обліку, і як наслідок в звітності.

Бухгалтерська (фінансова) звітність виконує ключову роль в системі уявлення економічної інформації, оскільки дозволяє об'єднати і узагальнити різну інформацію про фінансово-господарську діяльність організації, а також надати цю інформацію в зручному для сприйняття вигляді всім зацікавленим користувачам. За методологічним і організаційним аспектам звітність є невід'ємною частиною всієї системи бухгалтерського обліку і виступає в якості заключного етапу процесу ведення бухгалтерського обліку, який визначає

органічну єдність сформованих в ньому показників з первинної документацією та обліковими регістрами [1].

Складається бухгалтерська звітність в основному для податкових органів. Дійсно, податкові органи на відміну від зовнішніх сторонніх користувачів бухгалтерської інформації мають право використовувати не тільки інформацію, відображену в звітності, а й всю іншу облікову інформацію, необхідну для перевірки правильності обчислення податкового платежу. При цьому міжнародний досвід показує, що найбільш важливою групою користувачів бухгалтерської інформації є реальні і потенційні інвестори, оскільки саме вони надають капітал організації [2]. Одним з важливих призначень бухгалтерської звітності виступає забезпечення зв'язку між організацією і зовнішнім середовищем, що дозволяє залучити фінансові ресурси на фінансових ринках. Потенційних користувачів фінансової звітності можна побачити на рис 1.

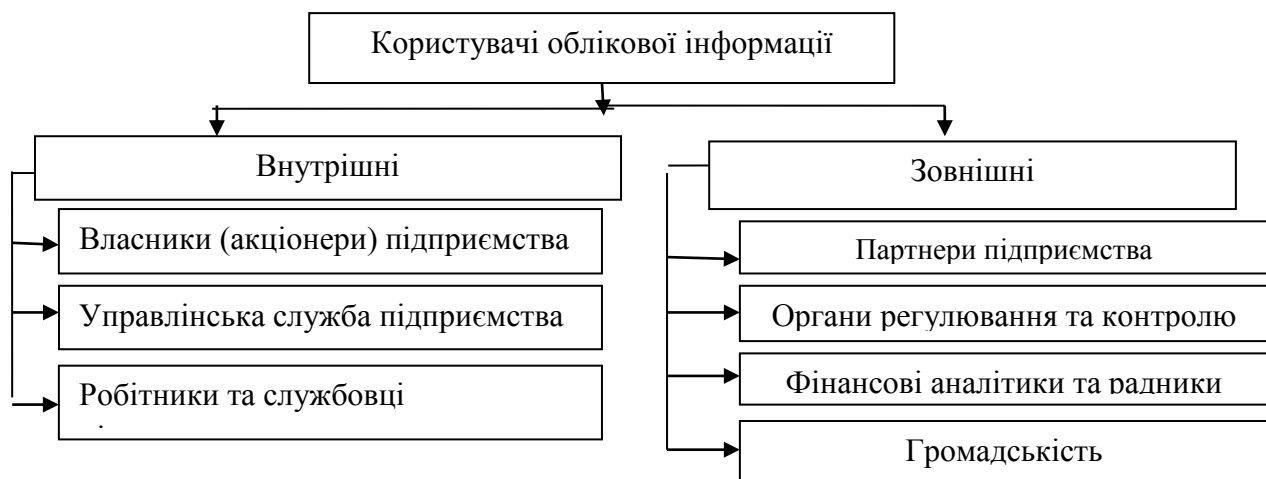

Рис. 1. Користувачі облікової інформації

Результат подальшої діяльності організації багато в чому залежить від того, як буде представлена інформація. Відповідальність за це покладається на фінансових менеджерів вищого рівня. Перш ніж передавати інформацію зовнішнім користувачам, вони повинні знати, як це вплине на рішення, прийняті зацікавленими сторонами. Так як бухгалтерській звітності на фінансових ринках приділяють велику увагу, то для зручності розробляються стандарти фінансового обліку, на базі яких відбувається реєстрація компаній на біржах цінних паперів. Незважаючи на національні особливості, вони покликані забезпечувати повноцінний потік інформації між підприємством і фінансовими ринками, включаючи індивідуальних інвесторів.

Основним завданням бухгалтерської (фінансової) звітності є забезпечення гарантованого доступу до якісної та достовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання всім зацікавленим користувачам. Бухгалтерська звітність являє собою єдину систему даних про майно і фінансове становище організації на дату звіту і результати її господарської діяльності за звітний

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

період, складені на основі бухгалтерського обліку відповідно до встановлених форм, а також відповідно до вимог внутрішніх нормативних документів. Бухгалтерська звітність складається організаціями і підприємствами періодично (своєчасно). Період, за який організація повинна скласти фінансову звітність, називається звітним періодом. Саме з цієї причини бухгалтерська (фінансова) звітність є заключною стадією процесу бухгалтерського обліку[3].

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що бухгалтерська (фінансова) звітність являє собою підсумкову інформацію про наявні активи організації, капіталі і фінансових результатах діяльності компанії, які формуються на підставі даних бухгалтерського обліку в строго встановлених законодавством формах. При цьому вона служить дієвим інструментом для ефективного планування і контролю за досягненням поставлених цілей керівництвом організації, а саме залученням прибутку і нарощуванням власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Безукладникова Л. К. Судова бухгалтерія: підручник. 2017. URL: https://stud.com.ua/102823/pravo/buhgalterska_finansova_zvitnist_zavershalniy_etap_oblikovogo_protseesu.
2. Семчук І. В Бухгалтерська звітність як вихідний елемент системи обліку ВІСНИК ЖДТУ № 2 (44) URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/95337/91835.pdf>
3. Бухгалтерська звітність як завершальний етап облікового процесу: веб-сайт. URL: http://4ua.co.ua/audit/zb2ac68a4d53b89521216c26_1.html.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Кобець А. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Запорізький національний університет

Науковий керівник: Варламова І.С., д.е.н., професор

Одною з головних передумов успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність та раціональне використання виробничих запасів.

Виробничі запаси є предметами, на які спрямована праця людини з метою одержання готової продукції. На відміну від засобів праці, які зберігають у виробничому процесі свою форму і переносять вартість на продукт поступово, предмети праці споживаються повністю і повністю переносять свою вартість на цей продукт і замінюються після кожного виробничого циклу.[1]

Одним із проблемних питань обліку виробничих запасів є значна трудомісткість заповнення та обробки первинних і зведених документів. На думку окремих науковців напрямками удосконалення документального

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

оформлення операцій з надходження виробничих запасів є: «усунення» реквізитів, на яких відбувається дублювання даних, та заповнення яких не є суттєвим; виділення у журналі реєстрації довіреностей графі «прострочені», що підвищує контрольну функцію даного документу.

Актуальним напрямом удосконалення документування та обліку виробничих запасів на підприємстві є перехід на комп'ютеризовану форму обліку. Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів і суттєво покращує його організацію на підприємстві. Адже, при паперових формах обліку накопичення даних в облікових реєстрах, обчислення підсумків та перенесення даних між обліковими реєстрами потребують великих затрат праці та часто супроводжуються помилками.[2]

Комп'ютеризація обліку виробничих запасів дозволить вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні комп'ютерної техніки можна ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів, а реєстрація операцій у хронологічному і системному порядку в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків, яка раніше здійснювалась окремо поєднується в одному робочому процесі. При цьому контроль за тотожністю даних синтетичного та аналітичного обліку забезпечується автоматично.

Можна зробити висновок, що проблеми обліку та контролю за використанням виробничих запасів у процесі виробництва є досить важливими та актуальними аспектами сьогодення, адже їх усунення призведе до значного підвищення результативності діяльності підприємства. Таким чином, для забезпечення ефективного розвитку підприємств та зростання їх виробничого потенціалу за сучасних умов господарювання необхідне: [3]

- правильне визначення первісної вартості виробничих запасів при їх надходженні на підприємство, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

- підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;

- чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів на підприємстві (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів);

- вдосконалення системи обліку виробничих запасів в частині їх оцінки та документування;

- для забезпечення правильного приймання, зберігання й відпустки цінностей важлива раціональна організація складського обліку запасів;

- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт обліку виробничих запасів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Список використаних джерел

1. Шляхи удосконалення обліку виробничих запасів. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16828/1/Романець%20В..pdf> (дата звернення: 29.10.2020).
2. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. URL: [file:///C:/Users/Киця%20Бабина/Downloads/Nvuumevcg_2016_6\(2\)__38.pdf](file:///C:/Users/Киця%20Бабина/Downloads/Nvuumevcg_2016_6(2)__38.pdf) (дата звернення: 29.10.2020).
3. Проблемні питання та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5019/1/Проблемні%20питання%20та%20напрями%20вдосконалення%20обліку%20виробничих%20запасів%20на%20підприємстві.pdf>. (дата звернення: 29.10.2020).

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ
ВІДПОВІДНО ДО ПРАВИЛ МСФЗ**

Корчагіна В. Г.

доцент кафедри управління та адміністрування, к.е.н.

Новокаховський гуманітарний інститут

ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Орієнтація України на європейську інтеграцію чітко визначає пріоритетні сфери адаптації вітчизняного законодавства, зокрема бухгалтерський облік. Інтернаціоналізація економіки посилили увагу до проблеми уніфікації системи бухгалтерського обліку, що досить часто трактується як «універсальна мова бізнесу» зі використанням поняття «глобальний облік».

Ефективна діяльність стратегічного спрямування підприємства залежить від прийняття дієвих управлінських рішень, що ґрунтуються на належному організаційному забезпеченні керівництва якісною та оперативною інформацією. Її джерелом є фінансова звітність, складена із дотриманням обраної суб'єктом господарювання облікової політики, що ґрунтується на чинному українському законодавстві, включаючи національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО/МСФЗ).

Основною метою формування облікової політики підприємства є забезпечення створення інформаційної системи, яка характеризує фінансово-майновий стан підприємства та результати його діяльності, які необхідні внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1, с. 31].

Тому питання формування якісної облікової політики як елементу методології обліку будь-якої бізнес-структури в умовах гармонізації з міжнародними стандартами справедливо заслуговує уваги в сучасному науковому світі.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Переваги застосування МСФЗ і для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність, і для зовнішнім користувачам звітності постійно висвітлюються в науковій літературі і сьогодні вже не є предметом гострих дискусій. Зокрема, це отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень; забезпечення більш довірливих відносин з боку потенційних партнерів; підвищення надійності інформації, а також її прозорості для всіх потенційних користувачів, (забезпечується шляхом дотримання правил складання та багатьма поясненнями до звітності; прозора інформація створює умови для прогнозування відносин, що виникають на ринку, дозволяє з найменшими витратами усвідомлено діяти для регулювання кризових ситуацій, що є типовими для ринкової системи); порівняння звітності з іншими підприємствами, організаціями, установами, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють свою діяльність; залучення іноземного капіталу, а також виходу на зарубіжні ринки [2, с. 71].

Дійсно, формування міжнародної системи бухгалтерського обліку у мовах глобалізації економіки не дають підстав сумніватися в необхідності введення нової стратегії розвитку бухгалтерського обліку. В той же час в наукових дослідженнях спостерігається стурбованість тим, що у сфері стандартизації бухгалтерського обліку тенденція універсалізації облікових процесів в світових масштабах проходить без урахування історичних, національних напрацювань, особливостей інститутів і специфіки діяльності окремих галузей економіки. Так, в працях С.Ф. Голова, Г.Г. Кірейцева, Н.М. Малюги, В.М. Пархоменко, О.М. Петрука та інших, що досліджували питання застосування МСФЗ в національну облікову практику, наголошується на існуванні проблем як в цілому запровадження міжнародних стандартів обліку, так і формування облікової політики зокрема, теоретичного та прикладного характеру [3, с. 16].

У теоретичному аспекті вирішення вимагає наукове напрацювання питання адаптації до МСФЗ облікової політики вітчизняних економічних суб'єктів, а також відсутність структурованих та систематизованих моделей облікової політики. З практичної точки зору досить складною проблемою є необхідність поєднання в обліковій політиці підприємств умов та цілей всіх видів їх діяльності, з одного боку, і вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, з іншого.

Узагальнюючим концептуальним підходом у цьому процесі має бути стандартизація, розглянута на двох рівнях - національному та міжнародному. Засобами реалізації, відповідно, забезпечення стандартизації облікового процесу є уніфікація та гармонізація. Об'єднуючим поняттям при цьому виступає процес конвергенції, як зближення національних, регіональних і глобальних правил обліку.

Отже, головним завданням трансформації бухгалтерського обліку, зокрема його уніфікації, є приведення національної системи бухгалтерського обліку і звітності відповідно до реалій ринкової економіки та міжнародних стандартів

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

фінансової звітності. МСФЗ в цьому випадку вважається як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків.

Міжнародна співпраця зумовлює потребу в зіставленні фінансової звітності та гармонізації публічної інформації на міжнародному рівні. Одним із шляхів гармонізації є подальше запровадження міжнародних стандартів обліку та звітності до облікової практики певних категорій суб'єктів господарювання.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства, що становлять суспільний інтерес, повинні складати фінансову/консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Інші суб'єкти господарювання питання доцільності застосування міжнародних стандартів при складанні фінансової та консолідованої звітності можуть вирішувати самостійно. Отже, при прийнятті рішення щодо переходу від національних до міжнародних стандартів ведення обліку та формування звітності (незалежно від того, обов'язкова це процедура чи добровільна) важливим аспектом є визначення основних складових облікової політики.

Порядок складання фінансової звітності відповідно до міжнародних вимог відрізняється від Національних положень тим, що в їх основі лежать не чіткі правила, а принципи, пріоритетом яких є економічна сутність фінансово-господарської операції. Крім того, застосування міжнародних правил ведення обліку дозволяє не так жорстко деталізувати процеси та операції підприємств.

Особливістю міжнародних вимог до формування звітності є те, що в них часто передбачено два підходи до відображення одних і тих операцій. При цьому один підхід є базовим, а інший – альтернативним. Підприємство має право вибрати основний або альтернативний підхід, який визначається його обліковою політикою. Для розуміння і практичного застосування стандартів важливе значення має Концептуальна основа складання та подання фінансових звітів, що є обліковою основою; вона встановлює концепції складання і подання фінансових звітів для зовнішніх користувачів. При цьому об'єктивними перевагами використання міжнародних перед національними стандартами в окремих країнах здебільшого визнаються чітка економічна логіка, узагальнення кращої світової практики в сфері обліку, простота сприйняття для користувачів фінансової інформації у всьому світі [4, с. 14].

Таким чином, облікова політика покликана здійснювати інформаційне моделювання господарських систем і виконує не тільки власне функції обліку та формування звітності, а й інші функції управління (планування, аналізу, контролю, регулювання).

При розробці облікової політики ключовим моментом повинна бути оцінка її результативності для суб'єкта господарювання, що дозволяє формувати достовірну інформацію. Серед критеріїв оцінки доречно обрати ефективність, узгодженість її складових з економічним потенціалом, допустимість рівня ризику.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, коректно сформована облікова політика підприємства відповідно до МСФЗ – система, яка сприяє формуванню достовірної, повної, об'єктивної інформації про його фінансове положення і результати діяльності, корисної широкому колу зацікавлених користувачів для ухвалення відповідних управлінських та інвестиційних рішень.

Список використаних джерел

1. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с.
2. Розвиток теоретико-методологічних засад обліку, аналізу, контролю і аудиту: монографія / за ред. А.А. Пилипенка, Г.Ф. Лазаренкова. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2012. 640 с.
3. Галузеві стандарти обліку та фінансової звітності: колективна монографія/ Жук В.М. та ін. Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2015. 368 с.
4. Белова І., Семенишена Н. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку. *Міжнародний науковий журнал*. 2018. Вип. 3-48. С.7-18.

**ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ
РОЗДРІБНИХ ПЛАТЕЖІВ**

Кухта К. О.

к.е.н., методист, викладач обліково-фінансових дисциплін,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ»

Функціонування платіжних систем і здійснення безготівкових роздрібних платежів тісно пов'язані із потребами динамічною розвитку національної економіки, підтримкою стабільності національної грошової одиниці та стійкості грошового обігу, надійним функціонуванням платіжних і розрахункових механізмів, а також із забезпеченням суб'єктів ринку платіжними засобами та платіжними інструментами в необхідному обсязі та структурі.

Винятково важливу роль у розвитку цих процесів відіграє центральний банк, на який покладено функції щодо регулювання діяльності та інтеграції роздрібних платіжних систем, створення єдиної платіжної інфраструктури для всіх видів платіжних інструментів, забезпечення операційної надійності платіжних послуг, а також забезпечення модернізації та подальшого розвитку ринку роздрібних платежів.

Сучасний стан платіжних систем і безготівкових розрахунків в Україні свідчить про їх динамічний та стрімкий розвиток, розширення спектру платіжних інструментів, що відображують ключові потреби в платіжних послугах, а

також про інтеграцію платіжних систем у національну платіжну інфраструктуру.

Платіжна система є важливою складовою грошової системи країни, а її функціонування безпосередньо впливає на забезпечення стабільності національної грошової одиниці та стійкість грошового обігу. В Кодексі належної практики щодо забезпечення прозорості в грошово-кредитній та фінансовій політиці, розробленому МВФ, зазначається, що від ефективної роботи платіжної системи країни залежить проведення грошово-кредитної політики та функціонування фінансової системи в цілому, а структура платіжної системи впливає на системну стабільність.

Під платіжною системою розуміють сукупність організаційно-економічних, технічних і фінансових процедур, що використовуються для здійснення фінансових трансакцій з фінансовими інструментами між банками та їх клієнтами з використанням комп'ютерних систем.

З організаційно-правової точки зору платіжна система є сукупністю законодавчо врегульованих механізмів, що забезпечують здійснення платежів між контрагентами в процесі виконання ними своїх зобов'язань. Тому, відповідно до міжнародних підходів, платіжну систему розглядають як певний інституційно оформлений набір інструментів, банківських процедур і механізмів міжбанківського переказу грошових коштів (клірингових і розрахункових), що забезпечують грошовий обіг.

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» під платіжною системою розуміють і платіжну організацію та учасників платіжної системи, а також сукупність відносин між ними, що виникають у процесі здійснення переказу грошей. Платіжна організація – це юридична особа, яка визначає правила роботи платіжної системи та виконує функції щодо забезпечення діяльності платіжної системи. Існуючі в Україні платіжні системи поділяють на внутрішньодержавні та міжнародні, а завдання щодо регулювання їх діяльності покладено на Національний банк України [1].

На сьогоднішній день динамічно розвиваються системи безготівкових роздрібних платежів, світовими лідерами серед яких є VISA та MasterCard. На них припадає майже 90% безготівкового роздрібного платіжного обороту. Крім того, відбувається активний розвиток національних платіжних систем, діяльність яких набуває регіональних масштабів.

Розрахунки через сервіс LiqPay – це звичайні грошові розрахунки, не заборонені єдинникам, та досить стрімко розвиваються.

Згідно з п. 3 ст. 13 Закону від 03.09.15 р. № 675-VIII «Про електронну комерцію» (далі – Закон № 675) розрахунки в сфері електронної комерції можуть здійснюватися з використанням: платіжних інструментів; електронних грошей; шляхом переказу грошей або оплати готівкою з дотриманням вимог законодавства щодо оформлення готівкових та безготівкових розрахунків; іншого способу, передбаченого законодавством України. Конкретні способи, строки та порядок розрахунків у сфері електронної комерції визначаються в

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

електронному договорі, яким оформляється правочин, з урахуванням вимог законодавства України (п. 2 ст. 13 Закону № 675) [2].

Розрахунки через Інтернет: практика. Насамперед згадаємо, як же організовані розрахунки в Інтернеті на практиці в більшості продавців. На сайті інтернет-магазину зазвичай є кнопка «Оплатити». Покупець, натискаючи кнопку, ініціює транзакцію: як правило, це перерахування грошей з його платіжної картки на поточний рахунок продавця. Транзакція повинна пройти коректно та безпечно. Тобто покупець повинен бути впевнений, що його гроші потраплять до належного продавця, а його особисті дані надійно захищені. Саме для цього й існують сервіси, подібні LiqPay.

Як працює LiqPay: договір із банком. Щоб дізнатися, як працює система LiqPay «ПриватБанку», можна ознайомитися з договором у формі публічної оферти між торговцем і банком, розміщеним на сайті «ПриватБанку» у розділі «Умови та правила» (далі – договір). Зокрема, у пп. 3.7.2 «Інтернет-еквайринг» сказано, що цей договір регулює відносини між підприємством і банком, суть яких у тому, що підприємство для оплати товарів, послуг в Інтернеті приймає до оплати платіжні картки покупців, а банк забезпечує технологічне обслуговування підприємства щодо виконання розрахунків із ним за операціями, які здійснені з використанням платіжних карток, і перерахування коштів на поточний рахунок підприємства. Як бачите, договір із банком не передбачає використання електронних грошей і відкриття рахунків клієнтам в електронних грошах.

Слід зовсім не бентежитися, що в ІПК (індивідуальній податковій консультації) № 5313 податківці називають LiqPay електронною платіжною системою, що наводить їх на думку про електронні гроші, які нібито «ходять» між покупцем і продавцем. Для такого твердження немає підстав: сервіс LiqPay не згадають у Реєстрі платіжних систем, розміщеному в розділі «Платіжні системи та розрахунки» на сайті НБУ. А навіть, якби цей сервіс і був платіжною системою, це не передбачало б автоматичне використання електронних грошей у розрахунках. Спосіб розрахунків визначався би правилами платіжної системи (у кожної вони свої) і відповідним договором у сфері електронної комерції. І цілком точно, ця інформація була б доступна для всіх користувачів і зацікавлених осіб. Таким чином, ми доходимо висновку, що оплата через сервіс LiqPay є звичайним інтернет-еквайрингом, що передбачає звичайні грошові розрахунки. А значить, використання сервісу LiqPay підприємцем-єдинником не є порушенням умов знаходження на спрощеній системі оподаткування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Закон України «Про електронну комерцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 16.11.2020).

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Лахно Ю. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Науковий керівник: **Пономарьова Т.В.**, к.е.н.,

доцент кафедри статистики, обліку та аудиту

Швидкий розвиток сучасних інформаційних і мережевих технологій є рушійною силою розвитку економічних процесів у суспільстві. Інформаційні технології перетворилися на дієвий інструмент здійснення бізнесу, а тому відіграють важливу роль у розвитку та підвищенні конкурентоспроможності підприємств: допомагають збільшувати прибутковість і відповідати вимогам постійно мінливого маркетингового середовища.

За даними британської компанії, розробника програмних рішень в галузі управління підприємствами Sage ще до COVID-19 67% компаній заявили, що хочуть перенести свій обліковий процес на хмару [1]. Однак традиційне використання фізичних процесів, зосереджених навколо паперових файлів і жорстких дисків, змусило багатьох неохоче прийняти легку та динамічну хмару. У 2019 році відповідно до висновку McAfee Report, 87% компаній змогли прискорити процеси за рахунок використання хмарної інфраструктури [2]. Таким чином, перехід до хмарного обліку слід розглядати не лише як питання виживання під час кризи COVID-19, але і як інвестицію у майбутнє.

Програмне забезпечення бухгалтерського обліку використовується на підприємствах будь-яких розмірів та організаційно-правових форм господарювання. Використання універсального чи спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації розв'язування окремих облікових задач або всього обліку загалом вже стало нормою і сприймається фахівцями як обов'язкова умова діяльності облікового працівника. На сьогоднішній день на ринку представлена велика кількість програмного забезпечення, яке фокусується на різних задачах бухгалтерського обліку.

З появою програмного забезпечення, процес заповнення документації та подання звітності стали ефективнішими, точнішими, а головне – швидшими, так як бухгалтерське програмне забезпечення повністю відтворює головні концепції обліку. Тобто, бухгалтерам більше не потрібно витратити так багато часу на розрахунок та перевірку чисел, залишаючи їх вільними для розвитку у сфері фінансового планування та створення стратегій зростання [3].

Однією з останніх головних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку є програмні сервіси для ведення обліку на основі «хмарних» технологій. Прикладами таких сервісів є «Облік SaaS»; «iFin»; «MASTER:БУХГАЛТЕРІЯ»; «хмарні» рішення для «1С: Підприємство» і т. д.

«Хмарні» технології або «хмарні» обчислення (cloud computing) – це технології обробки цифрових даних, за допомогою яких комп'ютерні ресурси надаються інтернет-користувачеві як онлайн-сервіс. Термін «хмара»

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

використовується як метафора, заснована на зображенні Інтернету в діаграмі комп'ютерної мережі, або як образ складної інфраструктури, за якою ховаються всі технічні деталі [4].

Можна виділити наступні переваги цієї технології:

– Економічність. Користувач може не купувати власні комп'ютерні потужності та сплачувати кошти «хмарному» провайдеру тільки за ті ресурси, які він фактично використовує;

– Незалежність від фізичного знаходження розрахункових потужностей. Хмарне зберігання даних дозволяє компаніям працювати без фізичного офісу. Спеціалізація з бухгалтерського обліку може бути розповсюджена на більші географічні області, а нішеві фірми можуть обслуговувати клієнтів, які знаходяться за межами їх місцевого ринку;

– Ефективність бухгалтерського процесу. Малі компанії, що використовують систему хмарної обліку, можуть легко передавати інформацію своїм бухгалтерам через високо надійне з'єднання. Це заощаджує час, за який раніше проводився збір та транспортування даних вручну.

– Автоматичне резервне копіювання даних. Зазвичай, резервне копіювання даних в бухгалтерських програмах потрібно вписати до завдань робочого тижня та зробити це вручну. А «хмарний» облік дозволяє автоматичне резервне копіювання даних, усуваючи можливість забути про це, і зменшити помилки за рахунок людського фактору.

Говорячи про поширення «хмарних» технологій, можна сказати, що відсутність довіри до виробників таких сервісів є основною перешкодою широкого використання «хмарних» технологій в Україні. Дані технології, як і будь-що, мають деякі недоліки. До них можна віднести:

– Залежність від інтернет-підключення. Якщо у інтернет-провайдера відбувся серйозний збій, що позбавив можливості підключення, то користування хмарними сервісами буде обмежене.

– Неможливість використання попередніх версій програмного забезпечення. У випадку із програмою, встановленою на жорсткий диск комп'ютера, можливо вирішити, оновлювати програму або залишити попередню версію. У випадку із хмарним сервісом є можливість використовувати лише ту версію, яку надасть провайдер [5].

– Безпека даних залежить від якості роботи провайдера хмарних сервісів. У випадку неналежного виконання обов'язків провайдером може виникнути витік конфіденційних даних, що може призвести до публічного доступу до них.

Підсумовуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що «хмарні» технології є кроком до оптимізації процесів бухгалтерського обліку. Це виявляється в зменшенні витрат на підтримку ІТ-інфраструктури компанії та прискоренні швидкості процесу обліку та комунікацій з іншими підрозділами організації. Але зараз не всі компанії готові до переходу на «хмарні» рішення. Це зумовлено, насамперед, низьким рівнем довіри до провайдерів «хмарних» сер-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

вісів з приводу безпеки зберігання даних. Але, на нашу думку, постачальники «хмарних» рішень це розуміють і вдосконалюють системи безпеки для своїх інфраструктур. Тому, є велика ймовірність, що після усуненні всіх недоліків з приводу безпеки зберігання інформації більша частка компаній мігрують на «хмарні» рішення. Переваги бухгалтерського програмного забезпечення разом із поштовхом, який викликав COVID-19, свідчать про те, що ніколи не було кращого часу для переходу до хмари. Окрім миттєвих поліпшень, таких як зниження рівня стресу серед бухгалтерів, ця технологія має силу переходу до процесів компанії, ставши справжнім наріжним каменем інновацій в організації.

Список використаних джерел

1. The Practice of Now 2019: An essential report for accountants // Sage Group plc. URL: <https://www.sage.com/en-gb/blog/practice-of-now/#gate-b1a63862-3fa0-4a5e-bb67-c76b88bbc6b8> (дата звернення 11.11.2020).

2. New McAfee Report Finds Eighty-Seven Percent of Companies Experience Business Acceleration from Use of Cloud Services // Business Wire, a Berkshire Hathaway company. URL: <https://www.businesswire.com/news/home/20190617005945/en/New-McAfee-Report-Finds-Eighty-Seven-Percent-Companies> (дата звернення 11.11.2020).

3. Музиченко А.О. Розвиток бухгалтерського обліку з використанням хмарних технологій. 2018.

4. Любимов М.О., Кулик В.А. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. *Науковий вісник полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019. № 2 (93). С. 40-46.

5. Фролов В. Впровадження «хмарних» технологій в практику бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2013. С. 45-49.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Лісянська К. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

Науковий керівник: Волошина-Сідей В.В., к.е.н., старший викладач

Система фінансового обліку підприємства в сучасних умовах не може повноцінно існувати без належної нормативно-правової бази, а сутність фінансових результатів та їх представлення у звітності не може бути адекватно оцінена та досліджена без аналізу відповідного законодавчого регулювання системи обліку та звітності.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначає правові засади регулювання організації та ведення бухгалтерського обліку, а також фінансової звітності, поширюється на всі юридичні особи неза-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

лежно від організаційно-правових форм власності та на представництва іноземних об'єктів господарювання, на які покладено обов'язок вести бухгалтерський облік та надавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства.

Державне нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою:

– створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що є обов'язковими для всіх підприємств, гарантують і захищають інтереси користувачів;

– удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1].

Правове регулювання бухгалтерського обліку – це система законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ці нормативні акти мають певну ієрархічну підпорядкованість [2, с. 106].

Всю систему правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні можна представити таким чином:

1. Закони та інші підзаконні нормативні акти (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий 16 липня 1999 р.; Типове положення з питань, обліку і контролювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості (від 24 квітня 1996 р.); Порядок подання фінансової звітності (від 28 лютого 2000 р.)).

2. Положення бухгалтерського обліку та інші нормативні акти (накази, інструкції та ін.), що приймаються центральними органами спеціальної компетенції (Міністерством фінансів України, НБУ, Держкомстатом України та іншими відомствами). Основним є Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку (24 травня 1995 р.).

3. Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку розробляються і затверджуються з урахуванням особливостей та потреб певних видів діяльності. Міністерство фінансів розробило та затвердило Єдиний план рахунків бухгалтерського обліку та інструкцію з його застосування (30 листопада 1999 р.), Інструкцію про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, а також Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку (20 грудня 2000 р.).

4. Робочі документи з організації та ведення бухгалтерського обліку та застосуванню облікової політики приймаються власником підприємства на підставі нормативних документів, розроблених і затверджених державними органами. До них відносяться: наказ про облікову політику організації, робочі плани рахунків бухгалтерського обліку, положення про оплату праці, посадові інструкції та ін.

Незважаючи на те, що система бухгалтерського обліку розвивалась і змінювалася протягом тривалого часу, існує ще багато невирішених проблем.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Головною проблемою є інститути регулювання. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» в державі немає чіткого визначення суб'єкта, на який покладено відповідальність за стан бухгалтерського обліку. Вирішити цю проблему можна від удосконалення роботи існуючого регулятора до створення нового регуляторного органу.

Ще однією проблемою в регулюванні бухгалтерського обліку є підготовка бухгалтерських кадрів. Міжнародний досвід і практика показують, що післядипломна підготовка й процес постійного підвищення кваліфікації практикуючих бухгалтерів – це прерогатива професійних бухгалтерських організацій. В Україні потрібно створити систему постійного підвищення бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів. [3, с. 138].

Сьогодні склалася ситуація, коли стандарти фінансової звітності встановлює Міністерство фінансів України, але їхнє дотримання держава не контролює. Тому необхідне розширення суб'єктів впливу на бухгалтерську діяльність шляхом участі в регуляторних органах представників галузевих міністерств і професійних бухгалтерських організацій. [4, с. 112-113]

Сьогодні, в системі бухгалтерського обліку існує ряд питань, які потребують невідкладного вирішення:

- нечітке визначення головного регуляторного органу і його функцій;
- належна підготовка бухгалтерських кадрів;
- недостатня увага держави до професійних бухгалтерських організацій.

Отже, можна відзначити, що правова база для ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності представлена в Україні досить великою кількістю законів, постанов, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Тому, на сьогодні, державне регулювання системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності відіграє безумовно визначальну роль. Але система правового регулювання бухгалтерського обліку має значне коло проблем, вирішення яких сприятиме вдосконаленню системи державного регулювання і реформування бухгалтерського обліку, адаптації до ринкових змін, міжнародних стандартів та потреб користувачів, в системі прийняття рішень, що буде позитивною зміною для бухгалтерського обліку в цілому.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: затв. Верховною Радою 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики : монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. Тернопіль : Карт-бланш, 2009. 260 с.
3. Лозинський Д. Л. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку : електронний довідково-навчальний посібник. Житомир : ЖДТУ, 2017. 169 с.
4. Жук В. М. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і їх вирішення. Фінанси України. 2009. №7. С. 100-113.

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Протасов В. В.

викладач економічних дисциплін,

ВСП Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ

На кожному підприємстві під час зберігання, використання товарно-матеріальних цінностей мають місце недостачі, надлишки, псування. При вирішенні питань щодо відшкодування винуватцями заподіяних збитків, для списання недостач, оприбуткування надлишків своєчасне та правильне документальне оформлення таких операцій має важливе значення.

Метою роботи є розгляд особливостей документального оформлення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, що проводиться на підприємстві.

Для відображення засобів підприємства та джерел їх утворення в бухгалтерському обліку має бути складений первинний документ. Документ це письмове свідоцтво, що фіксує та підтверджує здійснення господарських операцій, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення. Для оформлення наслідків інвентаризації застосовуються типові форми документів. Вони можуть бути заповнені від руки або засобами обчислювальної техніки. У цих документах помарок і підчисток не допускається. Помилки виправляють шляхом закреслення неправильних записів і написання зверху правильних. Виправлення повинні бути підтвержені підписами членів комісії та матеріально-відповідальної особи. По закінченні інвентаризації мають бути складені такі документи: інвентаризаційний опис, порівняльна відомість (при наявності відхилень від даних обліку), розрахунок природних втрат (при потребі), розрахунок по зарахуванню пересортування (при потребі), пояснення матеріально відповідальної особи за фактами нестач, лишків, псування, пересортування тощо, розрахунок матеріальної шкоди (при наявності нестачі) [2, с.496]. Інвентаризаційні описи складають окремо на матеріальні цінності, що перебувають в дорозі (оплачені, які ще не надійшли на склад), невідфактуровані поставки (прийняті на склад цінності, щодо яких ще не надійшли супроводжувальні документи) та на ті, що перебувають на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, у переробці) [1, с.96].

Розглянемо деякі особливості документального оформлення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей на підприємстві. Інвентаризаційна комісія в присутності матеріально-відповідальної особи шляхом перерахування, переважування встановлює фактичну наявність товарно-матеріальних цінностей. Отримані дані переносяться до інвентаризаційного опису. Форма документа може бути різною, що пояснюється, в першу чергу, використанням різних бухгалтерських програм. Спільним є запис по кожному найменуванню товарно-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

матеріальних цінностей одиниць виміру, фактичної кількості, ціни, тощо. Інша форма інвентаризаційного опису, що використовується переважно при веденні обліку вручну, містить розписку матеріально-відповідальної особи, дані для порівняння фактичної наявності з наявністю за даними бухгалтерського обліку. Розглянемо зразок заповнення однієї з форм інвентаризаційного опису в таблиці 1.

Таблиця 1

Зразок заповнення інвентаризаційного опису

ПП «Вікторія»
підприємство, організація

Типова форма №М-21
Затверджена наказом Мінстату
України 21.06.96. № 193
Код за УКУД

ідентифікаційний код ЄДРПОУ 12345678

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС № 7

на 31.10.2020 р.

товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться ПП «Вікторія» (канцелярія)
на відповідальному зберіганні директора Петрова Івана Сергійовича
інвентаризація проведена на підставі наказу (розпорядження) від 28 жовтня 2020 № 12

№ п/п	Номенклатурний номер	Найменування матеріалів	Розмір (тип)	Сорт або марка	Од.	Фактична наявність	Ціна	Сума
1	226	Біндер 25 мм ВМ 5354			шт	24	2,90	69,60
2	227	Біндер 25 мм Е 41005			шт	25	3,00	75,00
						49		144,60

Всього за описом порядкових номерів Два з № 1 по № 2.

Загальна кількість одиниць фактично Сорок дев'ять

На суму фактично Сто сорок чотири гривні 60 копійок

Голова комісії Адміністратор Овсієнко Олег Петрович

Члени комісії Директор Петров Іван Сергійович

Головний бухгалтер Ковальчук Олена Петрівна

Усі цінності, перелічені в інвентаризаційному описі, комісією перевірені і в моїй присутності прийняті на відповідальне зберігання.

Підпис матеріально-відповідальної особи _____ 31.10.2020

Джерело : складено автором

На підставі інвентаризаційного опису бухгалтерія складає документ, де відображаються результати проведеної інвентаризації. Порівнюючи дані про фактичну наявність товару з його наявністю згідно документів, визначаємо по кожному найменуванню недостачу чи надлишок. Результати проведеної інвентаризації з пропозиціями про врегулювання інвентаризаційних різниць відображаються в протоколі комісії та акті. По лишках, нестачах і псуванню цінностей інвентаризаційна комісія повинна одержати письмові пояснення матеріально-відповідальних осіб.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отримані результати дають можливість списати недостачі в межах норм природного убутку на витрати підприємства, провести зарахування недостач надлишками, списати остаточну недостачу на винну особу або на витрати підприємства, якщо винних осіб встановити не вдалося, оприбуткувати остаточні надлишки на доходи підприємства, тощо. Таким чином, маємо можливість відобразити на рахунках бухгалтерського обліку результати інвентаризації. Зразок заповнення документа, де встановлюємо недостачу або надлишок товарно-матеріальних цінностей, розглянемо в таблиці 2.

Таблиця 2

Інвентаризація товарів на складі № 7 від 31 жовтня 2020 р.

Організація: ПП «Вікторія»,

Юр. адреса 11111, Житомирська область, м. Житомир, вул. Довженка, буд.45,

тел. 0412-33-33-33

Код за ЄДРПОУ 12345678, ПІН 123456711111, № свід.100102103

Склад: ПП «Вікторія» (канцелярія)

№	Код	Товар	Кіл-ть факт	Кіл-ть ІС	Од.	Ціна	Сума факт	Сума ІС	Різниця		
									Кіл-ть	Сума	
1	226	Біндер 25 мм ВМ 5354	24	26	шт	2,90	69,60	75,40	-2	-5,80	
2	227	Біндер 25 мм Е 41005	25	22	шт	3,00	75,00	66,00	3	9,00	
Разом:								144,60	141,40	1	3,20

Всього найменувань 2 на суму фактично 144,60 грн.

Сто сорок чотири грн. 60 коп.

Голова комісії Адміністратор Овсієнко Олег Петрович

Члени комісії Директор Петров Іван Сергійович

Головний бухгалтер Ковальчук Олена Петрівна

Джерело: складено автором

Своєчасне та правильне документальне оформлення проведеної інвентаризації товарно-матеріальних цінностей дозволяє достовірно відобразити на бухгалтерських рахунках та у фінансовій звітності фактичну наявність запасів. Ця інформація використовується всередині підприємства для прийняття відповідних рішень власниками підприємства, вищим управлінським персоналом, керівниками підрозділів та служб.

Список використаних джерел

1. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка та ін. 4-те вид., переробл. і допов. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

2. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 647 с.

ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Ремішевський А. Л.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: Ясишена В.В., к.е.н., доцент

Проблеми впровадження МСФЗ в Україні мають переважно суб'єктивний характер та відіграють найбільшу роль у гальмуванні реформи обліку. До них можемо віднести проблеми нормативного, інституційного, організаційного та методичного спрямування, а саме:

– невпевненість державних органів та їх невизначеність, у здійсненні та забезпеченні контролю за дотриманням впровадженням МСФЗ (до таких органів відноситься Міністерство фінансів України, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна служба статистики, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг тощо);

– невірне трактування змісту міжнародних стандартів через не завжди достовірний їх переклад. Наслідком такого перекладу є викривлення змісту міжнародних стандартів фінансової звітності;

– неможливість впровадження сучасного програмного забезпечення для обліку та його обслуговування. Таке впровадження може потребувати високої вартості що для більшості інститутів є вагомою проблемою до переходу на МСФЗ;

– недовірність та декларативність прийнятих нормативних актів і роз'яснень офіційних органів щодо застосування МСФЗ, які мають переважно інформативний характер. Відсутність методичних розробок щодо переходу на міжнародні стандарти та навчальних програм практичного спрямування;

– недостатня кількість кваліфікованих фахівців. Для переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності потрібні кваліфіковані кадри, які зможуть ефективно впровадити їх у вітчизняну систему обліку;

– обмежене фінансування державою програми реформування системи бухгалтерського обліку;

– низький рівень розвитку професійних недержавних інститутів з бухгалтерського обліку, що здійснювали б допомогу та координацію заходів із реформування облікової системи, неефективна співпраця з відповідними міжнародними організаціями;

– відсутність навчальних програм практичного спрямування для ефективного переходу бухгалтерів на міжнародні стандарти [2].

Окрім вищезазначених проблем впровадження МСФЗ, існують наступні негативні риси:

– необхідність урахування національної специфіки обліку;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– регламентація обліку та звітності національними положеннями, в той час як МСФЗ визначають лише обсяг та якість інформації.

Можна стверджувати про формування в Україні специфічної облікової культури, яка характеризується значною формалізацією облікових робіт відповідно до нормативних актів, які більшою чи меншою мірою відповідають МСФЗ.

На сьогоднішній день система бухгалтерського обліку в Україні сформувалася під впливом таких чинників: широкого використання досвіду радянської школи обліку; впровадженням МСФЗ; постійною зміною податкового законодавства.

Однією з найважливіших відмінностей П(С)БО від МСФЗ є необхідність широкого використання при роботі з останніми професійного судження бухгалтера. При цьому існує проблема відсутності досвіду застосування професійного судження вітчизняними бухгалтерами. Для її вирішення варто приділити більше уваги як теоретичному, так і практичному дослідженню цього питання. Професійне судження пов'язано з принципом суттєвості, що дозволяє забезпечити якісну характеристику фінансової звітності – доречність.

Розв'язання даних проблем має стати пріоритетом діяльності відповідних державних органів. Робота має проводитися в таких напрямках:

– удосконалення й збільшення фінансування державного регулювання впровадження МСФЗ та розвиток професійних інститутів;

– створення якісного нормативного та методичного забезпечення процесу переходу на МСФЗ з урахуванням особливостей вітчизняної системи обліку;

– адаптація до міжнародних стандартів національної нормативно-правової бази шляхом внесення змін та прийняття нових національних положень (стандартів) бухгалтерського;

– створення навчальних центрів, розробка навчальних програм та навчальної літератури з МСФЗ.

Невідповідність П(С)БО міжнародним стандартам полягає у: відсутності П(С)БО, еквівалентних МСФЗ 1, 2, 4, 6 та МСБО 26, 34, 40; відсутності у складі П(С)БО положень, еквівалентних тлумаченням МСФЗ (ПКТ і КТМФЗ); невідповідності П(С)БО 27 положенням МСФЗ 5 [2].

Зміни в системі бухгалтерського обліку, які відбулися останнім часом, є лише початком наближення вітчизняної системи обліку до міжнародних стандартів. Ці зміни потребують як найшвидшого впровадження на всіх рівнях держави. Впровадження МСФЗ дасть змогу Україні співпрацювати з країнами, що мають методологічний вплив на розвиток глобальної системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і контролю в Україні в умовах євроінтеграції : монографія / за ред. Т.Г. Мельник. : К.:Кондор-Видавництво, 2017. 224 с.

2. Чудовець В. Науково-практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Прикладна економіка. 2012. №12. С. 61-63.

3. Яцунська О.С. Процес упровадження МСФЗ в Україні URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bin_2016_3_25 (дата звернення: 05.11.2020).

ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАПАСИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Тютюнник С. В.

професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Безперервність виробничого процесу та показники якості продукції в значній мірі залежать від наявності в достатніх обсягах у суб'єкта господарювання високоякісних виробничих запасів. Для проведення аналітичних досліджень щодо оцінки наявності, структури та ефективності використання запасів необхідне інформаційне забезпечення за даними належним чином правильного організованого бухгалтерського обліку.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», запаси – активи, які:

- утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [3].

Інформація про запаси суб'єкта господарювання наводиться у фінансовій звітності, зокрема у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

У табл. 1 систематизоване методичне забезпечення щодо заповнення відповідних рядків форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», які відображають інформацію про запаси суб'єкта господарювання.

**Відображення інформації про запаси у формі № 1
«Баланс (Звіт про фінансовий стан)»**

Код рядка	Назва статті	Пояснення щодо заповнення	Джерело для заповнення	Співставність з іншими формами	
				графа 3	графа 4
1100	Запаси	Загальна вартість активів, які визнаються запасами згідно з П(С)БО 9 «Запаси», зокрема, які: утримуються для подальшого продажу; перебувають у процесі виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством	Сальдо Дт рахунків 20, 22, 23, 25, 26, 27, субрахунків 281-285	-	Сума ряд. 800-860, 880-910 гр. 3 ф. №5
1101 (д)	Виробничі запаси	Вартість запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу	Сальдо Дт рахунків 20, 22	-	-
1102 (д)	Незавершене виробництво	Витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), а також вартість напівфабрикатів власного виробництва	Сальдо Дт рахунків 23, 25	-	Ряд 890 гр. 3 ф. №5
1103 (д)	Готова продукція	Запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам	Сальдо Дт рахунків 26, 27	-	Ряд 900 гр. 3 ф. №5
1104 (д)	Товари	Вартість товарів, які придбані підприємствами для подальшого продажу (без суми торгових націнок)	Сальдо Дт субрахунків 281-285	-	Ряд 910 гр. 3 ф. №5

Отже, інформація про запаси наводиться у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у рядках 1100-1104.

Інформація про наявні запаси підприємства також міститься у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Примітки до фінансової звітності – сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності [2].

Метою складання Приміток до річної звітності є забезпечення деталізації і обґрунтованості статей фінансових звітів [1].

Для відображення інформації про запаси у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» передбачено розділ VIII «Запаси». Розділ заповнюють за даними субрахунків до рахунків 20-28 і у ньому розкривається інформація, що характеризує балансову вартість запасів за їх видами на кінець року, а також суми збільшення чистої вартості реалізації або уцінки.

У розділі VIII Приміток до річної фінансової звітності деталізовано розкривається інформація, що наведена у II розділі активу формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у рядках 1100.

Із залишку запасів на кінець року виділяється вартість запасів відображених за чистою вартістю реалізації, переданих у переробку, оформлених у заставу, переданих на комісію та тих, які знаходяться на відповідному збереженні. До розділу VIII «Запаси» Приміток до річної фінансової звітності відносять рядки 800-926 (табл. 2).

Таблиця 2

**Відображення інформації про запаси у формі № 5
«Примітки до річної фінансової звітності»**

Показник	Код рядка	Балансова вартість на кінець року	Переоцінка за рік	
			збільшення чистої вартості реалізації	уцінка
Сировина і матеріали	800	Залишок на кінець року за субрахунками до рахунків 20-28	Заповнюється за Д 946 та К 201-205, 207, 208, 213, 22, 23 26, 28 (сторно) у частині збільшення чистої вартості реалізації раніше уцінених активів. Поточні біологічні активи відображаються за справедливою вартістю і на дату балансу проводять запис Д 211, 212 К 710	Заповнюється сума обороту за Д 946 і К рах. 20-23, 20-28 в частині уцінки запасів, а також Д 940 К 212, 213
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	810			
Паливо	820			
Тара і тарні матеріали	830			
Будівельні матеріали	840			
Запасні частини	850			
Матеріали сільськогосподарського призначення	860			
Поточні біологічні активи	870			
Малоцінні та швидкозношувані предмети	880			
Незавершене виробництво	890			
Готова продукція	900			
Товари	910			
Разом	920			

За даними наведеними в рядку 920 гр. 3 інформація вноситься на підставі даних аналітичного обліку:

– у ряд. 921 за даними аналітичного обліку вказують балансову вартість запасів за чистою вартістю реалізації на кінець року;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- у ряд. 922 за даними дебету рахунку 206 «Матеріали, передані в переробку» відображають балансову вартість запасів переданих у переробку;
- у ряд. 923 за даними рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані» відображають балансову вартість запасів оформлених в заставу;
- у ряд. 92 за даними дебету рахунку 283 «Товари на комісії» відображають балансову вартість запасів переданих на комісію;
- у ряд. 925 за даними рахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні» відображають вартість активів на відповідальному зберіганні;
- у ряд. 926 за даними дебету рахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» відображають вартість запасів, призначених для продажу, що повинно відповідати даним ряд. 1200 гр. 4 ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Список використаних джерел

1. Бондар М.І., Верига Ю.А., Орищенко М.М., Прохар Н.В., Лежненко Л.І. Звітність підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 570 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.11.2020).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 10.11.2020).

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Фесюк Б. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Недеря Л.В., к.е.н., доцент

Організація надійної та ефективної системи внутрішнього контролю завжди була одним з головних факторів забезпечення нормального функціонування банків. Це пояснюється особливим місцем фінансових установ у системі взаємовідносин між клієнтами, акціонерами, працівниками і регуляторами банків. У період економічної нестабільності в країні, а також спалаху пандемії корона вірусу особливо важливим стало питання зміни підходів до побудови та оцінки системи внутрішнього контролю(СВК) як елементу корпоративного управління банку.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Відповідно до Постанови НБУ №88, система внутрішнього контролю – це сукупність організаційної структури банку, процедур, заходів з внутрішнього контролю, спрямованих на:

- досягнення банком цілей, уключаючи виконання запланованих показників його діяльності, забезпечення ефективності та результативності здійснення банком операцій, збереження його активів;
- забезпечення ефективності корпоративного управління в банку шляхом функціонування комплексної, ефективної та адекватної системи управління ризиками; забезпечення повноти, своєчасності та достовірності складання і надання фінансової, статистичної, управлінської та іншої звітності [1].

У 1998 році Базельський комітет з банківського нагляду опублікував загальноєвропейські Принципи для організації внутрішнього контролю у банків. Вони стали підґрунтям для всіх подальших змін у законодавстві, які наразі визначають вимоги до організації СВК та її інтеграції з усіма сферами діяльності банків. В Україні до останнього часу банки у своїй роботі керувалися постановою НБУ № 867 від 29.12.2014 «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України», яка, не була достатньо дієвою, оскільки не містила багатьох необхідних компонентів та механізмів для побудови ефективної СВК, передбачених європейськими нормами [2]. Саме вразливість у внутрішньому контролі стала однією із причин так званого «банкопаду» 2014-2016 років та подальшої втрати довіри населення до банків. Необхідність запровадження нових форм і методів контролю в комерційних банках викликана також посиленням конкурентної боротьби між банками і потребою в упровадженні нових методів управління ризиками, активами і пасивами банків, прагненням підвищити ефективність ухвалення рішень управлінським персоналом та іншими чинниками [3].

Національний банк України у 2019 році вдосконалив вимоги щодо організації системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах. Оновлення вимог до побудови та функціонування системи внутрішнього контролю в банках базувалось на положеннях нової редакції настанов Європейського органу банківського нагляду про корпоративне управління (вересень 2017 року), рекомендаціях Базельського комітету та Міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів щодо побудови СВК The «three lines of defence model» for financial institutions («Модель трьох ліній захисту» для фінансових установ) та методологічних засадах міжнародного стандарту COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission)». Відповідно до даних положень та підходів постановою правління НБУ № 88 від 2 липня 2019 року затверджено Положення «Про організацію системи внутрішнього контролю у банках України та банківських групах» [4].

Основними позитивними змінами, що були запроваджені НБУ в рамках даного положення стали:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

1. Введення додаткових принципів організації системи внутрішнього контролю. Окрім раніше визначених, банки також повинні враховувати при організації системи внутрішнього контролю принципи адекватності, обачності, ризик-орієнтованості, інтегрованості, безперервності. Нові принципи передбачають організацію контрольних процедур із урахуванням особливостей діяльності кожного банку (його розміру, бізнес-моделі, масштабів діяльності, видів та складності операцій, профілю ризику тощо) [3].

2. Деталізація структури системи внутрішнього контролю. Побудова системи внутрішнього контролю має бути реалізована відповідно до моделі трьох ліній захисту із залученням бізнес-підрозділів і підрозділів підтримки (перша лінія захисту), підрозділів з управління ризиками і комплаєнс (друга лінія захисту), підрозділу внутрішнього аудиту (третья лінія захисту). При цьому наглядова рада банку має забезпечити функціонування системи внутрішнього контролю і контроль за її ефективністю, а правління – виконання відповідних рішень [1]. Варто зазначити, що, Базельський комітет у 2015 р. вдосконалив дану модель, доповнивши її 4 лінією захисту - співпраця з зовнішніми аудитором та регулятором. Дане нововведення має покращити такі недоліки СВК, як неадекватна та суб'єктивна оцінка ризиків внутрішніми аудитором [5]. НБУ, в свою чергу, поступово формує 4-ту лінію захисту, регламентуючи вимоги до аудиторських звітів незалежних аудиторів, щодо розкриття інформації, націлення на співпрацю внутрішніх та зовнішніх аудиторів, контролювання НБУ процесу вибору банком аудиторської фірми з можливістю відсторонення останньої від аудиту фінансової звітності (постанови НБУ № 90, №311, №89), але поки не закріпив вказані нормативні положення як модель 4-ох ліній захисту у своїх законодавчих актах.

3. Деталізація повноважень суб'єктів системи внутрішнього контролю. Суб'єктами системи внутрішнього контролю банку визначені: наглядова рада і правління, колегіальні органи, бізнес-підрозділи, підрозділи підтримки, підрозділ з управління ризиками, підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс), підрозділ внутрішнього аудиту, інші керівники і працівники банку, що здійснюють внутрішній контроль відповідно до вимог внутрішніх документів [1].

4. Заходи банків із моніторингу системи внутрішнього контролю повинні включати періодичний моніторинг (здійснюється періодично з урахуванням особливостей процесів) і поточний моніторинг (здійснюється постійно відповідно до процесів діяльності бізнес-підрозділів і підрозділів підтримки). Для забезпечення контролю за проведенням таких заходів наглядова рада банку має затвердити вимоги щодо здійснення моніторингу системи внутрішнього контролю.

5. Визначення критеріїв оцінки системи внутрішнього контролю. Банкам були надані орієнтовні критерії оцінки ефективності системи внутрішнього

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

контролю, яку має на періодичній основі забезпечувати наглядова рада банку [3].

6. Визначення вимог щодо регламентації системи внутрішнього контролю. Банкам було запропоновано мінімальний перелік питань, що мають бути врегульовані у внутрішньобанківських документах. Такий перелік складається із 44 питань, стосовно яких не пізніше 2 січня 2020 року мають бути імплементовані відповідні вимоги. Особливої уваги заслуговує питання визначення критеріїв періодичної оцінки ефективності системи внутрішнього контролю, яка має здійснюватись як на рівні банку (зокрема, підрозділами контролю і внутрішнього аудиту), так і зовнішніми суб'єктами (зовнішніми аудиторами, регулятором) [1].

Вищезазначені зміни мають підвищити ефективність СВК українських банків, оскільки вони забезпечують чіткий розподіл обов'язків між суб'єктами внутрішнього контролю, а також залучення всіх працівників банку до контрольних заходів. Офіційне визнання НБУ 4-ох ліній захисту спонукає до більш чіткого розуміння системи контролю за банківською діяльністю, яка складається із внутрішніх та зовнішніх складових та більш тісної співпраці між їх учасниками.

Отже, в період економічної нестабільності та пандемії коронавірусу банківській системі України та окремим банкам дуже важливо зберегти свою надійність та не втратити довіру клієнтів. Одним з головних завдань для банків у даному напрямку стало забезпечення надійної й дієвої системи внутрішнього контролю. В таких умовах НБУ впровадив систему нововведень, які мають забезпечити підвищення ефективності контрольних процесів в українських банках. Основними позитивними рисами даних нововведень є необхідність залучення до процедур контролю працівників банку всіх рівнів, чіткий розподіл обов'язків між суб'єктами внутрішнього контролю а також побудова СВК з урахуванням особливостей діяльності окремих банків. Вищезазначені заходи мають забезпечити ефективну діяльність українських банків та їх захист від несприятливих подій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах: постанова НБУ від 02.07.2019 № 88: Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>. (дата звернення: 14.11.2020).

2. Виступ старшого консультанта відділу управління фінансовими ризиками КРМГ в Україні Олена Тарасенко: Веб-сайт. URL: <https://finclub.net/>. (дата звернення: 14.11.2020).

3. Швець Н.Р., Омельчук Я.А. Основні підходи до організації системи внутрішнього контролю в банках України. Вісник Університету банківської справи. 2020. №2. С. 61-66.

4. Повідомлення прес служби НБУ про оновлення вимог до системи внутрішнього контролю в банках : Веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/>. (дата звернення: 14.11.2020)

5. Домінова І.В. Внутрішній контроль банків на основі моделі «чотири лінії захисту»: особливості та переваги. Облік і фінанси. 2019. №2. С. 118-123.

ОЦІНКА В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Чабанюк О. М.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Львівського торговельно-економічного університету

Лобода Н. О.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та контролю
Львівського національного університету імені Івана Франка

Оцінка – це спосіб вартісного вимірювання господарських засобів, джерел їх утворення, а калькуляція – спосіб вартісного вимірювання процесів придбання матеріальних цінностей, виробництва продукції, їх реалізації, а також окремих етапів процесу розширеного відтворення.

Оцінка господарських засобів (активів) та їх джерел (капіталу та зобов'язань) є відправним моментом бухгалтерського обліку і реальною основою його побудови. Ціна як грошове вираження вартості є базовою категорією при оцінці активів і господарських операцій. Будь-яка ціна складається з таких елементів: собівартості реалізації; накладних витрат (адміністративні, збутові тощо); прибутку; податків; торговельних націнок (знижок). Основою формування ціни виробника продукції є собівартість виробництва продукції [3].

В основу оцінки господарських засобів покладено оптові, роздрібні, середньозважені, розрахункові, облікові та інші ціни.

Теорія бухгалтерського обліку ставить до оцінки основні вимоги, що забезпечують правильність відображення об'єктів обліку та достовірність оцінки. До цих вимог належать:

– реальність (адекватність) оцінки забезпечує об'єктивну відповідність грошового вираження об'єктів обліку їх фактичній величині, відображення у грошовому вимірнику дійсної величини господарських засобів і операцій. Адекватність оцінки вимагає точного обчислення фактичної собівартості всіх об'єктів обліку шляхом проведення інвентаризації та переоцінки;

– єдність оцінки забезпечує однаковість і незмінність оцінки протягом тривалого часу і на всіх суб'єктах господарювання (підприємствах, організаціях, установах). Єдності оцінки досягають встановленням обов'язкових положень (стандартів), інструкцій, правил обліку і калькулювання.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Система вартісних оцінок, що застосовується в бухгалтерському обліку, має багатофункціональний характер. Оцінка в бухгалтерському обліку необхідна у процесі господарської діяльності: при надходженні й вибутті активів; при виникненні прав і зобов'язань; при здійсненні таких операцій, як купівля-продаж, оренда майна, застава, страхування, інвестування, переоцінка активів, при створенні, об'єднанні, ліквідації підприємства; при виконанні права успадкування, виконанні судового, рішення тощо [5].

Цією обставиною пояснюється існування різноманітних грошових оцінок:

- економічні оцінки використовують, визначаючи цінність майна при його реалізації чи придбанні; мають, як правило, калькуляційний характер;
- юридичні оцінки можуть бути обмежені двома групами оцінок, які впливають з укладених угод (договорів), обумовлених необхідністю відшкодування заподіяної шкоди;
- статистичні оцінки характеризують сукупність об'єктів за деякими середніми величинами; використовуються в макроекономічному обліку й аналізі;
- експертні оцінки проводять, як правило, фахівці; це самостійний вид оцінки в бухгалтерському обліку, не позбавлений, як відомо, суб'єктивізму;
- страхові оцінки розраховують індивідуально для кожного страхового об'єкта; остаточно встановлюються після перевірки страховою організацією даних, наданих їй страхувальником.

Вибір методу оцінки активів та пасивів є одним із найбільш важливих завдань бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / П. Куцик, О. М. Чабанюк, Ф. Макарук. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 364 с.
2. Бухгалтерський облік (загальна теорія) / Бачинський В. І., Куцик П. О., Медвідь Л. Г., Попітїч Т. В. Львів: Магнолія 2006. 478 с.
3. Лобода Н. О. Костишина М. Т. Бухгалтерський облік (загальна теорія): практикум. Львів, 2011. 252 с.
4. Романів Є. М., Лобода Н. О. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібник. Львів. 2014. 264 с.

РЕГУЛЮЮЧІ РАХУНКИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Чабанюк О. М.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Львівського торговельно-економічного університету

Регулюючі рахунки застосовуються з метою уточнення значень деяких рахунків господарських засобів та джерел їх утворення. За допомогою регулюючих рахунків отримують важливу інформацію про стан основних рахунків, на яких обліковуються об'єкти обліку, зокрема основні засоби, нематеріальні активи тощо. Кожен з регулюючих рахунків використовується разом з рахунком, значення якого він регулює. У залежності від того, збільшується чи зменшується значення рахунка, який регулюється, вони групуються на: доповнюючі, контрарні, контрарно-доповнюючі.

Доповнюючі регулюючі рахунки збільшують величину рахунку, що регулюється. Якщо рахунок, що регулюється є активним, то і доповнюючий регулюючий рахунок є активним з відповідною схемою записів за активним рахунком. Якщо рахунок, що регулюється, є пасивним, то і доповнюючий регулюючий рахунок є пасивним з відповідною схемою записів за пасивним рахунком. Застосування доповнюючих активних рахунків необхідне у випадках, коли господарські засоби на основних рахунках відображаються за цінами придбання, тоді для формування інформації про витрати, пов'язаними з придбанням і визначенням фактичної собівартості доцільне ведення вказаних рахунків. Наприклад, активний доповнюючий регулюючий рахунок «Транспортно-заготівельні витрати» призначений для обліку транспортно-заготівельних витрат, які виникають під час придбання матеріальних цінностей, що обліковуються за рахунком «Виробничі запаси», тому ведеться на окремому аналітичному рахунку у складі останнього. Під час виникнення витрат на перевезення, навантажувально-розвантажувальні роботи відбувається їх накопичення на дебеті активного доповнюючого регулюючого рахунку «Транспортно-заготівельні витрати», з наступним розподілом за окремими видами товарно-матеріальних цінностей з метою формування фактичної собівартості придбаних запасів.

Контрарні регулюючі рахунки зменшують величину рахунку, що регулюється. Вони поділяються на контрактивні та контрпасивні. До активних основних рахунків відкриваються контрактивні регулюючі рахунки, до пасивних основних рахунків відкриваються контрпасивні регулюючі рахунки.

Контрактивні регулюючі рахунки призначені для обліку сум, на які буде зменшуватись величина основного активного рахунку за умови, коли на основному активному рахунку об'єкти обліку показуються в оцінці, яка перевищує їх фактичну вартість. Для визначення фактичної вартості об'єкта обліку слід від суми основного активного рахунку відняти значення

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

контрактивного регулюючого рахунку. Наприклад, в підсумок балансу основні засоби включаються за залишковою вартістю, яка визначається як первісна вартість мінус сума зносу основних засобів. Для цього до основного рахунку «Основні засоби» відкривається контрактивний рахунок «Знос основних засобів». Тобто, облік за залишковою вартістю ведеться за такими активами, до яких відкриваються відповідні контрактивні рахунки (субрахунки):

– рахунок «Знос (амортизація) необоротних активів» (субрахунки: «Знос основних засобів», «Знос інших необоротних активів», «Накопичена амортизація нематеріальних активів», «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів», «Знос інвестиційної нерухомості») відкривається до синтетичних рахунків «Основні засоби», «Інші необоротні матеріальні активи», «Нематеріальні активи»;

– субрахунок «Торгова націнка» – до субрахунку «Товари в торгівлі»;

– рахунок «Резерв сумнівних боргів» – до синтетичного рахунку «Розрахунки з покупцями та змовниками».

Контрпасивні регулюючі рахунки призначені для обліку сум, на які буде зменшуватись значення пасивних рахунків. Оскільки залишок за пасивними рахунками відображається у пасиві балансу, то й сальдо за контрпасивними регулюючими рахунками відображається у пасиві балансу, разом з тим, їх значення шляхом віднімання від значення пасивних рахунків, зменшують підсумок балансу. Наприклад, до пасивного рахунку «Статутний капітал», сальдо за яким означає суму сформованого статутного капіталу підприємства і відображається у пасиві балансу, відкривається за контрпасивний регулюючий рахунок «Неоплачений капітал», сальдо за дебетом якого означає суму заборгованості засновників підприємства за внесками до статутного капіталу. При визначенні підсумку балансу, від сальдо за рахунком «Статутний капітал» віднімається сальдо за контр пасивним рахунком «Неоплачений капітал». Отже, до контрпасивних регулюючих рахунків належать:

– рахунки «Неоплачений капітал», «Вилучений капітал» – до рахунка «Статутний капітал»;

– субрахунок «Прибуток, використаний у звітному періоді» – до рахунка «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Контрарно-доповнюючі регулюючі рахунки за своєю суттю є поєднанням контрактивних та контрпасивних регулюючих рахунків. Зокрема, аналітичний рахунок «Відхилення фактичної собівартості готової продукції від планової» застосовуються для обліку відхилень у вигляді економії (контрактивний) або перевитрат (контрпасивний) до рахунку «Готова продукція».

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / П. Куцик, О. М. Чабанюк, Ф. Макарук. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 364 с.

2. Бухгалтерський облік (загальна теорія) / Бачинський В. І., Куцик П. О., Медвідь Л. Г., Попітїч Т. В. Львів: Магнолія 2006. 478 с.

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ
В УКРАЇНІ**

Щербина В. В.

здобувач вищої ОС «Магістр»

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: Ясишена В.В., к.е.н., доцент

Сучасні методи керівництва підприємством вимагають більш детальної організації фінансового обліку. Обов'язковий для ведення фінансовий облік практично повністю зосереджений на задоволенні потреб зовнішніх споживачів інформації, управлінський же облік призначений для надання достовірної і повної інформації, яка необхідна для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень самого підприємства. В практичній діяльності керівники вітчизняних компаній досі не мають чіткого розуміння цього виду обліку, що, мабуть, є головною проблемою процесу становлення системи управлінського обліку. Розробка і введення управлінського обліку на підприємствах відчутно вплине на систему фінансового обліку в Україні, адже перший дозволяє використовувати більш точний підхід до відображення господарських операцій.

Важливу роль відіграє управлінський облік при вирішенні завдань прогнозного характеру: розрахунок рентабельності нових видів продукції; визначення очікуваного доходу від запланованих господарських заходів; оцінки ефективності нових інвестицій; прийняття рішень в умовах використання обмежених ресурсів, а також рішень типу «купувати чи виробляти» тощо. Управлінський облік – це синтез методів і принципів обліку витрат, калькулювання собівартості, а також прогнозування, планування (бюджетування), аналізу і контролю [1].

Пушкар М. С. підкреслює, що особливістю управлінського обліку є те, що на місце чисто процедурних обліково-економічних завдань висувається нове завдання – забезпечення потреб користувачів у такій інформації, яка носить адресний характер, тому зрозуміло, що для різних груп користувачів треба забезпечити різну інформацію [2].

Наразі, складність успішного впровадження управлінського обліку обумовлена особливостями діяльності окремих ланок народного господарства. Виходячи з цього інформаційна база, необхідна для успішного управління, є специфічною для кожного підприємства. Відтак і система управлінського обліку базується на різних підходах та інструментах для формування цієї інформації.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій із метою обробки та підготовки інформації

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів [3]. Ведення управлінського обліку не є обов'язковим для підприємства, але його наявність забезпечує ефективність управління діяльністю, тому рішення про доцільність ведення управлінського обліку керівник ухвалює виходячи з оцінки витрат і економічної вигоди.

Вирішальне значення при цьому має відігравати забезпечення формування обліково-аналітичної інформації для всіх рівнів управління, сучасна методика збору й опрацювання даних та розміри підприємства.

Для вітчизняних підприємств прийнятні два варіанти організації системи управлінського обліку.

При першому — обліковець одночасно веде фінансовий та управлінський облік. Господарські операції бухгалтер відображає у фінансовому обліку та одночасно фіксує в системі управлінського обліку, відповідно до специфіки його обліково-аналітичних завдань.

При другому варіанті в управлінську базу даних інформація вноситься після її фіксації в базі даних фінансового обліку. Дві бази даних ведуться паралельно та не синхронізуються автоматично. Фінансовий облік ведеться в традиційному режимі, і бухгалтерія надає відокремлену базу бухгалтеру, який здійснює управлінський облік. Такий варіант може бути впроваджений в короткі терміни і з мінімальними витратами [4].

Обидва варіанти недосконалі, адже для повноцінного функціонування управлінського обліку на підприємстві має бути створений окремий підрозділ.

Усвідомлення потреби у впровадженні управлінського обліку замало, необхідні конкретні кроки для реалізації цього наміру.

Визначено три етапи впровадження системи управлінського обліку.

1. Перший етап включає:

- постановку мети;
- планування і прогнозування;
- формування інформаційної бази;
- диференціацію витрат;
- аналіз і контроль;
- коригування планів.

2. Другий етап включає організацію системи управлінського обліку:

- опрацювання набору підконтрольних показників;
- розрахунок і аналіз основних показників у оперативному режимі;
- організація інформаційного забезпечення;
- виявлення неприпустимих відхилень та аналіз «слабких місць».

Третій етап передбачає налагодження регулярних процедур у оперативному режимі:

- документування;
- моніторинг;
- інформаційне та економічне моделювання;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- економічний аналіз [1].

Запровадження системи управлінського обліку дасть змогу керівнику підприємства:

- оперативно управляти бізнесом;
- швидко адаптувати бізнес-процеси підприємства до зміни ринкових умов, законодавчої бази та інших зовнішніх і внутрішніх факторів впливу;
- використовувати систему оперативного моніторингу ключових напрямів діяльності за допомогою показників діяльності та отриманих чи очікуваних економічних результатів;
- підвищувати економічну ефективність шляхом контролінгу витрат на операції з виробництва та реалізації продукції;
- привести політику і стандарти підприємства до єдиної форми, що допоможе правильно розподілити цілі для досягнення стратегічних завдань;
- розробити стратегію розвитку підприємства, що враховує дотримання інтересів як керівника, акціонерів, персоналу, так і регуляторних органів.

Список використаних джерел

1. Довжик О. О. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на підприємствах. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 2. С. 174-179.
2. Пушкар М. С. Розробка системи обліку : навчальний посібник. Тернопіль, 2003р. 198 с.
3. Плотніченко І. Б. Теоретико-методологічні аспекти формування системи управлінського обліку на промислових підприємствах. *Вісник Національного університету «Львів. Політехніка»*. 2011. № 704. С. 57–64.
4. Турова Л.Л., Костінюк О.В. Проблеми впровадження управлінського обліку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 5. 2018. С. 37-40.
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996-XI (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Дата звернення 5.11.2020).

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВОМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Борданова Л. С.

к. е. н.

Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Правосуд Р. О.

здобувач вищої освіти

ІПСА Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Кожне підприємство намагається збільшити свою економічну ефективність [1]. Для цього важливо ефективно управляти грошовими потоками підприємства. Адже ефективний розподіл надходжень на вирішення різноманітних задач призводить до збільшення прибутку та росту підприємства. З іншого боку, неефективне управління наявними ресурсами часто призводить до досить негативних наслідків, наприклад, зайвих витрат, неплатоспроможності та сповільнення темпів розвитку. У наш час це набуває особливої актуальності по мірі розвитку підприємництва в Україні. Кожен власник хоче розвивати своє підприємство та збільшувати його результативність, заощаджуючи витрати та збільшуючи прибутки.

Загалом, грошові потоки поділяються на два основних типи [2]: позитивні та негативні. Розглянемо спочатку перший тип: позитивні грошові потоки – це фінансові ресурси, які надходять у формі виручки, авансів або будь-яких інших видів грошових надходжень та є основою для здійснення діяльності та покриття витрат, які описуються другим типом – негативними потоками. Негативні характеризують, відповідно, гроші, потік яких направлений в протилежний бік – від підприємства до інших осіб чи установ. Вони включають в себе витрати на матеріали, орендну плату, виплати заробітних плат та сплату податків.

Основна задача полягає у ефективному розподілі позитивних потоків з метою їх збільшення, що природним чином призводить до розвитку та росту підприємства [3], дає змогу збільшити якість та об'єм продукції задля задоволення потреб споживачів у товарах чи послугах підприємства та збагачення його працівників та власників задля задоволення їх потреб.

Але ця задача має певні обмеження. Не всі надходження підприємства можна вкласти у його розвиток. Частина фінансів має бути витрачена на підтримання поточного рівня виробництва, забезпечення не втрати рівня якості поточної продукції та умов праці, виплати по кредитах та інші подібні витрати. Ці обмеження можна оцінити кількісно величиною негативних грошових потоків.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Маючи ці дві величини – позитивні та негативні грошові потоки, слід якісно приймати рішення щодо направлення витрат. Модеруючи співвідношення величин притоку та відтоку, можна отримати дещо задовільніші результати щодо стану системи підприємства. Правильний розподіл вільних грошей передбачає зменшення витрат на виробництво, збільшення обсягу виробництва та ведення інвестиційної діяльності.

Для досягнення продуктивного рівня управління грошовими потоками варто приділяти достатню частину уваги плануванню та прогнозуванню величини майбутніх потоків, враховуючи галузеві особливості роду діяльності підприємства. Точність прогнозування може бути збільшена з урахуванням певних сучасних принципів управління грошовими потоками [4]:

- обґрунтування мінімально необхідного обсягу грошових коштів на поточному балансі підприємства для гарантії виконання необхідних виплат;
- принцип пропорційного розподілу коштів між ланками та стадіями процесів діяльності підприємства;
- оцінювання ефективності використання наявних ресурсів.

Зокрема, слід приділити увагу синхронізації грошових потоків [5] задля забезпечення платоспроможності підприємства протягом всього періоду діяльності. Тобто, коли підприємство має здійснити певні виплати, необхідно мати відповідну суму на балансі. Це може бути досягнуто лише за умови, що сумарна величина позитивних грошових потоків переважає над негативною.

Окрім того, вдала синхронізація має враховувати якомога більше інформації про грошові потоки, що розташовані досить близько в часі один відносно одного задля того, щоб ефективно приймати рішення про розподіл наявних фінансових ресурсів та підтримання належної суми залишкових коштів. Адже, за можливості, було б вигідніше вкласти частину вільних коштів у розвиток чи інвестиції, за умови, що залишок покриє потребу у розрахунку з майбутніми негативними потоками.

Для прогнозування майбутнього іноді доводиться зазирати в минуле. По мірі росту підприємства, з часом накопичується багато корисної інформації. Наприклад, інформації про минулі фінансові операції, про розподіл грошових потоків, про рішення, що були прийняті у тій чи іншій ситуації.

Подібна ціль може бути досягнута шляхом використання певних математичних та аналітичних інструментів. Серед яких найбільшу роль грає математична статистика, яка може бути використана для більш глибокого аналізу даних та дозволяє більш різносторонньо оцінити ситуацію, використовуючи певні статистики такі як медіана, мода чи арифметичне середнє для аналізу стану підприємства та його грошових потоків за певні часові інтервали. Іноді можна застосовувати певні методики передбачення величини потоків у майбутньому, враховуючи накопичені дані, наприклад, з застосуванням такого поширеного методу як лінійна регресія.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Всі ці дані разом з даними про поточний стан підприємства, галузі та економіки в цілому дають можливість приймати більш ефективні рішення та більш ефективно управляти грошовими потоками, що призводить до збільшення економічної ефективності підприємства.

Список використаних джерел

1. Ефективність підприємства: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/1640022164757/ekonomika/efektivnist_diyalnosti_pidpriyemstva_sutnist_harakteristika (дата звернення: 2.10.2020).
2. Грошовий потік: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 1.10.2020).
3. Поняття грошового потоку: веб-сайт. URL: <https://library.if.ua/book/52/3772.html> (дата звернення: 2.10.2020).
4. Напрями управління грошовими потоками підприємства: веб-сайт. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/53.pdf (дата звернення: 2.10.2020).
5. Управління грошовими потоками на підприємстві: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/1228112864626/finansu/upravlinnya_groshovimi_potokami_pidpriyemstvi (дата звернення: 2.10.2020).

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ СФЕРИ ПОСЛУГ

Власюк Ю. І.

завідувачка цикловою комісією економічних дисциплін
Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж

Якубовська Н. В.

к.е.н., викладач комісії економічних дисциплін
Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж

Функціонування будь якої галузі є явищем динамічним, неоднорідним та мінливим, тому чітко розумінні процесів, факторів впливу, тенденцій та закономірностей дозволяє максимізувати ефективність менеджменту.

В функціонуванні сфери послуг останніх десятиліть у світовому масштабі, визначальними чинниками є науково-технічна революція й структурно-технологічна перебудова матеріального виробництва.

Науково-технічна революція стимулює вихід на ринок широкого спектру нових послуг, пов'язаних з інформаційними технологіями, комп'ютеризацією, новими способами комунікацій. У зв'язку з цим розвиток послуг стимулює проведення в багатьох країнах процесів приватизації і реструктуризації сфер діяльності (транспорту, телекомунікацій, фінансових і страхових послуг). При

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

цьому науково-технічний прогрес знімає бар'єри при передачі послуг на відстані, надаючи їм міжнародного характеру.

Крім того причинами швидкого розвитку сфери послуг є: перетікання персоналу із виробничої у сферу послуг; автоматизація сільського господарства, що сприяє вивільненню робочої сили для сектору послуг; зростання доходів на душу населення; розширення міжнародної торгівлі; розширення спектру послуг, що супроводжують виробництво [1, с. 77].

В контексті економіки даної галузі сучасні дослідники виділяють такі ключові питання:

– на макрорівні: об'єктивні чинники, що зумовлюють до потреби людей у послугах; зміст і характер потреб людей у послугах, а також класифікація цих потреб за різними критеріями; економічна поведінка людей, що споживають послуги у взаємозв'язку з їхніми інтересами; економічні особливості процесів виробництва послуг; стан і тенденції розвитку сфери послуг; людські ресурси та особливості використання трудового потенціалу у сфері послуг; економічні особливості процесів формування, реалізації та організації споживання послуг в умовах сучасного внутрішнього та міжнародного ринку; визначення ролі та місця сфери послуг у господарській системі та в системі ринкового господарства країни; економічна та соціальна ефективність сфери послуг; специфіка економічного (у тому числі фінансового) механізму функціонування сфери послуг на рівні країни, галузі, регіону;

– на мікрорівні для суб'єктів господарської діяльності в сфері послуг: розробка й обґрунтування економічної стратегії; визначення особливостей господарсько-фінансового механізму; управління ресурсним потенціалом; управління обсягами діяльності; управління фінансовими результатами; обґрунтування ефективності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в сфері послуг [2, с. 246].

Необхідно зауважити, що розвиток сфери послуг відбувається і динамічно, і якісно водночас, зокрема, в наукових джерелах виокремлюють ряд факторів трансформації світового ринку послуг на сучасному етапі (таблиця 1).

Таблиця 1

**Основні фактори трансформації міжнародного ринку послуг
на сучасному етапі розвитку світового господарства**

Рушійні сили міжнародної торгівлі послугами	Основні фактори зростання міжнародного ринку послуг	Сфера послуг, розвитку якої сприяє фактор
1	2	3
Наявність якісного людського капіталу	Підвищення ролі знань і ділових навичок як джерела отримання прибутку	Ділові, управлінські, професійні та освітні послуги
Інвестиції в нематеріальні активи	Приватизація / дерегулювання / аутсорсинг	Фінансові, ділові послуги
Ефективність внутрішнього регулювання	Зростання міст і урбанізація	Усі види послуг

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Продовж. табл. 1

1	2	3
Розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури	Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій	Інформаційні, телекомунікаційні, ділові послуги
Якість інституційного середовища	Застосування інновацій в секторі послуг, що призвело до здешевлення послуг завдяки ефекту економії на масштабі, кращого розуміння потреб клієнтів, застосування результатів наукових досліджень, міжнародного створення послуг.	Транспортні, ділові, телекомунікаційні, туристичні послуги
Національна політика в сфері міжнародної торгівлі послугами	Зростання частки послуг що мають багатонаціональне походження	Усі види послуг

**Джерело: [3, с. 100]*

Важливим аспектом сучасної економіки є її глобалізація, це означає, що процеси та явища необхідно розглядати в глобальному масштабі, оскільки події у світі часто мають безпосередній вплив на діяльність найменших суб'єктів господарювання локального рівня.

На прикладі пандемії корона вірусу продемонструємо, що навіть новини публіцистичного характеру подаються із застосуванням фахових категорій та термінів, наприклад: «...вже зараз економічні наслідки поширення хвороби є більшими, ніж просто фінансова криза...», «...зміни на фондових ринках, де купують і продають акції компаній, впливають не лише на самі компанії і трейдерів. Вони впливають на те, як у світі рухаються інвестиції, а також на пенсійні та інші заощадження у багатьох країнах, адже, наприклад, пенсійні фонди часто вкладають гроші клієнтів у цінні папери...», «американський Dow Jones та британський FTSE пережили рекордні падіння...», «...туризм на межі краху...», «...«безпечні» інвестиції під питанням, нафта падає, під час кожної кризи інвестори віддають перевагу безпечним активам...», «...ціни на нафту сягнули мінімуму...», «Зростання може зупинитися, - зростання економіки приносить більше багатства та більше нових робочих місць. За оцінками Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), через пандемію коронавірусу зростання світової економіки може виявитися найменшим від після кризового 2009 року...» [4].

Як було сказано вище, риторика новин пронизана фаховим категоріальним апаратом з економіки, фінансів, політики, соціології тощо.

При цьому необхідно зауважити, що для суб'єкта менеджменту в подібних умовах важливим аспектом є авторитетність (якість) інформації, яка сама по собі також є продуктом сфери послуг: аналітика, консалтинг, дослідження, прогнози тощо, і яка є передумовою для прийняття управлінських рішень.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, в сучасних умовах, зовнішня інформація, її джерела та якість мають важливий вплив на економічні результати діяльності суб'єкта господарювання, особливо через площину управлінських рішень, або, іншими словами, – менеджменту.

Для сфери послуг особливостями є те, що галузь динамічна і в контексті розвитку, і в контексті якісних трансформацій, а також досить «чутлива» до змін в зовнішньому середовищі.

Для галузі надзвичайно актуальним є застосування засад та методів антикризового менеджменту, даний аспект потребує подальшого вивчення.

Аналіз зовнішнього середовища доцільно розширювати до спостереження і, за необхідності, глибшого вивчення як безпосередньо економічних явищ та подій, так і політичних, соціальних, міжнародної політики, науки і в локальних, і в глобальних масштабах.

Наступний логічний висновок: авторитетність/компетентність/якість джерел інформації, на основі яких приймаються управлінські рішення набуває першочергової актуальності. Дана проблематика потребує подальшого поглибленого вивчення.

Список використаних джерел

1. Марцінковська О.Б. Розвиток і розташування підприємств сфери послуг: аналіз і тенденції. *Економічний аналіз*. 2014. Том 17. № 2. С. 76-80.
2. Мальська М. Економіка послуг: суть та управління. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2014. Випуск 34. С. 243-250.
3. Старостіна А. О., Проценко І. В. Основні фактори трансформації міжнародного ринку послуг на сучасному етапі розвитку світового господарства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2013. Вип. 12. С. 99-103.
4. Корона вірус в цифрах: як змінилася світова економіка. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51994936>.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ІНФЛЯЦІЇ НА ОСНОВІ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Гаврилюк З. І.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Науковий керівник: Бегун С.І., к.е.н., доцент

Рівень інфляції впливає на макроекономічне середовище та на розвиток всієї країни. Для Національного банку України прогноз інфляції є важливим фактором, який формує монетарну політику, тому дослідження моделей прогнозування інфляційних процесів має соціально-економічне значення.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Інфляція, на перший погляд, розглядається як знецінення грошей внаслідок їхньої надмірної емісії, яка супроводжується зростанням цін на товари та послуги. Проте причиною інфляції є порушення економічної рівноваги, яка зумовлена комплексом внутрішніх і зовнішніх причин. Серед основних факторів, які впливають на рівень інфляції варто виділити [1]: ВВП, дефіцит державного бюджету, державний зовнішній борг країни, рівень безробіття, грошовий агрегат МЗ, доходи населення, золотовалютні резерви НБУ, облікову ставку НБУ, курсові коливання.

Алгоритм прогнозування інфляції складається з таких етапів: визначення зовнішньої змінної, визначення внутрішніх змінних, вибір методу прогнозування, розробка або вдосконалення конкретної прогнозувальної моделі, отримання результатів прогнозування, корегування прогнозу.

Можна виділити такі основні моделі інфляції [2]:

– Моделювання інфляційної інерції й інфляційних очікувань. При побудові даної моделі роблять припущення, що більшість людей «бачить» тільки рівень інфляції, ігноруючи інші макроекономічні показники. Рівень інфляції очікується такий, який був притаманний минулому періоді із деякими коригувальними коефіцієнтами.

– Моделюванні інфляційних процесів з використанням кривих зростання. Вирівнювання динамічних рядів даних за допомогою кривих зростання у більшості випадків є зручним засобом для їх опису та отримання прогнозних значень.

– Монетаристська модель Мілтона Фрідмана, який вважав, що інфляція завжди є грошовим явищем. Відповідно до того, що попит на гроші є стабільним, основною причиною інфляції, так само як і циклічних коливань, визнано зміни у пропозиції грошей.

– Кейнсіанська модель інфляції. Вона базується на концепції ділової активності, яка передбачає, що зростання рівня цін спричинене надмірним попитом на споживчому ринку.

– Змішана модель інфляції, передбачає використання усіх вище зазначених моделей у їх поєднанні або використанні окремих з них.

Для прогнозування інфляції використовують такі методи [3]:

1. Метод експертних оцінок. Це доволі простий метод, який полягає у побудові моделі на основі думок та припущень експертів.

2. Метод векторної авторегресії (VAR). Використовується для побудови короткострокового прогнозу, в основному на найближчий період часу.

3. Метод побудови простих регресійних рівнянь. Суть полягає у побудові простих регресійних рівнянь, які описують залежність між цінами, грошовою масою, реальним ВВП, обмінним курсом, процентними ставками та іншими факторами.

4. Метод по компонентного прогнозування інфляції. Суть полягає у дослідженні кожного елемента споживчого кошика, на який впливають

декілька факторів. Це дає змогу отримати значно точніший прогноз, проте така деталізація ускладнює цей метод.

5. Метод прогнозування інфляції в складі структурної моделі. Передбачає вибір теорії, на основі якої будується модель з деяким коригування. Використовується для довгострокового прогнозування.

На практиці найчастіше використовують два методи: метод факторного аналізу та метод регресійного аналізу. Факторний аналіз дає можливість врахувати вплив великої кількості факторів, але на результати прогнозу впливає деякий суб'єктивний фактор, прогноз не є математично обґрунтований та переобтяжений зайвою інформацією. Метод регресійного аналізу враховує вплив на зовнішню змінну найважливіших факторів, жорстка кількісна залежність між зовнішніми і внутрішніми змінними, використання математичних розрахунків, проте через жорсткі залежності не можливо розрахувати вплив інших короткострокових факторів, а недосконала статистична база, різні методи розрахунку суттєво погіршують результати прогнозу.

Сьогодні використовують два способи регулювання інфляцією: антиінфляційна політика (передбачає різні заходи з боку держави щодо недопущення високих темпів росту інфляції та управління нею на стабільному рівні) та інфляційне таргетування (полягає у впливі на фактор, який найбільше впливає на рівень інфляції, зокрема це може бути обсяг грошей у обігу).

Отже, економетричні моделі дають змогу формалізувати бачення функціонування макроекономіки у математичних формулах та структурувати процес прогнозування і прийняття рішення з монетарної політики.

Список використаних джерел

1. Мирончук В. М., Чубар К. Прогнозування інфляції в Україні: багатофакторна економетрична модель. *Інфраструктура ринку*. 2018. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/15_2018_ukr/27.pdf (дата звернення: 10.11.20).

2. Лук'яненко І. Г. Методологічні підходи до моделювання інфляційних процесів. *Наукові записки*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149242551.pdf> (дата звернення: 10.11.20).

3. Петрик О. І. Аналіз чинників інфляції та її прогнозування в Україні. *Економіко-математичні методи і моделі прогнозування*. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_03_1_86_uk.pdf (дата звернення: 10.11.20).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

**SWOT-АНАЛІЗ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ
СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АТ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ
СТРІЛОЧНИЙ ЗАВОД»**

Жалубак В.М.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна

Науковий керівник: Гненний М.В., к.е.н., доцент

Сучасні економічні відносини характеризуються поглибленням економічних проблем і, відповідно, невизначеностей та ризиків, загостренням конкурентної боротьби. Зміни, які відбуваються в економіці країни суттєво впливають на розвиток підприємницьких структур, особливості управлінської діяльності.

Аналіз функціонування підприємства в умовах кризи створює передумови для оцінки його конкурентоспроможності і обґрунтуванню основних напрямків підвищення його ефективності за рахунок формування такої системи управління, яка буде здатна вчасно отримувати і використовувати актуальну і достовірну інформацію про всі економічні процеси і ринкову кон'юнктуру.

SWOT-аналіз є найбільш комплексною процедурою стратегічного аналізу підприємства. Побудова стратегії завжди ґрунтується на аналізі зовнішньої і внутрішньої середовища організації.

М.Г. Саєнко визначає SWOT-аналіз як процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для підприємства можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами) і слабостями, результати якого надалі можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій підприємства [1, с. 99].

АТ «Дніпропетровський стрілочний завод» (АТ ДнСЗ) – національний лідер у галузі розробки, виробництва і постачання стрілочної продукції для АТ «Укрзалізниця» (УЗ). Але обсяг реалізації продукції на внутрішньому ринку для УЗ знижується і складає біля 60 %, що потребує удосконалення стратегії розвитку підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках збуту у майбутньому.

У результаті проведеного SWOT-аналізу АТ ДнСЗ показники конкурентоспроможності оцінювалися за такими блоками: фінанси, виробництво, організація і управління, маркетинг, кадровий склад, технологія за 2017-2019 рр. Вихідні дані для проведення аналізу – дані річної звітності АТ ДнСЗ [2].

Для складання зведеної матриці SWOT-аналізу були ураховані показники, які повторювалися на протязі трьох років, а також ті, що будуть у майбутньому.

Зведена матриця SWOT-аналізу А ДнСЗ наведено у таблиці 1.

За результатами кількісної експертної оцінки факторів SWOT-аналізу визначена зважена бальна оцінка: сильні сторони – 3,90; можливості – 3,5; слабкі сторони – 3,35; загрози – 3,1.

**Комплексна оцінка можливостей і загроз з урахуванням
сильних і слабких сторін АТ ДнСЗ**

Можливості і загрози	Можливості 1. Стабільні замовники продукції - АТ «Укрзалізниця».. 2. Можливість виходу на нові сегменти ринку 3 Можливість використання резервів потужності підприємства. 4. Відсутність сильних конкурентів на внутрішньому ринку 5.. Розробка власних антикризових заходів.	Загрози 1. Нестабільна політична й економічна ситуація в державі, пандемія. 2.Висока вартість кредитних ресурсів 3. Зростання цін на матеріально-технічні та паливо-енергетичні ресурси. 4. Високі витрати на створення передових технологій. 5. Зростання конкуренції (на закордонних ринках).
<p>Сильні сторони 1. Досвід роботи більше 20 років. 2.Сприятливий імідж підприємства. 3. Широкий асортимент продукції. 4.Впроваджена «Система менеджменту якості продукції». 5. Висока компетенція команди. 6.Активна роль маркетингу.</p>	<p>СИ1 – М1; СИ2 - М1; СИ3 – М3; СИ4- -М2; СИ5 - М5; СИ6 – М4.</p>	<p>СИ1 – ЗА5; СИ2 – ЗА5; СИ4 – ЗА2; СИ6 – ЗА5.</p>
<p>Слабкі сторони 1.Значний знос активної частки основних засобів. 2. Необхідність удосконалення організаційної структури управління. 3. Неефективна політика управління кредиторсько-дебіторською заборгованістю. 4.Недостатньо використовуються зовнішні джерела фінансування. 5. Висока плінність кадрів</p>	<p>СЛ1 - М3; СЛ2 - М2; СЛ3 – М2; СЛ4 – М2; СЛ5 –М5.</p>	<p>СЛ – ЗА2; СЛ2 – ЗА1; СЛ3 – ЗА2; СЛ4 – ЗА2; СЛ5 – ЗА5.</p>

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

З урахуванням виявлених можливостей і загроз виділені основні взаємовпливаючі групи «Сильні / слабкі сторони - можливості» «Сильні / слабкі сторони - загрози» і складена відповідна матриця.

Це дозволяє зробити стратегічні висновки за результатами аналізу, структурувати проблеми і завдання, які стоять перед підприємством і знайти шляхи їх вирішення з урахуванням наявних і передбачуваних ресурсів. Саме ця фаза SWOT-аналізу визначає стратегічні цілі розвитку компанії.

Сильні сторони + можливості. Досвід роботи більше 20 років, сприятливий іміджу підприємства та широкий асортимент продукції дають можливість виходу на нові сегменти ринку АТ ДнСЗ, використовувати резерви потужності підприємства. Висока компетенція команди дає змогу розробляти власні антикризові заходи. Активна роль маркетингу на підприємстві сприяє зменшенню сильних конкурентів на внутрішньому ринку.

Сильні сторони + загрози. Багаторічний досвід роботи на ринку, сприятливий імідж забезпечують підприємству впевнені стійкі позиції у порівнянні з конкурентами. Подальший розвиток системи менеджменту якості продукції, активна роль маркетингу на підприємстві сприяють зменшенню конкуренції (на закордонних ринках). Висока компетенція команди дозволить застосовувати антикризові методи управління підприємством за рахунок гнучкої цінової політики.

Слабкі сторони + можливості. Можливість використання резервів потужності підприємства потребує модернізації обладнання, впровадження нових технологій, зниження плинності кадрів. Для виходу на нові сегменти ринку необхідно удосконалювати управління кредиторсько-дебіторською заборгованістю, використовувати зовнішні джерела фінансування.

Слабкі сторони + загрози. В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації в державі, пандемії корона вірусу підприємству необхідно сфокусуватися на підвищенні ефективності управління кредиторсько-дебіторською заборгованістю, залученні зовнішніх джерел фінансування, зменшенні плинності кадрів. Значний знос активної частки основних засобів не може виступати гарантом кредиту. Зростання цін на матеріально-технічні та паливо-енергетичні ресурси, високі витрати на створення передових технологій обмежують підприємство у їх закупівлі.

Таким чином, результати проведеного SWOT-аналізу виступають надійним підґрунтям для формулювання основних положень стратегічного розвитку АТ ДнСЗ.

Список використаних джерел

1. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : підручник. Тернопіль: «Економічна думка», 2006. 390 с.
2. Річна звітність / АТ «Дніпропетровський стрілочний завод» . URL: <http://www.dsz.dp.ua/ua/downloads> (дата звернення: 07.09.2020).

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Забродна І. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Одеський національний політехнічний університет
Науковий керівник: Єрмак С. О., к.е.н., доцент

Сучасне життя в Україні та світі зазнає масштабних перетворень щодня поряд із стрімким розвитком науково-технічного прогресу. Те, що було популярно і актуально десять, і навіть п'ять років тому, вже поступово стирається з пам'яті людства. Новітні технології в будь-якій сфері полегшують життя населення. Модернізація виробництва, цифрові, логістичні та управлінські інновації безперечно мають позитивний вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Ті підприємства, що «йдуть у ногу з часом» мають конкурентні переваги порівняно з тими, що притримуються традиційних і звичних систем організації виробництва та управління. У той же час найважливішою складовою планово-аналітичної роботи підприємств є розробка регулярних виробничих і фінансових планів [1]. При такій швидкій змінюваності світу більшість підприємств повинна звертатись до фінансового планування своєї діяльності. Воно сприяє зменшенню нераціонального використання коштів підприємства завдяки своєчасному плануванню господарських операцій, товарно-матеріальних і фінансових потоків і контролю за їх реальним здійсненням.

Вчені економісти наводять різні дефініції поняття «планування». Планування як самостійна галузь знань та особлива сфера людської діяльності, являє собою сукупність систематизованих знань про закономірності формування і функціонування різних господарських систем [2]. Актуальність планування діяльності в умовах ризику і невизначеності є обов'язковим для більшості керівників, як малого, так і великого бізнесу. Так як саме завдяки плануванню можна проаналізувати майбутню ефективність роботи підприємства, його можливості та перспективи. Потреба в систематичному плануванні залежить від сфери діяльності фірми, місця її розташування, наявності та особливостей конкурентів, цільового сегмента ринку, а також від досвіду в управлінні організацією. І чим більш значущі ці фактори, тим відчутніше потреба підприємців в вирішенні виникаючих перед ними завдань [3].

Як вже було зазначено, процес планування стосується кожного етапу організації і управління підприємством. Тому доцільно класифікувати види планів за декількома ознаками: об'єктом планування, змістом планування, тривалістю періоду та масштабністю завдань планування (рис.1).

Бізнес-план є основним документом процесу бізнес-планування. Це форма подання проектів та інших ділових пропозицій, яка містить в собі обґрунтовану і повну інформацію про всі види діяльності підприємства та оцінку перспектив, умов і форм співпраці в досягненні соціально-економічних цілей.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

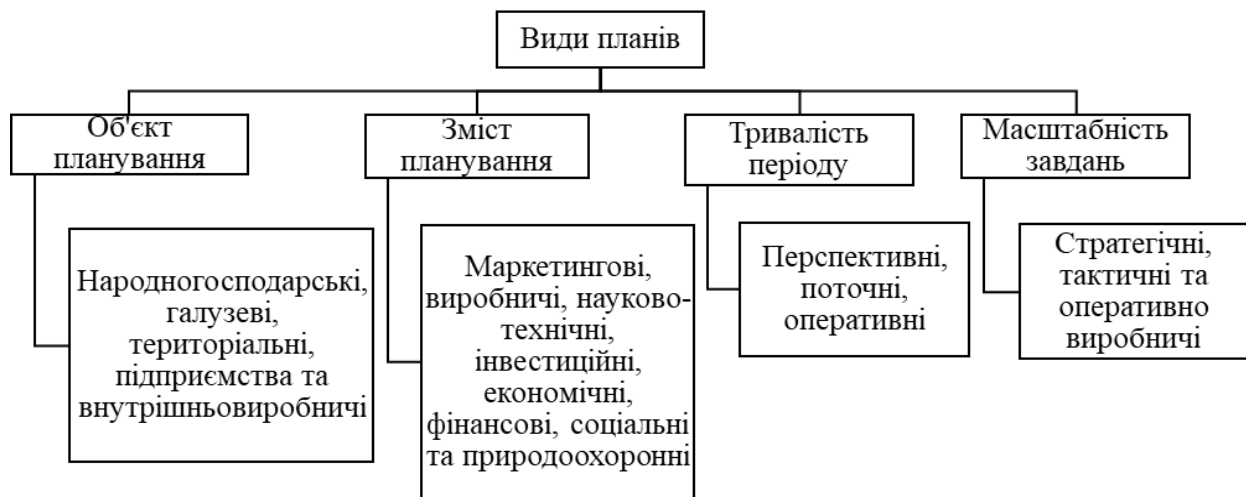

Рис. 1. Класифікація видів планів підприємства за різними ознаками
(розроблено автором за [4])

Такий документ повинно розробляти абсолютно кожне підприємство незалежно від розміру, форми власності і сфери діяльності, тому що:

- по-перше, бізнес-план є техніко-економічним обґрунтуванням можливості реалізації і виконання певних робіт та інвестиційних проектів;
- по-друге, це визначення можливостей і перспектив розвитку і досягання поставлених цілей підприємством.

Особливістю бізнес-плану є термін його виконання, до закінчення якого передбачається вирішення визначених завдань. За своєю структурою документ складається з резюме, опису послуги, маркетингового, організаційного, виробничого та фінансового планів. Усі ці складові являють собою різні види аналізів: ринку, галузі, споживачів і т.д [3].

Отже, планування діяльності підприємства – важливий аспект ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Підприємства у жорсткій конкурентній боротьбі повинні систематично розробляти різні види планів для вдосконалення своїх систем управління і організації діяльності.

Список використаних джерел

1. Єрмак С. О., Бугаєнко О. В. Стратегічне фінансове планування діяльності виробничих підприємств на прикладі ПАТ «Лактіс». *Вісник ДонНУЕТ*. 2016. №2(63). С. 143-151.
2. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. *Планування діяльності підприємства* : навч. посіб. Київ: Каравела, 2003. 432 с. URL: <https://buklib.net/books/21876/>. (дата звернення 12.11.2020).
3. Салоїд С. В., Драгомощенко А. О. Роль бізнес-планування в оцінці ефективності діяльності організації. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. 2020. С. 64-65.
4. Єгупов Ю. Система планів сучасного промислового підприємства. *Економіст*. 2017. (№5). С. 13-21.

ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Зіньцьо Ю. В.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу

Львівський національний університет імені Івана Франка

Виробничі ресурси, за допомогою котрих виконують обробку (переробку), чи виготовлення предметів праці, називають засобами праці. Це – машини, обладнання, шляхи сполучення, лінії електрифікації. Виробничі ресурси, що слугують матеріальною основою у процесі створення нової продукції та повністю споживаються у виробництві, є предметами праці, наприклад, молодняк тварин, корми, насіння. Сукупність засобів і предметів праці становлять засоби виробництва (рис. 1), які беруть участь у формуванні вартості фермерської продукції та продуктивно споживають у процесі виробництва [5, с. 83].

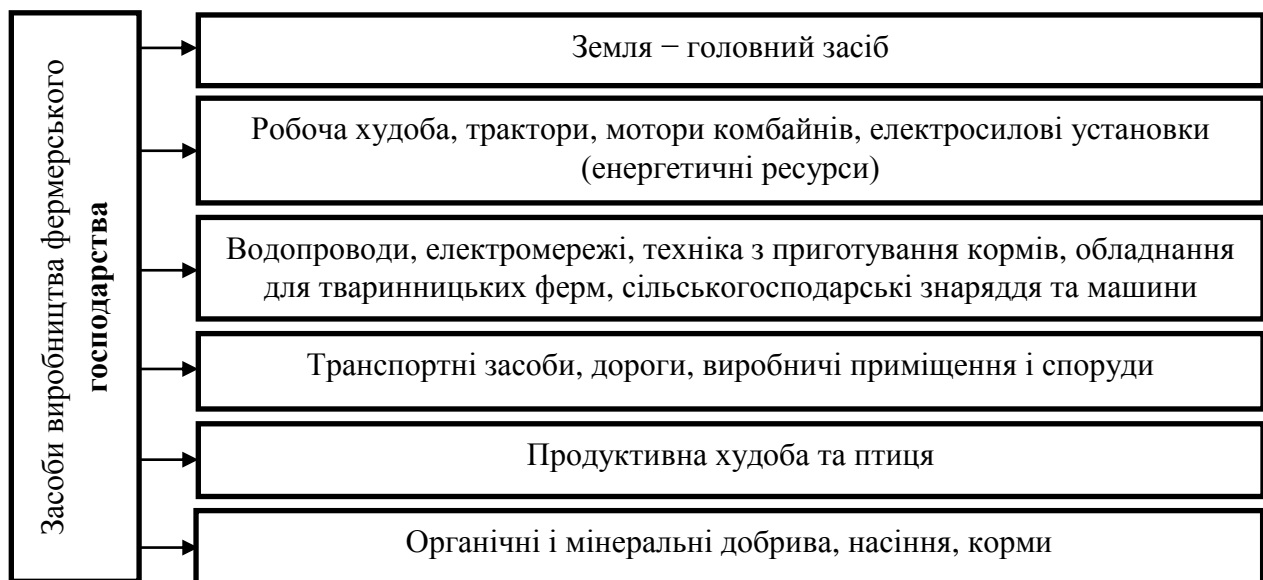

Рис. 1. Схема засобів виробництва фермерського господарства

Джерело: складено автором на підставі [5, с. 83].

Застосування матеріально-технічних ресурсів напряду залежить від характерної особливості сільського господарства – сезонності. Це означає, що значну частину засобів виробництва сільськогосподарського призначення фермерські господарства використовують лише упродовж визначеного періоду, а не весь рік. Тому треба створювати відповідні умови для належного зберігання техніки, знарядь, запасів кормів і насіння з метою їхнього подальшого використання у майбутньому [2, с. 13–14].

Ефективність виробництва сільськогосподарської продукції не лише залежить від ступеня забезпеченості засобами промислового виробництва, а й від

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

виробництва відтворювальних засобів, які формують безпосередньо у господарстві. До них належать органічні добрива, корми, насіння, продуктивна худоба. Поєднавши засоби промислового та відтворюваного виробництва, можна поліпшувати продуктивність рослинництва і тваринництва [2, с. 13–14]. Фермерські господарства можуть бути технологічно оснащені майже на однаковому рівні, але завжди по-різному будуть забезпечені фінансовими, інформаційними, технологічними, трудовими ресурсами, землею. Відмінність у забезпеченні переліченими чинниками виробництва – стимул для подальшого змагання, основа поняття «конкуренція» між господарствами [4, с. 413–417].

Загалом можна констатувати, що наявність матеріально-технічного оснащення означає передусім ритмічність, безперебійність і якість діяльності фермерських господарств.

Чинники, які впливають на стан ресурсно-технічного забезпечення фермерських господарств, систематизуємо у такий спосіб: природні; цінкові; соціально-економічні; організаційно-управлінські та фінансово-інвестиційні (рис. 2) [2, с. 14–15].

Рис. 2. Схема чинників, котрі впливають на стан ресурсно-технічного забезпечення фермерських господарств

Джерело: складено автором на підставі [2, с. 14–15]

Загалом існує п'ять форм забезпечення фермерських господарств матеріально-технічними ресурсами (рис. 3).

Рис. 3. Схема форм забезпечення фермерського господарства матеріально-технічними ресурсами

Джерело: складено автором на підставі [6]

Вибір форми залежить насамперед від можливостей господарств. Варто також урахувати якість, ціну, особливості та характеристики ресурсу, тривалість його доставки, кількість пропозицій. Вимоги до потенційних джерел постачання матеріально-технічних ресурсів – надійність, репутація, конкурентоспроможність продукції, форми та терміни доставок. Процес залучення може відбуватися через власне виробництво, конкурси (аукціони), товарно-сировинні біржі, прямі зв'язки (контакти) чи спонсорство.

Головний стримуловальний чинник розвитку ферм в Україні – недостатній рівень оснащеності господарств потрібною сільськогосподарською технікою, тобто новою технікою, оскільки більшість фермерів користуються не лише морально, а й фізично зношеним обладнанням. Науковці М. Кропивка та С. Долинський стверджують, що нестача обладнання змушує фермерів займатися екстенсивним типом ведення господарства, який, на відміну від інтенсивного, неефективний, адже потребує значних затрат праці, інших ресурсів, і не гарантує підвищення урожайності [1, с. 117–118].

Фермерські господарства впевнено зайняли своє місце у структурі аграрного бізнесу. Проте аграрний бізнес – ризикований бізнес, і ступінь ризику підпорядкований багатьом чинникам – самостійному пошуку шляхів фінансування, обмеженості ресурсів, прямій залежності від природно-кліматичних умов, спалахів хворіб у тварин [3, с. 21].

Список використаних джерел

1. Грінчук І. О. До питання про матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2012. № 2 (32) том 2. С. 117–124.

2. Єрмаков О. Ю. Ресурсно-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ЦП „Компринт”, 2012. 173 с.

3. Зіньцьо Ю. В. Стан забезпеченості сільськогосподарською технікою фермерських господарств України. *Матеріали X ювілейної міжвузівської наук.-практ. конф.*, Чернігів, 24 квіт. 2014. Чернігів, 2014. С. 21–22.

4. Зіньцьо Ю. В., Майовець Є. Й. Вплив трудових ресурсів на підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України. *Вісник Львівського університету ім. Ів. Франка*. 2012. Вип. 48. С. 413–417.

5. Писаренко С. В., Михайлова О. С., Болдирева Л. М., Назарук Л. М. Економіка і організація сільськогосподарського виробництва: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 352 с.

6. Пятуніна С. С. Вдосконалення матеріально-технічного забезпечення підприємств харчової промисловості. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/362/351>.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кацай С. А., Бурик В. В.

здобувачі вищої освіти ОС «Магістр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: **Писаренко С. В.**, к.с.-г.н., доцент

Результативність виробництва та функціонування сільськогосподарського підприємства, можливості розширеного відтворення аграрного сектора залежать не тільки від приросту основних виробничих засобів, а й від рівня ефективності їх використання [1].

Основні фонди – це сукупність виробничих, матеріально-речових цінностей, що діють протягом тривалого часу. При цьому основні фонди зберігають свою натурально-речову форму і переносять свою вартість частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань [2].

Для оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва застосовують систему взаємопов'язаних економічних показників, які характеризують ефективність використання основних елементів виробництва (землі, праці, засобів виробництва) і відображають інтенсивні умови господарювання, що сприяють підвищенню ефективності виробництва.

У сільському господарстві земля, робоча та продуктивна худоба, довгорічні насадження виокремлюються у самостійні види основних засобів, в інших галузях виробничої сфери відносяться до виду відтворювальних процесів слугують постійні облік ступеня спрацювання (старіння) та амортизація основних фондів.

Використання внутрішніх резервів аграрних підприємств невід'ємно пов'язано з їх виробничо-економічним потенціалом, тобто з можливістю одержувати певний обсяг валової продукції, валового доходу та прибутку на

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

основі повного і раціонального використання наявних ресурсів. Резерви підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва визначаються різницею між досягнутим і можливим рівнем використання основних засобів.

Багаторічна практика свідчить про те, що в кожному господарстві є значні резерви підвищення рівня ефективного використання основних засобів і економічної ефективності сільського господарства в цілому [3].

Управління основними засобами підприємства включає в себе постійний аналіз існуючого їх складу, та порівняння з отриманими фінансовими результатами. Використання системного підходу в аналізі дозволяє знайти резерви ефективного використання основних засобів, встановити внутрішні системні зв'язки економіки і її елементів, виявити причини неефективного функціонування аграрних підприємств.

На прикладі досліджуваного аграрного підприємства ВСК «Злагода» Полтавського району Полтавської області, нами були розраховані показники забезпеченості та економічної ефективності використання основних засобів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка забезпеченості ВСК «Злагода» основними виробничими засобами та ефективність їх використання, 2015-2019 рр.

Показники	Роки					2019 р. у % до 2015 р.
	2015	2016	2017	2018	2019	
Фондозабезпеченість, тис. грн	448,3	657,9	1053,3	1126,1	1242,2	277,1
Фондоозброєність праці, тис. грн	65,3	99,5	165,5	198,5	231,7	354,8
Фондомісткість, грн	0,29	0,35	0,47	0,46	0,46	158,6
Фондовіддача, грн	3,50	2,86	2,11	2,17	2,17	62,0
Одержано на 100 грн вартості основних засобів, грн:						
товарної продукції	271,4	234,7	178,7	198,3	192,5	70,9
прибутку	48,6	26,5	13,1	13,4	-15,6	-32,1
Умовний строк окупності основних засобів, роки	2,1	3,8	7,6	7,5	-6,4	-304,8

Дослідивши показники забезпеченості та ефективності використання основних засобів в досліджуваному підприємстві слід зробити наступні висновки про те, що фондозабезпеченість підприємства зростає і досить істотно, так із 448,3 тис. грн у 2015 р., до 1242,2 тис. грн у 2019 р., зростання відбулося на 177,1 %. Фондоозброєність праці також зростає, майже в 5,4 рази, це говорить про те, що підприємство дбає про оновлення основних засобів, та розширює свою діяльність. Фондомісткість також зростає за досліджуваний період на 58,6%. Фондовіддача зменшується, так із 3,50 грн у 2015 р., до 2,17 грн у 2019 р., таке явище викликане зростанням вартості основних засобів у підприємстві. Прибуток на 100 грн вартості основних засобів зменшується за досліджуваний період.

Отже підвищення ефективності використання основних засобів сільсько-господарського виробництва передбачає наявність довгострокового плану дій, спрямованого на розширення матеріально-технічного складу та вдосконалення структури основних засобів, підвищення рентабельності їх використання.

Список використаних джерел

1. Демченко О. Оцінка ефективності використання матеріально-технічних ресурсів аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Том 2. № 2. С. 110-119.

2. Крута Л. С. Аналіз ефективності використання основних засобів на сільськогосподарському підприємстві. *Управління розвитком*. 2014. № 4. С. 79-81.

3. Приварникова І. Ю. Система управління використанням та оновленням основних засобів промислових підприємств. *Економічний простір*. 2011. № 47. С. 268-280.

ПЕРСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦЬОГО ПРОЦЕСУ

Клевцова Н. В.

аспірант кафедри публічного управління та права

Дніпровська академія неперервної освіти

Науковий керівник: Романенко К.М.,

доктор наук з державного управління, доцент

Перспективний аналіз виробничих запасів передбачає одержання необхідної інформації, її опрацювання, оцінювання та аналіз, визначення перспектив і ймовірності реалізації прогнозу.

В умовах ринкової економіки обсяг виробничих запасів суттєво залежить від кількості реалізованої підприємством продукції, виготовленої ним у попередні періоди. У процесі виробництва виникає потреба в управлінні виробничими запасами. Сукупність нормативів потрібно визначити через моделювання критерію ефективності (оптимальності) об'єкта прогнозу. Виражається за формулою:

$$Y = F(X_1, Z_1) > \max(\min),$$

де Y – критерій ефективності (оптимальності); X_1 – керовані змінні параметри об'єкта і середовища, в якому він функціонує; Z_1 – некеровані змінні параметри об'єкта і середовища.

Якщо критерії змінюються, то відповідно змінюється набір керованих і некерованих змінних, але в будь-якому випадку такий підхід забезпечує правильний вибір мінімально необхідної і достатньої кількості параметрів, за якими можна простежити розвиток об'єкта. [1] Необхідним елементом є

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

прогнозування, завдання значно спрощується, якщо попередньо за допомогою експертного оцінювання відібрати обмежену кількість варіантів умов, що гарантовано забезпечать позитивний розвиток об'єкта прогнозування. Розробка процедури підтримки об'єкта в стані заданої рівноваги при раптовій дії неврахованих факторів і визначення оптимальних розмірів резервів для усунення комерційного ризику. Рівень безпеки або точку відновлення розраховують таким чином:

$$Q = S / T \times \Delta t,$$

де S – загальна потреба в сировині у звітний період; T – звітний період; Δt – час очікування, необхідний для оформлення договірних замовлень та отримання сировини та матеріалів.[1]

Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням та їх вартість може бути достовірно визначена. Запаси є нормованими активами, в процесі аналізу перевіряється відповідальність їх фактичних залишків обґрунтованій потребі. Розмір запасів може визначити методом прямого рахунку, аналітичним, дослідно-статистичним. Задача управління запасами пов'язана із необхідністю формування матеріальних ресурсів або засобів праці з метою задоволення потреб виробництва. Потребу можна задовольнити шляхом одноразового створення запасів на весь виробничий період або безпосереднім створенням запасу для певної одиниці часу цього періоду. Перший випадок вимагає більшої суми грошових засобів, в другому випадку сума необхідних грошових коштів зменшується, але частота заявок та ризик дефіциту зростає.[2] Відсутність запасів ставить під загрозу виконання не тільки виробничої програми окремого підприємства, але порушує баланс на державному рівні. Постає питання створення єдиного державного реєстру виробничих запасів, які є в державі, їх своєчасний структурований аналіз дозволить вирішити конкретні завдання:

- своєчасний перерозподіл ресурсів;
- швидке реагування і постачання конкретних виробів в різні регіони країни;
- економічне зростання завдяки прискореному збуту продукції;
- можливість виводу більшої кількості товарів на міжнародний ринок.

Державне регулювання може вдосконалити розрізнені окремі дані про наявність запасів на підприємствах, в перспективі такий аналіз може перетворитись в програму національного регулювання, а саме вчасного поповнення і збуту виробничих запасів на більш глобальному рівні, що призводить до економічного зростання. Також, при своєчасному реагуванні на швидке регулювання кількості і якості виробничих запасів, в екологічному аспекті відбувається вирівнювання екологічної ситуації, зменшується екологічне навантаження як на підприємствах, так і в навколишньому середовищі.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Список використаних джерел

1. Попович В. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 365с. URL: <http://www.econa.org.ua/bitstream.pdf> (дата звернення:09.11.2020).
2. Серединська В.М. Економічний аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 624с. URL:<http://www.dspace.tneu.edu.ua/bitstream.pdf> (дата звернення:09.11.2020).

**ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Клімова А. С.

здобувач вищої освіти ОКР «Бакалавр»

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного
Науковий керівник: Ярчук А.В., к.е.н., старший викладач

Економічний аналіз є важливою складовою економічних наук. На основі такого аналізу можна дійти правдивих та надійних висновків щодо економічного стану, перспектив розвитку та ефективної діяльності підприємства. На сьогодні, економічний аналіз є достатньо вивченою у теоретичному плані наукою. Методики аналізу, що були розроблені у минулі періоди поступово адаптуються до умов сьогодення. Проте, аналітична частина науки перебуває у стані розвитку, причиною цього є постійні зміни в економіці. Дані обставини вимагають уточнення, доповнення та пристосування до нових умов господарювання з метою аналізу використання економічного потенціалу підприємства, виробництва продукції та її собівартості. Особливої актуальності цей аспект набуває в умовах обмеженості ресурсу, дефіциту фінансів, а також регулярними економічними кризами, що характерні для сучасного етапу розвитку економіки України.

Проблемам дослідження питань економічного аналізу присвячені праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених-науковців. Серед них: Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній, Т.М. Ковальчук, О.В. Олійник [1-3]. Проте, зміни в нашому суспільстві висувають нові вимоги, щодо організації та проведення аналізу на підприємствах. Таким чином, питання розвитку векторів економічного аналізу в сучасних умовах вимагає подальшого дослідження.

Метою даного дослідження є вивчення теоретично-практичних аспектів векторів розвитку економічного аналізу в менеджменті та пошук способів і джерел удосконалення напрямків проведення аналізу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Як зазначають сучасні вчені науковці, економічний аналіз – це комплексне, глибоке вивчення діяльності підприємства, його підрозділів та інших формувань з метою об'єктивної оцінки його результатів і виявлення потенційних можливостей подальшого розвитку ефективності господарювання. [1]

В умовах посилення конкурентної боротьби і розвитку сучасних інформаційних систем більше шансів добитися успіхів мають ті організації, в яких є можливість оперативно отримувати всю необхідну інформацію і швидко на її основі приймати управлінські рішення.

Особливістю діяльності підприємств в Україні, окрім відомих недоліків та проблем, властивих стану перехідної економіки, є відсутність однакових ринкових умов для деяких підприємств, що насамперед проявляється у відсутності чесної, цивілізованої конкуренції. Базою цього явища є застосування підприємствами незаконних, тіньових схем діяльності. Це ставить різні підприємства у нерівні умови, приводить до нечесної цінової конкуренції, погіршує обсяги реалізації, фінансові результати та фінансове становище торгівельних підприємств, які працюють у рамках діючого законодавства, тому що вони мають значно більше податкове навантаження.

Зважаючи на те, що економічний аналіз є системою пізнання економічних явищ, організаційно-методологічні положення окремих його видів, дозволять пізнати їх під різними кутами зору та сформуванню інформаційний базис для управління фінансово-господарською діяльністю економічних агентів різних галузей та сфер діяльності. Такі дослідження посилюють роль економічного аналізу як інструменту забезпечення інформаційних потреб, які формуються у внутрішньому та зовнішньому середовищі. (рис. 1) [2]

Основними проблемами економічного аналізу на сучасному етапі є:

- адаптація досвіду розвинутих країн з організації та методики аналізу кон'юнктури ринку зі збереженням напрацювань вітчизняних вчених;
- необхідність створення єдиної системи економічного аналізу, яка б інтегрувала аналіз діяльності на всіх рівнях. З цим має бути пов'язана і система різнострокових прогнозів, що базувалася б на закономірностях, тенденціях і резервах, виявлених на основі економічного аналізу;
- формування єдиної обґрунтованої системи оціночних показників ефективності господарювання підприємств і їх підрозділів;
- застосування економіко-математичних методів, електронно-обчислювальної техніки й персональних комп'ютерів, що дає змогу скоротити інформаційні потоки, знизити ймовірність помилок під час збирання і передавання даних;
- підвищення оперативності економічного аналізу, удосконалення організаційних форм аналітичної роботи і перебудова інформаційних потоків;
- розробка багатоваріантних розв'язків аналітичних завдань та методик вибору з них того варіанту, який буде оптимальним для заданих параметрів. [3]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Рис. 1. Структурування основних положень щодо розвитку економічного аналізу в Україні

Для підвищення ефективності діяльності сучасних підприємств є необхідним подальше вдосконалення методики їх економічного аналізу як основного інструменту пошуку додаткових резервів підвищення обсягів товарообороту, поповнення фінансових ресурсів, покращення рівня рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності та кредитоспроможності, інвестиційної привабливості та якості управління.

Таким чином, становлення економічного аналізу як спеціальної галузі знань обумовлено об'єктивними умовами та вимогами, основними з яких виявилися практична потреба і розвиток науки в цілому й окремих її галузей. В сучасних умовах економічний аналіз широко застосовується у процесі проведення ревізій, аудиторських перевірок і маркетингових досліджень, він є невід'ємною частиною системи планування підприємства. Щоб відповідати

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

сучасним вимогам, методика економічного аналізу повинна бути наближеною до потреб підприємства, відповідати повсякденним запитам управління, бути надійним економічним інструментом управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз: теорія і практика: [Підручник]; за ред. А.Г. Загороднього. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Львів : Магнолія 2006, 2008. 440 с.
2. Ковальчук Т.М. Оперативний економічний аналіз: теорія, методологія, організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.06.04 / Т.М. Ковальчук ; Ін-т аграр. економіки УААН. Київ, 2004. 40 с.
3. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: теорія, методологія, організація: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.09/ О.В. Олійник ; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. Київ, 2009. 36 с.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ**

Лесько М. О.

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м.Київ

Науковий керівник: Задерака Н.М., старший викладач

Економічний аналіз відноситься до наук, що вивчають економіку підприємств, галузей, а також економіку в цілому, і є системою спеціальних знань для дослідження господарської діяльності.

Господарська діяльність потребує постійного якісного аналізу економічних процесів та явищ, що нерозривно пов'язано зі станом економічних умов, в яких функціонує суб'єкт господарювання та змінами в законодавчій базі країни.

Результативність діяльності підприємства проявляється через ряд економічних показників, які в узагальненому вигляді відображають результати діяльності та потенціал економічного розвитку суб'єкта господарювання.

В процесі оцінки ефективності діяльності підприємства та пошуку шляхів її підвищення важливу роль відіграє раціональна організація економічного аналізу. Але на практиці належні підходи щодо забезпечення якісного проведення аналітичних робіт реалізуються частково, що негативно позначається на результативності фінансово-господарської діяльності [1].

Переважаюча частина господарюючих суб'єктів, які зіштовхуються з перешкодами під час провадження господарської діяльності, не беруть до уваги необхідністю здійснення та важливість аналізу господарської діяльності. До того ж, набутий та сформований практичний досвід свідчить про те, що

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

можливості економічного аналізу для вирішення даних проблем повною мірою не реалізуються на багатьох підприємствах. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у залученні кваліфікованих економістів – аналітиків, які могли б ефективно здійснювати аналіз господарської діяльності підприємства і своєчасно розробляти можливі шляхи його виходу з кризових ситуацій.

Крім того, окремим аналітичним дослідженням мають підлягати такі економічні явища і процеси, як ділова активність, виробничі, фінансові і комерційні ризики, кредитоспроможність тощо, оцінка яких необхідна для забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Сьогодні вагоме місце займає маркетинговий аспект діяльності підприємств, що втілюється у формуванні стилю мислення керівника з пріоритетною орієнтацією на запит споживача, у підтримці конкурентоспроможних позицій, максимальному використанні сприятливих умов участі на ринку тощо. Це зумовлює розширення сфери аналітичних досліджень, зміну їх цільової орієнтації, трансформацію загальної моделі комплексного економічного аналізу в цілому.

Економічний аналіз виступає невід'ємним елементом діяльності підприємства, оскільки дозволяє провести оцінку його функціонування, спрогнозувати подальший розвиток, виявити резерви підвищення обсягів виробництва, ефективності діяльності підприємства в цілому, а також є базою для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Важливою особливістю розвитку економічного аналізу в нинішніх умовах є використання в процесі його проведення останніх досягнень світової науки і практики, збагачення методичних арсеналів, широке використання евристичних методів, розширення об'єктів аналізу. Значення аналізу зростає у зв'язку з чітким розмежуванням відповідальності за прийняті управлінські рішення, посилення мотивації вибору найефективніших варіантів управління в умовах конкуренції.

На даному етапі функціонування діяльності підприємств перед економічним аналізом постало багато проблем. З метою покращення його діяльності на підприємствах країни необхідно провести ряд заходів, що дозволить не лише ефективно функціонувати суб'єктам господарювання, але й забезпечить стабільне зростання економіки держави в цілому. Зокрема, необхідно створити єдину систему економічного аналізу, яка б інтегрувала аналіз діяльності на всіх рівнях. З цим має бути пов'язана і система різнострокових прогнозів, що базувалася б на виявлених аналізом закономірностях і тенденціях. В той же час, належить створити єдину обґрунтовану систему оцінювальних показників ефективності діяльності підприємства. Існує також необхідність у підвищенні оперативності економічного аналізу та перебудові інформаційних потоків.

Для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно забезпечити комплексність аналізу. Комплексний економічний аналіз

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

зобов'язаний стати тим інструментом, за допомогою якого економічний аналіз діяльності організації повинен виконувати свою багатоцільову функцію в сучасній системі господарювання. Він виступає як засіб отримання цілісного знання про господарську діяльність, про бізнес, розуміння діяльності економічного суб'єкта.

Вирішення актуальних проблем аналізу потребує широкого застосування економіко-математичних і евристичних методів, електронно-обчислювальної техніки та персональних комп'ютерів, що в свою чергу дозволить скоротити розміри інформаційних потоків та знизити ймовірність помилок у вихідній інформації [2].

В умовах сьогодення економічний аналіз являє собою динамічну систему, що перебуває на етапі розвитку. Тому завдання економістів та аналітиків полягає в тому, щоб зберегти кращі надбання економічної думки, перейняти корисний закордонний досвід, удосконалювати вітчизняний економічний аналіз і в результаті отримати дієвий інструмент для підвищення ефективності діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Косова Т.Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
2. Петрицька О.С. Напрями розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. О.С. Петрицька. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №4 (16). С. 131-136.

**МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВЛАСНОГО
КАПІТАЛУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**
Овчаренко А. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Тютюнник Ю.М., к.е.н., доцент

Наявність капіталу є умовою створення та розвитку бізнесу. Підприємство, що здійснює господарську діяльність, відокремлено від інших, повинно володіти капіталом. Структура і динаміка сукупного та власного капіталу є найсуттєвішими показниками, що визначають фінансовий стан підприємства [2].

Основою стійкого росту та фінансової стабільності кожного суб'єкта підприємницької діяльності виступає власний капітал, а основним джерелом, де зберігається та систематизується необхідна інформація, є бухгалтерський облік. Питання обліку та відображення у звітності власного капіталу на сучасному етапі розвитку економіки відносяться до найбільш важливих економічних проблем, дозволяючи внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

звітності визначити фінансові можливості підприємства на короткостроковий період та довгострокову перспективу. Ця проблема загострюється у зв'язку з відсутністю чіткого та однозначного визначення поняття «власний капітал» [3].

Розгляд поняття «власний капітал» в обліково-економічній літературі дає підстави стверджувати про дискусійність його визначення. Це зумовлено відсутністю єдиної теорії капіталу і, відповідно, трактування природи капіталу. Вивчивши різні точки зору, можна запропонувати таке комплексне визначення: власний капітал – сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що належать йому на правах власності та були створені за рахунок коштів власників підприємства або у результаті його ефективного господарювання, наявність яких забезпечує фінансову стійкість підприємства, тобто можливість та безперервність господарської діяльності та зниження його фінансового ризику.

Задля вирішення проблеми вітчизняної методики обліку власного капіталу необхідно визначити роль елементів методу бухгалтерського обліку при формуванні, зміні та використанні власного капіталу. Завдяки цьому управлінський персонал може використати інформацію з метою вирішення основних завдань бухгалтерського обліку: забезпечення збереження майна власника, визначення і розподілу прибутку, надання інформації для управління. Використання цих елементів методу бухгалтерського обліку дозволить підвищити ефективність застосування методики обліку власного капіталу.

Складність управління власним капіталом полягає в тому, що в процесі поточної діяльності відбуваються безперервні зміни, пов'язані зі збільшенням або зменшенням як його загальної величини, так й окремих складових. Основними критеріями оптимізації структури капіталу виступають: прийнятний рівень доходності і ризику в діяльності підприємства; мінімізація середньозваженої вартості капіталу підприємства; максимізація ринкової вартості підприємства.

Аналіз літератури з економічного аналізу свідчить, що серед провідних вчених і науковців немає єдності підходів щодо застосування коефіцієнтів фінансової стійкості. Зараз в Україні набуло поширення застосування західних методик розрахунку фінансових коефіцієнтів. Діючі в інших країнах світу методики аналізу фінансової стійкості здебільшого неспроможні правильно оцінити стан справ на підприємствах України.

Вивчення підходів до проведення аналізу фінансової стійкості, які запропоновані різними авторами, дозволяє з'ясувати, що в нашій країні відсутня єдина методика розрахунку фінансових коефіцієнтів. Саме тому потрібно розробити науково обґрунтовану методику, яка б задовольнила інтереси широкого кола внутрішніх і зовнішніх користувачів, адже фінансові показники повинні давати об'єктивну і точну характеристику фінансового стану конкретного суб'єкта господарювання, його стійкості; для всіх показників мають бути зазначені числові нормативи діапазону їх змін як у просторі, так і в часі [4].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Удосконалення методики аналізу фінансового стану підприємства в цілому та фінансової стійкості зокрема за рахунок досвіду зарубіжних країн та надбання українських вчених в цій галузі дозволить забезпечити аналітиків і власників інформацією про структуру капіталу підприємства та спрогнозувати, чи буде підприємство мати в наступному періоді бажаний розмір прибутку, а також визначити резерви його збільшення [1].

Отже, значення власного капіталу полягає в тому, що він є гарантією фінансової незалежності підприємства і базою для формування його активів. У ході підприємницької діяльності власний капітал або нарощується, або «проїдається». Лише за умови збереження власного капіталу підприємство зможе нарощувати прибутки, залучати кошти інвесторів, виходити на ринок позикового капіталу.

Список використаних джерел

1. Пилипенко О.І. Облік та аналіз власного капіталу: теорія і практика. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2(24). С. 247-251. URL: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=3682&start=7.
2. Калініна А.В. Підходи до управління власним капіталом підприємства. *Економічні науки*. 2015. № 2. URL: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2012/b5dcefaac969747beb6b07fa647b878b.pdf>.
3. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Журнал МНУ ім. В.О.Сухомлинського*. 2015. Вип. 4. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>.
4. Бобяк А.П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2011_1/5.pdf.

**ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Охріменко В. В., Сияк Ю. В.

здобувачі вищої освіти «Бакалавр»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Овсюк Н. В.

За ринкових умов господарювання головною метою, до якої прагнуть всі підприємства, є отримання максимального прибутку за мінімальних затрат. Проте через вірус COVID-19 в нашій країні почала розвиватись нестабільність економічного сектору. Невиправдані ризики, непередбачені витрати, збитки підприємства в сучасних економічних відносинах за умов розвинутої всесвітньої кризи – ці поняття стали звичними для нас.

Підприємство, щоб не зазнати краху та завоювати лідируючі позиції на ринку, постійно повинне аналізувати результати своєї минулої діяльності та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

прогнозувати майбутні зміни й шляхи їх вирішення. Для цього потрібно використовувати ефективні механізми управління фінансовим станом господарства, основним інструментом якого є фінансовий аналіз.

Основною ціллю фінансового аналізу є аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, порівняння фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання та результатів діяльності його основних конкурентів, визначення загроз банкрутства та інших ризиків в діяльності підприємства, а також запобігання шляхом проведення ретроспективного і перспективного аналізу для прийому правильних управлінських рішень.

На рівні управління господарством варто визначити основні проблеми, такі як: вибір суб'єктів аналізу; періодичність проведення цього аналізу; відбір головних аналітичних показників задля виконання їх моніторингу; ступінь розуміння аналітичних показників.

Методика проведення фінансового аналізу діяльності підприємства та інтегральної оцінки його інвестиційної привабливості й фінансового результату загалом, на основі окремих рекомендацій з питань запобігання банкрутства, формулюють систему розрахунку показників на базі форм річної звітності підприємства, таких як: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, а також даних статистичної звітності та інших оперативних даних підприємства.

Досить вагомим фактором для будь-якого підприємства є його майновий стан, який виникає в процесі виробничої діяльності суб'єкта господарювання. Дослідження майнового стану підприємства включає в себе аналіз ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та багато іншого, що допомагає суб'єкту господарювання побачити свої слабкі сторони, загрозу банкрутства та знайти шляхи вирішення цих проблем.

Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства є основною структурною складовою фінансового аналізу. Однак, такі важливі на перший погляд зовнішні економічні фактори, як потреба покупців в даній продукції, положення підприємства на ринку, ситуація на ринку капіталу, не беруть участь в розрахунку аналізу фінансової діяльності підприємства.

На рис. 1 показано черговість проведення фінансового аналізу, що називається «експрес-аналіз».

З цього рисунку видно, що для визначення нинішнього фінансового стану підприємства мало розрахувати лише внутрішні показники його діяльності. Досить важливим фактором залишається зовнішнє середовище підприємства, в якому воно функціонує та від впливу якого безпосередньо залежить. Таким чином, для аналізу зовнішнього середовища проводиться маркетинговий аналіз, аналіз постачання та аналіз ринків капіталу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

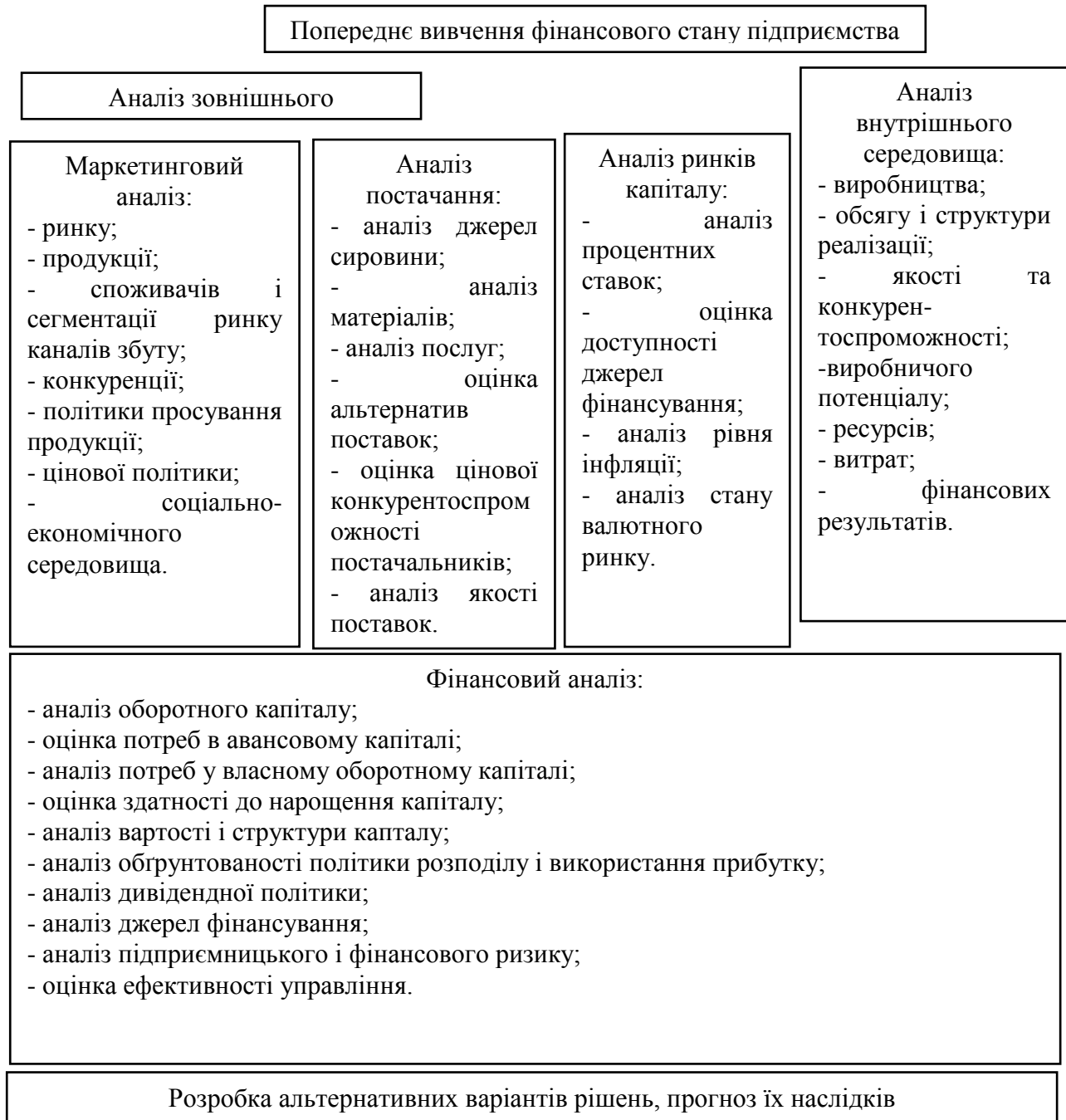

Рис. 1. Експрес-аналіз підприємства [1; 2]

Проте є певні умови, без яких неможливе благополучне виконання задач, які виникають перед фінансовим аналізом.

Перша умова – це розуміння фінансової звітності підприємства, а також того, що вона є джерелом інформації для розрахунку всіх фінансових показників.

Друга умова – уміння користуватись методами фінансового аналізу. Потрібно враховувати не тільки кількісні результати діяльності підприємства, але й якісні судження [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Третьою умовою виступає конкретизація цілей фінансового аналізу, для вирішення яких необхідно скласти план дій, оскільки планування для розрахунку аналізу ліквідності підприємства відрізняється від даних аналізу платоспроможності.

Четвертою умовою є оперування великою кількістю аналітичних інструментів, виходячи з доцільності виду розрахунку та наявної інформаційної бази.

П'ята умова визначає саму сутність економічної категорії, тобто отримання найбільш точних результатів за використання мінімуму затрат, що дасть змогу підприємству збільшувати свій прибуток.

Шостою й останньою необхідною умовою є зацікавленість керівника підприємства, який після потрібних фінансових розрахунків повинен прийняти найбільш правильне управлінське рішення у галузі фінансової політики підприємства.

Зазначимо, що основними заходами для покращення показників фінансової діяльності господарства є:

- зростання доходу за рахунок зростання обсягів реалізованої продукції; потрібно враховувати можливий приріст обсягів виробництва на підприємстві;
- зростання доходу за рахунок мінімізації витрат на виробництво; необхідні зіставлення витрат планового і звітного періодів та розрахунок витрат виробництва на 1 гривню проданого товару;
- зростання доходу за рахунок покращення якості продукції; дотримання технологій, якості сировини тощо для тих господарств, що піддаються сертифікації якості товару;
- технологічна модернізація виробництв; впровадження новітніх технологій для зростання продуктивності праці;
- розробка нових маркетингових стратегій, що збільшує попит на даний товар та підштовхує до випуску більшої кількості продукції;
- покращення кваліфікаційного рівня робітників; працівник повинен не тільки виконувати роботу, але й пропонувати шляхи покращення виробництва та підприємства загалом тощо.

Список використаних джерел

1. Волощук Л.О., Волощук Л.А., Юдин М.А. Финансовый анализ: [учебное пособие] под ред. С.В. Филипповой. – К.: КАФЕДРА, 2012. – 320 с.
2. Ковтуненко К.В., Шацкова Л.П. Економічне оцінювання інноваційної діяльності промислового підприємства: своєчасність процесу та достовірність результату: [моногр.] – О.: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 254 с

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСТОРАНУ «GREEN GARDEN»

Петлін І. В.

к.е.н., доцент кафедри туризму і готельної справи

Львівський інститут економіки і туризму

Шимчук О. М.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Львівський інститут економіки і туризму

Наявність ефективної маркетингової стратегії виступає одним із найкращих маркетингових інструментів, що дозволяє підвищити ефективність функціонування будь-якого суб'єкта господарювання.

Для того щоб окреслити напрями удосконалення маркетингової діяльності ресторану, необхідно: проаналізувати шлях клієнта від отриманої першої інформації про ресторан до першого відвідування, тобто виявити всі можливі способи поширення реклами та інформації про ресторан та удосконалитися в тому, що найбільш притаманне споживачам закладу.

Для ресторану «Green Garden» найбільш притаманні такі способи:

- реклама в соціальних мережах, а саме Instagram та Facebook; рекомендації друзів, рідних та знайомих;
- цікавитися думкою відвідувачів закладу, адже вони можуть вказати на певні недоліки у роботі закладу;
- стежити за відгуками споживачів на різних Інтернет-платформах, найбільше для цього використовується Google карти та Tripadvisor;
- цікавитися думкою працівників, адже вони спілкуються з відвідувачами закладу, спостерігають за ними та можуть пояснити все з точки зору внутрішньої роботи та спостережень;
- аналізувати своїх конкурентів – ознайомитися з їхніми способами продаж та подачі товару, вибрати для себе кращі позиції з різних підприємств та використовувати їх на своєму підприємстві.

Нами проведено маркетингове дослідження, що в подальшому дасть можливість розробити заходи щодо покращення маркетингової стратегії закладу.

Дослідною проблемою для проведення маркетингового дослідження є вивчення мотивації споживачів до використання послуг ресторану: яка кухня до вподоби споживачам, які причини спонукають людей харчуватися в закладах ресторанного господарства тощо.

Генеральною сукупністю дослідження були люди віком від 19 до 50 років, оскільки саме вони, на наш погляд, ведуть більш активний спосіб життя. Вибірка даного дослідження склала 50 осіб з різних сфер діяльності, які відвідують ресторан «Green Garden».

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

При маркетинговому дослідженні потенційних споживачів використане електронне опитування. Для збору первинної інформації використані соціальні мережі (Instagram, Facebook, Viber). Адже саме там можна підібрати осіб, які максимально відповідатимуть обраним критеріям – вік, місце (регіон) проживання, а саме працівників та відвідувачів ресторану.

За даними опрацьованих анкет основним мотивом відвідування споживачами закладів громадського харчування це показник смачної їжі – 28%, а на другому місці приємна атмосфера ресторану та можливість спілкуватися з друзями та рідними – по 19%, на третьому місці можливість пообідати – 13%.

Смакові властивості потенційних споживачів розподілились так: 77% бажають бачити в меню страви декількох кухонь, 17% респондентів хотіли б зосередитись на одній кухні.

За частотою відвідування закладів громадського харчування респонденти розподілились так: 10% – відвідують ресторан раз на місяць; 33% – відвідують ресторан двічі або тричі на місяць; 57% – раз на тиждень, або більше.

Основним продуктом при виборі ресторану для 27% опитаних є м'ясо, для 26% – напої, 17% – десерти, 11% нададуть перевагу морепродуктам, 10% та 9% потенційним відвідувачам подобаються відповідно овочі та риба.

При виборі ресторану було враховано такі фактори як: меню – 15%, ввічливість персоналу – 14%, чистота приміщення – 13%, все це є найважливішим для споживачів; наступними є середній чек – 11%, швидкість обслуговування та розташування – 10%, екстер'єр та інтер'єр, а також імідж (популярність) – 9%. Найменш важливими при виборі ресторану є розважальні програми – 5%, кількість гостей – 4%.

За критерієм оцінки ресторану для зустрічі з друзями найбільший відсоток голосів отримали простота вибору страв – 30% та веселощі і пригоди – 27%.

Серед джерел інформації про ресторани важливе місце займають соціальні мережі – 44% і рекомендації друзів та знайомих – 42%, 9% – біл-борди і флаєра, 5% – мобільні розсилки.

Проаналізувавши роботу закладу, результати досліджень, маркетингову діяльність, можна виділити такі напрями удосконалення маркетингової діяльності ресторану «Green Garden»:

- розробка нової маркетингової стратегії;
- оцінювання основних конкурентів ресторану;
- впровадження маркетингових інновацій;
- покращення комунікацій з персоналом та споживачем;
- створення нової рекламної кампанії, яка буде ефективніша за існуючу;
- створення програми лояльності для постійних гостей, для того щоб ознайомлювати гостей з новинками та пропозиціями, цікавитися їхніми побажаннями та надавати ще більшого бажання відвідати заклад;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- перегляд всієї маркетингової діяльності ресторану з моменту відкриття, проведення аналізу та виявлення моментів, які погано впливають на заклад;
- проведення постійного навчання для персоналу задля підвищення їхнього професіоналізму та реалізації здобутих компетенцій;
- моніторинг інформації щодо інновацій у сфері ресторанного господарства та аналіз можливостей їх впровадження;
- створення профілей ресторану задля розповсюдження інформації про заклад на іноземних платформах та програмах, які пов'язані з туристичною індустрією та містом Львів.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Писанка В. О.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

В сучасних умовах господарювання одним із домінуючих показників ефективного функціонування аграрних підприємств є саме фінансовий результат. Нестабільність економічної ситуації, висока вартість позикових ресурсів та низький рівень інноваційного розвитку, що притаманні на сьогоднішній день економіці України, роблять отримання позитивних фінансових результатів досить непростим завданням.

Тому досить актуальним є обґрунтування дієвих управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів аграрних підприємств для визначення потенційних можливостей підвищення їх прибутковості та посилення конкурентних позицій на ринку.

Фінансові результати за своєю сутністю є наслідком зіставлення доходів з понесеними на їх отримання витратами та виражають ефективність господарської діяльності підприємства, характеризують результативність його розвитку [1].

Для забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств основним пріоритетом у системі управління фінансовими результатами має стати реалізація управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів, а саме:

- планування і прогнозування прибутку підприємства на основі оптимального співвідношення постійних і змінних витрат, ціни та обсягів виробництва продукції;
- розробка оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог ринку і потреб споживачів з урахуванням внутрішніх

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

можливостей використання наявного ресурсного потенціалу, що дасть змогу оптимізувати отримання прибутків на одиницю залучених у виробництво земельних та інших ресурсів;

– розробка власної стратегії розвитку з урахуванням досвіду конкретного підприємства та особливостей його діяльності, реалізація якої забезпечить формування стійкої конкурентної позиції на ринку.

На фінансовий результат аграрних підприємств з урахуванням галузевих особливостей їх функціонування впливають дві групи факторів:

1) зовнішні фактори – не залежать від діяльності підприємства (державна підтримка аграрних підприємств, інвестиційна і кредитна політика, податкові ставки і пільги);

2) внутрішні фактори – перебувають у компетенції підприємства (виробничо-ресурсний потенціал, спеціалізація і диверсифікація виробництва, підприємницька стратегія).

В сільськогосподарських підприємствах формування фінансового результату відбувається за рахунок здійснення основної операційної діяльності, яка являє собою сільськогосподарську діяльність, націлену на виробництво і реалізацію сільськогосподарської продукції та біологічних активів рослинництва та тваринництва. Це задає специфічні вимоги до організації і методики формування фінансових результатів аграрних підприємств [2].

Фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарства за підсумками діяльності у 2019 році склав майже 20,2 млрд грн. Це у 2,1 разу менше результату 2018 року, коли відповідний показник склав 42,6 млрд. грн.

Про це повідомляє Юрій Лупенко, директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» академік НААН: «Для великих та середніх сільськогосподарських підприємств 2019 рік вийшов набагато гіршим у фінансовому плані, ніж попередній. Якщо за результатами 2018 року 12,9% агропідприємств завершили рік зі збитками – найнижчий показник з-поміж усіх видів економічної діяльності, то 2019 року частка збиткових компаній збільшилася до 21,6%. Прибутки агрокомпаній суттєво зменшилися внаслідок значного падіння середніх цін реалізації зернових, зернобобових та насіння олійних культур – на 11,4-11,7% проти 2018 року, на м'ясо (у живій вазі) – на 2%, а також на яйця – на 25%». [3]

У нинішніх умовах господарювання, які вимагають від сільськогосподарських виробників забезпечення власної фінансової стійкості у зв'язку з не стабільною ситуацією в економіці країни, будь-яке підприємство прагне до максимізації своїх власних фінансових результатів, що зумовлює необхідність проведення для них якісного аналізу з метою виявлення резервів зростання їх обсягів у майбутньому.

Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання

фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Отже, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки діяльність аграрних підприємств проходить у досить мінливих умовах. А отже, виникає необхідність миттєвого реагування на зміни у зовнішньому середовищі, яке створює загрози позиції господарства на ринку.

Тому, управлінські рішення мають бути спрямовані передусім на максимальне використання внутрішніх резервів на розробку і реалізацію відповідних стратегічних заходів і напрямів діяльності, які б дали аграрним підприємствам змогу забезпечити в подальшому сталий розвиток за рахунок використання власних резервів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності та внутрішніх можливостей протистояння загрозам мінливого зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Руденко Є. М., Скоромна О. Ю. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств та напрями їх поліпшення. *Агросвіт*. 2013. № 19. С.43-48. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/agrosvit_2013_19_10.pdf.

2. Добрунік Т.П. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2016. № 5. С.76-83. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/evzdia_2016_5(1)_18.pdf.

3. Прибутки великих та середніх агропідприємств у 2019 році зменшилися удвічі. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/pributki-velikih-ta-serednih-agropidpriemstv-u-2019-roci-zmensilisa-udvici>.

КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Рощина Н. В.

к.е.н., доцент

Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Діяльність будь-якого підприємства неможлива без залучення різноманітних джерел фінансових ресурсів. Зважаючи на це, стабільний розвиток підприємств напряму залежить від того, наскільки ефективно кредитується економіка в цілому. Зниження ставки кредитів для суб'єктів господарювання стимулюватиме до розширення кредитування, як наслідок – зростання обсягів виробництва, розширення сфер діяльності, зростання прибутків і збільшення надходжень у вигляді податків до бюджету. Тому

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

вирішення проблем, пов'язаних з кредитуванням малого та середнього бізнесу, є досить актуальним в наш час, особливо в умовах ринкової трансформації.

Ринкова трансформація національної економіки відкрила новий етап у розвитку кредитної справи. У зв'язку з цим гостро постала проблема осмислення нових явищ у сфері кредитування, розуміння їх змісту, природи і сутності, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці. Науковці приділяють значну увагу дослідженню терміну «кредит», але серед них немає єдиної думки щодо визначення даного терміну. На основі аналізу визначень кредиту можна зробити висновок, що одні з них мають неточності, інші вказують лише на окремі характеристики.

Об'єднавши трактування кредиту, було виведено власне визначення: «кредит – це сукупність економічних відносин з приводу використання вільного позичкового капіталу банку на умовах платності, добровільності, цільового використання та повернення у визначений кредитним договором час зі сплатою відсотків». Кредит як одна з форм фінансування виступає важливим джерелом поповнення обігових коштів підприємства. Важливе значення у процесі здійснення кредитних операцій банківськими установами має законодавче та нормативно-правове забезпечення діяльності банків. Кредитна діяльність банків регламентується Цивільним та Господарським кодексами України, Законами України, нормативно-правовими актами НБУ, статутами банків та кредитними договорами. Підприємці, звертаючись за кредитом до банку, стикаються з багатьма перешкодами, до них належать: високі процентні ставки за кредитом, недосконалість методики оцінювання кредитоспроможності при прийнятті рішення, відсутність застави, та інші чинники що перешкоджають необхідному обсягу кредитування підприємств.

Зниження ставок за кредитами пов'язано зі збільшенням конкуренції на ринку кредитування. Незважаючи на зниження процентних ставок за кредитами для юридичних осіб, процентні ставки в порівнянні з країнами з високо розвинутою економікою залишаються досить високими, це пов'язано з тим, що в Україні існують проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавчо-нормативної бази, у тому числі у питаннях податкового законодавства, великою часткою тіньового сектору економіки, складністю ведення бізнесу через високу корумпованість, незахищеністю прав власності – все це породжує великі ризики у діяльності будь-якого підприємства, тому банки, намагаючись застрахуватися від ризиків, підвищують відсоткові ставки, на рівень, який дозволить їм відчувати себе захищеними.

В свою чергу підприємці не завжди мають можливість повернути кредит через відсутність джерел для його покриття. Банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальників, адже ця процедура є обов'язковою, і її результати істотно впливають на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Найпоширенішою методикою до оцінки кредитоспроможності є метод рейтингової оцінки, який дозволяє спрогнозувати здійснення в строк майбутніх

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

платежів за кредитом, ліквідність оборотних активів, оцінити загальний фінансовий стан позичальника, а також дає можливість визначити межі зниження обсягу прибутку, в яких здійснюється погашення кредиту. Серед закордонних практик оцінювання кредитоспроможності позичальника слід виділити такі CAMPARI у Великобританії, PARSER, MEMO RISK, 4 FC та 5C. Дані моделі відносяться до моделей комплексного аналізу, тому що враховують кількісні якості характеристики кредитоспроможності. Для об'єктивної кількісної оцінки кредитних ризиків слід підібрати адекватний економетричний апарат обробки відповідної інформації. Загальноприйнятою методикою в Україні є оцінка кредитоспроможності за допомогою «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» від 25.01.2012 № 23. Положенням визначено мінімальний перелік фінансових показників, які мають обчислюватися при оцінці кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб.

Кредитний рейтинг позичальника є інструментом формування сприятливої репутації підприємства в банківському середовищі, засобом доступу до більш дешевих банківських кредитів. Слід пам'ятати, що важливою умовою здійснення якісної оцінки кредитоспроможності є аналіз зовнішнього середовища існування та галузевих особливостей його діяльності. Наявність ліквідного забезпечення, відмінна кредитна історія та стійкий фінансовий стан не є безумовною гарантією повернення кредиту. Значна частина кредитів перетворюється на проблемні саме внаслідок впливу зовнішніх факторів та неврахування певних особливостей діяльності підприємств різних галузей економіки, що є причиною недостатньої обізнаності банківського менеджменту щодо потенційних проблем, які можуть виникнути в позичальника.

Значний розмір відсоткових ставок установ банків є одним з основних стримуючих факторів та не сприяє розвитку українських підприємств і економіки в цілому. З іншого боку, згідно з нині діючим законодавством, банки надають кредити на власних умовах та на власний ризик. В свою чергу підприємства повинні підвищувати свою кредитоспроможність, що дає їм змогу отримати кредит на вигідних умовах та вчасно розрахуватися з боргами. Для успішного функціонування кредитного ринку України потрібна співпраця як підприємців, так і банків, адже вони тісно пов'язані між собою і проблеми в одному секторі призведуть до проблем в іншому. Науковці порівнюють зв'язок з ланцюговою реакцією, коли одна подія призводить до виконання наступного ряду подій. Тому знаходження компромісних рішень, участь держави у вирішенні складних питань, підтримка державою як банків, так і підприємців є важливим кроком на шляху налагодження кредитного ринку.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс. Москва : Ника-Центр, Эльга, 2002. 528 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2. Гідулян А. В. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України. *Вісник Національного банку України*. 2012. Вип. 2. С. 50-54.
3. Лепейко Т. І. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. *Збірник наукових праць Університету банківської справи Національного банку України*. 2011. Вип. 1. С. 1-5.
4. Азаренкова Г. М., Біломістний О. М., Біломістна І. І. Механізм банківського кредитування малого бізнесу в Україні : монографія. Київ, 2013. 171 с.
5. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова НБУ від 25 січня 2012 р. № 23. Урядовий кур'єр. 2013. № 5. С. 23-58.
6. Терещенко О. О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб. *Вісник Національного банку України*. 2012. Вип. 1. С. 26-30.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНОГО СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ТРУДОВІ ТА ФІНАНСОВІ РИНКИ

Семенченко Н. В.

д.е.н., професор

Національний технічний університет України «КПІ ім. І. Сікорського»

Звичайна А. О.

студентка

Національний технічний університет України «КПІ ім. І. Сікорського»

Демографічна ситуація багато в чому визначає стан економіки та соціальний рівень суспільства. Оскільки людина є не лише виробником, а й споживачем суспільних благ, ємкість внутрішнього ринку та економічний потенціал залежать саме від чисельності населення, його вікової характеристики. Прискорене старіння населення на тлі низької народжуваності та депопуляції в Україні є одним із тих феноменів, які матимуть довготривалий вплив на всі сторони життєдіяльності суспільства. Демографічне старіння своїми основними економіко-демографічними наслідками матиме: скорочення чисельності та частки трудоактивного населення (а відтак – формування з часом певного дефіциту робочої сили); збільшення демоекономічного (і, відповідно, податкового) навантаження на працездатне населення; скорочення фінансових можливостей для соціального забезпечення в умовах загального зростання попиту на соціальні послуги з боку осіб літнього віку, самотніх, малозабезпечених [10].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

По прогнозах вчених до 2050 року кожна шоста людина у світі буде старша 65 років, у порівнянні з кожним 11-м у 2019 році. До 2050 року вік кожного четвертого жителя Європи та Північної Америки буде 65 років і більше. У 2018 році вперше в історії чисельність людей у віці 65 років і більше перевищила чисельність дітей у віці до п'яти років у всьому світі. Згідно з прогнозами, чисельність людей у віці 80 років і старше потроїться: зі 143 мільйонів у 2019 році до 426 мільйонів у 2050 році. [1,5,8]

В результаті тривалих демографічних змін та співвідношенні народжуваності та смертності, міграції населення міняється чисельність та віковий склад. Зниження народжуваності та збільшення тривалості життя є ключовими факторами старіння населення в усьому світі, міжнародна міграція також призводить до зміни вікових структур населення в ряді країн і регіонів. У країнах, що приймають велику кількість мігрантів, може відбутися уповільнення показників старіння населення, принаймні, тимчасово, оскільки мігранти - це, як правило, люди молодого працездатного віку. Проте, мігранти, які залишаються в країні, зрештою, стають літніми людьми.

Японська нація є однією з найбільш швидко зістарюваних у світі. Станом на 1 червня 2020 року 28,7% населення Японії було старше 65 років. Причиною може бути відносно не тривалий за часом післявоєнний бебі-бум в Японії та сувора імміграційна політика. Середня тривалість життя в Японії станом на 2017 рік – 84,1. Їх активно наздоганяє Сінгапур у якого на все той же 2017 рік 82,9. З 2012 року уряд Сінгапуру ввів «політику повторного працевлаштування» – щоб спонукати громадян продовжувати працювати після офіційного виходу на пенсію в 62 роки. [2,5]

Розвиток медицини дозволяє сподіватися, що вік «активної старості», тобто стану, коли літня людина може вести більш-менш повноцінне життя, буде рости. Автоматизація виробництва дозволяє працювати старіючим людям з погіршеним фізичним станом. У деяких сферах можлива віддалена робота, яка підходить літнім людям, але чи підходять вони їй?

Процес старіння населення породжує ряд економічних, соціальних і морально-етичних проблем, які по-різному розглядаються і вирішуються в країнах. Старіння населення збільшує «навантаження» на працездатне населення. Матеріальні та культурні блага, якими володіють і які множать своєю працею молоді покоління, є до певної міри результатом праці їх попередників, сьгоднішніх пенсіонерів. Старіння населення – закономірний процес, який має незворотні наслідки.

Визнаючи необхідність приділення уваги до серйозних проблем, що хвилюють дедалі більшу частину населення світу, Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй в Резолюції № 33/52 від 14 грудня 1978 прийняла рішення провести в 1982 році Всесвітню асамблею з проблем старіння. В ході якої був розроблений Віденський міжнародний план дій з проблем старіння, що складається з 62 пунктів. Цей документ містив заклик до прийняття конкретних

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

заходів по таким питанням, як охорона здоров'я і харчування, захист людей похилого віку, житлове будівництво та навколишнє середовище, сім'я, соціальне забезпечення, гарантованість доходу і зайнятості, освіту, а також збір і аналіз дослідницьких даних. [1, 6]

У Резолюції № 46/91 від 16 грудня 1991 року, на виконання Міжнародного плану дій з проблем старіння, прийнятого Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння і схваленого Генеральною Асамблеєю в резолюції № 37/51 від 3 грудня 1982 року, Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Принципи організації Об'єднаних Націй щодо осіб похилого віку, викладені в 18 пунктах, що стосуються незалежності та залучення людей похилого віку, догляду за ними, а також самореалізації та гідності. У наступному році на Міжнародній конференції з проблем старіння, присвяченій ухваленню наступних заходів щодо здійснення Плану дій, була прийнята Декларація з проблем старіння. За рекомендацією Конференції, Генеральна Асамблея ООН проголосила 1999-й рік Міжнародним роком людей похилого віку. Міжнародний день людей похилого віку щорічно відзначається 1 жовтня. [1,7]

В продовження діяльності, пов'язаної з проблемами старіння, у 2002 році в Мадриді відбулася Друга Всесвітня асамблея з проблем старіння. З метою формування міжнародних керівних принципів з проблем старіння у двадцять першому столітті, вона прийняла Політичну декларацію і Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. План дій вимагає перегляду підходів, політики та практики на всіх рівнях в інтересах залучення колосального потенціалу літніх людей у двадцять першому столітті. У ньому містяться конкретні рекомендації щодо заходів за такими пріоритетними напрямками як «літні люди та розвиток», поліпшення стану здоров'я і підвищення добробуту в похилому віці, а також забезпечення сприятливих і позитивних умов. [1,4]

Висновок: Процес старіння населення стає однією з найбільш значущих соціальних трансформацій XXI століття. Це відбивається практично на всіх секторах суспільства. Демографічне старіння впливає на трудові та фінансові ринки, на попит на товари та послуги, такі як житлове будівництво, транспорт і соціальний захист, а також на структуру сім'ї та взаємини між людьми, що належать до різних поколінь.

Список використаних джерел

1. Старение : веб-сайт. URL: <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/ageing/index.html> (дата звернення: 1.10.2020).
2. Singapore's 'silver tsunami': how the city-state depends on its elderly workforce : веб-сайт. URL: <https://www.theguardian.com/cities/2016/dec/06/singapore-silver-tsunami-city-state-elderly-workforce-ageing-cities> (дата звернення: 1.10.2020).
3. World's population is projected to nearly stop growing by the end of the century: веб-сайт. URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/06/17/worlds-population-is-projected-to-nearly-stop-growing-by-the-end-of-the-century/> (дата звернення: 3.10.2020).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

4. Department of Economic and Social Affairs Population: веб-сайт. URL: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf (дата звернення: 3.10.2020).
5. Венский Международный план действий по проблемам старения : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_870#Text (дата звернення: 1.10.2020).
6. Принципы Организации Объединенных Наций в отношении пожилых людей: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_314#Text (дата звернення: 1.10.2020).
7. Общее будущее общими силами: веб-сайт. URL: <https://www.un.org/ru/un75/shifting-demographics> (дата звернення: 1.10.2020).
8. Пенсій не буде! або подбай про пенсію сам. ТСН від 27.09.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6AHwZdbuib8> (дата звернення: 3.10.2020).
9. Spirituality, Wellness and the “Silver Tsunami”: Implications for Counseling : веб-сайт. URL: <https://www.counseling.org/resources/library/vistas/2007-V-online-MSWord-files/2007-V-online-MSWord-files/Maples.doc> (дата звернення: 1.10.2020).
10. Романуха О.М. Соціально-економічні наслідки старіння населення України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 17. Част. 3. 2016. С. 91-94.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Семибратня В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Херсонський національний технічний університет

Науковий керівник: Остапенко А. С., к. е. н. доцент

Оцінка ефективності маркетингової діяльності є досить актуальною темою і складним завданням. Крім того, економічна ефективність маркетингових заходів - це відношення результату (ефекту) до всієї сукупності витрат, необхідних для їх здійснення. Під результатом маркетингової діяльності розуміється ступінь досягнення поставлених цілей, виражений кількісно. Для визначення витрат на маркетинг розробляється бюджет [1].

Існує безліч різних підходів щодо вирішення даної проблеми, що і дозволяє виділити наступну класифікацію методів оцінки ефективності маркетингу. Якісні методи передбачають використання маркетингового аудиту, в ході якого здійснюється всебічний аналіз зовнішнього середовища організації, а також всіх загроз і можливостей. Кількісні методи оцінки ефективності маркетингу вимагають порівняння витрат на маркетинг з отриманим валовим прибутком і витрат на рекламу до обсягу продажів. Вони характеризують кінцеві фінансові результати діяльності організації [2].

Важливу роль в оцінці ефективності маркетингової діяльності відіграє планування бюджету маркетингу. Бюджет маркетингу – це фінансовий план маркетингу, система показників, де в деталізованій формі наведені величини витрат, доходів і прибутку для здійснення маркетингової діяльності фірми. Планування бюджету маркетингу може ґрунтуватися на цільовому прибутку або виходячи з оптимізації прибутку. Або компанія витрачає гроші на маркетинг, або відсутність маркетингу знецінює потенціал компанії [3].

Наскільки ж оптимізація маркетингових витрат може збільшити прибуток компанії? Для цього можна розглянути дві нескладні моделі оптимізації витрат.

Розглядаючи рівень привабливості різних сегментів ринку для підприємства, потрібно правильно розподілити витрати на маркетинг (витрати на рекламу, умови в роботі, дослідження і т.д.) відповідно до привабливості сегментів. Це розширене тлумачення простого комерційного правила: «Приділяй уваги більше тим клієнтам, які для вас є найбільш привабливі» [4].

Або інший варіант моделі, де необхідне сортування різних сегментів ринку за рівнем цінової еластичності (різні сегменти по-різному реагують на зміну цін). У центрі даної моделі згруповані сегменти з низькою еластичністю. Встановлюючи ціни відповідно до еластичності (ціна вище там, де клієнтам складно відмовитися від продукції, замінити її продукцією конкурентів), підприємство отримує другий ефект: цінова перевага в сегментах високої еластичності, зняття вершків в сегментах з низькою еластичністю.

Хочеться відзначити, що разове застосування окремих моделей рідко приносить значний ефект. Застосування ж комплексу заходів може суттєво поліпшити фінансове становище підприємства, забезпечити довгострокову конкурентоспроможність [5].

На закінчення хочу сказати, що маркетингова діяльність повинна бути ефективною. Результат ефективності маркетингу – це не тільки високі прибутки і витрати, а й інші чинники: націленість на покупця, маркетингова інтеграція між підрозділами, адекватність маркетингової інформації, стратегічна орієнтація, оперативна ефективність.

Список використаних джерел

1. Туган-Барановский М. А., Балабанова Л. В. Маркетинг-менеджмент: научн. изд. Донецк, 2001. 594 с.
2. Савчук В. П. Как измерить эффективность маркетинга. Стратегический Партнер-Днепр. 2009. № 1. URL: <https://finconsult.com.ua/kak-izmerit-effektivnost-marketinga/> (дата обращения: 12.11.2020).
3. Parmenter D. Key Performance Indicators. New Jersey: John Wiley & Sons, 2007. 255 с.
4. Решетнікова І. Л. Оцінка ефективності маркетингової діяльності на підприємстві. Механізм регулювання економіки. 2009. № 3. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/9677> (дата звернення 10.11.2020).

5. Thomas G. W. Relationship Marketing: The Route to Marketing Efficiency and Effectiveness. Business Horizons. 2017. № 1. URL: https://www.researchgate.net/profile/Thomas_Gruen/publication/4884469_Relationship_marketing_The_route_to_marketing_efficiency_and_effectiveness/links/59de6596aca27247d794362c/Relationship-marketing-The-route-to-marketing-efficiency-and-effectiveness.pdf (Last accessed: 11.11.2020).

ІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сілко А. Б.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Трубей О. М., к.е.н., доцент

Підприємство, що працює в ринкових нестабільних умовах потребує нових інструментів і методів, що здатні допомогти йому швидко реагувати на нові умови зовнішнього середовища. Особливо актуальним це є сьогодні, під час андемії вірусної інфекції COVID-19, яка стала глобальним викликом для всього світу. В непередбачуваних умовах керувати підприємством найскладніше, тому, цілком очікувано, це призвело до зниження прибутковості та виходу з ринку великої кількості підприємств у всьому світі. Проте, лідерами ринку сьогодні стають ті компанії, що здатні швидко адаптуватися до поточної ситуації та застосовувати дієві інструменти управління.

Сьогодні найсучаснішою концепцією в управлінні підприємством є інжиніринг бізнес-процесів, який активно витісняє всі інші підходи. Саме завдяки інжинірингу суб'єкти господарювання можуть вести не тільки конкурентну боротьбу, а й боротися з кризовими явищами. Інжиніринг бізнес-процесів є найбільш радикальним управлінським підходом, і в той же час він може використовуватись як в умовах спаду, так і успішної діяльності, щоб випереджати конкурентів.

У більшості випадків інжиніринг асоціюється з реструктуризацією через їх тісний зв'язок. Необхідно відмітити, що інжиніринг може здійснюватися не тільки як часткове покращення окремих бізнес-процесів, а й як частина повної реструктуризації організації та бізнес-процесів підприємства (комплексне покращення бізнес-процесів) [3].

Таким чином, бізнес-інжиніринг – це різновид спеціальних інструментів управління, спрямованих на оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів, мінімізацію витрат, підвищення якості, результативності та ефективності діяльності організації.

Виділяють три типи підприємств, для яких інжиніринг необхідний [2;3]:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

1. Підприємства, що знаходяться на межі банкрутства і потребують впровадження швидких, радикальних перетворень і змін у діяльності.

2. Підприємства, які ефективно функціонують, але передбачають неминуче виникнення кризових ситуацій, пов'язаних зі зміною зовнішнього середовища.

3. Підприємства-лідери, які не мають проблем у поточній діяльності і не прогнозують їх у найближчому майбутньому, проте проводять агресивну маркетингову політику і бажають за допомогою інжинірингу покращити результати господарювання.

Для значної кількості підприємств найбільш актуальним сьогодні є інжиніринг кризових явищ, оскільки перед ними стоїть гостра проблема виживання. Антикризове управління є ефективним тоді, коли забезпечує гнучке і адаптивне управління, посилює неформальне управління, забезпечує пошук ефективних форм управління і децентралізацію оперативного реагування на нестандартні ситуації.

Оскільки інжиніринг використовують для дослідження та перетворення бізнес-процесів, то основними етапами його проведення у загальному вигляді є виокремлення основних бізнес-процесів, їх опис простою мовою та аналіз з метою подальшого удосконалення. Формулювання основних процесів допомагає отримати завершену і цілісну картину функціонування підприємства, яка дозволить дослідити усі необхідні процедури та ресурси для здійснення підприємницької діяльності, а також визначити їх послідовність та результати.

У загальному вигляді як інструмент антикризового управління інжиніринг вирішує наступні завдання [1-3]:

– створює мережу зв'язків для надзвичайних умов (оскільки розвиває горизонтальні управлінські зв'язки);

– сприяє створенню організаційних передумов для централізації інформації;

– допомагає розділити функції вищого керівництва і створити мережі оперативних груп з використанням технології роботи процесних команд);

– видозмінює характер роботи і ролі працівників завдяки мотивації до творчого підходу, аналізу ситуації і колективної роботи;

– спирається на змішані процеси і матричні структури управління, що дозволяє успішно поєднувати координацію стратегії з центру і децентралізоване виконання рішень;

– пов'язує зміни структури управління з діяльністю процесних команд, що створює організаційні умови реструктуризації підприємства.

Інжиніринг бізнес-процесів передбачає перебудову діяльності підприємства на основі бізнес-орієнтування структурних підрозділів, дозволяє перейти на новий тип управління, в основу якого може бути покладено принцип постійного втілення стратегічних змін задля отримання певного виду результатів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Типові помилки при використанні інжинірингу в межах антикризового управління полягають у наступному [1; 3]:

- власники намагаються покращувати існуючий бізнес-процес замість того, щоб перебудувати його;
- не виділяється достатньо зусиль і ресурсів на бізнес-процеси;
- суб'єкт господарювання зосереджений тільки на перепроєктуванні бізнес-процесів, не звертаючи уваги на проведення інших змін;
- ігнорування культури організації, її клімату, переконань керівників, що веде до неготовності персоналу брати участь у змінах, передбачуваних інжинірингом;
- зосередженість на локальному успіху і недооцінка стратегічних перспектив змін;
- завершення процесу інжинірингу при появі перших труднощів;
- керівником процесу інжинірингу призначається працівник, який є не достатньо компетентним щодо суті і шляхів застосування методу;
- зосередженість керівництва на задумах, а не на їх реалізації.

Наслідками інжинірингу бізнес-процесів є [1-3]:

- перехід від функціональних підрозділів до процесних команд;
- робота працівника змінюється від простої до багатопланової;
- зміна вимог до працівників: від контрольованого виконання розпоряджень до прийняття самостійних рішень;
- зміна вимоги до підготовки працівників: від курсів навчання до освіти;
- зміна оцінки ефективності роботи і оплати праці: від оцінки діяльності до оцінки результату;
- зміна критерію просування працівника: від ефективності виконання роботи до здатності виконувати роботу;
- зміна мети працівника: від задоволення потреб керівника до задоволення потреб клієнтів;
- зміна функцій менеджерів від контролюючих до тренерських;
- зміна організаційної структури - від ієрархічної до матричної.

Зважаючи на кризовий стан економіки, який загрожує підприємствам зниженням платоспроможності, фактичних показників діяльності від запланованих, постійними змінами у стратегії розвитку через гостру конкурентну боротьбу, доцільним є застосування саме інжинірингу як методу антикризового управління. Оскільки інжиніринг є методом тактичних перетворень підприємств, то його результати швидше дають плоди, на відміну від реструктуризації, яка потребує значних витрат часу та коштів і здійснюється на довгострокову перспективу.

Таким чином, ефективне використання інструментів бізнес-інжинірингу дозволить зробити організацію більш гнучкою до змін зовнішнього середовища і більш стійкою в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Завдання інжинірингу включають об'єднання інформаційних ресурсів структурних

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підрозділів організації і створення інтегрованої корпоративної інформаційної системи управління, яка функціонує в реальному масштабі часу і базується на об'єктивних даних щодо фінансових й матеріальних потоків усіх напрямів господарської діяльності, що забезпечує загальне зниження витрат і надає можливість гнучкого реагування на зміни ринкової ситуації, попереджувати виникнення і розвиток кризових явищ.

Список використаних джерел

1. Волгіна Н. О., Куш А. В. Реінжиніринг як антикризовий інструмент управління підприємством в умовах турбулентної економіки. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. 2014. № 7. С. 340-348.
2. Грибан С. В. Оцінка ефективності реінжинірингу бізнес-процесів як інструмента антикризового управління. *Агросвіт*. 2015. № 2. С. 50-54.
3. Ковальов А. І. Підвищення ефективності антикризового управління в корпоративному секторі на основі реінжинірингу бізнес-процесів. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. № 3 (54). С. 124-130.

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ АНАЛІЗІ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Соколюк Ю. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник: Бегун С.І., к.е.н., доцент

Одним із основних факторів регулювання економічного розвитку країни є її бюджетна політика, завдяки якій створюються організаційні, правові та економічні заходи для збільшення ролі бюджету як інструменту розподілу економічних ресурсів між ланками бюджетної системи. Саме завдяки цьому і забезпечується стабільний економічний розвиток країни.

Такі показники як якість життя населення, конкурентоспроможність економіки, валовий внутрішній продукт (або ВВП) та валовий національний продукт (ВНП) характеризують економічний розвиток країни та безпосередньо впливають на стан економіки.

Таким чином керівникам вищих рангів державних органів потрібно отримати достовірну інформацію про соціально-економічний стан країни та перспективи її подальшого розвитку. Для цього слід використовувати економетричні методи, оскільки саме вони зможуть надати логічний (в математичному виразі) опис того, що економічна теорія вважає важливим при дослідженні певної проблеми, а в даному випадку при дослідженні економічних показників, які впливають на розвиток країни [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Економетричні методи, що включають в себе аналіз часових рядів, кореляційно-регресійний аналіз та екстраполяційні моделі належать до тих методів, які найчастіше використовують для аналізу та розрахунку показників національної економіки, побудови їхніх прогнозів.

Бруклінська модель американської школи є однією з перших детальних макроекономічних моделей, яка побудована з використанням економетричного апарату під керівництвом Нобелівського лауреата Л.Клейна [2].

Також слід відзначити Проект LINK який є глобальною моделлю міжнародної торгівлі, розробленою в 1968 р Уортонською асоціацією економетричних прогнозів (VEFA) під керівництвом лауреата Нобелівської премії Л. Клейна. Дана модель використовувалась Державним департаментом США для отримання допомоги з приводу консультацій у виборі ефективних заходів у внутрішній і зовнішній політиці. Моделювання міжнародної торгівлі з використанням проекту LINK здійснюється через об'єднання національних економетричних макромоделей в одну глобальну модель [4].

Економетричні моделі зазвичай поділяють на дві групи: екстраполяційні та факторні.

До першої групи відносять моделі тренду, модель Бокса-Джекінса, модель екстраполяційного згладжування та інші моделі. Екстраполяційні моделі застосовують на короткостроковій перспективі в умовах стабільно функціональної соціально-економічної системи. Вони неефективні для використання у довгостроковій та короткостроковій перспективі, адже вони екстраполюють тимчасові ряди [1].

До другої відносять регресійні моделі. Для прогнозування в даних моделях беруть до уваги зовнішні фактори, які впливають на показник, що прогнозується. Зважаючи на це факторні методи є більш достовірними тоді, коли використовуються в довгостроковій перспективі. Екстраполяційними є і факторні моделі, оскільки вони екстраполюють зв'язок між показниками соціально-економічного розвитку [2].

Економетричний підхід перекладає ретроспективні тенденції та залежності на майбутні періоди, не враховуючи те, що в майбутньому можуть відбутися структурні зміни, в цьому виявляється екстраполяційна природа даного підходу що і є його головним недоліком. Чутливість економетричних моделей до глибини ретроспективних даних в деяких випадках може стати обмеженням при використанні економетричних методів. Найчастіше економетричні моделі використовують при прогнозуванні показників виконання бюджету та аналізі інших макроекономічних показників. Дані моделі характеризуються відносною простотою опису моделі, логічністю і точністю взаємозв'язків змінних (як екзогенних, так і ендогенних) та простотою реалізації отриманих розрахунків. Для того щоб оцінити ефективність проведення економічної політики країни необхідно змоделювати процес прогнозування макроекономічних показників та виконання державного бюджету, що можна здійснити на основі

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

економетричних моделей, які дозволяють достовірно оцінити мультиплікативний ефект від впливу тих факторів, що оцінюються [2].

Список використаних джерел

1. Begun S. Levchuk A. Concept of econometrics and main stages of econometric analysis. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаїв. 2017. № 17. С. 909-913.
2. Колбасинський С. С. Аналіз економіко-математичного апарату для моделювання і прогнозування показників виконання державного бюджету та макроекономічних показників. *Економічний вісник НТУУ 'КПІ'* 2015. №12. С. 349-358.
3. Чугунов І. Я., Затонацька Т. Г., Ставицький А. В. Фінансово-економічне прогнозування і планування: монографія. Київ, 2007. 312с.
4. Глобальна мережа міжнародної торгівлі-проект ЛНК. *Світова економіка та міжнародні економічні відносини* :веб-сайт.URL: https://stud.com.ua/95743/ekonomika/globalna_model_mizhnarodnoyi_torgivli_proekt_link(дата звернення:14.11.2020р).

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ АВІАЦІЙНОЮ ГАЛУЗЗЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Табахарник О. Я.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Бедринець М. Д., к.е.н., доцент

Туризм є одним із найперспективніших напрямів соціально-економічного розвитку країн. В умовах макроекономічної нестабільності, що сформувалася на тлі фінансово-економічної кризи, політичної нестабільності все більшої актуальності набуває питання розробки антикризових заходів та програм для покращення діяльності підприємств.

Особливо гостро зазначене питання постає перед суб'єктами авіаційного бізнесу, оскільки саме ця галузь є надчутливою до інформатизації суспільства, залежною від чіткості та злагодженості роботи контрагентів, відчуває коливання ринків, стрімко реагує на кожен зовнішній фактор політичного чи економічного характеру.

Вагомий внесок у дослідження питання антикризового управління зробили такі науковці, як: В.Ткаченко [1], М.Гончарова [2], М.Морданов [3], С.Еш, О.В.Манойленко, О.В.Тимошенко [4]. Однак, реалії сьогодення вносять постійні корективи та проблеми в питання завчасного діагностування банкрутства авіакомпаній, відповідно, вчасну розробку ефективних антикризових програм.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Робота авіакомпаній тісно пов'язана зі структурою та умовами розвитку ринку авіаційних перевезень. Skorиставшись даними Державної авіаційної служби України та Державної служби статистики України [5, 6], можна визначити, що постійне зростання ринку (рис. 1) зумовлюють цілий ряд зовнішніх факторів. Серед них: глобалізація суспільства; посилення зовнішніх зав'язків; підвищення рівня доходів населення; стабілізація національної грошової одиниці, епідеміологічна ситуація у світі.

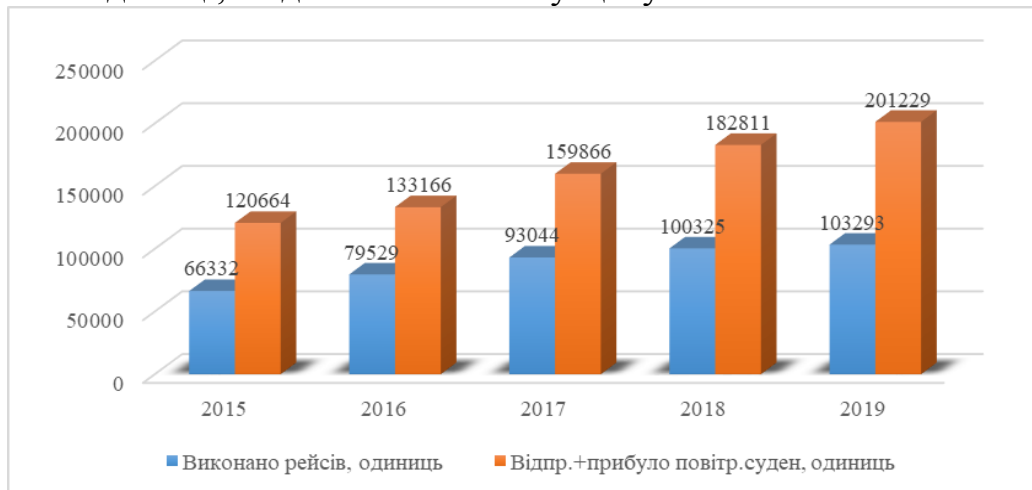

Рис. 1. Динаміка ринку авіаційних перевезень України

Джерело: побудовано автором на основі даних [5, 6]

За даними джерела [7], на кінець 2019 року банкрутства зазнали більш ніж 20 авіакомпаній, серед яких доволі значні гравці ринку. Галузь, що традиційно має низьку рентабельність, в умовах розвитку інформаційного суспільства, фінансових та політичних криз показує особливо негативну реакцію на надзвичайні та непрогнозовані події. За оцінками Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA), через коронавірус пасажирооборот світової авіації скоротився вдвічі, а доходи пасажирських авіакомпаній — впали приблизно на 314 мільярдів доларів.

Припинення діяльності авіаційного перевізника призводить до цілої низки особливо гострих соціальних питань, в результаті вирішення яких виникають колосальні фінансові витрати, однак вже на рівні фінансових партнерів, туристичних операторів та навіть уряду.

Об'єктивною проблемою залишається також той факт, що для українських підприємців в цілому та менеджерів антикризове управління підприємством є досить новим явищем. Брак досвіду у даній сфері, використання застарілих методів та підходів, що не враховують динамічності та інформативності зовнішнього середовища, посилюється галузевими особливостями, що призводить до загострення ситуації та ймовірного банкрутства. Із урахуванням сучасних аспектів ведення авіаційного бізнесу доцільно запропонувати наступну антикризову програму (рис. 2).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Рис. 2. Антикризова програма авіакомпанії

Джерело: складено автором

Запропонована програма та план антикризових заходів має враховувати перспективні цілі розвитку та інтереси власників авіаційного бізнесу, врегульовувати питання, що виникають з партнерами та контрагентами, задовольняти вимоги якості та безпеки польотів, задовольняти користувачів послуг перевезення.

У сучасній світовій фінансово-економічній системі важкопрогнозованим та динамічним явищем є кризи, що загострюють проблеми у різних галузях економіки. Особливо гостро питання кризових явищ постає перед українським авіаційним бізнесом, що, не зважаючи на загальні позитивні тенденції, перебуває у нестабільному фінансовому стані та отримує незадовільні прогнози від аналітиків та експертів на рахунок перспектив його розвитку. Запропонована адаптована антикризова програма з урахуванням зазначених рекомендацій до застосування надасть можливість українським авіакомпаніям оперативно мобілізувати ресурси та призвичаїтись до нових умов діяльності, стабілізувати основні фінансово-економічні показники, пришвидшити швидкість реакції на кризові явища.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Список використаних джерел

1. Гаврилко Т. О., Ткаченко В. Ю. Банкрутство авіаційних підприємств в Україні: моделі оцінки ймовірності настання. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 44. С. 66-71.
2. Гончарова М. Л. Основні завдання антикризового управління підприємством. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. 2012. № 140. С. 28-32.
3. Морданов М. А. Оценка причин банкротства авиакомпании «ВИМ-АВИА» на основании данных бухгалтерской (финансовой) отчетности. *Вестник Сургутского государственного университета*. 2018. Вып. 2(20). С. 85-90
4. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю., Сафарі Ф. Х. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економічний аналіз*. 2016. Том 23. № 2. С. 187-192.
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Транспорт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.10.2020).
6. Державна авіаційна служба України. Статистика. Періодична інформація: веб-сайт. URL: <https://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/periodychna-informatsiya/> (дата звернення: 09.10.2020)
7. Airlines Inform. Недавно закриті авіакомпанії: веб-сайт. URL: https://www.airlinesinform.ru/ceased_operations/9.html (дата звернення: 19.10.2020).

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЙНИМ
МЕХАНІЗМОМ В ПІДПРИЄМСТВІ**

Труш В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: **Писаренко С. В.**, к.с.-г.н., доцент

Основною функцією мотиваційного механізму є формування потрібного рівня мотивації праці. Дія мотиваційного механізму виражається через стимулювання працівників, яке здатне спонукати їх до продуктивної праці. Адже чим сильніший мотив, тим більшу «ціну» працівник готовий заплатити за те, щоб отримати певне благо, задовольнити потребу. Серед мотивів до праці слід виділити мотиви змістовності праці – суспільна значимість і корисність, статусні мотиви – суспільне визнання діяльності, матеріальні, інтенсивності діяльності.

Як стверджує Михайлова Л. І. мотив (від лат. «movere», що означає «приводити до руху», «штовхати») як складова моделі мотивації праці є

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

формою прояву усвідомленої потреби, яка сформувалася під впливом зовнішніх умов і в той же час є спонуканням до діяльності [4, с. 14].

Тісний зв'язок мотивів, інтересів та потреб пояснюється схожістю сутностей, бо потреби людини – це нестача чогось, інтереси – зацікавленість у чомусь, а мотиви – спонукання людини до чогось, тому мотив представляє собою відображення потреби. Мотиви з'являються майже одночасно з виникненням потреб і проходять певні стадії, аналогічні стадіям формування потреб. Різноманітність актуалізованих потреб обумовлює широкий спектр мотивів і стимулів, які застосовуються на підприємстві.

Поведінка людини звичайно визначається сукупністю мотивів. При цьому один з них може бути основним, провідним, а інші виконують функцію додаткової стимуляції. Хоча мотиви виникають, розвиваються і формуються на основі потреб, вони відносно самостійні, оскільки потреби не визначають однозначно сукупність мотивів, їх силу і сталість. За однакової потреби у різних людей можуть виникати неоднакові мотиви та дії.

Дослідники, вивчаючи проблему співвідношення суспільних та особистих інтересів, виділив чотири групи мотивів [3]:

- матеріальна зацікавленість;
- інтерес до змісту своєї праці;
- колективні установки (відносини у колективі);
- усвідомлення суспільного сенсу (значущості) своєї праці з точки зору суспільних інтересів.

На практиці майже неможливо розмежувати вплив тільки внутрішніх або зовнішніх мотивів. Відсутність чіткого розмежування внутрішньої та зовнішньої мотивацій тільки підвищує значення їх аналізу, моніторингу в практиці управління.

На рівні підприємства структура стимулів весь час змінюється. З розвитком матеріально – технічної бази виробництва, створенням безпечних умов праці, підвищенням її змістовності та організації, проходять і зміни традиційних стимулів до праці. З'являються і діють нові стимули, які раніше не застосовувалися. Тому виникає необхідність постійного їх вивчення для забезпечення ефективної мотивації праці персоналу.

Мотивація – це процес заохочення людей до ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей організації шляхом формування мотивів [5].

Мотивація праці – це одна з найважливіших функцій менеджменту, що представляє собою стимулювання групи працівників до праці для досягнення мети підприємства, завдяки задоволенню його потреб. Головними важелями мотивації є стимули та мотиви, які у взаємодії мають формувати ефективний мотиваційний механізм працівників підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності [1].

Формування мотиваційного механізму працівників підприємства у сфері економічної діяльності, на нашу думку спрямоване на:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- збереження зайнятості персоналу у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- справедливий розподіл доходів і ефекту зростання преміальної частини оплати праці;
- створення умов для професійного та кар'єрного росту працівників аграрних підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпечення сприятливих умов праці і збереження здоров'я працівників;
- створення атмосфери взаємної довіри і зворотного зв'язку.

Отже формування мотиваційного механізму працівників аграрних підприємств у сфері економічної діяльності являє собою комплекс організаційно-економічних, матеріально-технічних та соціально-психологічних інструментів і методів спонукання до ефективної праці для забезпечення досягнення мети мотиваційної політики [2]. Головною характеристикою механізму мотивації працівників підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності є його спрямованість на досягнення цілей і вирішення завдань, що стоять перед ними.

Список використаних джерел

1. Бала В. В. Процес мотивації персоналу підприємства та його складові. *Технологический аудит и резервы производства*. № 3/3(17), 2014. С.46-50.
2. Костин Л. А. Повышение эффективности труда. Москва : Экономика, 2012. С. 284-286.
3. Кривов'язюк І. В. Теорія пропорційності функціонування та розвитку соціально-економічних систем. *Наука й економіка*. 2009. № 4 (16). Т. 2. С. 166-173.
4. Михайлова Л. І. Управління персоналом. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 248 с.
5. Притула О.В. Мотиваційні механізми в сфері підприємництва. Вип. 72. Дніпропетровськ : ДНУ, 2001. С. 50-55.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ
У РЕЗУЛЬТАТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА НЕПРЯМИМ
МЕТОДОМ**

Тютюнник Ю.М.

професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень, к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» рух грошових коштів підприємства відображається у формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» або формі № 3-н «Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)» [2]. Метою складання цього звіту є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

За НП(С)БО 1 звіт про рух грошових коштів має вертикальну форму, складається з трьох розділів, містить інформацію за звітний період та аналогічний період попереднього року. У звіті про рух грошових коштів розгорнуто наводяться суми надходжень і витрачань грошових коштів підприємства, що виникають у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аналіз руху коштів передбачає розрахунок сум їх надходжень і витрачань у розрізі окремих видів діяльності, визначення загального залишку коштів на підприємстві, порівняння даних звітного періоду з попереднім, встановлення причин зміни надходжень і витрачань.

Для забезпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства та формування необхідної інформації у звітності використовуються два методи – прямий і непрямий.

За прямого методу грошовий потік розраховується як різниця між надходженням грошових коштів і витратами, пов'язаними з їх витрачанням. Отже, прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік грошей підприємства. Застосовуючи цей метод, використовують безпосередньо дані бухгалтерського обліку щодо всіх видів надходжень і витрачань грошових коштів.

Перевагою прямого методу є те, що він дає змогу оцінити загальні суми надходження і витрачання грошових коштів підприємства, виявити статті, що формують найбільший рух грошей у розрізі видів діяльності. Інформація, отримана за умови застосування прямого методу, використовується для прогнозування грошових потоків. Однак цей метод не розкриває взаємозв'язку величини фінансового результату та величини зміни коштів, зокрема не показує, чому виникає ситуація, коли прибуткове підприємство є неплатоспроможним [3, с. 165].

Непрямий метод базується на основному положенні бухгалтерського обліку, що активи мають дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу (складовою якого є прибуток), і полягає у коригуванні фінансового результату на величини змін активів, зобов'язань та інших балансових рахунків.

Перевагою непрямого методу є те, що він дає можливість провести оцінювання грошових потоків на основі інформації звітності, практично не використовуючи дані аналітичного обліку, а з аналітичного погляду – пов'язати отриманий фінансовий результат і зміни грошових коштів [3, с. 165-166].

Відповідно до НП(С)БО 1 у формі № 3 (3-н) «Звіт про рух грошових коштів» рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається з використанням прямого або непрямого методів, а рух грошових коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності – прямого методу [2]. Під час складання фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту.

У звіті про рух грошових коштів, складеному за непрямим методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності (розділ I форми № 3-н) визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

Алгоритм визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності за непрямим методом відображений у табл. 1. Зміст наведених у табл. 1 статей форми № 3-н розкривається у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності [1].

Таблиця 1

Алгоритм визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності за непрямим методом

№ з/п	Стаття	Рядок форми № 3-н
1.	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500
+(-)	Коригування на:	
2.	амортизацію необоротних активів	3505
3.	збільшення (зменшення) забезпечень	3510
4.	збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515
5.	збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520
-6.	Фінансові витрати ¹	3540
+(-)7.	Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550
+(-)8.	Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560
=9.	Грошові кошти від операційної діяльності	3570
-10.	Сплачений податок на прибуток	3580
-11.	Сплачені відсотки ¹	3585
=12.	Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195

1. Додаткова стаття (додаток 3 до НП(С)БО 1).

Аналізуючи грошові потоки підприємства у результаті операційної діяльності на базі інформації звіту про рух грошових коштів, складеного за непрямим методом, необхідно враховувати такі моменти [3, с. 179].

1. Позитивне сальдо, тобто чисте надходження, грошових коштів у результаті операційної діяльності забезпечує стабільність функціонування підприємства в довгостроковій перспективі. Негативний грошовий потік у результаті операційної діяльності покривається за рахунок скорочення інвестиційних вкладень та/або джерел зовнішнього фінансування.

Зростання негативного грошового потоку від операційної діяльності протягом тривалого часу, як правило, зумовлює зниження платоспроможності підприємства, навіть якщо грошові потоки від інвестиційної та/або фінансової діяльності є позитивними. Подібна ситуація у довгостроковому періоді може

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

призвести до того, що підприємство буде не в змозі погашати свої зобов'язання, оскільки основним стабільним джерелом для цього є надходження грошових коштів саме від операційної діяльності.

2. Дослідження динаміки грошового потоку в результаті операційної діяльності має здійснюватись одночасно з такими показниками, як темпи приросту (зменшення) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і прибутку від операційної діяльності. Темпи приросту додатного і чистого грошових потоків у результаті операційної діяльності характеризують масштаби зростання фінансового потенціалу підприємства та рівень дохідності, досягнутий за минулі звітні періоди, що дає змогу зробити висновки про тенденції подальшого розвитку підприємства. З іншого боку, грошовий потік від операційної діяльності є індикатором ділової активності підприємства та його здатності погашати свої зобов'язання.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28 березня 2013 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/sp:max100> (дата звернення 21.10.2020).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 21.10.2020).

3. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО СТРУКТУРА**

Чіп Л. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії
та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет

Виробничий потенціал є найважливішою складовою економічного потенціалу. Економічний потенціал найчастіше трактується як здатність господарської системи засвоювати і переробляти народне багатство для задоволення суспільних потреб або як сукупність економічних можливостей, які має суспільство і які можуть бути використані для реалізації конкретних соціально-економічних цілей і завдань.

В. Бусел та низка науковців розглядаючи категорію «потенціал» на рівні підприємства, вивчає її в контексті з виробничими чи економічними ресурсами. Дослівно в перекладі з латинської мови термін «потенціал» розглядається як «сила» чи «приховані можливості», однак щодо сучасної економіки значимість цієї категорії виходить за межі дослівного трактування. В українській мові сутність потенціалу зводиться до «сукупності усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил, що можуть бути використані у певній сфері, галузі, ділянці; запасу чого-небудь, резерву; прихованих здатностей, сили якої-небудь діяльності, що можуть виявлятися за певних умов» [2].

На нашу думку, потенціал підприємства – це сукупність елементів, які об'єднані в підсистеми та системи, що включає ресурси, техніко-технологічну базу, системи управління, маркетингу, логістики, організації виробництва, інновацій та інвестицій, імідж, що використовується або може бути використаний для реалізації місії та досягнення стратегічних цілей, а також формування конкурентних переваг.

Щодо характеристики виробничого потенціалу аграрного підприємства, тут ресурси безпосередньо використовуються в процесі виробництва для створення споживної вартості, тобто матеріальних благ. На думку В.М. Якубів, до них належать земельні, трудові, матеріальні і фінансові ресурси, які разом становлять сукупні виробничі ресурси – систему органічно взаємопов'язаних елементів продуктивних сил. Значимість ресурсів виявляється в процесі виробництва і характеризується їхнім впливом на результати. Ресурсні потенціали окремо взятих господарських суб'єктів ні в якому разі не призведуть до однакових результатів господарювання, адже кожний ресурсний потенціал є унікальним співвідношенням наявних ресурсів, яке визначається раціональним менеджментом [4].

Аналізуючи вчення Трегобчука В. М., слід наголосити на наступному, що в сучасних надміру складних умовах розвитку сільського господарства аграрних підприємств, можна господарювати ефективніше, якщо не тільки дбати про зміцнення ресурсного потенціалу, а й уміло його використовувати. Виробничі ресурси, як фактори виробництва є основними елементами продуктивних сил.

Являючись системою живої та уречевленої праці, яка функціонує в поєднанні із силами та ресурсами природи, вони виступають як основа суспільного виробництва, його провідна сторона. Водночас продуктивні сили не виступають простим набором елементів – вони повинні розглядатися як цілісна система з органічною єдністю, взаємозв'язком і взаємодією її елементів. Величина значимості елементів не постійна і змінюється в міру залучення в процес виробництва нових елементів, зміни їх якості й співвідношення, а також при переході до сучасної стадії розвитку, із зміною економічної парадигми. Розподіл потенціалу на три компоненти не відзначається повнотою і не вичерпує усього кола досліджуваних явищ. Тому з розвитком продуктивних

сил закономірно виділяються нові елементи, які характеризуються різними співвідношеннями різноякісних ресурсів і факторів виробництва (рис. 1.) [3].

Рис. 1. Структура потенціалу аграрного підприємства

До виробничих ресурсів необхідно віднести й фінансові надходження аграрних підприємств. В умовах ринку головною рушійною силою процесу виробництва є економічний інтерес його учасників, тому в комплексі ресурсний потенціал можна представити як сукупність земельних, матеріальних, трудових, фінансових ресурсів та економічного інтересу, які є об'єктивно необхідними передумовами здійснення аграрного виробництва.

Перелічені ресурси (земля, праця, основні та оборотні засоби виробництва) відносяться, так би мовити, до об'єктивних факторів виробництва, в економічній літературі останнім часом все частіше ведеться мова про суб'єктивні фактори виробництва. Мається на увазі вміння організувати виробництво, управляти виробничими процесами, тобто залучати в процес переробки ресурсів знання. Як зазначає В.М. Бесенюк: «Успіх підприємницької

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

діяльності в значній мірі визначається правильно обраною стратегією управління потенціалом підприємства і підвищенням його конкурентоспроможності» [1].

Отже для ефективного використання та покращення ситуації щодо формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, необхідно збалансовано поєднувати увесь виробничий процес, де будуть зконцентровані всі наявні ресурсні елементи підприємства. Оскільки виробничі ресурси є елементами ресурсного потенціалу, то їх доцільно розглядати, як цілісну систему зі своїм комплексом взаємозв'язків і взаємодій, при вивченні їх впливу на кінцевий результат аграрного виробництва.

Список використаних джерел

1. Бесенюк В. М. Ресурсний потенціал агроформувань у забезпеченні ефективного господарювання. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Випуск 193: В 5 т. Том I. Дніпропетровськ: ДНУ, 2014. с. 158-168.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.

3. Трегобчук В. М. Відтворення та ефективність використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти). Відп. редактор акад. УААН В. М. К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. 259с.

4. Якубів В. М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Житомир 2006. 218 с.

**СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-
КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ
ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ**

**СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ ДЛЯ ПОПОВНЕННЯ РАХУНКУ СИСТЕМИ
ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ
ВАРТІСТЬ**

Бардаков В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
Університет митної справи та фінансів
Науковий керівник: Дубицький Д.П. к.е.н.,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Обраний Україною європейський курс потребує детінізації економіки та запобігання шахрайству в податковій системі. Це зумовило створення та розвиток системи електронного адміністрування податків. Вона відіграє важливу роль в автоматизації податкової системи та функціонуванні держави загалом. Оскільки податок на додатну вартість (ПДВ) є одним з найбільш бюджетоутворюючих та складних податків, питання вдосконалення адміністрування та обліку ПДВ в Україні залишаються актуальними і потребують подальших наукових досліджень.

В Україні з 1 січня 2015 р., в результаті набуття чинності закону України від 28.12.2014 № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)» почала працювати система електронного адміністрування податку на додану вартість.

Система електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ) спрямована на забезпечення обліку адміністрування ПДВ в електронній формі та являє собою сукупність організаційних та технічних засобів. Центральним елементом СЕА ПДВ – є рахунок відкритий платнику ПДВ в Казначействі, на який перераховуються кошти у сумі, необхідній для досягнення розміру суми податку, на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні (ПН) та/або розрахунки коригування (РК) в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) [1]. Отже, зареєструвати ПН/РК вийде тільки при достатньому ліміті реєстрації, який являє собою «віртуальний» показник та обчислюється автоматично в СЕА ПДВ за такою формулою:

$$\begin{aligned} \Sigma_{\text{Накл}} = & \Sigma_{\text{НаклОтр}} + \Sigma_{\text{Митн}} + \Sigma_{\text{ПопРах}} + \Sigma_{\text{Овердрафт}} \\ & - \Sigma_{\text{НаклВид}} - \Sigma_{\text{Відшкод}} - \Sigma_{\text{Перевищ}} \end{aligned}$$

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

В даній формулі наведено чотири показники збільшення яких призводить до підвищення реєстраційного ліміту, до таких показників відносяться:

- сума ПДВ в отриманих та зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних від постачальників та підрядників (Σ НаклОтр);
- сума податку, яку сплатило підприємство при ввезенні товарів на митну територію України (Σ Митн);
- сума, на яку підприємство поповнило рахунок в СЕА ПДВ зі свого поточного рахунку (Σ ПопРах);
- сума середньомісячного розміру сум податку, які за останніх 12 звітних місяців були задекларовані підприємством (Σ Овердрафт).

Та три показники, які зменшують суму реєстраційного ліміту:

- сума ПДВ на яку підприємство склало за зареєструвало в ЄРПН податкові накладні та розрахунками коригування до таких податкових накладних (Σ НаклВид);
- сума податку, заявлена платником до бюджетного відшкодування з урахуванням сум коригувань та результатів перевірок (Σ Відшкод);
- сума перевищення податкових зобов'язань, зазначених у податкових деклараціях з над сумою податку, що міститься в складених податкових накладних та розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН (Σ Перевищ).

Таким чином, з наведеної формули можна зробити висновок, що збільшити реєстраційний ліміт напряду підприємство може лише шляхом поповнення рахунку в СЕА ПДВ зі свого поточного рахунку. Також – це найшвидший спосіб збільшення реєстраційного ліміту, оскільки кошти з поточного рахунку будуть перераховуватись до однієї години, тоді як ПН від постачальника може реєструватися до 4-5 годин.

Поряд з цим даний спосіб має низку недоліків, до яких можна віднести:

- на рахунку підприємства може не бути необхідної кількості коштів для поповнення рахунку;
- неготовність вищого керівництва підприємства до таких позапланових витрат грошових коштів;
- складнощі при відшкодуванні коштів з бюджету у випадку, якщо підприємство захоче повернути сплачені кошти.

У зв'язку з цим на підприємстві виникає потреба у створенні резерву для поповнення електронного рахунку в СЕА ПДВ, що дозволить вирішити дані недоліки, а також формування такого резерву може бути спрямоване на дотримання принципу обачності, згідно з яким підприємству слід уникати заниження своїх витрат і зобов'язань. Крім того, резерви дозволяють рівномірно розподіляти майбутні витрати між звітними періодами, а отже, формувати протягом року об'єктивніші фінансові результати.

Резерв для поповнення електронного рахунку може використовуватись у таких випадках як: блокування вхідної ПН контролюючим органом, у зв'язку з

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

цим постачальник не може вчасно зареєструвати таку податкову накладну; у випадках коли недобросовісний постачальник не може або відмовляється реєструвати ПН; коли за підсумками звітного періоду податкове зобов'язання значно перевищує податковий кредит; інші форс мажорні обставини, що призводить до нестачі реєстраційного ліміту.

Отже, створення резерву для поповнення електронного рахунку дозволить підприємству у разі виникнення форс мажорних обставин, коли не вистачає реєстраційного ліміту для своєчасної реєстрації ПН, уникнути штрафів з боку контролюючих органів, а також репутаційних втрат, пов'язаних з цим.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи): Закону України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (дата звернення 07.11.2020 р.).

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 07.11.2020 р.).

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Білоха А. К.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Рощина Н. В.

к.е.н., доцент,

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Банківська безпека – це, перш за все, рівень фінансової стійкості банківських установ, які здатні забезпечити захист від внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих чинників. Банківська система є основною складовою фінансової та економічної систем. Так, на початок вересня наша держава налічувала 74 діючі банки [1]. Проте, за даними статистики ми можемо побачити, що кількість банків України невпинно зменшувалась починаючи з 2014 року. Зазначене зменшення – це результат дії негативних соціально-економічних чинників, які призвели до дестабілізації ситуації в Україні. Варто зазначити, що в умовах сучасного світу зі швидкими темпами розвитку науки та технологій, нестримною швидкістю реформування національної економіки, важливим питанням постає захист безпеки у таких сферах, як: економічна, кадрова, а також інформаційна. Виникає нагальна необхідність в ідентифікації

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ризиків, ефективному усуненні негативних наслідків, застосовуванні інтелектуального потенціалу. Необхідно мати та нарощувати антикризовий потенціал.

У «Звіті про фінансову стабільність» від Національного банку України, ми можемо проаналізувати та отримати інформацію, щодо ситуації в країні за останні роки [2]. На сьогодні, через вплив пандемії на економічну ситуацію в країні та світі, ми можемо побачити, що деяким банкам необхідно вжити відповідні заходи для запобігання порушень показників достатності капіталу задля їх стабільного та безпечного функціонування. Проведене дослідження свідчить, що під час економічної рецесії порушується фінансова стабільність, яка залежить не лише від функціонування відповідних установ, а й від усіх учасників ринку. Через нестійку економіку, недостатньо ефективне реформування правоохоронних органів, корупцію, відсутність планів розвитку на подальші роки, помітний негативний вплив на безпеку банків.

Для забезпечення стійкості банків, необхідно постійно проводити моніторинг ризиків. Означений процес можна впровадити відповідно до нормативних актів Базеля III (створений 2017 року, який був розроблений у зв'язку з економічною кризою 2008 року), він посилює вимоги до капіталу банків та вводить нові нормативні вимоги щодо їх ліквідності. Основною метою цих нормативних актів є стабільність не лише окремих банків, а й загальної системи в цілому. Отже, капітал – різниця між вартістю активів та його зобов'язаннями, є гарним показником для дослідження терміну наближення до дефолту, а також здатен компенсувати збитки владників та кредиторів [3]. Отже до основних вимог відносять [4]: вимоги до мінімального розміру власного капіталу; введення нормативів ліквідності (LCR, NSFR); показники левериджу (співвідношення вкладення капіталу в цінні папери з постійним доходом та змінним) для обмеження частки запозичених коштів.

До вимог власного капіталу входять: капітал 1 та 2 рівнів, акціонерний, буферний та сукупний капітал. Запровадження LCR (коефіцієнт покриття ліквідністю) в Україні відбулось у 2018 та NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування) у 2019 роках. LCR – співвідношення ліквідних активів банку, до суми для покриття відтоку коштів протягом місяця [5]. Тобто, у випадку кризи, при значній втраті коштів клієнтів, банк буде в змозі повністю виконати свої зобов'язання. NSFR – співвідношення обсягу наявного фінансування, до необхідного [6]. Запроваджено такий коефіцієнт для зменшення залежності від короткострокових фінансувань та залучення депозитів на довгострокові терміни. Основною метою цих нормативних актів є стабільність не лише окремих банків, а й загальної системи в цілому.

Поряд з цим, виокремлюють два способи забезпечення безпеки банків: внутрішній (аналіз попередніх років, планування на майбутнє, контроль фінансів) та зовнішній (банківський контроль та регулювання) [7].

Дуже важливим питанням у забезпеченні банківської безпеки є саме кадрова безпека, де визначальною фігурою є працівник банку. Для того, щоб

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

мінімізувати ризики, необхідно, щоб кандидати набирались лише за конкурсною основою, де головним буде кваліфікація співробітника, або перспективи покращення роботи, опанування новими технологіями банку та психологічний стан щодо відповідальності перед роботою [8]. Основним фактором в забезпеченні такої безпеки є з'ясування мотивів працівника зі сформованим світоглядом та поведінкою в певних ситуаціях.

Для забезпечення інформаційної безпеки необхідно бути здатним захистити себе від будь-яких загроз втрати або розголошення особистої інформації як клієнтів, так і працівників. В 2020 році зафіксовано приблизно 1 мільйон кібератак, які можуть нанести значну шкоду державі [9].

Наприклад для захисту користувачів на відстанях НБУ розробила системи, які здатні ідентифікувати та верифікувати без прямого контакту осіб. Так, банки мають можливість вибирати спосіб, яким буде здійснюватися відповідні дії. Зокрема, система BankID дає змогу громадянам отримувати послуги віддалено та безпечно з будь-яких девайсів для доступу до фінансових, адміністративних, комерційних та інших послуг. Так, всі данні передаються лише з ініціативи користувача, котрий дає згоду на передачу даних у зашифрованому вигляді. Також банк має можливість запроваджувати відеоверифікацію, тобто клієнт та співробітник банку зможуть спілкуватись через відеотрансляцію не виходячи з дому [10].

Отже, проведені дослідження засвідчує, що для забезпечення банківської безпеки необхідне впровадження моніторингу та управління ризиками на постійній основі з застосуванням сучасних інформаційних технологій, що забезпечує економічний розвиток всієї системи, здатність швидко реагувати на мінливість зовнішніх та внутрішніх чинників, ефективність використання ресурсів, зниження витрат, підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел

1. Кількість банків в Україні (2008-2020). Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 27.10.2020).
2. Звіт про фінансову стабільність. 2020. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 27.10.2020).
3. Нагорний О. Вартість чистих активів: як розраховувати. 2018. Uteka - сайт для бухгалтерів, податкових консультантів та аудиторів в Україні : веб-сайт. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-hozyajstvennye-operacii-9-stoimost-chistyx-aktivov-kak-rasschityvat> (дата звернення: 15.10.2020).
4. Базель III. Банки.ру – финансовый супермаркет. Вклады, кредиты, ипотека, страховые и инвестиционные продукты : веб-сайт. URL: https://www.banki.ru/wikibank/bazel_iii/ (дата звернення: 10.10.2020).
5. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR. 2018. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vprovadjuje-noviy->

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

normativ-dlya-bankiv--kofitsiyent-pokrittya-likvidnistyu-lcr (дата звернення: 27.10.2020).

6. Національний банк запроваджує новий норматив довгострокової ліквідності для банків – NSFR. 2019. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovdjuye-noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv--nsfr> (дата звернення: 27.10.2020).

7. Корченко А.О., Скачек Л.М., Хорошко В.О. Банківська безпека : підручник. Київ : Університетська книга, 2014. 185 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1714/7/%D0%93%D0%9B%D0%90%D0%92%D0%90%207.pdf> (дата звернення: 28.10.2020).

8. Зубок М.І. Розділ 8. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку. Авторські реферати, курсові та дипломні роботи. Онлайн бібліотека підручників. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/5504/132/> (дата звернення: 16.10.2020).

9. В Україні в 2020 році зафіксували 1 мільйон кібератак – РНБО. MediaSapiens. 2020. URL: <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/25227/2020-08-07-v-ukraini-v-2020-rotsi-zafiksuvali-1-milion-kiberatak-rnbo/> (дата звернення: 03.10.2020).

10. Банки отримують нові провідні сучасні інструменти для дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів. 2020. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-otrimayut-novi-providni-suchasni-instrumenti-dlya-distantsiynoyi-identifikatsiyi-ta-verifikatsiyi-kliyentiv> (дата звернення: 30.09.2020).

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛАДОВА ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Власенко О. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Юрчишена Л.В., к.е.н., доцент

Формування дохідної частини бюджету є важливим видом діяльності будь-якої держави, зокрема й України. Сьогодні податки є не лише основним джерелом наповнення державного бюджету, але і виконують роль фінансового регулятора виробництва. Для України актуальним є розвиток системи митного оподаткування, яка б передбачала розгалужену систему митних платежів, адже, крім фіскальної функції, вони виконують економічну – регулювання експортно-імпортних операцій та забезпечення економічної безпеки держави.

Питання дослідження митних платежів в українському митному законодавстві як однієї з основних складових дохідної частини бюджету країни,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

їх впливу на забезпечення митних інтересів та митної безпеки держави неодноразово ставали предметом дослідження таких учених і практиків, як О.П. Гребельник, І.Г. Бережнюк, А.Д. Войцещук, Ф.Л. Жорін, П.В. Пашко та інші.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад функціонування митних платежів та пошук шляхів удосконалення системи адміністрування митних платежів у сучасних умовах.

Митні платежі – найефективніший інструмент регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Стан торговельних відносин в Україні значною мірою визначається її митною політикою, яка повинна бути спрямована на забезпечення та підтримку ефективності зростання обсягу експорту України, стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють експорт, врівноваження імпорту товарів з експортом. Усі ці завдання можуть вдало вирішуватись за допомогою маніпулювання ставками мита, ПДВ, акцизного податку за імпортні товари, обсягами пільг, пільгових ставок та преференцій тощо [1].

Митний кодекс України визначає митні платежі через перерахування його видів: мито; акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [2].

Економічна роль митних платежів пов'язана, насамперед, з тим, що, впливаючи на ціну товару та відмежовуючи національний ринок від світового, підвищуючи рівень цін на товари, мито активно впливає на конкурентоспроможність товару, що, у свою чергу, позначається і на рівні накопичення капіталу, темпах розвитку, нормах прибутку в окремих галузях економіки, нівелюючи різницю, яка склалася в міжнародних і національних умовах виробництва. Без захисту національної економіки на етапі формування економічної системи відбувається наповнення ринку дешевими імпортними товарами, що зумовлює скорочення національного виробництва і навіть знищення деяких його видів, що спричиняє скорочення робочих місць, зростання безробіття, загрожує національній економічній безпеці, міжнародному престижу країни, її культурі і традиціям. Митне оподаткування відіграє неоднорідну роль у регулюванні економічних і соціальних процесів у державі, оскільки уряд завжди має збалансовувати внутрішні й зовнішні інтереси країни [3].

З метою дослідження впливу митного оподаткування на формування дохідної частини державного бюджету, тобто прояву саме фіскального значення митного оподаткування, доцільно проаналізувати формування доходів Державного бюджету України за рахунок доходів від зовнішньоекономічної діяльності та визначити їх вплив на загальний результат бюджетних періодів 2017–2019 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Аналіз доходів від зовнішньоекономічної діяльності у формуванні доходів
Державного бюджету України за 2017-2019 рр., млн грн [5]**

Показники	2017	2018	2019	Відхилення (+,-) звітнього періоду до	
				2017	2018
1. Всього доходів	793265	928108,3	998278,9	205014	70170,6
2. Податкові надходження, всього, у т. ч.:	627153,7	753815,6	799776	172622	45960,4
Ввізне мито	23898,4	26560,4	29855,4	5957	3295
Вивізне мито	643,5	516,2	230,6	-412,9	-285,6
Акцизний податок з ввезених підакцизних товарів	41989,7	47708,6	53460,8	11471,1	5752,2
ПДВ з ввезених на територію України товарів	250530,2	295377,3	289760,4	39230,2	-5616,9

За результатами проведеного аналізу у 2019 році простежується чітка тенденція збільшення надходжень до державного бюджету, в тому числі і від зовнішньоекономічної діяльності. Так, у 2019 році сума ввізного мита становила 29855,4 млн грн, що на 3295 млн грн більше в порівнянні з 2018 роком та на 5957 млн грн у порівнянні з 2017 роком [5]. Згідно з даними таблиці з кожним роком розміри вивізного мита зменшуються, причиною цього є підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Україна взяла на себе зобов'язання протягом визначеного періоду часу скасувати вивізне мито. Окрім того, вивізне мито підвищує ціну товару для споживача, тому що в результаті сума коштів, які були сплачені в якості вивізного мита, включається в ціну товару. Як наслідок, підвищена ціна товару знижує конкурентоспроможність експортера на світовому ринку.

Варто зауважити, що скасування вивізного мита може призвести до негативних наслідків для України. У зв'язку із тим, що, товари та природні ресурси, на які в нашій державі встановлено даний вид мита, є важливою сировиною для національної економіки України. У випадку неконтрольованого та безмитного вивезення цих товарів з країни, наша держава може опинитися у критичній ситуації: коли виникне дефіцит і вона сама постане перед необхідністю імпорту даної продукції. Також, Державний бюджет України недоотримає сотні мільйонів гривень. Тому, встановлення вивізного мита на важливі для національної економіки товари та сировину, на обмежені природні ресурси є необхідною умовою розвитку вітчизняної економіки та внутрішнього ринку взагалі [3].

Основним завданням Державної митної служби України є безумовне виконання бюджетних завдань та збільшення надходжень митних платежів до Державного бюджету України. Додатковими резервами наповнення бюджету є:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

достовірність декларування товарів та їх правильна класифікація; посилений контроль за наданням податкових пільг, їх цільовим використанням; посилений контроль за оформленням товарів, на які встановлено нульову ставку ввізного мита; правильність визначення країни походження товарів [4].

Сучасна наука й практика доводять, що справляння митних платежів залежить від ефективності процесу їх адміністрування. Загальні принципи адміністрування митних платежів, закладені у чинному законодавстві України. Водночас, важливими складовими адміністрування митних платежів є митна експертиза, оцінювання митної вартості та контроль за кодуванням товарів з метою забезпечення повноти і правильності стягнення платежів до бюджету. Наполеглива робота у цих напрямках буде прямо пропорційна отриманим результатам і, як наслідок, відрахованям до доходної частини державного бюджету. Необхідно зосередити всі зусилля на розвитку партнерських відносин із громадянами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, впровадженні нових електронних сервісів та підвищенні рівня надання послуг, здійсненні контролю за повнотою сплати митних платежів та зборів. Крім того, необхідно працювати у напрямку сприяння розвитку міжнародної торгівлі, впровадження світового досвіду у сфері митного регулювання.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 14 жовтня 2020 року № 2755–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 03.11.2020).
2. Митний кодекс України: Закон України від 24 жовтня 2020 року № 4495–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 03.11.2020).
3. Гребельник О. П. Митна справа: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 472 с.
4. Пашко В. Митна політика та митна безпека України : монографія. Хмельницький, 2019. 338 с.
5. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019/> (дата звернення 03.11.2020).

ТЕНЕДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Гринчук І. А.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Ткачук Н.М., к.е.н., доцент

Глобальні зміни та стрімкий розвиток фінансових технологій, посилені складністю системи задіяних інститутів та використанням широкого спектру

фінансових інструментів, визначаються вагомими зрушеннями як з боку пропозиції фінансових послуг, так і з боку попиту на них. Страховий ринок змушений реагувати на окреслені трансформації задля максимального задоволення потреб і побажань своїх клієнтів з метою їх страхового захисту в частині удосконалення підходів до ведення бізнесу, розробки інноваційних каналів реалізації продуктів і надання послуг та технологій обслуговування [1].

Поточний стан розвитку ринку страхових послуг в Україні зумовлює необхідність постійного відстеження тенденцій та виявлення особливостей функціонування цієї сфери небанківських фінансових послуг, що має важливе значення для ефективного функціонування не тільки фінансової системи держави, а й усєї економіки.

В науковій літературі немає єдиного підходу щодо переліку показників оцінки стану розвитку страхового ринку. У багатьох сучасних публікаціях дослідження процесів розвитку та аналіз тенденцій у розвитку страхового ринку будується на основі номінальних значень фінансово-економічних показників, але на нашу думку доцільним було б визначати тенденції розвитку на підґрунті приведених показників до прийнятого за базу року. Використання такого методу дозволить надати аналіз реальної ситуації на страховому ринку з підвищеним рівнем точності оцінки. Вважаємо, що оцінку стану розвитку страхового ринку доцільно проводити за його якісними показниками: обсягами валових страхових премій та страхових виплат і рівнем страхових виплат.

Сучасний стан розвитку страхового ринку України свідчить про те, що він недостатньо ефективно виконує свою роль у функціонуванні фінансової системи. Так, за оцінками експертів, частка страхових платежів за особистим страхуванням в Україні становить усього 4-5%, тоді як у Західній Європі та США цей вид послуг займає близько 60%, у Японії – 80%, у Великобританії – 70%, а у світі в середньому – 58,3%. Загальний обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України в останньому десятиріччі за зібраними преміями дорівнював 0,06% світового обсягу і був меншим у 400 разів порівняно із США, у 60 разів – із Німеччиною, у 50 разів – із Францією [2].

Для розвитку нових перспективних напрямків страхування страхову галузь необхідно очистити від недобросовісних гравців та сформувані більш жорсткіші вимоги до рівня їх ліквідності, платоспроможності та мінімального капіталу, що допоможе страховикам виконувати свої зобов'язання навіть у кризові часи функціонування національної економіки.

Розглянемо якісний аспект функціонування страхового ринку й проаналізуємо співвідношення обсягів страхових виплат й обсяги отриманих страхових премій (рис. 1).

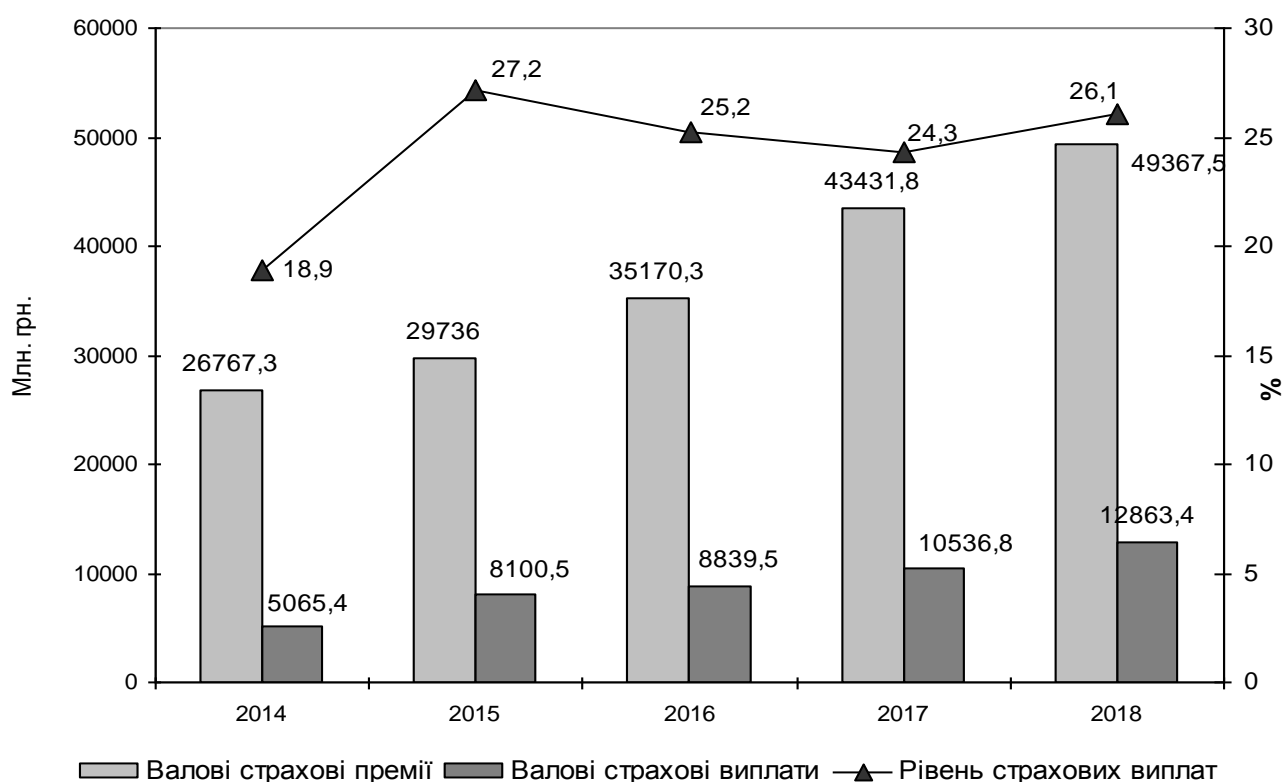

Рис. 1. Валові страхові премії, страхові виплати та їх рівень в Україні у 2014-2018рр.*

**Побудовано автором на основі офіційних даних [3].*

Як видно з наведених на рис. 1 даних, валові страхові премії на кінець 2018р. становили 49367,5 млн. грн., що більше порівняно з 2017р. на 14%, а порівняно з 2014р. – майже у 2 рази. При цьому, з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 12158,5 млн. грн. (або 94,5%), зі страхування життя – 704,9 млн. грн. (або 5,5%). Обсяги здійснених страховими компаніями виплат страхувальникам унаслідок настання страхових випадків теж мають зростаючу тенденцію: так, порівняно з 2014р. страхові виплати у 2018р. виросли більш як удвічі й становили 12863,4 млн. грн., що на 2326,6 млн. грн., або на 22 більше, аніж у 2017р. Рівень страхових виплат, який показує частоту виплат коштів страхувальникам унаслідок настання страхових випадків, коливається у межах 19-28%, тоді як у розвинутих країнах світу він становить 60-90%. При цьому варто відмітити, що рівень страхових виплат за операціями страхування життя становив на кінець 2018р. 18%, а за іншими ніж страхування життя, видами страхування – 26,7% [2].

В загальному слід відмітити, що ринок страхових послуг України характеризується значною динамічністю та розширенням переліку страхових послуг з числа добровільних видів страхування, однак одночасно склалися і певні характерні риси, які визначають перспективи виходу страхової компанії на нові ринки при розширенні обсягів діяльності. Низький рівень проникнення

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

страхування свідчить про те, що на сьогодні розвиток страхового ринку України все ще знаходиться на досить низькому рівні.

Таким чином, формування розвиненого страхового ринку забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації національної економіки та стабільного розвитку міжнародних відносин. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки. Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним наглядом, а з іншого боку страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами.

Для розвитку нових перспективних напрямків страхування страховий ринок необхідно очистити від недобросовісних гравців та сформуванати більш жорсткіші вимоги до рівня їх ліквідності, платоспроможності та мінімального капіталу, що допоможе страховикам виконувати свої зобов'язання навіть у кризові часи функціонування національної економіки.

Список використаних джерел

1. Рудь І. Ю., Кондрацька К. В. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 23. Ч. 2. С. 87-91.

2. Матвеев В.В., Гайдаржийская О.Н., Отрошко В.П. Страховий ринок України: сучасний вплив і тенденції розвитку. Young Scientist. 2018. №2. С. 727-731.

3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy>. Html

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Гуменюк Д. С.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Бучковська Я. Г., к.е.н., доцент

Розширення ринку кредитування сприяє зростанню обсягу операцій і на депозитному ринку. Банківські депозити залишаються найпопулярнішим способом інвестування вільних коштів для отримання пасивного прибутку. Причина цього є те, що всі інші види інвестицій потребують більшого

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

вкладення капіталів або пов'язані зі значним ризиком. Наприклад, облігації внутрішньої позики доступні лише людям, які готові вкласти від 1 млн грн.

Вітчизняні банки мають слабкі позиції щодо обсягів депозитного ринку в Україні. Одним із пріоритетних напрямків стратегії розвитку банківської діяльності та економіки держави в цілому виступає розширення ресурсної бази банків на відповідному рівні.

Джерелом формування фінансових ресурсів будь-якого комерційного банку є пасиви. Склад пасивів досить неоднорідний, до нього належать капітал і зобов'язання банку перед вкладниками та кредиторами. Темпи приросту обсягу пасивів та зміна їхньої структури свідчать, що ситуація на ринку депозитних послуг перебуває у стані коливань. До основних джерел фінансування активних операцій, які становлять основну частку у структурі пасивів банку, належать строкові депозити та кошти на поточних рахунках. Кошти на поточних рахунках, як джерело ресурсів, є більш дешевим, на відміну від строкових депозитів, але водночас становить групу зобов'язань, яка характеризується підвищеним рівнем ризику.

Суб'єктами депозитної діяльності є банки та депоненти (вкладники). Об'єктами депозитних операцій є ті самі кошти, які розміщені на рахунках у банках і за якими банки виплачують відсотки. Умови виплати процентів за цими депозитами обумовлюються двосторонніми угодами.

З точки зору стабільності ресурсної бази і загалом діяльності банку, важливим є те, щоб найбільшу частку його ресурсів становили саме строкові вклади, але, на жаль, в умовах нестабільного економічного розвитку України зростає рівень недовіри вкладників до формування строкових вкладів.

В Україні у 2016-2017 роках переважали строкові депозити, що склали близько 428,8 млрд. грн., тоді як поточні депозити у 2017 році становили 351,2 млрд. грн. У 2018-2019 роках ситуація змінилася, адже величина поточних депозитів мала тенденцію до значного зростання та перевищила частку строкових депозитів. Цікавою є ситуація зменшення депозитів в іноземній валюті у 2019 році на 3,7%. Це пов'язано зі значним зменшенням ставок на депозити в іноземній валюті.

У структурі депозитного портфелю юридичних і фізичних осіб (табл.1) кошти фізичних осіб в більшій мірі були представлені в іноземних вкладах, однак у 2018 році їх частка зменшилась і склала 50,9 %. Тенденція до зменшення збереглася і у 2019 році та знизилась аж до 47,3%.

Досліджуючи депозитний портфель юридичних осіб, необхідно відзначити протилежну тенденцію. Так, протягом усього періоду в більшій мірі кошти юридичних осіб зберігались в національній валюті - 61,16 в гривні і 38,84% в іноземній валюті.

За 2019 рік зросли обсяги депозитів юридичних та фізичних осіб, що можна пояснити послабленням очікувань девальвації. Наразі монетарна

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

політика пом'якшилася, ставки за депозитами знизилися, вартості вкладів загалом в системі скоротилася [1].

Таблиця 1

**Структура депозитного портфелю клієнтів
по банківських установах України у розрізі валют у 2016–2019 рр.**

Показник	01.01.2016		01.01.2017		01.01.2018		01.01.2019	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Кошти фізичних осіб:	402,1	100	437,2	100	478,1	100	508,9	100
В національній валюті	187,6	46,7	198,2	45,3	234,6	49,1	268	52,7
В іноземній валюті	214,4	53,3	239	54,7	243,5	50,9	240,9	47,3
Кошти юридичних осіб	318,6	100	370	100	404	100	406,2	100
В національній валюті	191,9	60,2	221,2	59,8	247,1	61,2	261,7	64,4
В іноземній валюті	126,7	39,8	148,7	40,2	156,9	38,8	144,5	35,6

Джерело: [3]

За даними Національного Банку України на 01.01.2020 р. обсяг залучених українськими банками депозитів мав наступну структуру:

– кошти суб'єктів господарювання становили 498 156 млн грн (на 01.02.2019 р. – 398 498 млн грн);

– кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) були зафіксовані на рівні 552 592 млн грн (на 01.02.2019 р. – 510 991 млн грн);

– строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків, склали 23 912 млн грн (на 01.02.2019 р. – 43 943 млн грн);

– кошти небанківських фінансових установ становили 26 885 млн грн (на 01.02.2019 р. – 24 951 млн грн) [2].

Отже, сучасна депозитна діяльність банків України потребує вдосконалення. Зокрема, необхідне застосування досвіду зарубіжних банків щодо введення рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування; перегляд діючої та розробка нової ефективної процентної політики, яка є основним мотивуючим чинником при виборі банку клієнтом; збільшення суми відшкодування депозитних коштів Фондом гарантування вкладів до 400 тис. грн, враховуючи закордонний досвід та інфляційні процеси в Україні, запровадження страхування депозитних вкладів, як це прийнято за кордоном.

Депозитна діяльність банків України на сучасному етапі залишається під негативним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів і характеризується нестабільністю процентних ставок, внаслідок чого формується підвищений рівень процентного, валютного ризиків та ризику ліквідності, а структура депозитного портфелю банків України характеризуються значними дисбалансами за строками (перевага короткострокових ресурсів) та валютами (високий рівень доларизації депозитних ресурсів).

Основними напрямками підвищення ефективності депозитної діяльності банків має бути впровадження інноваційних банківських послуг у поєднанні з

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

постійним удосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів, а саме:

- 1) відновлення довіри вкладників до банків (посилення захисту депозитних коштів фізичних та юридичних осіб; періодичний моніторинг потреб, інтересів і запитів; підвищення рівня сервісу обслуговування клієнтів);
- 2) удосконалення депозитної політики з урахуванням сучасних запитів (постійний аналіз ринку депозитних ресурсів та адаптації до умов його функціонування);
- 3) підвищення зацікавленості у розміщенні коштів на депозитних рахунках (комплексне обслуговування клієнтів шляхом надання додаткових послуг за вкладками; пошук шляхів підвищення якості обслуговування клієнтів через запровадження та оновлення сучасних нових інформаційних технологій у банківській сфері, а також підвищення кваліфікації працівників банку).

Список використаних джерел

1. Банківська система зникає до роботи в умовах низьких ставок. Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/bankivskasistema-zvikaye-do-roboti-v-umovah-nizkih-stavok--oglyad-bankivskogo-sektoru>.
2. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
3. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Жацько Н. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Чумак В. Д., к.е.н., доцент

В умовах фінансово-економічної та політичної нестабільності, що притаманні для економіки України в останні роки, особливого значення набуває проблема забезпечення економічної безпеки для будь-якого суб'єкта господарювання. Економічна безпека на мікрорівні розглядається через призму окремих суб'єктів господарювання і забезпечує кількісні і якісні характеристики підприємства, що відображають його здатність реалізовувати власні стратегічні економічні інтереси в певних зовнішніх умовах шляхом захисту від існуючих потенційних загроз і використання можливостей, що надаються зовнішнім середовищем. Підприємство, працюючи в динамічному зовнішньому середовищі, опиняється перед великою кількістю економічних, фінансових, податкових та інших видів ризиків, що породжують загрози для його стабільного функціонування та розвитку.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Одним із основних напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства є оптимізація його податкової безпеки, що полягає у визначенні та аналізі всіх можливих податкових ризиків та зменшенні їхнього негативного впливу на господарську діяльність суб'єкта господарювання.

Найважливішою складовою економічної безпеки є система податкового забезпечення, яка представляє собою фінансово-економічний стан платника податків, що забезпечує мінімізацією податкових ризиків. При цьому суб'єкт господарювання сплачує нараховані податки в повному обсязі і своєчасно, а виконавчі та законодавчі органи забезпечують, передбачений законодавством, захист платників податків.

Дослідження теоретико-методологічних засад податкової безпеки підприємства, зазвичай, здійснюється через оцінку податкових ризиків і розгляд проблем податкової оптимізації в рамках впровадження податкового менеджменту на всіх рівнях, а також з урахуванням внутрішнього податкового середовища підприємства.

Безперечно, впровадження системи забезпечення податкової безпеки суб'єктів сучасної економіки неможливе без використання таких методів, як податкове планування, управління податковими потоками, податкова оптимізація (оптимізація податкових зобов'язань, оптимізація податкового навантаження), податкова мінімізація (мінімізація оподаткування, мінімізація податкових зобов'язань, мінімізація податкового навантаження), оптимізація податкового портфелю, податкова безпека бізнесу, податкова політика, оптимізація економіко-організаційного процесу корпоративного оподаткування, оптимізація зовнішнього податкового середовища підприємства, управління податковими ризиками, міжнародне корпоративне податкове планування, податкова стратегія підприємства. Наведений перелік далеко не вичерпний і залежить від податкової стратегії, що реалізується суб'єктом господарювання.

Податкова безпека підприємства – це фінансово-економічний стан платника податків, що забезпечує мінімізацію податкових ризиків, при якому суб'єкт господарювання сплачує нараховані податки в повному обсязі та у встановлений термін, а виконавчі та законодавчі органи забезпечують платнику податків, передбачений законом, захист. Це сприяє зростанню чистого прибутку підприємства підвищує економічну безпеку українських платників податків [1, с. 332].

Вирішальний вплив на рівень податкової забезпеченості підприємств здійснюють такі основні чинники, як: ризик несвоєчасного обігу споживачів або затримки відвантаження матеріалів постачальниками; низька купівельна спроможність населення; високі ставки податків і відсотків за кредитом; нестабільність законодавства; нестабільний обмінний курс; зростання інфляції; зниження інвестицій; недовіра до банків; ухилення від сплати податків;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

постійні податкові перевірки; низькі штрафи за порушення податкового законодавства і наявність досить високого рівня тіньової економіки [2].

Загалом слід зазначити, що основним завданням при досягненні відповідного рівня податкової безпеки є встановлення такого оптимального рівня та умов оподаткування, які забезпечують баланс інтересів держави та платників податків шляхом створення ефективної системи мотивації останніх. Створення ефективної системи податкової безпеки вимагає чіткого виявлення потенційних джерел загрози в конкретному регіоні, а також наявність необхідних ресурсів для їх нейтралізації.

Під податковим ризиком слід розуміти ймовірність його виникнення, потенційну загрозу для платника податків зазнати фінансових збитків у зв'язку з несплатою податків, здійснення податкових правопорушень.

До основних видів податкових ризиків належать:

- ризик несплати податків, що призводить до негативних наслідків для платника податків у вигляді нарахування пені та штрафних санкцій;
- ризик постійного податкового контролю, що призводить до санкцій і збитків у зв'язку з невиконанням платниками податків законодавчих податкових актів;
- ризик збільшення податкового навантаження, диференційований по видах господарської діяльності та податках, в залежності від податкових ставок, пільг, обсягу створеної доданої вартості;
- ризик мінімізації податків – ймовірність виникнення фінансових втрат, пов'язаних з діями платника податків щодо мінімізації податкових платежів;
- ризик кримінального переслідування податкового характеру, що веде до значних фінансових втрат платника податків, або до позбавлення волі платника податків за вчинення податкових правопорушень.

Податкова безпека також значною мірою залежить від рівня податкової культури в державі, що відображає рівень знань і дотримання податкового законодавства, правильний розрахунок податків, повнота і своєчасність їх сплати на користь держави, знання своїх прав, виконання обов'язків платниками податків та контролюючими органами, розуміння важливості сплати податків для держави і суспільства. Від співпраці і взаємної довіри між усіма учасниками податкових відносин розпочинається формування податкової культури, належний рівень якої дасть можливість проведення дієвих реформ, створення високоефективної національної економіки та забезпечення податкової безпеки України [3].

Отже, податкова безпека підприємства – це податкова політика суб'єкта господарювання, спрямована на своєчасність нарахування та сплати податків, правильність ведення податкового обліку і складання податкової звітності, а також систематичне здійснення податкового планування, що проводиться з метою обрання альтернативного варіанту оподаткування та оптимізації розміру податків і зменшення рівня податкового навантаження на підприємство.

Список використаних джерел

1. Фролов С. М., Козьменко О. В., Бойко А. О. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. Суми : УАБС НБУ, 2015. 332 с.
2. Гуцалюк О. І., Левковець Н. П. Вплив податків на фінансову безпеку підприємств : *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія «Економічні науки». Вип. 15, 2017. С. 70-76.
3. Молдован О. О. Щодо першочергових заходів покращення податкового клімату в Україні: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1492/>.

**ЕЛЕКТРОННА БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Журавель О. О., Радзівська О. В., Демчик Н. Л.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Комаха О. С., к. е. н., доцент

Однією з головних умов розвитку ринкової економіки є розвинена інфраструктура, а біржа є одним з елементів ринкової економіки. Біржова торгівля організовується з метою полегшення самого процесу торгівлі, вироблення більш ефективного механізму прозорого і конкурентного ціноутворення, акумуляції і трансферту інвестиційного капіталу, а також для захисту інтересів як продавців, так і покупців від цінової нестабільності.

Раніше біржа виглядала як місце або будівля, де збирались у визначені години торговці й посередники з метою укладання угод по цінних паперах або товарах між собою. З розвитком інформаційного суспільства, для якого характерним є прискорений обмін інформацією між його учасниками за допомогою можливостей Інтернету активізувалася й біржова діяльність. На сьогоднішній день торги на біржі відбуваються в електронному вигляді з використанням спеціальних програм [1].

До інтернет-торгівлі належать: торгівля товарами через аукціони, торгівля послугами, інтернет-торгівля фінансовими інструментами (валюта або цінні папери). Інтернет-трейдинг на фондових біржах означає прямий доступ інвестора до торгівлі цінними паперами (direct market access) за допомогою мережі Інтернет. Також інтернет-трейдинг ще називають: інтернет-брокеридж, інтернет-інвестування, онлайн-торгівля, торгівля цінними паперами (акціями) через Інтернет, онлайнтрейдинг і т. ін. [2, 3].

Назва «інтернет-трейдинг» почала використовуватись на українському фондовому ринку нещодавно, хоча стала вже доволі популярною серед наших інвесторів. В Україні офіційною датою запуску інтернет-трейдингу є 26 березня

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2009 р. Інтернеттрейдинг у нас з'явився завдяки фондовому майданчику ВАТ «Українська біржа», що запустила його у розквіт фінансової кризи [4].

До 2008 р. для українського інвестора інвестування в цінні папери через мережу Інтернет здавалось нереальним. Всі операції на фондовому ринку здійснювались у кращому разі по телефону, а інформація про ціни для інвестора була платною. Сьогодні завдяки повному переходу на електронний документообіг, а також автоматизації здійснення операцій на фондовому ринку, інтернет-трейдинг забезпечує найбільш вигідні умови для приватних інвесторів. Доступність і оперативність є основними критеріями бурхливого розвитку усіх сервісів, пов'язаних з Інтернетом, а онлайн-торгівля цінними паперами в цьому плані не є винятком [3].

Певна частина українських товарних бірж, особливо тих, що торгують продукцією агропромислового комплексу, розуміючи колосальну відсталість від процесів, що відбуваються на світовому біржовому ринку, намагаються розробити та впровадити сучасні електронні технології торгівлі.

До таких бірж можна віднести:

- Придніпровську товарну біржу;
- Вінницьку універсальну товарну біржу;
- Українську ф'ючерсну біржу;
- Одеську аграрну біржу.

Так, в 2002 році на Придніпровській товарній біржі був створений модельований комплекс електронної біржової системи торгівлі товарними деривативами, базовим активом, якого є сільськогосподарська продукція. Розроблений модельований комплекс забезпечує базову платформу для відпрацювання сеансів торгівлі товарними деривативами на центральній площадці біржі, а також на віддалених площадках у реальному масштабі часу. Як віддалені площадки можуть виступати агротоварні біржі [5].

Вінницька універсальна товарна біржа має доступ до електронної системи АРМ «Торгівля КТЗ». Біржа проводить електронні торги в реальному режимі часу, а також в режимі відео конференції. Має власний веб-сайт <http://www.vtub.vinnica.ua> та газету «Новини біржі» загальнодержавного значення, завдяки яким учасники завжди оперативно отримують інформацію про аукціони/торги, що проводяться на біржі [6].

На Одеській аграрній біржі розроблена і функціонує електронна технологія біржової торгівлі – Комп'ютерна програма «Електронна аграрна біржа» (свідоцтво №18532, видане Міністерством освіти і науки України). Дана система є продуктом спільної наукової та практичної розробки Національного університету біоресурсів і природокористування України (кафедра біржової діяльності) та Одеської аграрної біржі і являє собою комп'ютерну електронну біржову систему збору, обробки і відображення інформації, а також підготовки до проведення біржових торгів та безпосереднього проведення їх у локальній мережі та мережі Інтернет [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Основним адміністратором системи електронної торгівлі є держава в особі, наприклад, Аграрної біржі, оскільки існує ризик монопольного контролю за інформаційними потоками з боку приватних корпорацій.

Сьогодні, Аграрна біржа в рамках своєї діяльності, реалізовує пілотний проект запуску електронної торгової системи, який матиме ряд переваг: забезпечення умовами для швидкого та вільного інформаційного обміну та взаємодії; зменшення трансакційних витрат; сприяння моніторингу стану ринку; забезпечення надання консалтингової допомоги; зменшення ризику при укладенні угод і здійсненні комерційних операцій; сприяння створення системи ефективного страхування угод та процесу гарантій між учасниками; створення умов для вдосконалення ринкового середовища.

На «Українській інвестиційній біржі» електронні торги проводяться з використанням електронного майданчику в мережі Інтернет на веб-сайті <https://http://ceuisse.com.ua/>. Доступ до електронного майданчику через мережу Інтернет є відкритим [7].

Товарна біржа «Українська енергетична біржа» використовує програмний продукт «Біржова електронна торгова система» (ПП БЕТС) – комплекс інформаційних і технічних рішень, що забезпечує взаємодію покупця з продавцем (постачальником) на біржових торгах за допомогою електронних каналів зв'язку на всіх етапах укладання угоди [8].

Отже, на більшості інших українських бірж відбувається лише поетапне впровадження в застарілу торгову технологію окремих елементів комп'ютерного забезпечення.

Такий стан зумовлений багатьма факторами, до яких слід віднести:

- низький рівень розвитку біржового товарного ринку;
- багаточисельність бірж, зайнятих обслуговуванням певного ринку;
- незацікавленість засновників бірж у запровадженні нових інформаційних технологій ведення торгів;
- слабка матеріально-технічна база бірж;
- виконання більшістю вітчизняних бірж функцій не властивих класичним товарним біржам;
- відсутність підготовлених фахівців для освоєння та впровадження біржового електронного трейдингу.

Список використаних джерел

1. Українська біржа: веб-сайт. URL: <http://www.ux.ua/s204> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Основи біржової діяльності: навчальний посібник / за ред. М. О. Солодкого. Київ: ЦП Компринт, 2017. 450 с.
3. Біржова справа : підруч. / за наук. ред. О. М. Сохацької. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 655 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

4. Перспективи інтернет-трейдингу в Україні. Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/press/2009/10/4/209972/> (дата звернення: 15.11.2020).
5. Костинюк С. В. Біржове право: електронний навчально-методичний посібник, 2017. 145с. URL: <http://www.mktek.com.ua/wp-content/uploads/Birzhove-pravo.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
6. Вінницька товарна універсальна біржа: веб-сайт. URL: <http://rada-bershad.gov.ua/novunu/vinnyska-tovarna-universalna-birzha> (дата звернення: 15.11.2020).
7. Правила біржової торгівлі на ТБ УІБ: веб-сайт. URL: <https://ceuisse.online/index.php/kontakty-2/normatyvy-birzhi?id=17> (дата звернення: 15.11.2020).
8. Українська енергетична біржа: веб-сайт. URL: <https://www.ueex.com.ua/> (дата звернення: 15.11.2020).

**БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Кибкало Н. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Джужан В. О.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Кононенко Ж. А., к.е.н., доцент

Розвиток банківського сектору є досить важливою умовою нормального функціонування економіки будь-якої країни. Завдяки банківській системі можливо здійснити реструктуризацію економіки, яка є однією з основних проблем України. Кредитування займає головне місце в діяльності банків, яке, водночас, має ризиковий і прибутковий характер. Потрібно також відзначити, що банківський кредит в основному надається для розвитку і розширення сфери виробництва суб'єктів господарювання, задоволення споживчого попиту населення та інших цілей.

Дослідженню практики банківського кредитування присвячено праці вітчизняних вчених-економістів О. В. Дзюблюка, Н. К. Жукової, Н. В. Зражевської, Л. О. Примостки, Д. В. Смолич, Н. М. Чиж та інших. Але в їхніх працях аналізуються або окремі аспекти функціонування кредитних відносин, або їх дія на певних етапах економічного розвитку, причому недостатня увага звертається на особливості і напрямки їх розвитку в умовах ринкової економіки. Таким чином, банківське кредитування підприємств в Україні потребує подальших наукових досліджень і розробок.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

У ринковій економіці роль кредиту найбільшою мірою проявляється в оптимізації пропорцій суспільного відтворення. Кредит сприяє концентрації та централізації капіталу. Надзвичайно важливою роль кредиту є у забезпеченні науково-технічного прогресу та обслуговуванні інноваційного процесу. Кредит є важливим джерелом фінансування капітальних вкладень і відіграє дуже важливу роль у процесі розширеного відтворення. Банківський кредит виступає однією з провідних форм кредитування як суб'єктів господарювання, так і населення [3].

Надання кредитів і проведення кредитної політики є найпоширенішою операцією комерційних банків. Кредитні операції дають банківським установам основну частину доходу. Однак аналіз ситуації, що склалася у банківській сфері, свідчить, що більшість банків зазнає фінансового краху, це сформувалося під впливом скорочення ресурсної бази банків, постійного погіршення платоспроможності. у зв'язку з надзвичайно ризикованою кредитною політикою. У зв'язку з цим актуального значення набуває вирішення проблеми вдосконалення кредитної діяльності банківських установ.

Кризові явища в економіці країни та її банківській системі призвели до значного погіршення платоспроможності суб'єктів господарювання і, як наслідок, виникла проблема низькоякісних кредитів, частка яких у портфелях комерційних банків є значною. Проблемні кредити – це кредити, за якими несвоєчасно проводяться виплати процентів, а також основного боргу. Поряд зі збільшенням обсягів наданих кредитів зростає й кількість неповернених позичальниками кредитів, що в свою чергу призводить до нестачі грошових ресурсів і, як наслідок, впливає на рівень відсоткових ставок.

Велика кількість прострочених кредитів призводить до втрати довіри до банку з боку вкладників та акціонерів, виникнення проблем з платоспроможністю та ліквідністю, погіршення репутації банку. Крім того, банк несе додаткові витрати, пов'язані з вимогами щодо повернення кредиту, частина активів банку перебуває у формі непродуктивних.

На сучасному етапі економічного розвитку одним з важливих шляхів виходу України із кризового стану займає удосконалення та подальший розвиток банківського кредитування. Підвищення ефективності банківського сектору країни – одна з актуальних, гострих і складних проблем, яка є на сьогодні. Адже в умовах сьогодення банківські установи дещо уповільнили свою діяльність на ринку кредитування, що є безумовним наслідком економічних та політичних процесів, які похитнули економіку не тільки нашої держави [2].

Для ефективного розвитку кредитної діяльності банків необхідно:

- забезпечити прозорість діяльності банківських установ в Україні;
- підвищити стабільність умов функціонування банківської системи;
- запровадити систему об'єктивного оцінювання кредитоспроможності позичальників;
- стимулювання розвитку довгострокового кредитування;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- привести відповідність нормативів та стандартів діяльності банківських установ до світових вимог;
- створити сприятливі пільгові умови для кредитування малого та середнього бізнесу;
- підвищувати заходи щодо неповернення наданих кредитів;
- забезпечити диверсифікацію банківських активів та інше.

Підсумовуючи вищевикладене, слід підкреслити, що фінансова стійкість банківської системи залежить від фінансового стану кожного банку. Крім того, можна зробити висновок, що банківська система України поки що не відіграє відчутної ролі в забезпеченні економічного зростання та розвитку реального сектору економіки країни. Загалом стан невизначеності та зовнішніх загроз, обумовлює необхідність переосмислення ведення банківського бізнесу в Україні, відновлення визначальної ролі банківських установ як фінансових посередників грошового ринку.

Список використаних джерел

1. Жукова Н. К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2011. № 5-6. С. 54-57. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/47663>.
2. Кузнєцова Л. В. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку реального сектора економіки України. *Економічний простір*. 2008. № 20/1. С. 107–115. URL: https://vcndtue_2014_2_29.pdf.
3. Мороз А. Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: матеріали наук.-практ. конф. 18-19 листопада. Київ. 2004. С. 496. URL: <https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/11.pdf>.

**БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ
ОБМЕЖЕНЬ**

Клименко А. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: к.е.н. Белянко Л. Л.

Початок 2020 року став не найкращим для світової економіки. Поширення коронавірусної інфекції COVID-19 підштовхнуло суб'єктів господарської діяльності шукати шляхи для ефективної протидії спаду економічної активності. Національний регулятор, НБУ, також здійснив ряд дій, спрямованих на стабілізацію банківської системи, а також підтримку бізнесу та громадян щодо запобігання розповсюдженню вірусу. Населення має змогу здійснювати переказ коштів та замовляти різні товари та послуги не виходячи з дому, здійснюючи оплату за допомогою мобільних платіжних інструментів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Безготівкові платежі можуть здійснюватися на далекі відстані без ризику втрати коштів. Перевагами таких розрахунків є:

- пришвидшення обігу грошових коштів між суб'єктами господарської діяльності;
- скорочення витрат обігу;
- зростання можливості держави в регулюванні грошової сфери [1].

НБУ має плани й далі сприяти розвитку безготівкових розрахунків.

Враховуючи рекомендації Всесвітньої організації здоров'я та Міністерства охорони здоров'я України, а також досвід інших країн світу, Національний банк пропонує застосовувати заходи, які дозволять убезпечити себе під час операцій з готівкою. Так, у цей період як ніколи доцільно:

- замовляти і оплачувати продукти та товари онлайн;
- не відвідувати банківські відділення і обрати дистанційне обслуговування;
- здійснювати комунальні платежі за допомогою онлайн-сервісів банків чи платіжних операторів;
- у транспорті користуватися безготівковою оплатою за допомогою платіжної або транспортної картки.

Варто відзначити, що беззаперечним пріоритетом у 2020 році не тільки в Україні, а й у всьому світі стали насамперед безготівкові розрахунки – оплата в інтернеті та безконтактні платежі. Упродовж дев'яти місяців поточного року – 86 платежів зі 100 здійснювались в безготівковій формі. Понад половини розрахунків у терміналах є безконтактними. Із появою смартфонів з NFC-пристроями, картками з Pay Pass понад половини від загальної кількості та сум відбувались безконтактно [1]. У табл. 1 наведено огляд готівкових та безготівкових операцій, здійснених у 2019-2020 рр.

Таблиця 1

Розподіл готівкових та безготівкових операцій у 2019-2020 рр.*

Порівняльна ознака	За підсумком 2019 року	За 9 місяців 2020 року	Темп приросту, %
Сума операцій проведених в готівкових розрахунках, млрд. грн.	1778,4	1257,8	-29,8
Сума операцій проведених в безготівкових розрахунках, млрд. грн.	1798,3	1550,1	-13,8
Співвідношення суми готівкових та безготівкових розрахунків, %/%	49,7/50,3	44,8/55,2	
Кількість операцій проведених в готівкових розрахунках, млн. шт.	890,2	585,8	-34,2
Кількість операцій проведених в безготівкових розрахунках, млн. шт.	4167,1	3724,4	-10,6
Співвідношення кількості готівкових та безготівкових розрахунків, %/%	17,6/82,4	13,6/86,4	

**побудовано автором на основі джерел [2,3]*

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Згідно таблиці 1 можемо помітити, що темп приросту всіх показників є від'ємним, але слід зауважити, що дані за підсумком 2019 року – це за повний рік, а дані за 2020 – станом на 30 вересня. Сума готівкових операцій зменшилась на 520,6 млрд грн (29,8%), сума з безготівкових операцій зменшилась на 248,2 млрд грн (13,8%), при співвідношенні суми з готівкових до безготівкових операцій бачимо скорочення готівкових платежів на 4,9%. По кількості операцій в готівковій та безготівковій формах теж переважають безготівкові платежі, протягом досліджуваного періоду готівкові платежі зменшились на 4%. Темп приросту кількості операцій в готівкових і безготівкових розрахунках також є від'ємним, а саме – кількість операцій в готівковій формі знизилось на 304,4 млн шт (34,2%), а в безготівковій – 442,7 млн шт (10,6%). Звісно, результати виходять з мінусом лише тому, що дані не за весь 2020 рік, тільки за 9 місяців, але як можемо бачити, що показники 2020 року стрімко наздоганяють показники 2019 року. В загальному можемо зробити висновки, що, безсумнівно, кількість безготівкових операцій стало більше.

Отже, безготівкові розрахунки – це швидкий та зручний інструмент розрахунків. Розширення цієї сфери сприяє не тільки прозорості платежів та економічному зростанню країни, але й виступає безпечним способом здійснення платіжних операцій в сучасних умовах адаптивного карантину.

Список використаних джерел

1. Національний банк України – Беззаперечні тренди карткового ринку у 2020 році – розрахунки в Інтернеті та безконтактні платежі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezzaperechni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-rozrahunki-v-interneti-ta-bezkontaktni-plateji> (дата звернення 12.11.2020).

2. Платіжна інфраструктура 2019 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2019-rik> (дата звернення 12.11.2020).

3. Платіжна інфраструктура 9 місяців 2020 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-9-misyatsiv-2020-roku> (дата звернення 12.11.2020).

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ

Коломієць П. В.

доцент кафедри підприємництва і права,
кандидат юридичних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет

Наукове дослідження сучасної проблематики оподаткування, зокрема наявних у структурі Податкового кодексу України (далі – ПКУ) двох систем оподаткування, – загальної системи оподаткування та спрощеної системи

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

оподаткування, обумовлено нагальною потребою реалій сьогодення у науковому осмисленні: 1) сутності поняття оподаткування; 2) доцільності, необхідності та, взагалі правомірності застосування спрощеної системи оподаткування. Зазначене доводить, що на сьогодні виникла потреба у розробці науково-теоретичних положень, спрямованих на розв'язання проблем правового регулювання оподаткування в Україні. Завдання цього наукового пошуку полягає у наступному, – на підставі аналізу чинного вітчизняного законодавства і узагальнення практики його застосування, в хронологічному порядку дослідити правове регулювання загальної системи оподаткування та спрощеної системи оподаткування в Україні, окреслити проблеми їх правореалізації. Перші паростки зародження правових засад системи оподаткування на теренах України з'являються ще в нормах законодавчих актів УРСР, зокрема у: 1) Конституції УРСР від 20.04.1978 року № 888-IX; 2) Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 року № 55-XII; 3) Законі УРСР від 04.12.1990 року № 509-XII «Про державну податкову службу в Українській РСР»; 4) Законі УРСР від 25.06.1991 року № 1251-XII «Про систему оподаткування»; 5) Акті проголошення незалежності України від 24.08.1991 року № 1427-XII. Як свідчать результати аналітичного огляду наведених вище нормативно-правових актів Української Республіки радянської доби, перші редакції цього блоку законодавства були саме і витокami і першоджерелами, в яких сталося зародження правового регулювання суспільних відносин у сфері оподаткування. Розглянемо деякі з них. Почнемо з розгляду першого періоду основних віх історії становлення, формування і розвитку законодавства у сфері правового регулювання оподаткування в Україні, який умовно періодизуємо у відрізок часу з дати прийняття Конституції УРСР № 888-IX – до дати проголошення Акту незалежності України № 1427-XII, тобто з 20.04.1978 року по 24.08.1991 року.

З метою вдосконалення системи контролю за додержанням законодавства про податки, Рада Міністрів УРСР постановою від 12.04.1990 року № 74 створила в системі Міністерства фінансів УРСР державну податкову службу в складі: Державної податкової інспекції Міністерства фінансів УРСР; державних податкових інспекцій по областях, районах, містах і районах у містах [1].

Верховна рада УРСР 16.07.1990 року проголосила про прийняття Декларації про державний суверенітет України № 55-XII [2], де було зазначено, що УРСР самостійно створює податкову систему (акцентуємо увагу – мова не йде про систему оподаткування). На дату прийняття Декларації про державний суверенітет України, в УРСР діяла Конституція УРСР від 20.04.1978 року № 888-IX [3]. Аналізуючи правові положення Конституції УРСР № 888-IX та Конституції СРСР від 07.10.1977 року, акцентуємо увагу на конституційних нормах що стосуються податків взагалі, – як у Конституції СРСР 1977 року, так і в Конституції УРСР 1978 року, у статтях 14 цих Основних Законів було регламентовано, що держава визначає розмір податку на доходи, які підлягають

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

оподаткуванню.» [3]. А вже у 1989 році Верховна Рада УРСР своїм Законом від 27.10.1989 року № 8303-XI виклала главу 12 Конституції УРСР № 888-IX в новій редакції, зокрема п. 13 ст. 97 визначила, що до виключного відання Верховної Ради УРСР належить здійснення законодавчого регулювання відносин оподаткування [4].

25.06.1991 року Верховна Рада УРСР приймає Закон УРСР № 1251-XII «Про систему оподаткування» [5], який, відповідно до Постанови Верховної Ради УРСР від 25.06.1991 року № 1252-XII [6], було введено в дію з 01.10.1991 року. При цьому слід зазначити, що тільки 02.02.1994 року Законом України № 3904-XII [7] були внесені зміни і доповнення до Закону УРСР «Про систему оподаткування» [5], виклавши його назву у такій редакції: «Закон України «Про систему оподаткування»». Результати проведеного аналітичного огляду Закону України «Про систему оподаткування», на дату прийняття Конституції України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР [8], свідчать про відсутність в його положеннях і згадки про якусь множину систем оподаткування. У всіх редакціях Закону України «Про систему оподаткування» мова йде лише про загальну систему оподаткування, – законодавець усюди використовує акцент на однині, а не множині цього явища, тобто мови ні про яку спрощену систему оподаткування не йшлося: 1) у назві Закону – «Про систему оподаткування»; 2) у преамбулі Закону – зазначено, що цей Закон визначає принципи побудови системи оподаткування; 3) у тексті всіх редакцій Закону – визначені принципи побудови системи оподаткування та її призначення. Отже, і пунктом 1 частини другої статті 92 Конституції України регламентовано, що виключно законами України встановлюється система оподаткування, податки і збори [8].

Керуючись своїм правом, регламентованим нормами пункту 4 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України, Президент України видає Указ від 03.07.1998 року № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» [9]. І це робиться в супереч конституційній нормі п. 1 ч. 2 ст. 92 Основного Закону України, якою регламентовано, що виключно законами України (а не Указом Президента України) встановлюється система оподаткування, податки і збори [8]. Це стало початком сучасної проблематики оподаткування, – наявних у структурі ПКУ двох систем оподаткування, – загальної системи оподаткування та спрощеної системи оподаткування. Акцентуємо увагу на тому, що перша редакція ПКУ у своїй структурі не мала нормативних положень стосовно спрощеної системи оподаткування, і тільки Законом України від 04.11.2011 року № 4014-VI до розділу XIV ПКУ було включено главу 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності», яка набрала чинності з 1 січня 2012 року [10]. З цього приводу постає питання, – хіба, в даному випадку не порушено принцип верховенства права і чи не порушили в даному випадку суб'єкти владних повноважень (спочатку Президент України, потім Верховна Рада України) принципів здійснення своїх дискреційних повноважень? А наступним кроком

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

було законодавче закріплення нормами ст.4 Закону України від 22.03.2012 року № 4618-VI основних напрямів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні: запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві [11].

Список використаних джерел

1. Про створення державної податкової служби в Українській РСР: Постанова Ради Міністрів Української РСР від 12.04.1990 р. № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74-90-п#Text>. (дата звернення: 16.11.2020.).
2. Декларація про державний суверенітет України: Декларація Верховної Ради УРСР від 16.07.1990 р. № 55-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
3. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки: Закон Української РСР від 20.04.1978 р. № 888-IX. Відомості Верховної Ради УРСР. 1978. № 18. Ст. 268.
4. Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР: Закон Української РСР від 27.10.1989 р. № 8303-XI. Відомості Верховної Ради УРСР. 1989. № 45. ст. 624.
5. Про систему оподаткування: Закон УРСР від 25.06.1991 р. № 1251-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 39. Ст. 510.
6. Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про систему оподаткування»: Постанова Верховної Ради Української РСР від 25.06.1991 р. № 1252-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 39. Ст. 511.
7. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про систему оподаткування»: Закон України від 2 лютого 1994 року № 3904-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 21.
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98. Офіційний вісник України. 1998 р. № 27. Ст. 975.
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності: Закон України від 04.11.2011 р. № 4014-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 24. Ст. 248.
11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 3. Ст. 23.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Колосінська М. І.

доцент кафедри обліку і оподаткування, к.е.н., доцент
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Бойда С. В.

асистент кафедри обліку і оподаткування, к.е.н.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Проблеми в управлінні інноваційними процесами на ринку страхових послуг України спричинені численними факторами, до яких відносимо: слабкий розвиток інфраструктури вітчизняного страхового ринку, відсутність довгострокових стратегічних планів розвитку страхування, обмежені інвестиційні потоки в дану сферу зокрема, брак кваліфікованих належним чином кадрів в інноваційному сегменті, песимістичні очікування щодо економічного прогресу України загалом. Усе зазначене обумовлює актуальність теми даної роботи, зміст якої полягає у дослідженні перспективних напрямів нарощення ефективності вітчизняної страхової галузі на основі інноваційно-технологічного реформування.

Беззаперечно, що спектр здійснення інноваційної діяльності, створення інноваційного продукту невичерпний у тому числі у сфері страхування. Оскільки, у будь-якій сфері, на всіх етапах суспільного виробництва, результатом якого виступає створення благ, котрі мають принципово новий рівень корисності або меншу витратність, а також по-іншому задовольняють потреби індивідуума (суспільства) створюються умови для отримання інновації. На нашу думку, інновації у страховому секторі першочергово доцільно направити на підвищення цінності страхових послуг, одержання якісно нових благ, які були б здатні по-новому та в більшій мірі задовольнити потреби страхувальника. До прикладу: скоротити строки надання послуги, підвищити довіру споживача, зменшити загальні витрати на її отримання, збільшити її якість тощо. Саме тому, першочерговим вважаємо побудову механізму впровадження нових страхових продуктів та модернізація існуючих на ринку страхових послуг України. Проаналізувавши міжнародний досвід та оцінивши можливості імплементації в Україні найбільш перспективними інноваційними підходами у страхуванні для вітчизняного ринку вважаємо наступні:

1. Кіберстрахування, з огляду на ріст використання мережі для здійснення фінансових операцій, особливо у період пандемії COVID. Під ІТ та кіберризиком розуміється будь-який ризик що спричиняє фінансові втрати, знищення або погіршення репутації фінансової установи у результаті виходу з ладу ІТ систем, систем інформаційної безпеки. Наразі український страховий ринок істотно відстає від своїх західних колег у запитанні розробки й впровадження продукту кіберстрахування.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

2. *Insuretech*. Insuretech являється молодого технологічною галуззю, сконцентрованою на розробці IT-рішень у сфері страхування. Дана сфера включає як сервіси для споживачів, так й інструменти для роботи страховиків. У IBM з'ясували, що 81% найуспішніших СК вже інвестували або ж співпрацюють з insuretech-проектами. Це свідчить про те, що страховикам необхідні технології, щоб конкурувати на ринку. Ще один шлях це підтримка стартап-проектів, котрі розробляють відповідні технології. Фахівці McKinsey провели дослідження і виявили найбільш популярні технологічні рішення, які вже використовуються в insuretech-проектах. У топ рішень увійшли мікрострахування (3%), блокчейн (4%), P2P (4%), робо-едвайзер (10%), гейміфікація (10%), страхування для IoT-сфери (12%), страхування на основі використання (13%), великі дані й машинне навчання (20%) [1]. Розглянемо найбільш перспективні для ринку страхових послуг України.

Блокчейн у страховій сфері. Термін «Blockchain» означає ланцюжок блоків, у котрому витримується строга послідовність, а самі блоки це інформація про транзакції, угоди й контракти всередині системи. Вся інформація в блокчейн накопичується й формує базу даних, котра постійно доповнюється і з якої нічого неможливо видалити або змінити. Основне завдання полягає у захисті даних клієнтів, розробці більш прозорих та доступних страхових рішень. Прогнозується, що блокчейн і смартконтракти зможуть підвищити ефективність страхового сектору до 30%. Ключові переваги для страхового сектора: підвищення довіри й зацікавленості клієнтів; пропозиції нових економічно вигідних продуктів для ринків, що розвиваються; пропозиція страхових продуктів, пов'язаних з «інтернетом речей» [2].

«Інтернет речей» (Internet of Things, IoT) у страхуванні. Це концепція обчислювальної мережі фізичних предметів, оснащених вбудованими технологіями для взаємодії один з одним або із зовнішнім середовищем, яка розглядає організацію таких мереж як явище, здатне перебудувати економічні та суспільні процеси, що виключає з частини дій і операцій необхідність участі людини. Використання даних технологій дозволить СК здійснювати не тільки кількісний, але й глибинний якісний аналіз даних по застрахованим об'єктам. Окрім того, СК зможуть не тільки спиратися на статистичні дані при оцінці ризику, але безпосередньо моделювати можливі ризики. Впровадження технологій IoT у сфері страхування сприятиме розвитку нових страхових продуктів, послуг й методів роботи, завдячуючи тому, що IoT-технології знижують ризики. До прикладу, датчики диму в квартирі дозволяють вчасно помітити загоряння й загасити пожежу, поки вона не завдала великих збитків, окрім того виплати за страховкою будуть нижчі. Це вигідно страховим компаніям. Вони можуть знизити вартість послуг для клієнтів, котрі встановили таке обладнання.

3. *Індексне страхування*. Індексне страхування являється параметричним видом страхування, при якому виплати прив'язуються до певного визначеного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

параметра (індекса), наприклад, до погодного, який вираховується на підставі метеорологічних даних, зібраних на визначеній території за певний тривалий період, приміром, у 15 років [3]. Ключовим у програмі являється індекс: спеціальний показник, що характеризує вплив інтенсивності певного ризику на врожайність культури у визначальні фази розвитку. Граничне значення якого характеризує настання страхового випадку та відповідає критичній втраті врожайності для сільгоспвиробника, яка визначається ще під час розробки страхового продукту. До прикладу, індексом можна застрахувати осінню посуху, неможливість розпочати посів через відсутність опадів або ж їхню надмірність. Уже зараз можливостями індексного страхування можуть скористатися виробники провідних в Україні сільгоспкультур. Ключовою перешкодою для широкого застосування є те, що виробники занепокоєні: чи виставить на всіх коштів. Оскільки, за умов посухи, вона стосуватиметься усіх. У такому випадку, за міжнародною практикою, здійснюється перестраховування ризику: 5% від загальної суми СК утримують в Україні, а 95%, перестраховується у інших країнах, адже посуха не може охопити всі країни одночасно. Таким чином здійснюється розподіл ризику, і для індексних програм це вкрай важливо. Саме тому, щоб страховик не залишив собі всі 100%, потрібне втручання державного регулятора, котрий повинен забезпечити наявність у вітчизняних страховиків перестраховування у міжнародних компаніях. Для здійснення виплат потрібен посередник (агрегатор) між виробниками й страховиком. До прикладу, ними можуть стати компанії, які працюють з виробниками, або будь-який суб'єкт, який працює з місцевими виробниками й має усталені відносини з ними. Таким чином, страховик платить агрегатору, агрегатор в свою чергу виробникові.

Запропоновані напрями диференціації страхових послуг на основі інноваційного підходу забезпечать якісні структурні трансформації у сфері страхування, а саме: підвищення ефективності надання страхових послуг та збільшення вкладу в створення ВВП країни.

Список використаних джерел

1. Ідея для стартапу: які страхові продукти потрібні цифровому світу. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/23/635279/> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Технологія Blockchain та страхування. Страховий адвокат. URL: <https://www.insa.com.ua/uk/blog/tehnologiya-blockchain-i-strahovanie/> (дата звернення: 12.11.2020).
3. Пропозиція. Головна платформа для агробізнесу. URL: <https://propozitsiya.com/ua/dlya-galuzey-shcho-zalezhat-vid-pogody-proponuyut-indeksne-strahuvannya> (дата звернення: 12.11.2020).

ФАКТОРИ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кононенко Ж. А.

к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

З огляду на визначення банківської системи, ризик постає, як потенційна вірогідність недоотримання або неотримання доходів, або зменшення ринкової вартості капіталу банківською установою внаслідок несприятливого «клімату» зовнішніх або внутрішніх факторів. Отримання збитку може мати вплив факторів прямої дії (втрата доходів або капіталу) та непрямої (накладення різних обмежень, зобов'язань на спроможність банку досягти поставлених бізнес-цілей).

Фактори ризиків впливають із специфіки банківської діяльності, яка проводиться в умовах ринкових відносин, і означають імовірність одержання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості активів. Підвищені банківські ризики призводять до значних фінансових втрат і, як наслідок, до банкрутства банків [3].

Під терміном фінансових ризиків слід розуміти реальну загрозу невиправданого збільшення витрат, зменшення доходної складової, зменшення прибутку, отримання збитків, зменшення капіталу, неспроможності розплачуватися по своїм зобов'язанням внутрішніх або зовнішніх факторів, включно з невірними діями або їх відсутністю. Вони мають вплив на умови та результати діяльності установи. Таким чином слід визнати, що в межах економічної науки в якості факторів ризиків треба розглядати різні явища, що можуть негативно відобразитися на економічних та фінансових результатах діяльності економічного суб'єкта [2]. Це також можуть бути процеси, події, різні обставини, зазвичай, очікувані та передбачувані. Інші фактори ризику, навіть найнесприятливі в тому чи іншому значенні, не повинні включатися до уваги, якщо їх результат не впливає на погіршення показників витратності, чи прибутковості та платоспроможності. Отже банки, зокрема, мають вибір з багатьох варіантів дій мінімально ризикованих та порівнюють ризик в майбутньому від подій як розрахунково-ймовірну величину можливих отриманих втрат, по один бік, та з іншого боку з ймовірними вигодами, які можна отримати, якщо воно все ж таки не відбудеться. Важливо пам'ятати, що рівень ризику та рівень очікуваних вигод не знаходяться в однозначній залежності один від одного. Поширені випадки, коли високий (низький) очікуваний прибуток безпосередньо пов'язаний з високим (низьким) ризиком. Та набагато частіше виникають ситуації, коли така залежність не прослідковується.

В наукових та практичних економічних дослідження пов'язаних з вивченням факторів ризиків банківської діяльності існує багато суперечливих думок та поглядів. Мають місце безліч некоректних тез. Найбільш відомими з числа таких розбіжностей є трактування наступних.

1. Теза про те, що прийняття фінансових ризиків є базовою і специфічною характеристикою банківської справи. На практиці фінансові ризики мають присутність в будь-якій області господарства, сенс полягає не в ризиках як таких, а в суті відповідного виду економічної діяльності. З погляду на банківський сектор це залучення та розміщення на постійній основі грошових ресурсів. 2. Теза про те, що суть ризику є в невизначеності спрогнозованого результату. Дана думка ні що конкретно не визначає. Визначеність, звичайно, краще невизначеності, та коли невизначеність буде встановлена, то цілком може виявитися, що ризику не було, а мала місце лише де-яка несподіванка. 3. Теза про те, що явище ризику полягає в вірогідності настання події під впливом різних факторів. Це помилкова точка зору, оскільки така думка дозволяє мати на увазі різні події, як «хороші», так і «не хороші». 4. Точка зору про те, що природа ризику постає як вірогідність відхилення фактичних параметрів події від ймовірно-передбачуваних, запланованих. У такому трактуванні залучається логіка, необхідна в конкретній області. 5. Нерозрізнення, нерозділення ризиків та їх факторів (причин, видів, джерел), що є само по собі проявом низького та не наукового розуміння проблеми. 6. Думка про те, що ризики є однопорядкові, а саме нерозуміння їх внутрішніх переплетінь та зв'язків. 7. Думка про те, що не може бути діяльність без ризику і таким чином чим більше вона ризикованіше, тим вигідніше, дохідніше з фінансової точки зору. На практиці це не тільки невірний сам по собі підхід, але і дає підґрунтя залучити авантюристів до бізнесу [3].

Причини, джерела (фактори) фінансових ризиків, дуже істотні для банків, їх можна поділити на такі як внутрішні та зовнішні (рис. 1).

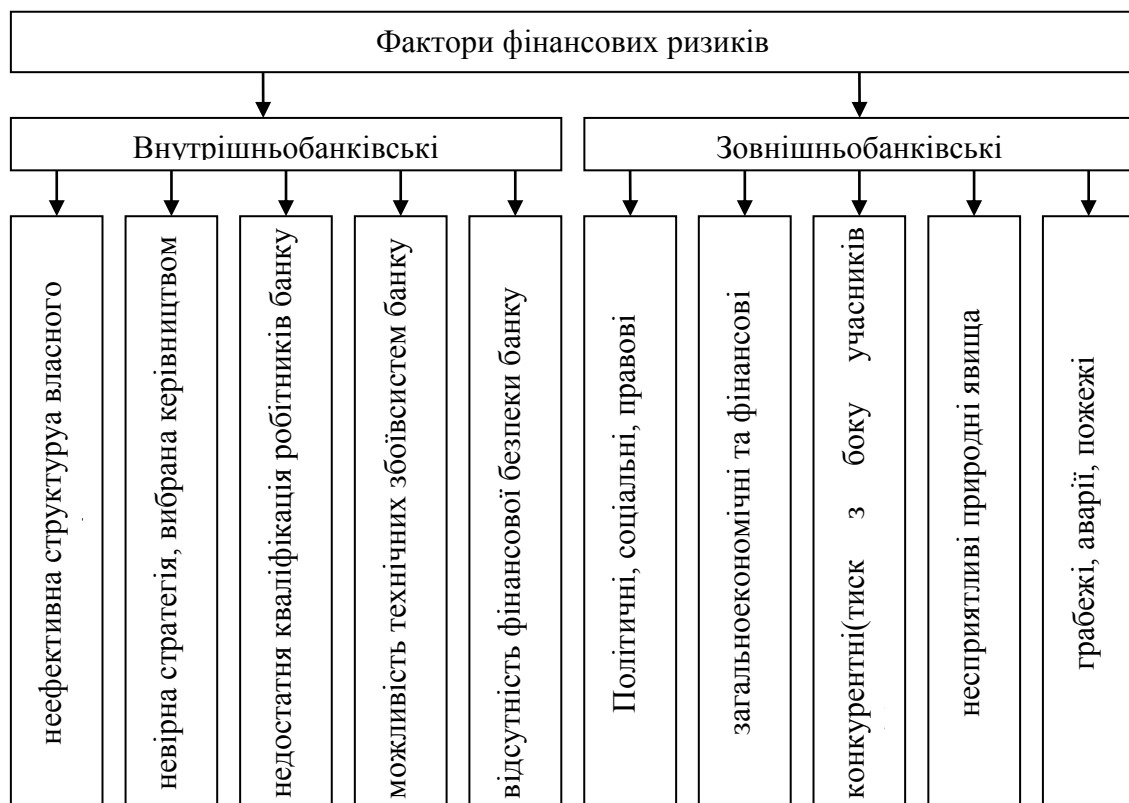

Рис. 1. Фактори внутрішньо- та зовнішньобанківських ризиків

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Внутрішньобанківські фактори ризиків виявляються в результаті діяльності банків та знаходяться в залежності від характеру виконуваних ними операцій, від організації праці і професійності робітників, від того, як керівництво управляє всіма сторонами своєї життєдіяльності. Зовнішні фактори банківських ризиків мають бути потенційно несприятливі явища у зовнішньому середовищі, що не залежить від самого банку.

При глибокому погляді на проблему бачимо, що видів банківських ризиків досить багато, а це в свої чергу підкреслює важність їх більш уважного вивчення. Існує рівень (ступінь) банківських ризиків, що можна визначити трьома видами:

1. Повний ризик. Це ризик який припускає втрати на рівні з кладеннями банку в операцію. Отже, втрачений чи сумнівний кредит визначається повним, тобто 100% ризиком. Прибутки від даної події банк не отримає, а сама вона відноситься до неприйняттого ризику.

2. Помірний ризик. Це ризик який відповідає втраті відносно малій (до 30%) частини суми, витраченої установою на операцію. У такому випадку вважається, що дана операція знаходиться в зоні допустимого ризику.

3. Низький ризик. Це ризик який дозволяє банку отримати високий прибуток без втрат, аба практично без втрат.

На практиці всі випадки ризиків повинні бути якісно визначені, кількісно виміряні та при можливості взяті на контроль. Їх моніторинг і оцінка значною мірою базуються на системному статистичному визначенні того, що якісь події для банку (переважним чином вже відомі йому, але також і нові непередбачувані), в короткостроковому майбутньому відбудуться [1].

З метою ведення банківського нагляду Національний банк України класифікував дев'ять категорій ризику. До такої класифікації віднесені ризики: кредитний, ліквідний, зміни процентної ставки, ринковий, валютний, операційно-технологічний, репутаційний, юридичний і стратегічний. Такі види ризиків не є взаємовиключними. Любий банківський продукт чи то послуга здатні нашоухнути банк на кілька ризиків одночасно. Банк повинен дбати про зменшення своїх ризиків, а разом з ними втрат та про управління факторами ризиків. На сьогоднішній час найважливіша характеристика діяльності банку це прийняття ним на себе фінансових ризиків. Отже, банкам доводиться вирішувати велику проблему таку, як управління цими ризиками.

Список використаних джерел

1. Дерменжі Д.Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 25. 2018. С. 71-74. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/17.pdf.

2. Мушинський Б. М. Оцінка фінансових ризиків у банківській діяльності та методів їх розрахунку. *Гроші, фінанси і кредит*. С. 174-180. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/29.pdf.

3. Бобиль В. В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: монографія. Дніпропетровськ, 2016, 300 с. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/9572/1/Bobyl.pdf>.

НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ - УЧАСНИКИ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Коцупей Д. О.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Ткачук Н.М., к.е.н., доцент

Одним із найважливіших факторів розвитку економіки країни є ефективна та стабільна діяльність кредитно-фінансових посередників на ринку фінансових послуг. Сьогодні значної активізації набуває діяльність небанківських фінансових установ у фінансовому посередництві на ринку фінансових послуг, що зумовлено впливом таких чинників:

- підвищенням рівня доходів населення у економічно розвинутих країнах;
- зростанням попиту на новітні та нетрадиційні для банків фінансові послуги;
- активним розвитком грошового, фондового, кредитного, валютного, страхового ринків;
- інституційним розвитком небанківського фінансового сектора;
- спеціалізацією небанківських фінансових установ на послугах, що не є пріоритетними для банків.

Відтак, вважаємо за доцільне з'ясувати сутність і склад небанківських фінансових установ як представників парабанківської системи та виокремити чинники, що безпосередньо впливають на якість та ціну кредитних послуг, які ними надаються.

Система небанківських фінансово-кредитних інститутів (парабанківська система) – це сукупність небанківських фінансових посередників, які функціонують на ринку фінансових послуг відповідно до законодавства і надають вузькоспеціалізовані фінансові послуги (кредитування, інвестування, послуги техніко-посередницького характеру), які не належать до сфери банківської діяльності та спрямовані на трансформацію власних, залучених і запозичених грошових коштів з метою задоволення фінансових потреб споживачів та одержання прибутку.

Відмінні риси, які відрізняють небанківські установи від банків полягають у тому, що:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

– діяльність парабанківських установ не пов'язана з тими операціями, які визнані як базові банківські;

– діяльність парабанківських установ не торкається процесу створення депозитів і не впливає на динаміку пропозиції грошей, а отже немає потреби контролювати їх діяльність так само ретельно, як банківську, насамперед поширюючи на них вимоги обов'язкового резервування;

– діяльність парабанківських установ є вузько спеціалізованою [6].

До складу парабанківської системи України входять:

- кредитні спілки;
- страхові компанії;
- фінансові компанії;
- недержавні пенсійні фонди;
- інститути спільного інвестування;
- ломбарди [5].

З історичної точки зору саме бажання людини покращити свій фінансовий стан сприяло виникненню кредитних послуг. До чинників, які вплинули на розвиток кредитних послуг належать: лібералізація фінансових потоків; впровадження технологічних змін та нових кредитних інструментів у кредитну практику [2].

Відтак, розвиток кредитних послуг безпосередньо пов'язаний із розвитком ринку небанківських фінансових установ. Як показує практика, в умовах кризи відбувається суттєве зменшення кількості зареєстрованих небанківських установ, окрім ломбардів, що закономірно, оскільки при економічних негараздах саме ломбарди сприяють швидкому та легкому доступу населення до фінансів [1].

Для покращення функціонування ринку кредитних послуг небанківських фінансових установ України потрібно:

- забезпечити стабільність та прозорість фінансового ринку;
- удосконалити систему оподаткування учасників фінансових ринків, тобто змінити законодавство в частині оподаткування небанківських фінансових установ та споживачів їх послуг;
- всебічно підтримувати розвиток фінансової грамотності споживачів та інвесторів на ринку фінансових послуг [4].

Розглядаючи надання кредитних послуг небанківськими фінансовими установами неможливо не розглянути й негативні тенденції їх розвитку, а саме:

- зменшення кількості парабанківських установ;
- вищий рівень ефективної відсоткової ставки за кредитами у порівнянні з банківськими установами;
- зменшення кількості укладених договорів із різних видів страхування;
- падіння купівельної спроможності населення;
- відсутність державних гарантій (системи гарантування вкладів вкладників кредитних спілок);

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- низький рівень довіри населення;
- низький рівень доходів населення для участі в системі недержавного пенсійного забезпечення;
- обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування коштів та інші [3].

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що розвиток кредитних послуг небанківських фінансових установ нашої держави можливий за таких передумов:

- стабільний економічний стан країни;
- достатній рівень розвитку законодавства з питань регулювання оподаткування небанківських фінансових установ;
- прозорість та безпечність ринку кредитних послуг небанківських установ;
- налагодження довірчих відносин між споживачами та надавачами послуг.

Список використаних джерел

1. Бачо Р. Й. Сучасний стан розвитку ринку небанківських фінансових послуг України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2015. № 1. С. 180-183.
2. Волосович С., Кривошеєва В. Економічна природа кредитних послуг. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2015. № 2. С. 74-84.
3. Горалько О. В., Висоцька І. Б. Ринок небанківських фінансових послуг: сучасний стан, негативні тенденції та перспективи розвитку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2017. №1. 2017. С. 208-219.
4. Діденко Л. В., Кобзар І. А., Ханалієва І. С. Дослідження діяльності небанківських фінансових установ як учасників сучасного ринку фінансових послуг. *Економічний аналіз*. 2018. № 4. С. 88-94.
5. Іваницька О. М., Гуц М. В. Діяльність небанківських кредитно-фінансових установ в Україні. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ*. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2013 № 1.1. С. 29-36.
6. Харламова А. О. Особливості діяльності небанківських фінансово-кредитних установ в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 23. С. 57-60.

АНАЛІЗ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кравець В. Р.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Юрчишена Л.В., к.е.н., доцент

Засилля неякісних підакцизних товарів на вітчизняному ринку та часті випадки контрабанди зазначеної продукції в Україну свідчать про неналежний рівень державного (в тому числі і податкового) регулювання вітчизняного ринку підакцизних товарів. Саме тому механізми акцизного оподаткування потребують посиленої уваги.

Зважаючи на викладене, закономірними та важливими для держави, суб'єктів бізнесу і споживачів продукції є дослідження проблем справляння акцизного податку, яким присвячено наукові праці С. Карпенко, В. Андрущенко, В. Буряковського, В. Вишневського, О. Данілова, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Луніної, І. Лютого, В. Опаріна, А. Соколовської, В. Федосова та інших дослідників податкових відносин. Поряд з цим, в наукових публікаціях, присвячених зазначеній проблематиці, недостатньо обґрунтованими залишаються шляхи вирішення проблем податкового регулювання виробництва та обігу підакцизних товарів.

Метою роботи є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення механізму справляння акцизного податку в Україні.

Акцизний податок є вагомим джерелом надходжень до державного бюджету, суттєвим важелем державного регулювання виробництва і обігу в Україні підакцизних товарів.

Акцизний податок відповідно до Податкового кодексу України – це непрямий податок, яким обкладаються підакцизні товари. Сума податку включається в ціну товарів, яку фактично сплачують платники, і призводить до зростання вартості підакцизних товарів [1].

Перелік підакцизних товарів може змінюватися шляхом внесення змін до Податкового кодексу України. На даний момент це: спирт, алкогольні напої та пиво; сигарети, тютюн і його замітники; легкові автомобілі, кузова, причепа, мотоцикли; пальне; електрична енергія та інші підакцизні товари.

Розглянемо структуру надходжень акцизного податку до бюджету України протягом останніх років (табл. 1).

У 2020 році надходження акцизного податку становить 128 513 млн грн, що на 46 363 млн грн або на 56,4% більше відповідного показника попереднього року. Основним чинником збільшення обсягів надходжень податку до бюджету стало збільшення на 56 963 млн грн, надходжень в частині бензину та інших нафтопродуктів. Окрім того, приріст на 3% продемонстрували надходження акцизу з електричної енергії. Найбільше зменшились надходження акцизу з тютюну та тютюнових виробів (на 7,11%).

**Структура надходжень акцизного податку до бюджету України
2017-2020 рр., млрд. грн**

Найменування	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%
Спирт	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Лікєро-горілочна продукція	6,3	9,2	6,2	8,5	7,6	9,2	7,2	5,7
Виноробна продукція	1,4	2,0	1,5	2,0	7,6	9,3	2,2	1,7
Пиво	4,7	6,9	4,7	6,5	4,8	5,8	4,9	3,8
Тютюн та тютюнові вироби	39,3	58,0	42,9	59,1	57,7	70,2	48,5	37,8
Транспортні засоби	2,7	5,1	3,7	5,2	4,0	4,9	4,1	3,2
Електрична енергія	4,7	7,0	5,4	7,4	0	0	4,0	3,1
Пальне	10,9	16,1	11,6	15,9	0,2	0,3	57,2	44,5
Інші підакцизні товари іноземного виробництва	0	0	0	0	0,1	0,1	0,3	0,2
Усього	67,8	100,0	72,7	100,0	82,2	100,0	128,5	100,0

Джерело: сформовано автором на основі [2, 3].

Досвід Європейських країн показує, що акцизний податок може дуже швидко та у великій мірі наповнити державний бюджет країни. Але на разі акцизний податок в Україні за надходженням до бюджету він знаходиться лише на четвертому місці, поступаючись при цьому податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток підприємств.

Поступове підвищення частки акцизного збору в ціні товару сприятиме позитивному впливу на рівень здоров'я населення, а саме скорочення курців, захворювань викликаних від паління, алкоголізму, скоєних злочинів у стані сп'яніння, заощадження коштів сімейного бюджету (зменшення витрат домогосподарств на купівлю алкоголю та тютюну) та, в той же час, дозволить збільшити надходження до бюджету [4].

Протягом останніх років механізм оподаткування в Україні активно піддається реформуванню. В той же час, після всіх трансформацій механізму справляння акцизного податку, він має цілий ряд недоліків, пов'язаних зі зростанням фіскальних властивостей цієї податкової форми та зменшенням її регулюючого впливу на виробництво і обіг підакцизних товарів.

Одним із наслідків сучасної політики в галузі акцизного оподаткування та податкового регулювання є скорочення легальних обсягів виробництва підакцизних товарів (насамперед, алкогольних, тютюнових виробів та пива), а також одночасне зростання обсягів тіньового обороту такої продукції.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Крім цього, до недоліків сучасного механізму справляння вітчизняного акцизного податку, як переконливо демонструють результати проведеного дослідження, слід віднести:

- суттєве підвищення ставок акцизного податку зумовило з одного боку зростання цін на підакцизні товари, а з іншого збільшення обсягів тіньового обігу підакцизних товарів;
- недостатній рівень захисту від підробок вітчизняних акцизних марок;
- недостатній рівень повноважень працівників контролюючих органів задіяних у сфері контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів, а також недостатній рівень відповідальності за їх дії чи бездіяльність у сфері контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів.

Тому сучасний порядок вітчизняного акцизного оподаткування потребує подальшого вдосконалення, завданням якого, має бути унеможливлення тіньового обігу підакцизних товарів та забезпечення виконання досліджуваною податковою формою не лише фіскальних завдань, але й регулюючих функцій [4].

Підвищення фіскальної ефективності акцизного оподаткування можливо за рахунок удосконалення його адміністрування: спрощення податкових процедур для платників податку, встановлення економічно обґрунтованих податкових пільг та посилення контролю над їх цільовим використанням, запровадження електронного документообігу в процесі адміністрування акцизного податку. В Україні необхідно впроваджувати комплексний підхід до рішень, спрямованих на довгострокову перспективу – гармонізацію податкових надходжень та підвищення не тільки кількісного, а й відносного приросту податкових надходжень від підакцизних товарів. Основним завданням удосконалення оподаткування акцизним податком в Україні є формування ефективної системи акцизного податку з використанням економічно обґрунтованого рівня його ставок і забезпечення виконання ним функції, пов'язаної з обмеженням споживання окремих товарів-шкідливих для здоров'я людини. Податкове адміністрування повинно бути ефективним, щоб забезпечити високий ступінь дотримання законодавчих норм платниками податків, та результативним, щоб адміністративні витрати були незначними порівняно з доходами, що отримуються. Саме ефективний механізм податкового адміністрування є необхідною передумовою повного і своєчасного виконання державного бюджету за податковими надходженнями і запорукою виконання державою завдань, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів. Так як обсяги податкових надходжень значною мірою залежать від ефективності фіскальних органів, то вдосконалення системи адміністрування податків з метою забезпечення певного рівня фінансової стабільності бюджету країни є перспективним напрямом для подальших досліджень.

Список використаних джерел

5. Податковий Кодекс України від 01.01.2011 р. № 275-VI. Дата оновлення: 14.10.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Про Державний бюджет на 2017 рік: Закон України від 11.10.2016 р. № 2629- VIII. Дата оновлення: 13.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
7. Про Державний бюджет на 2020 рік: Закон України від 11.10.2019 р. № 294-IX. Дата оновлення: 04.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
8. Карпенко С. П. Фіскальний та регуляторний потенціал акцизного податку в контексті оподаткування тютюнових виробів. Science Rise. 2017. № 3. С.30-35. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/text_2017_3__7.pdf

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: МАЙБУТНЄ БЕЗ ГОТІВКИ

Кравченко В. О.

здобувач вищої освіти спеціальності 274 Автомобільний транспорт, освітньо-професійна програма «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів»
Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий коледж
Криворізького національного університету»

Науковий керівник: Прокопенко Н. П., викладач економічних дисциплін

В умовах третьої хвилі глобалізації важливу роль в розвитку країн відіграє цифрова економіка, найголовнішим фактором якої є інформація та знання, а також шляхи доступу до них. Цифрова економіка – це не окрема галузь, а віртуальне середовище, яке доповнює нашу реальність. Все частіше цифрова економіка перетинається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування більш складнішим. Основними продуктами сучасної цифрової економіки є ті ж самі послуги і товари, що і в традиційній економіці, що надаються за допомогою комп'ютерної техніки і сучасних цифрових систем на зразок мережі Інтернет. Це має свої переваги, головною з яких являється збільшення доступності звичайних користувачів до певних ринків, а не тільки великих компаній, зниження трансакційних витрат, підвищення конкурентоспроможності та ефективності [1].

Міжнародна організація OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) та, вчений Т. Мезенбург виділяють такі три основні компоненти цифрової економіки [3]:

- електронна комерція або e-commerce (дистрибуція товарів через Інтернет);
- електронний бізнес або e-business бізнес (ведення господарської діяльності та будь- яких інших бізнес-процесів через комп'ютерні мережі);
- підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі та ін.);
- використання цифрових (електронних) грошей.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Електронні (цифрові) гроші – це особливі записи на електронному носії, в обмін на які надаються товари і послуги. Середовищем існування для таких грошей є електронні платіжні системи, якими керує компанія-оператор або установа. Як правило, сама вона електронних грошей не випускає, а домовляється про це з уповноваженим банком. Носіями для електронних грошей можуть бути як комп'ютери користувачів, та і сервери платіжних систем або картки з вбудованими мікропроцесорами. Тому в технічному сенсі такі гроші поділяють на карткові та мережеві.

Як правило, електронні гроші у вигляді записів-зобов'язань випускає банк на ту суму, яку отримав від клієнта. Кошти швидко потрапляють на електронний гаманець клієнта у певній платіжній системі. Після цього, він може швидко переслати іншому користувачу системи вже свої електронні гроші (зобов'язання банку), наприклад, до інтернет-магазину в обмін на товар. Так, зазначений цифровий запис виконує функцію грошей. Кошти пересилаються не між банківськими рахунками продавця і покупця, а між їхніми електронними гаманцями, тобто, спеціальними програмами на комп'ютері або смартфоні користувачів чи аккаунтами на сервері платіжної системи. Отримувач електронних грошей, наприклад – інтернет-магазин, може розплачуватися ними в межах системи або вивести їх. Банк же, який випустив такі гроші, зобов'язаний обміняти їх на готівку чи поповнення рахунку. Тож «на вході» і «на виході» такої платіжної системи, є банківський рахунок, в нашому випадку – гривневий рахунок емітента.

Електронні гроші можуть зберігатися не на смартфонах, комп'ютерах, а на пластикових картах з мікропроцесором (смарт-картах) у таких платіжних системах, як VISA Cash, Mondex, Proton. Їх не треба плутати зі звичайними картами, які просто дають доступ до коштів на власному банківському рахунку. На смарт-картах, які є електронними гаманцями, записується грошовий файл на суму, попередньо перераховану банку. Тут діє такий самий принцип. Під час оплати товару такою картою електронні гроші з неї пересилаються продавцю, який матиме право обміняти їх у цьому банку на відповідну суму звичайними грошима. Е-гроші клієнтів платіжних систем забезпечені відповідними коштами в банку, незалежно від носія – смарт-карта чи комп'ютер з віртуальним електронним гаманцем. А от на телефонних, подарункових та інших подібних картах е-грошей немає. Вони створені для обміну інформацією про отримання товару або послуги на певну суму, але гроші тут ні до чого: оплата була зроблена ще в момент придбання карти.

Електронні платіжні системи, як і банки заробляють на комісіях. Але перекази коштів всередині системи, без участі банку, майже миттєві та відносно дешеві – гаманець відправника або отримувача зазвичай втрачає не більш як на 1% від суми платежу. Дуже важливо, що емітентам дозволяється видавати не більше електронних грошей, ніж вони отримали від клієнтів у звичайній

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

валюті. Тому в обігу грошей не стає більше, а отже, немає підстав для інфляції. По суті електронні гроші моделюють звичайні і набирають популярності.

Держава може визначити певні електронні гроші законним засобом платежу та зобов'язати приймати їх при розрахунках, так само як свої банкноти і монети. Це так звані фіатні гроші (від лат. fiat «да буде так»). Вони виражаються в одній з національних валют, випускаються, обертуються та погашаються (обмінюються на звичайні) за встановленими державою правилами. Серед них електронні гроші карткових систем Mondex (від MasterCard), VISA Cash та мережових – «Октопус», PayPal, в Україні – GlobalMoney. Фіатні гроші підтверджені словом держави і зобов'язанням емітента. Ще більше є приватних електронних грошей, які можуть визнаватися державою, але функціонують за правилами своїх систем, а при виведенні з них мають бути обміняні на державну валюту. Часто нефіатні гроші прив'язані до курсів національних валют, але держави не забезпечують їхню надійність. Вони є цінністю тому, що дають право вимагати від банка-емітента відповідної суми у нацвалюті. Серед доступних українцям систем нефіатних електронних грошей Яндекс Гроші, Wallet one, QIWI Walletlet. Щоправда, Національний банк забороняє своїм підзвітним фінустановам мати справу з цими грошима. Нефіатні гроші підтверджені лише зобов'язанням емітента. Особняком стоїть популярна система WebMoney Transfer, представлена у нас «Українським гарантійним агентством», яке формально випускає не е-гроші, а титульні знаки WMU (вебмані-гривні) та з їх допомогою передає майнові права. Попри важливі юридичні нюанси, вони виконують ті ж функції, що й нефіатні електронні гроші.

Однак є ще один різновид грошей у цифровій формі – криптовалюта: це біткойн, ефіріум, лайткойн і кілька сотень інших віртуальних «монет». Криптовалютою називають такі гроші, випуск і облік яких у формі цифрових записів про перекази (транзакції) відбувається із застосуванням криптографії (шифрування) в мережі рівноправних комп'ютерів у будь-якому куточку світу. Системи, в яких функціонують криптовалюти, побудовані на математичних алгоритмах. А тому біткойни та інші цифрові «монети» випускаються не централізовано, і жодна держава чи організація не бере за них відповідальності. Важлива відмінність криптовалюти від електронних грошей, які є зобов'язаннями фінустанов, в тому, що її випуск прямо не співвідноситься з кількістю готівки чи безготівкових коштів: біткойни можна отримати, не поклавши жодної гривні на банківський рахунок.

У Нацбанку України взяли курс на зменшення обсягів готівки, бо вона дорожча у випуску й обслуговуванні та підживлює тіньовий ринок, адже банкноти можна передавати, не залишаючи слідів.

На сьогодні цифрова економіка виступає ефективною основою розвитку системи державного управління, економіки, бізнесу, соціальної сфери і всього суспільства. Формування цифрової економіки – це також питання національної

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

безпеки і незалежності України, конкуренції вітчизняних компаній, позиції країни на світовій арені на довгострокову перспективу. Для успішного розвитку цифрової економіки в Україні потрібна ефективна державна політика щодо подолання «цифрового розриву» та стимулювання розвитку цифрової економіки. І тут слід чітко розуміти, що країна не може бути успішною в розвитку цифрової економіки за відсутності необхідної нормативно-правової бази, стратегії розвитку економіки, що базується на цифрових технологіях. Але не менш важливим є формування професійних навичок, базової ІКТ- грамотності, підготовка до професійної кар'єри, сприяння навчанню протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України: монографія / Карчева Г.Т., Смовженко Т.С., Міщенко В.І. та ін.; за ред. Г.Т. Карчевої. Київ, 2019. 276 с.
2. Офіційне інтернет-представництво НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua>. (дата звернення 04.11.2020).
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346-III зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> . (дата звернення 04.11.2020).
4. Україна переходить на цифрову економіку: що це означає? Укрінформ: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/> (дата звернення 01.11.2020).

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНОЗЕМНОГО СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Кривошлик Т. Д.

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Іваніна Н. В., Гуцалюк А. С.

здобувачі вищої освіти ОС «Бакалавр»

Джерелом фінансування національної економіки та підвищення капіталізації вітчизняного страхового бізнесу є іноземний капітал. На сучасному етапі посилюються тенденції залучення іноземного капіталу у страховий бізнес України. Тому актуальним є наукове вивчення переваг на недоліків іноземного страхового підприємництва в Україні.

Зазвичай під іноземним страховим підприємництвом розуміють діяльність суб'єкта страхового підприємництва іноземної держави на страховому ринку приймаючої країни. До суб'єктів іноземного страхового підприємництва належать: страхові компанії з іноземним капіталом; іноземні страхові компанії,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

створені як дочірні структури; філії страховиків-нерезидентів; представництва іноземних страховиків.

У цілому іноземні страхові компанії «відіграють конструктивну роль на страхових ринках країн з перехідною економікою, сприяючи їх подальшому економічному зростанню, зростанню добробуту, несучи при цьому неминучі негативні наслідки» [1, с. 17]. Рішення щодо збільшення іноземного капіталу у структурі капіталу страховиків України призводить до двоякої ситуації: з одного боку, бажання збільшити приплив іноземного капіталу сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату, підвищенню конкуренції, залученню нових іноземних інвесторів, покращенню якості страхових послуг, з іншого – бажання захистити національних страховиків, неминуче призводить до усіляких обмежень щодо розвитку страхового бізнесу. Основним завданням оптимальної політики у цій сфері є збалансування обмежувальних і стимулюючих заходів [2, с. 116].

Зауважимо, що присутність іноземного капіталу у страховому бізнесі України має як переваги, так і негативний вплив на учасників страхового ринку. Так, до основних переваг залучення іноземного капіталу, наприклад, для держави належать такі: розвиток фінансового ринку та інфраструктури; інтеграція у світове співтовариство та можливість ефективного розвитку страхування та конкуренції, витіснення з ринку фінансово слабких компаній. Страховики отримають збільшення розміру статутних капіталів; підвищення якості наданих страхових послуг; збільшення кількості нових робочих місць; запровадження нових принципів менеджменту, підвищення рівня конкуренції між компаніями. У свою чергу, страхувальники отримають нові, якісні страхові послуги і продукти, а також оптимальні тарифи на них, внаслідок конкуренції між страховиками. Іноземні інвестори будуть мати можливість освоїти нові страхові ринки; отримати новий досвід та додаткові доходи від інвестування коштів у статутний капітал та розвиток страховиків України.

Разом з тим залучення іноземного капіталу у страховий ринок України має ряд негативних наслідків, серед яких виділимо такі: для держави – ускладнення нагляду і контролю за діяльністю суб'єктів іноземного страхового підприємництва; посилення інтересів іноземних країн над інтересами вітчизняних страхових компаній, виведення коштів закордон. Для страховиків – високий тиск конкуренції та загроз банкрутства і злиття компаній; для страхувальників – поява ризиків, пов'язаних з шахрайством з боку іноземних страховиків; для іноземних інвесторів – нестабільність інвестування в українську економічну систему, брак інвестиційно-привабливого клімату, політичні ризики та низький рівень життя і доходів населення.

Слід зазначити, що нині в Україні ряд страхових компаній (СК) створені за участю коштів таких країн: Австрія – СК «Княжа», СК «УНІКА», СК «Українська страхова група»; Польща – СК «PZU Україна», СК «PZU Україна Страхування життя»; Кіпр – СК «ТАС», СК «АСКА»; Нідерланди – СК

«Провідна»; Франція – СК «ARX». [3, с.274] Аналіз діяльності страховиків за обсягом страхових премій у 2019 р. свідчить, що у рейтинг топ-5 найбільших компаній входять: СК «ARX», СК «УНІКА», СК «ТАС», СК «Арсенал Страхування», СК «PZU Україна», які створені саме за участю іноземного капіталу [4].

Таким чином, розвиток вітчизняного страхового ринку великою мірою визначається діяльністю страхових компаній з іноземним капіталом, вплив яких і надалі буде підвищуватися. Тому Україні важливо перейняти позитивний іноземний досвід ведення страхового бізнесу та обачливо уникнути неприйнятних стандартів для нашої країни.

Список використаних джерел

1. Гварліані Т. Є., Балакірева В. Ю. *Грошові потоки в страхуванні. Фінанси і статистика. навч. посіб.* Москва. 2004. 336 с.
2. Ткаченко Н. В. Вплив іноземного капіталу на розвиток страхової системи України. *Фінанси України.* 2007. № 6. С.115-121.
3. Бреус І. О. Присутність іноземного капіталу на страховому ринку України. *Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного семінару.* Київ, 07.11.2017 р. Київ. Аграр Медіа, 2017. 355 с.
4. Рейтинг страхових компаній за валовими страховими преміями за 2019 рік. Форіншурер. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/19/12/1>.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кривошлик Т. Д.

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Сіра Т. С.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Сільське господарство є найбільш ризиковою галуззю економіки, оскільки її розвиток залежить не лише від фінансово-економічної ситуації в країні та законодавчо-нормативної бази, а й від природно-кліматичних умов, тому що аграрне виробництво здійснюється на відкритому ґрунті. Враховуючи те, що на сучасному етапі розвитку існує обмежене коло способів мінімізації цих ризиків, найбільш ефективним інструментом часткового нівелювання їхніх наслідків є використання механізму аграрного страхування. Таке страхування може стати однією з важливіших умов гарантування економічної безпеки та стабілізації фінансового стану виробників сільськогосподарської продукції, адже за його допомогою можна раціоналізувати структуру коштів, які спрямовуються на запобігання і попередження прояву природних явищ та інших чинників, що перешкоджають діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Загалом, аграрне страхування є сегментом майнового страхування, у межах якого аграрії, які виступають у ролі страхувальників, шляхом придбання договору страхування «забезпечують захист своєї діяльності від специфічних галузевих ризиків (втрати врожаю сільськогосподарських культур та посадок багаторічних насаджень) з низьким рівнем прогнозованості» [1, с.11].

За оцінками експертів, Україна належить до числа країн із найвищим рейтингом щодо потенційних можливостей агропромислового комплексу. «Окрім власного споживання та постачання сировини для промисловості, продукція сільського господарства експортується, що значно підвищує експортний потенціал держави» [2, с. 268]. Підписана та ратифікована у 2014 р. угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною надала більше можливостей українським виробникам на європейському рівні. З огляду на політичну ситуацію внаслідок скорочення основних ринків збуту в країнах СНД, особливо важливим постає питання пошуку надійних торгових партнерів для постачання якісної продовольчої сировини та продукції. «У свою чергу, сільськогосподарські товаровиробники прагнуть захистити свої майнові інтереси та виконати свої обов'язки постачальників» [3, с.98].

За даними Державної служби статистики України до 2017 р. частка сільськогосподарської продукції у ВВП щорічно зростала, однак у 2018 р. зменшилась на 1,7 % порівняно з попереднім роком і склала 11,9 %. У 2019 р. цей показник зменшився до 10,5 % ВВП [4, с. 21]. Такі зміни, як уже зазначалося вище, спричинені специфічними умовами виробництва, здебільшого у вигляді несприятливих погодних обставин.

Незважаючи на високий аграрний потенціал держави, обсяги застрахованої продукції майже не збільшуються, і частка аграрного страхування залишається на рівні 3-5 % від загального обсягу платежів на страховому ринку. У 2016 р. ринок агрострахування показав деяке пожвавлення і у 2018 р. кількість укладених договорів страхування зросла на 58 % [5, с. 8].

Нині низький розвиток агрострахування в Україні пов'язаний з рядом причин, серед яких виділимо такі:

1. Відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств і дефіцит фінансових ресурсів [6, с.85]. У 2020 р. ринок агрострахування, окрім стандартних ризиків, зіштовхнувся з вірусом COVID-19. Запровадження карантину призвело до обмеження у пересуванні населення, переміщення вантажів, роботі підприємств та організацій, скорочення обсягів виробництва, нестачі робочої сили. Це також вплинуло на виникнення певних складнощів із фінансовими та матеріально-технічними ресурсами в аграрному секторі.

2. Недосконала законодавча база та обмеженість рекомендаційних матеріалів щодо організації аграрного страхування. Основним нормативним актом у сфері страхування є Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. Окрім нього, з метою активного залучення сільськогосподарських

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

товаровиробників до аграрного страхування на державному рівні було прийнято Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 р. № 4391-VI, за яким держава повинна була брати на себе частину витрат аграріїв щодо сплати страхових платежів. Однак, закон не був реалізований і державою не були передбачені кошти на субсидування страхових премій за договорами страхування сільськогосподарської продукції. Світовий досвід доводить, що ефективну систему агрострахування неможливо побудувати без активної участі держави. Тому проблема активної позиції держави щодо законодавчо-нормативного регулювання аграрного страхування постає надзвичайно гостро.

3. Низький рівень страхової культури серед сільськогосподарських товаровиробників, про що свідчить незначний розвиток агрострахування, а також недостатність інформативної бази щодо страхових послуг для аграріїв та їх скептичне ставлення до діяльності страховиків.

Важливим напрямом подальшого розвитку аграрного страхування є подолання вищезазначених проблем. Особливо актуальним є вирішення питання низької інформаційної ефективності ринку агрострахування. Аграрії постійно відчували брак необхідної інформації щодо послуг та програм страхового захисту їх майнових інтересів. Тому страховикам варто здійснювати більш активні дії щодо інформування аграріїв про послуги, які вони можуть їм надавати. У цьому напрямку надзвичайно доречною є дія в Україні Проекту ІФС «Розвиток агрострахування в Україні», основними завданнями якого є «підвищення інформованості щодо аграрного страхування, налагодження співпраці страхових компаній, що займаються агрострахуванням, із банками для спрощення процедури кредитування аграріїв та удосконалення законодавства» [2, с.268].

Не менш важливим є запровадження ефективної державної програми регулювання та підтримки страхування аграрних ризиків. «Аграрії зможуть в рамках запровадження різних державних програм та нових продуктів у сфері агрострахування з державною підтримкою страхуватися не лише від кліматичних ризиків, а й від можливого зменшення ціни на сільгосппродукцію, зниження доходу на підприємствах» [7, с. 553]. Такі заходи значно розширюють можливості товаровиробників при виборі страхового продукту, здатного максимально забезпечити їх підприємницький інтерес.

Також й аграріям варто зосередити увагу на інноваційних програмах, які надаються у межах агрострахування. Наприклад, індексне страхування врожаю, головною перевагою якого є те, що на відміну від класичного страхування, де страхові продукти базуються на оцінці збитків, воно ґрунтується на значенні певних індексів, таких як індекс врожайності у певному регіоні та індексу погоди (кількість опадів, температурний режим та інші). Такий страховий продукт є більш доступним з точки зору андерайтингу та вартості, що робить його привабливим для агровиробників.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, розвиток аграрного страхування стримується недосконалою законодавчою базою, скептичним ставленням аграріїв до послуг страховиків, відсутністю страхової культури та обмеженим інформаційним забезпеченням. Для подальшого розвитку такого страхування доцільно першочергово вирішувати наявні проблеми, а також запроваджувати нові проекти, за якими аграрне страхування буде привабливим для сільськогосподарських товаровиробників з точки зору інвестування коштів задля уникнення можливих фінансових ризиків.

Список використаних джерел

1. Achimovich D., Nahaichuk N. Current trends of insurance of agricultural risks in Ukraine. *Фінансовий простір*. 2019. №4. С. 9-20.
2. Жмурко І. В. Особливості страхування в аграрному секторі. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. № 21. С. 267-271.
3. Павленко О. П. Система аграрного страхування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2019. №6. С. 98-102.
4. Україна у цифрах 2019. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: <https://cutt.ly/Mg9sh1Y> (Дата звернення: 9.11.2020).
5. Ринок агрострахування України у 2018-му андерайтинговому році. Аналітичне дослідження. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://cutt.ly/pgLs4zP> (Дата звернення: 9.11.2020).
6. Грицина О., Шолудько О., Тофан І. Аграрне страхування: проблеми та перспективи розвитку. Львівський національний аграрний університет. 2015. №22(1). С. 84-91.
7. Нагорна О. В. Особливості агрострахування. *Молодий вчений*. 2019. №11(75). С. 552-554.

**ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ ПОВНОТИ НАДХОДЖЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ ЗА РОЗМІЩЕННЯ ВІДХОДІВ У
СПЕЦІАЛЬНО ВІДВЕДЕНИХ ДЛЯ ЦЬОГО МІСЦЯХ ЧИ НА ОБ'ЄКТАХ**

Купінець Л. Є.

доктор економічних наук, професор,
завідуюча відділом економіко-екологічних проблем приморських регіонів
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Шершун О. М.

провідний інженер відділу економіко-екологічних проблем приморських
регіонів

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Згідно Статті 246 [1] Податкового кодексу України Ставки податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

включають в себе ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів, а саме, обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням та люмінесцентних ламп, а також ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу небезпеки та рівня небезпечності відходів.

В свою чергу, за розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, ставки податку збільшуються у 3 рази.

Ставки податку також збільшуються у 3 рази якщо місце (зона) розміщення відходів знаходиться в межах населеного пункту або на відстані менш як 3 км від таких меж.

Тобто для оцінки повноти надходження екологічного податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах необхідно мати таку інформацію:

- кількість окремих видів надзвичайно небезпечних відходів;
- об'єми відходів кожного класу небезпеки;
- об'єми відходів, що розміщуються на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів;
- об'єми відходів, що розміщуються на звалищах, які знаходяться в межах населеного пункту або на відстані менш як 3 км від таких меж.

Державна служба статистики України, при запиті на інформацію вказує, що оскільки у Класифікаторі відходів, переліках категорій та груп відходів окремо класифікаційне угруповання обладнання та прилади, що містять ртуть та елементи з іонізуючим випромінюванням, не виділяється, формування даних за цим показником органи державної статистики не здійснюють. Також органи державної статистики не володіють інформацією щодо умов зберігання та захоронення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах.

Таким чином, опираючись тільки на статистичну інформацію якою володіють органи державної статистики неможливо провести належний аналіз повноти надходження екологічного податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах неможливо.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Дата оновлення: 07.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.11.2020).

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Лега О. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Яловега Л. В.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Прийдак Т. Б.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет

Фінансовий результат діяльності суб'єктів служить, свого роду, показником значимості даного підприємства в загальному. У сучасних складних умовах господарювання будь-яка організація зацікавлена в отриманні тільки позитивного результату від своєї діяльності, оскільки завдяки величині цього показника вона здатна розширювати свою потужність, матеріально зацікавлювати та мотивувати персонал, що працює на даній організації, виплачувати дивіденди акціонерам і т. д.

З точки зору бухобліку кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства виражається в показнику прибутку або збитку, який формується на рахунку 44 і відображається в бухгалтерській фінансовій звітності.

Для будь-якого підприємства отримання фінансового результату означає визнання результатів його діяльності або отримання результатів від реалізації виробленого на підприємстві продукту в формі продукції, робіт або послуг. Тоді кінцевим фінансовим результатом для підприємства буде виступати сальдо результату від реалізації і витрат, понесених ним для його отримання. Узагальнимо фінрезультати до оподаткування вітчизняних підприємств за 2013 – 2019 рр. у табл. 1.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування підприємств за 2013 -2019 рр*

2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис. грн						
11335680	-564376825	-348471649	69887807	236952071	369212261	613044036
Підприємства, які одержали прибуток (у % до загальної кількості підприємств)						
65,9	66,3	73,7	73,4	72,8	74,3	74
Підприємства, які одержали збиток (у % до загальної кількості підприємств)						
34,1	33,7	26,3	26,6	27,2	25,7	26,0
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство						
15147264,7	21677383,5	103137552,7	91109468,3	69344077,3	71478504,8	94041396,4
Підприємства, які одержали прибуток (у % до загальної кількості підприємств)						
79,9	84,2	88,5	87,8	86,2	86,3	83,1
підприємства, які одержали збиток (у % до загальної кількості підприємств)						
20,1	15,8	11,5	12,2	13,8	13,7	16,9

*узагальнено на підставі [1]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, за представлений період підприємства України отримали позитивний фінансовий результат до оподаткування у 2013, 2016 – 2019 рр. Тоді як негативна тенденція спостерігається у 2014 та 2015 рр. Досліджуючи частку підприємств, які отримали прибуток, у загальній частці підприємств України встановлено, що його отримали переважна частина. Зокрема в середньому за 2013 – 2019 рр. такі підприємства склали 71,5 %, відповідно збиткові – 29,5 %. Доцільно зазначити, що найбільша частка підприємств з позитивним фінансовим результатом відмічено у 2018 – 2019 рр., відповідно 74,3 % та 74 %.

У 2019 році підприємства Полтавської області отримали позитивний фінансовий результат – 21 млрд 920 млн 179,3 тис. грн, при цьому частка підприємств з позитивним фінансовим результатом до оподаткування становить 75,7 %. В розрізі регіонів, найбільші фінансові результати до оподаткування отримано підприємствами м. Полтави та Горішніх Плавнів, найменша сума – підприємства Гадяцького району [2].

Діяльність сільськогосподарських підприємств характеризується позитивними фінансовими результатами протягом досліджуваного періоду. При цьому частка підприємств, які отримали позитивний фінансовий результат у сфері сільського господарства склали 85 %, відповідно негативний фінансовий результат отримано 15 % сільськогосподарських підприємств.

Для держави кінцевим фінансовим результатом діяльності комерційного підприємства буде податок, що міститься в його складі, для власника, інвестора – розподілена на його користь частину прибутку після оподаткування.

Прибуток – кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Однак фінансовим результатом може виступати не тільки прибуток, але і збиток, що виник, наприклад, через надмірно високі витрати або недоотримання доходів від реалізації товарів у зв'язку зі зменшенням обсягу поставок товарів, зниженням купівельного попиту. У табл. 2 представлено динаміку чистого прибутку (збитку) за 2013 – 2019 рр.

Таблиця 2

**Чистий прибуток (збиток) за видами економічної діяльності
за 2013 -2019 рр.***

2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис. грн						
-22839743	-590066944	-373516013	29705020	168752793	288305468	523779002
Підприємства, які одержали прибуток (у % до загальної кількості підприємств)						
65,0	65,5	73,3	73,0	72,4	73,9	73,6
Підприємства, які одержали збиток (у % до загальної кількості підприємств)						
35,0	34,5	26,7	27,0	27,6	26,1	26,4
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство						
14984442,7	21481346,8	102849068,0	90613153,7	68858525,0	71002592,3	93255372,7
Підприємства, які одержали прибуток (у % до загальної кількості підприємств)						
79,8	84,1	88,4	87,7	86,2	86,2	83,0
Підприємства, які одержали збиток (у % до загальної кількості підприємств)						
20,2	15,9	11,6	12,3	13,8	13,8	17,0

*узагальнено на підставі [1]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Отже, за представлений період українські суб'єкти господарювання отримали чистий прибуток у 2016 – 2019 рр. Тоді як негативна тенденція спостерігається у 2013 – 2015 рр. Досліджуючи частку підприємств, які отримали чистий прибуток, у загальній частині вітчизняних підприємств можна зробити висновок, що його отримали переважаюча кількість. Зокрема в середньому за 2013 – 2019 рр. питома вага таких підприємства склали 71 %, відповідно збиток отримано 29 % вітчизняних підприємств. Доцільно зазначити, що динаміка суми чистого прибутку діяльності підприємств має позитивну тенденцію, найбільша частка підприємств з чистий прибутком у 2018 – 2019 рр. – 73,9 % та 73,6 %.

Діяльність сільськогосподарський підприємств є прибутковою у 2013 – 2019 рр., що є позитивною характеристикою. Крім того, незначна кількість сільськогосподарських підприємств перебувають на загальній системі оподаткування, тому фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток не суттєво відрізняється. Але все ж, частка підприємств, які отримали чистий прибуток склали в середньому 85,1 %, відповідно збиток – 14,9 %.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 01.11.2020).
2. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 01.11.2020).

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Манукян А. Г.

студентка Національного технічного університету

«Дніпровська політехніка»

Науковий керівник: Цуркан І.М., к.е.н., доцент

Страховий ринок України з'явився в період економічних перетворень, але його розвиток вимагає: вдосконалення напрямку та методів економічної діяльності, а також методів оцінки економічних показників діяльності страхових компаній, найважливішим з яких є фінансова стійкість та надійність.

Можливість виконувати зобов'язання за договорами страхування та перестраховування під впливом несприятливих факторів та змін в економічних умовах називається фінансовою стійкістю страховика [1, с. 45].

На фінансову стійкість страхової компанії впливають внутрішні та зовнішні фактори. До них належать: податкові правила, ступінь та переваги фінансового управління, тарифна політика, ризик стихійних лих, клієнтська база та її стабільність, інфляція, ліцензування, страхові ставки положення, соціальний та політичний статус країни, кількість акцій, загальна стратегія

компанії, корпоративна культура тощо. На жаль, компанія не може впливати на ці процеси, але їх потрібно враховувати.

На рисунку 1 ми бачимо динаміку кількості страхових компаній в Україні за період 2017-2020 років. На жаль, через серйозні проблеми в економіці країни, особливо на страховому ринку, вона за останні роки занепала. Ця тенденція змушує керівництво страхових компаній приділяти особливу увагу забезпеченню високої фінансової стійкості компанії з метою продовження її бізнесу та розвитку в майбутньому. [2, с. 92].

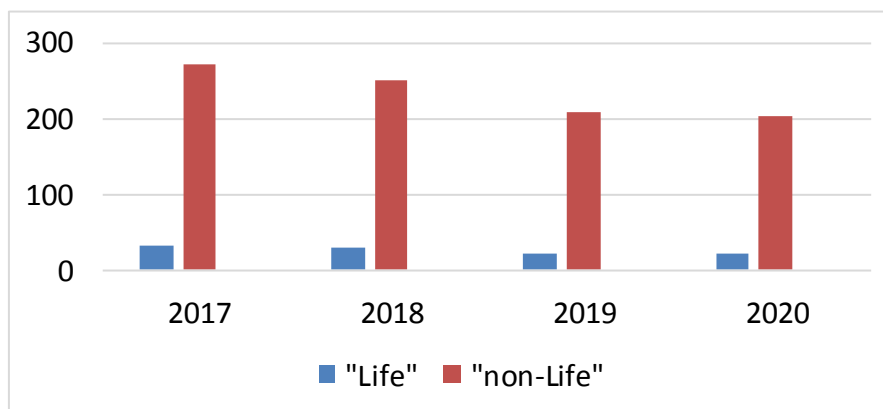

Рис. 1. Динаміка кількості страхових компаній України 2017-2020 рр., шт

Перестраховування має на меті забезпечити фінансову стабільність страхових компаній:

- Сформувати більш збалансований страховий портфель;
- Зменшити ризик збитків, заподіяних страховим бізнесом страховика;
- Популяризувати можливість страховиків укладати великі страхові договори;
- Надати можливість страховим компаніям регулювати співвідношення між особистим та позиковим капіталом без необхідності відмовлятися від страхових договорів.

Доцільно зазначити, що страхова компанія, яка перестраховує майже сто відсотків ризику навряд заслуговує на довіру з боку клієнтів [3, с.40].

Отже, здійснення страхової діяльності повинно підтримувати певний рівень фінансової стійкості, що забезпечить страховиків усіма необхідними фінансовими ресурсами. Лише правильно оцінивши фінансову стійкість страхової компанії, вона може досягти належного рівня конкурентоспроможності своєї страхової компанії, навіть у випадку значних збитків вона може забезпечити довгострокове повне виконання зобов'язань та операцій страхової компанії.

Список використаних джерел

1. Палкін А. В. Функціональна взаємозв'язок показників і чинників фінансової стійкості страхової організації. *Фінанси*. 2018. № 12. С. 45-48.

2. Клепікова О. А., Поліщук С. О., Сарамков О. А., Нечай Д. В. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхових компаній з використанням імітаційного моделювання. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2019. № 96. С. 80–94.

3. Журавльова О.Є. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість страхових компаній/ *Ринок цінних паперів України*. 2018. № 1-2. Сс. 39-45.

СУТЬ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Саєнко О. Р.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування
Запорізький національний університет

Гнідкова А. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Запорізький національний університет

Податок – це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку [1].

Податки є засобом перерозподілу частини прибутку підприємств та підприємців, доходів громадян, за допомогою якого держава спрямовує кошти на розвиток виробництва та інфраструктури.

Податок на прибуток є прямим податком, який має важливе фіскальне значення і широкі можливості для регулювання та стимулювання підприємницької діяльності.

Для більшого розуміння, детально розглянемо елементи даного податку, а саме – платників податку, його об'єкт та базу оподаткування, ставки податку, порядок його обчислення та сплати.

Згідно зі ст. 133 р. 3 ПКУ платниками податку – резидентами є:

– суб'єкти господарювання – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;

– управитель фонду операцій з нерухомістю, який здійснює діяльність відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» щодо операцій і результатів діяльності із довірчого управління, що здійснюється таким управителем через фонд;

– фізичні особи – підприємці, у тому числі такі, що обрали спрощену систему оподаткування, та фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України, що оподатковуються в порядку, визначеному р. 3 ПКУ [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Платниками податку – нерезидентами є:

– юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

– нерезиденти, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво та/або отримують доходи із джерелом походження з України, та інші нерезиденти, на яких покладено обов'язок сплачувати податок у порядку, встановленому р.3 ПКУ [1].

Виключенням є неприбуткові організації, які не є платниками податку на прибуток.

Неприбуткова організація – юридична особа, метою діяльності якої не є отримання прибутку для його наступного розподілу між учасниками цієї організації.

Суб'єкти господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності також не є платниками податку.

Відповідно до ст. 134 р. 3 ПКУ об'єктом оподаткування є:

– прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають;

– дохід за договорами страхування;

– дохід (прибуток) нерезидента, з джерелом походження з України;

– дохід суб'єктів, які здійснюють випуск та проведення лотерей;

– дохід операторів, отриманий від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю;

– дохід, отриманий від азартних ігор з використанням гральних автоматів [1].

Що стосується бази оподаткування податку на прибуток, то її слід визначити як грошове вираження об'єкту оподаткування.

Базовою ставкою даного податку є ставка 18%, але є й інші ставки.

Так, під час провадження страхової діяльності юридичних осіб – резидентів країни, ставки податку на дохід становлять:

– 3% за договорами страхування від об'єкта оподаткування;

– 0% за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Під час провадження букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино) одночасно із ставкою податку на прибуток, ставка податку на дохід встановлюється у розмірі:

- 10 відсотків від доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів;
- 18 відсотків від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино).

Під час провадження діяльності з випуску та проведення лотерей встановлюється ставка податку на дохід від суми доходів у розмірі 30 відсотків.

Податок на прибуток розраховується суб'єктом господарювання або фізичною особою самостійно згідно до базової ставки даного податку від бази оподаткування.

Повну відповідальність за повноту, правильність, своєчасність нарахування та виплату даного податку до бюджету несе її платник, який здійснював відповідні виплати.

Звітним періодом для нарахування податку на прибуток підприємств є: квартал, півріччя, три квартали та рік. Звітний період починається з першого календарного дня податкового періоду і закінчується останнім календарним днем податкового періоду.

Отже, податок на прибуток підприємств є одним з бюджетоутворюючих податків та відіграє винятково важливу роль у фінансовому житті країни. Також слід зазначити, що він є важливим фактором, що визначає умови існування підприємства, умови функціонування державного бюджету та економічної системи в цілому.

Крім того, податок на прибуток виступає своєрідним індикатором ділової активності національної економіки та мірилом добробуту суб'єктів господарювання.

Таким чином, покращення адміністрування та контролю податку на прибуток як основного напрямку вдосконалення сприятиме прозорості взаємовідносин між державою, суб'єктами господарювання та фізичними особами, внаслідок чого зростатиме добробут громадян України.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-17. ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 27.10.2020 р.).

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Михайленко В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

Фінансовий ринок України перебуває на первинній стадії свого розвитку, формується нормативна база, вдосконалюється інфраструктура, розширюється спектр фінансових інструментів, з'являються нові учасники цих відносин. Основними суб'єктами на фінансовому ринку виступають держава, населення, інститути поза фінансової сфери, інститути інфраструктури, іноземні учасники ринку. Важливу роль у переміщенні капіталів між учасниками фінансового ринку забезпечують фінансові посередники. Посередницькі фінансові установи, акумулюючи та об'єднуючи заощадження індивідуальних власників, мають унікальну можливість використовувати їх в інтересах всього суспільства країни шляхом інвестування фінансових ресурсів у різні галузі економіки у вигляді довгострокових кредитів, участі у капіталі інших суб'єктів господарювання, активній діяльності на ринку цінних паперів. Тому дослідження сутності та специфіки функціонування інститутів фінансового посередництва є на сьогодні актуальним питанням.

Проблем функціонування і розвитку фінансового посередництва приділяло безліч вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких можна виділити Лаврик О. Л., Рудь І. Ю., Біловус Т. В., Письменна Т. В., Коваленко Ю. М., Діденко Л. В., Онишко С. В., Чуницька І. І.

У сучасних умовах фінансові посередники посідають одне з центральних місць на фінансовому ринку. Як показує світова практика, діяльність добре розвинених фінансових посередників і постійне розширення і вдосконалення їх послуг сприяє підвищенню продуктивності економіки. Адже вони здійснюють широкомасштабне інвестування економіки за рахунок переміщення вільних грошових коштів від суб'єктів економіки, які мають їх надлишок і не можуть ефективно їх використати до тих, хто має потребу в них [1].

В загальному фінансове посередництво – це опосередкована професійна діяльність фінансових інститутів щодо ефективного акумулювання, розподілу фінансових ресурсів та їх управління шляхом надання фінансових послуг з метою формування стійких позицій розвитку фінансового ринку та забезпечення економічного зростання держави [2].

Реалізація фінансовими посередниками основних завдань сприяє розвитку фондового, валютного, кредитного ринків, тобто фінансового ринку загалом, а також його інфраструктури. Фінансові посередники задовольняють попит і формують пропозицію на ліквідні фінансові активи на фінансовому ринку [3]. Основними посередниками на фінансовому ринку України виступають

«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

фінансові компанії, комерційні банки, страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, адже саме вони складають найбільшу частку фінансових ресурсів і мають безпосередній вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення. Відповідно до статистичних даних, фінансове посередництво в Україні представлене в основному банками (рис. 1). Це пояснюється нетривалим періодом розвитку ринкових відносин, відсутністю значних капіталів, нерозвинутим ринком фінансових послуг небанківських установ. Також на дану ситуацію впливають уподобання клієнтів, їх економічна обізнаність, володіння інформацією.

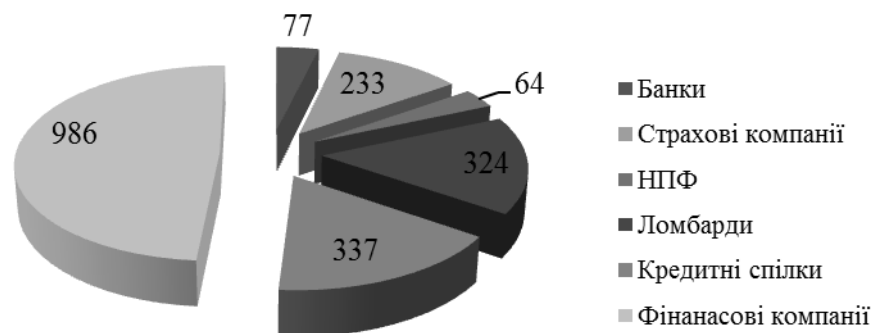

Рис. 1. Кількість діючих фінансових посередників станом на 2019 рік
Джерело: складено автором на основі джерела [4]

Протягом останніх років на фінансовому ринку України спостерігається скорочення кількості посередників, проте збільшується обсяг фінансових компаній, які надають консультаційні послуги, проводять операції переказу грошових коштів і з обміну валют, а також наданням поручительств і гарантій [4]. Їх загальна кількість у 2019 році становила 1032 компанії, що майже на 30% більше ніж у 2015 році.

Також вагомими учасниками фінансового ринку України виступають кредитні спілки та ломбарди. При чому, кількість зазначених компаній фінансового сектору суттєво зменшується останні роки. Максимальна кількість кредитних спілок спостерігалася у 2015 році – 588 компаній, а ломбардів – 482.

Серед небанківських фінансових посередників найбільш розвиненими є страхові компанії. Проте розвиток страхового ринку в Україні залишає бажати кращого, оскільки він гальмується в результаті таких факторів як: низька платоспроможність населення; низький рівень капіталізації та ліквідності страховиків; нерозвиненість страхування життя та медичного страхування; недовіра до страховиків [5].

Усі інші фінансові посередники характеризуються значною недорозвиненістю. Для вирішення даної проблеми необхідно:

– розробити нормативно-правові акти, які будуть спрямовані на якісний розвиток посередництва на фінансовому ринку;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- формування сприятливого середовища для розвитку ринку посередницької діяльності;
- здійснення міжнародного співробітництва для обміну досвідом, та виконання відповідних дій на фінансовому ринку України;
- створення такого механізму дії посередницьких структур, що забезпечить збільшення довіри населення до їх діяльності [6].

Таким чином, проведений аналіз функціонування фінансових посередників на фінансовому ринку України свідчить про їх стрімкий розвиток. Але існує низка проблем, які характерні практично для усіх посередників. До них слід зарахувати недосконалість законодавчої бази їх функціонування, відсутність сприятливого середовища для розвитку ринку посередницьких послуг, недостатню інформованість потенційних клієнтів про їх діяльність та переваги, які забезпечує їх діяльність, відсутність підтримки з боку держави та досконалої системи регулювання їхньої діяльності, недовіру й низькі доходи населення [7].

Вирішення зазначених проблем буде сприяти подальшому, ще більш стрімкому розвитку фінансового посередництва в Україні. Для покращення діяльності фінансового посередництва в Україні необхідно розробити вдосконалені нормативно-правові законодавчі акти, які б дозволили фінансовим посередникам ефективніше розвиватися на фінансовому ринку, забезпечити сприятливі умови для розвитку фінансової посередницької діяльності та створити такий механізм діяльності фінансових посередників, який би збільшив довіру населення до фінансового ринку України.

Список використаних джерел

1. Лаврик О. Л. Сутність фінансового посередництва на сучасному етапі розвитку економіки України. *Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка»*. 2015. № 1(19). С. 184-192.
2. Рудь І. Ю., Біловус Т. В. Особливості функціонування фінансового посередництва: теоретичний аспект. *Молодий вчений*. 2016. №6 (33). С. 104-107.
3. Письменна Т. В. Домінанти розвитку фінансового посередництва в Україні на сучасному етапі економічних перетворень. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: 10.32702/2307-2105-2019.12.78.
4. Звіт Нацкомфінпослуг з 2015 року по перше півріччя 2020 року/ Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.
5. Коваленко Ю. М. Інституціалізація фінансового сектору економіки: монографія. Ірпінь: НУДПСУ, 2013. 608 с.
6. Діденко Л. В. Система недержавного пенсійного забезпечення і розвиток фінансового посередництва в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 1. С. 30-44.
7. Онишко С. В., Чуницька І. І. Стратегічна траєкторія розвитку фінансового ринку у форматі взаємодії складових його інфраструктурного потенціалу. *БізнесІнформ*. 2018. № 7. С. 194-201.

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Недеря Л. В.

к.е.н., доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

Біла Д. В.

к.е.н., юрисконсульт ТОВ «Мізол»

Страховий ринок є одним із важливих сегментів фінансового ринку України, адже страхові компанії відіграють значну роль серед фінансових посередників країни. Питання функціонування страхового ринку розкривається через його здатність впливати на економічне зростання держави. В країнах із нерозвиненим страховим ринком можливо зафіксувати високе навантаження на державний бюджет через відшкодування збитків в результаті настання техногенних катастроф або природних катаклізмів, низький рівень соціального захисту населення. Розвинений страховий ринок зменшує навантаження на державний бюджет шляхом перерозподілу відповідальності за наслідки техногенних катастроф між страховими компаніями та державою, а фонди довгострокових інвестицій, створені в страхуванні, стимулюють стабільність та зростання економіки.

Останнє десятиліття розвиток страхового ринку характеризується циклічністю змін та деструктивними подіями, пов'язаними із впливом кризових явищ, пандемії корона вірусу COVID-19 на економічне середовище в державі. Одним із індикаторів розвитку страхового ринку, який оцінює вплив страхування на соціально-економічний розвиток країни є показник «рівень проникнення». В останнє десятиліття показник має тенденцію до зниження: від 2,1% у 2010 році до 1,33% у 2019 році. У 2013 році показник зафіксовано на рівні 2,0%, протягом 2015–2017 рр. – 1,5%. Для оцінки ефективності страхового ринку вважається доцільним рівень семи відсотків, а для забезпечення економічної безпеки держави зазначений показник повинен досягти рівня 8–12% [1]. Проте низький рівень проникнення слід розглядати як важливий показник потенціалу зростання, оскільки існує позитивна залежність між ВВП на душу населення та рівнем проникнення страхування [2, с. 366–367].

Про міру попиту на страхові послуги серед населення вказує показник «щільності» страхування. Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт «щільності» має тенденцію до зростання, що засвідчує наявність попиту, який по відношенню до 2010 року зріс у більше ніж у 2 рази. Але, незважаючи на позитивне зростання, в доларовому еквіваленті показник на початок 2020 року становив лише 30 доларів США. З позиції фінансової безпеки оптимальне значення даного показника має становити не менше 140 доларів США [3, с. 60]. Таким чином, розмір страхової премії на одну особу, в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, в процесі рейтингування український ринок загального

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

страхування за вказаним показником посів 73 місце із 88 досліджуваних Swiss Re Institute країн, а ринок страхування життя зайняв ще нижче місце – 82 [4].

Обсяги валових страхових премій мають різнонаправлену тенденцію змін протягом 2010-2019 рр. На початку десятиріччя фіксуються спадні процеси, найбільший спад спостерігався у 2012 році. В 2013 році страховий ринок досяг та перевершив до кризові (2008 р.) обсяги валових страхових премій, але анексія Криму та антитерористична операція на сході держави привели до зменшення обсягу страхових послуг в 2014 році. Стійкий приріст валових страхових премій спостерігається останні п'ять років.

Аналіз валових страхових премій за видами страхування фіксує підвищення попиту на страхові послуги, продемонструємо цей процес на прикладі 2019 року, де тенденція збільшення наступна: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – на 2 135,1 млн. грн. або на 16,5%; медичне страхування – на 983,6 млн. грн. або на 28,2%; страхування життя – на 717,9 млн. грн. або на 18,4%; страхування медичних витрат – на 539,6 млн. грн. або на 40,1%; страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – на 249,2 млн. грн. або на 5,5%; страхування майна – на 164,6 млн. грн. або на 2,6%; страхування від нещасних випадків – на 118,0 млн. грн. або на 6,7%.

Зростання обсягу валових страхових премій спостерігається на фоні стійкої тенденції до скорочення кількості страхових компаній. За досліджуваний період ринок втратив 245 компаній. Серед причин виходу з ринку страхових компаній можливо назвати зміни податкових правил у 2012 році, які суттєво обмежили застосування операцій страхування в оптимізації оподаткування, посилення вимог до якості активів, а також застосування критеріїв і нормативів достатності капіталу, платоспроможності, ліквідності, прибутковості та ризиковості операцій страховика, які зумовили необхідність перегляду інвестиційного портфеля та позбавлення від «мусорних» цінних паперів та спонукали до створення додаткового запасу ліквідності, платоспроможності. Страхові компанії, що були не в змозі відповідати встановленим вимогам, залишали ринок фінансових послуг.

В аналізованому періоді спостерігається різнонаправлена тенденція щодо загального рівня капіталізації страхового ринку: загальний обсяг сплачених статутних капіталів послідовно зменшувався, а величина сформованих резервів навпаки зросла у 2,7 рази. Проте, якщо враховувати зменшення кількості страховиків, то в середньому обсяг статутного капіталу на одну страхову компанію демонструє тенденцію до зростання. Таку ж зростаючу тенденцію в періоді мають активи страховиків та валові страхові виплати.

Проте, незважаючи на деякі позитивні зрушення у розвитку, страховий ринок України залишається слаборозвиненим та неконкурентоспроможним. Стимування його подальшого росту відбувається через незавершеність медичної та пенсійної реформ, які не створюють умов для розширення спектру страхових послуг в системі соціального забезпечення громадян, а також через

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

законодавчі прогалини, низький рівень життя населення та низьку довіру до страхових компаній.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
2. Кужелєв М.О., Сокирко О.С. Розвиток ринку страхових послуг: зарубіжний досвід та українські реалії. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №9. С. 365–371.
3. Журавка О.С., Бочкарева Т.О. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 6/1. С. 57-65.
4. World insurance: the great pivot east continues. *Sigma*. Swiss Re Institute. 2019. № 3. URL: <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/sigma-2019-03.html>.

**КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЗАПОВІДНОЇ
СПРАВИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

Ніколайчук Т. О.

магістр правознавства, аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Науковий керівник: Хумарова Н.І., д.е.н., с.н.с.

Станом на сьогоднішній день, фінансування установ природно-заповідного фонду України за рахунок Державного бюджету України, є недостатнім для забезпечення належного рівня фінансово-технічного та еколого-економічного росту. Розвиток еколого-економічних відносин у сфері заповідної справи потребує інноваційно-маркетингових підходів до формування договірних та позадоговірних зобов'язань в галузі. З метою зростання інвестиційних потоків в галузь заповідної справи та формування нових інститутів міжгалузевого співробітництва, необхідно залучити нових суб'єктів господарської діяльності до участі в еколого-економічних відносинах, наприклад фінансові установи.

Відповідно до чинного законодавства України, фінансові установи не здійснюють сегментацію ринку в частині різних сфер національної економіки [1;2], тому політика екологічного кредитування є внутрішнім вектором фінансової діяльності банків, а отже крім внутрішньої політики лояльності банку до екологоорієнтованих підприємців, інших механізмів співпраці не існує. Кредитування суб'єктів господарювання, які здійснюють свою підприємницьку діяльність власне на заповідних або суміжних територіях, має свою специфіку, пов'язану з правовим статусом об'єктів природно-заповідного

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

фонду (надалі-ПЗФ) [3], а саме низку заборон, обтяжень та обмежень. Тому, банки та інші фінансові установи, що мають на меті співпрацювати з такими суб'єктами господарювання повинні створити спеціальні фінансово-організаційні умови та політику лояльності, що забезпечить двосторонній ефективний розвиток таких відносин, наприклад: 1) необхідність запровадження державно-приватних програм «зелених компенсацій» (green offsets) (наприклад, підприємці, які здійснюють господарську діяльність, що має антропогенний вплив, сплачують компенсаційні виплати, які перевищують норматив у 3-7 разів) та «еко-податку», який буде спрямовуватись на охорону заповідних земель (наприклад для ПП чистий прибуток яких становить ≥ 1 млн.грн/рік); 2) надання пільгових кредитів представникам приватного сектору економіки у разі відрахування певних % від отриманих прибутків на розвиток заповідної справ; 3) формування інституту «цільового заповідного кредитування», в межах якого юридичні особи або фізичні особи підприємці можуть залучатись до підтримки реалізації угод державно, шляхом взяття цільових кредитів у разі надмірного навантаження на приватного партнера, в свою чергу такі підприємці мають право на отримання преференцій від держави або % прибутку внаслідок успішної реалізації проектів; 4) створення «зелених умов» здійснення господарської діяльності (пільги, субвенції) або системи «зелених компенсацій» для підприємців; 5) імплементація системи «еко-податків то зборів» при наявності «чистого прибутку» протягом року ≥ 1 млн грн; 6) цільове субсидування підприємців, які здійснюють екоорієнтоване виробництво «повного циклу» [4, с.126].

Крім того, одним з дієвих механізмів розвитку стратегічної екологічної оцінки (далі-СЕО) на підставі економіко-екологічних інструментів може стати розроблення програми контактного кредитування Contact Credits (contact з англійської мови – контакт, спілкування, встановлення зв'язку; credit з англійської мови – кредит), тобто не просто система надання кредитів юридичним установам усіх форм власності з деякими пільгами, а формування окремої кредитної системи квазіфінансування або квазіінвестування для суб'єктів, які будуть здійснювати стратегічну екологічну оцінку. Зокрема, якщо об'єкт, за яким здійснюється СЕО, розрахований на термін понад 15 років або більше 35-40 % фінансування спрямовано на заходи природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого характеру та охорони об'єктів природно-заповідного фонду, в рамках програми СС можливе не тільки надання кредитних пільг чи канікул, а також часткове або повне списання боргу, але не за рахунок коштів держави, а шляхом погашення боргу з власних надходжень банківських установ. В свою чергу банки або інші фінансові установи повинні мати заходи стимулювання до таких інвестицій, а також преференції від держави, в особі Національного банку України або інших органів державної влади, та реальні механізми і гарантії свого розвитку на територіях майбутніх

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

економічних центрів, де на сьогоднішній день планується стратегічна екологічна оцінка (таблиця 1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні аспекти застосування програми СС

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
1	2
Кредитування за новою формою шляхом квазіфінансування або квазіінвестиування	Відсутність інституційно-законодавчого закріплення нових моделей роботи банківських(фінансових установ)
Реальна відсутність скритих відсотків та комісій	Необхідність розробки великої низки законів, підзаконних нормативно-правових актів
Чіткі підстави списання боргу (відділена місцевість, наявність установи ПЗФ на суміжній території)	Довгостроковість розроблення відповідних програм
≥ 35-40% програми/ проекту державного планування спрямовано на розвиток природоохоронних, відтворювальних, рекреаційних, оздоровчо-туристичних заходів	Високий рівень недовіри приватного капіталу до державного сектору управління
Отримання легальних механізмів економічного стимулювання (лібералізація політики з боку Національного банку України, Державної фіскальної служби, Пенсійного фонду України тощо)	Складність практичної реалізації відповідної моделі фінансування, відсутність професіоналів високого рівня
Зменшення податків або їх квазівідшкодування у відсотковому відношенні до обсягів участі	Несистематичний характер співпраці органів державної влади
Списання боргу за рахунок власних фінансових потоків банківських або інших фінансових установ, що зменшує навантаження на Державний бюджет України та місцеві бюджети	Можливість понести чималі збитки з боку банківських (фінансових) установ
Банківські (фінансові) установи отримують legal way, тобто змогу вести свою діяльність по спрощеній системі на майбутніх об'єктах	Відсутня система якісного страхування боргів
Механізми розширення клієнтської бази (отримання кредитів чи інших популярних послуг для населення на території об'єктів, пільгові умови кредитів для нових клієнтів)	Перевантаження ринку банківськими (фінансовими) установами низького рівня
Розширення сфери діяльності за рахунок розвитку «непопулярних» регіонів	Довгостроковість отримання інвестицій та дивідендів для приватного сектора
Механізми співпраці з бізнес-структурами, які діють або планують господарську діяльність на відповідних об'єктах	Великий «відтік» професійних кадрів з місцевостей та територій з недостатньо розвинутою інфраструктурою
Безпосередня участь у понад 60% державних програм розвитку відповідних територій	Можливість різкого скорочення державних програм розвитку або інститутів державно-приватного партнерства

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Продовж. табл. 1

1	2
Популяризація банку шляхом «інформаційного потоку» (реклама, семінари тощо)	Наявність великої кількості бюрократичних перепон
Модернізація застарілої нормативної бази	Низький рівень інформованості населення, «синдром упередження»
Необхідність у розширенні (поява попиту на додаткові послуги та нові робочі місця)	Великі обсяги приватних інвестицій для будівництва власної інфраструктурної сітки у "нових регіонах"
Розширення механізмів стимулювання власних працівників, підняття «корпоративного духу» (наприклад, отримання сертифікатів для працівників банківських установ на рекреаційні, туристичні, оздоровчо-рекреаційні послуги з боку установ ПЗФ розташованих на відповідних територіях)	

Джерело: власна розробка автора.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text) (дата звернення 01.09.2020).
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012664.html (дата звернення 12.09.2020).
3. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992р. № 34. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення 01.10.2020).
4. Ніколайчук Т.О., Хумарова Н.І. Методологічні засади розвитку підприємницької діяльності соціально- природоохоронного напрямку на основі інклюзивного підходу. *Збірник наукових праць «Економічні інновації»*. 2019. №4 (73). URL: <http://ei-journal.com/index.php/journal/article/view/724> (дата звернення 25.09.2020)

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ FIN-TECH ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Остапенко А. О.

здобувач вищої освіти

Національний технічний університет

«Дніпровська політехніка»

Науковий керівник: Крилова О.В., к.т.н., доцент

Технологічний прогрес завжди був важливим чинником трансформації фінансових систем. У ХХІ ст. відбулася активізація змін фінансового сектора через виникнення нових фінансових інструментів та оферентів фінансових послуг. Цим процесам сприяв прискорений розвиток фінансових технологій (FinTech), появу яких спричинила інтеграція фінансів та технологій. Внаслідок цього відбулися перетворення у традиційних фінансових бізнесмоделях і розширення спектра послуг для споживачів. Поєднання технологій з традиційними фінансами змінює існуючі інститути та способи роботи з новими технологічними процесами. З одного боку, інновації, що виникли у секторі FinTech, мають величезну трансформаційну потужність для фінансових систем та сфери державного управління. З іншого, – вони обумовлюють виникнення та реалізацію нових ризиків, що потребує їх вчасної ідентифікації та створення адекватної системи управління ними.

В умовах переходу до цифрової економіки та запровадження інноваційних технологій у всі сфери суспільного життя відбувається істотна трансформація фінансового сектора. Визначальним явищем сучасного ринку фінансових послуг є розвиток нефізичних каналів обслуговування, альтернативних платіжних рішень на основі інноваційних технологій, впровадження нових способів взаємодії з наявними та потенційними клієнтами. На фінансовому ринку з'явилися нові гравці – фінтех-компанії, які на основі сучасних технологій покращують і оптимізують фінансові послуги, роблять їх зручнішими та доступнішими для споживачів. Технологічні та фінансові компанії, з одного боку, створюють додаткові ризики для утримання конкурентних позицій комерційними банками на ринку фінансових послуг, а з іншого боку – дають змогу традиційним фінансовим посередникам встановити з ними партнерські відносини. Особливо актуальною ця проблематика є в умовах нинішнього функціонування банківського сектора й одночасного зростання віртуального бізнесу.

Розвиток вітчизняного фінтех-бізнесу спричинили послідовні кризи в період з 2008 р. по 2017 р., коли кількість працюючих комерційних банків у нашій країні скоротилася з 175 до 88 одиниць. На цьому тлі зменшився доступ споживачів до банківських продуктів і послуг, скорочувалася кількість структурних підрозділів банків, і зростала недовіра до традиційних фінансово-кредитних установ. Водночас відбуваються сприятливі процеси для

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

впровадження фінансових інновацій завдяки проникненню мобільного інтернету в усі сфери життя, поширенню смартфонів, розвитку соціальних мереж і мобільних додатків, початку використання штучного інтелекту в бізнес-процесах і спілкуванню зі споживачами (роботи, чат-боти) тощо [1, с. 26–27]. За даними The FinTech Index від ING Bank, серед 73 країн Україна опинилася в колі тих, хто створив сприятливу стартап-екосистему та інфраструктуру. В Україні – порівняно молодий ринок фінансових послуг, споживач відкритіший до інновацій навіть порівняно з іншими європейськими країнами [2].

На українському ринку фінансових послуг банки разом з FinTech-компаніями реалізують спільні проекти, зокрема [3]: Visa та Ощадбанк реалізували технологію оплати проїзду у громадському транспорті безконтактними банківськими картками; Visa, Приватбанк та Kasta запустили біометричну систему оплати покупок за допомогою FaceID; Visa та Ощадбанк розпочали тестування технології Tap to Phone для безконтактної оплати через смартфони. Ця технологія дає змогу підприємцям перетворити смартфон на платіжний термінал та приймати оплату від клієнтів; EasyPay – система прийому платежів, яка працює в Україні з 2007 року, пропонуючи ринку широкий спектр способів оплат готівкових та безготівкових платежів, що відповідають світовим протоколам безпеки Visa, MasterCard, PCI DSS; Electrum Payment System є оператором електронних грошей «ЕЛЕКТРУМ», емітентом яких є державний банк «УКРГАЗБАНК»; iPay.ua – всеукраїнський сервіс прийому платежів онлайн, який працює з сімома великими українськими банками та 500 компаніями-партнерами, які приймають платежі за свої товари та послуги; LigPay – це український платіжний сервіс, материнською компанією якого є Приватбанк, платформа якого дозволяє отримувати платежі з карток Visa, MasterCard, інтернет-банкінг Приват 24, а також готівкою через термінали; Лайм Системс – постачальник системи автоматизації банківських операцій та сервісних рішень для більш ніж 15 українських фінансових компаній та банків, серед яких ПУМБ, Укргазбанк, Universal Bank. Програмний продукт Лайм Системс – автоматизована банківська система SCROOGE. З 2015 року компанія розвиває систему фінансових авторизацій платіжних карток та електронних гарантів Card Transaction Service; AtticLab – спеціалізується на інноваційних програмних продуктах з використанням технологій блокчейну. Компанія приймає участь в проекті зі створення національної криптовалюти під егідою НБУ.

Перехід на інноваційні моделі ведення банківського бізнесу дозволить українським банкам: покращити якість банківських продуктів і послуг, додати їм нових споживчих властивостей, збільшити частку банку на фінансовому ринку; підвищити ефективність роботи банку шляхом економії на витратах, що сприятиме покращенню операційної, фінансової, маркетингової, технологічної, кадрової та організаційної роботи банків [4]; оптимізувати рівень ризиків та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підвищити ліквідність банківських установ через збільшення інноваційних продуктів у продуктивній лінійці; досягти економічних, соціальних і стратегічних ефектів, що виражається у зміцненні ринкової позиції банку, зростанні рівня задоволення потреб споживачів у інноваційних продуктах і послугах та виходу банку на якісно новий технологічний рівень розвитку; вивести банки на міжнародний фінансовий ринок завдяки використанню інновацій міжнародного характеру.

Список використаних джерел

1. Яценко М. С., Бондаренко А. О. Актуальні питання розвитку сектору фінансових послуг із застосуванням сучасних фінансових технологій. *Держава та регіони*. Сер. : Економіка та підприємництво. 2019. № 2. С. 25-30.

2. Огляд фінтеху: Гроші у ритмі техно. Business.ua. URL: <https://business.ua/special/75-finansovij-oskar-2018/4872-ohliadfintekhu-hroshi-u-rytmi-tekhno>.

3. Каталог ФінТех компаній України. URL: <http://fintechua.org/FintechCatalog19Ukr.pdf>?

4. Карчева І. Я. Економічна ефективність інноваційної діяльності банків: дис. канд. екон. наук. Київ, 2016. 210 с.

ОЦІНКА КОНЦЕНТРАЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ **Перчук І. О.**

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Ткачук Н.М., к.е.н., доцент

Стан розвитку ринку страхових послуг в Україні зумовлює необхідність постійного відстеження тенденцій та виявлення особливостей його функціонування. Зокрема, досить важливим є питання участі на ринку страхових сполук окремих страховиків та їх частки в сукупній кількості учасників даного ринку. Тобто, на нашу думку, необхідно оцінити стан концентрації ринку страхових послуг з метою виявлення найбільш впливових його учасників.

Поняття «концентрація», відносно дослідження страхового ринку, означає ринкову чи галузеву концентрацію, яка передбачає розподіл ринкових часток страховиків за обсягами активів. Тому можна вважати, що концентрація страхового ринку є результатом, наслідком консолідації його учасників, а також визначальним фактором конкурентної боротьби страховиків на страховому ринку та важливим чинником забезпечення їх фінансової стійкості.

Варто зауважити, що посиленням концентрації страхового ринку потребує аргументованого доведення та виявлення можливих загроз для страхової галузі,

оскільки за умов високого рівня надмірної концентрації зберігається ймовірність монополізації ринку страхових послуг, посилення нерівності страховиків та, ймовірності появи нових бар'єрів для входження на страховий ринок нових його учасників.

Вважаємо за необхідне оцінити стан концентрації страхового ринку України на основі визначення основних показників концентрації галузі: коефіцієнт концентрації (*CR*) та індекс Херфіндаля-Хіршмана (*HHI*). Коефіцієнт концентрації (*CR*) показує яку частку ринку займають найбільші його учасники й визначається так [1]:

$$CR3 = S_1 + S_2 + S_3 + \dots + S_n, \quad (1)$$

де $S_1, S_2, S_3, \dots, S_n$ – частки ринку у вигляді об'єму активів n -найбільших страховиків;

Індекс Херфіндаля-Хіршмана – *HHI* (Herfindahl-Hirschman Index) вважається базою для визначення інших показників концентрації страхового ринку; його часто називають індексом з повною інформацією (full information index), оскільки він враховує особливості розподілу суб'єктів ринку за їх розміром. *HHI* являє собою суму квадратів часток усіх страхових компаній на даному ринку й визначається за формулою [1]:

$$HHI = S_1 + S_2 + S_3 + \dots + S_n = \sum_{i=1}^n (S_i)^2, \quad (2)$$

де $S_1, S_2, S_3, \dots, S_n$ – квадрати часток страхових компаній на ринку.

Даний індекс підкреслює значущість найбільшої інституційної одиниці в загальній їх сукупності; чим вище значення показника, тим вищим є рівень концентрації страхового ринку. Значення даного індексу підвищується із зростанням рівня монополізації страхового ринку та, навпаки, зменшується при зниженні концентрації на конкурентному ринку страхових послуг.

Згідно з оновленими у 2010р. вимогами антимонопольного законодавства США, ринок вважається конкурентним, якщо $HHI < 1500$; помірно концентрованим коли $1500 < HHI < 2500$ і висококонцентрованим, якщо $HHI > 2500$. До 2010р. у США офіційний діапазон для помірно концентрованого ринку був нижчим і становив: від 1000 до 1800. Саме таких нормативів дотримується й вітчизняні наглядові органи. Для країн ЄС аналогічний норматив становить від 1000 до 2000 [1].

Як видно з табл. 1 у 2018 р. більше половини (54,3%) страхового ринку України «Life» належало трьом найбільшим страховикам, а 20 страховикам – 100% даного ринку. Отже, наявна консолідація страхового ринку «Life». Для страхового ринку України «non-Life» характерно зниження частки валових премій трьох найбільших страховиків у 2018р. порівняно з 2017р. на 6%; загалом 200 найбільші страхові компанії отримують 100% валових страхових премій страхового ринку «non-Life».

Концентрація страхового ринку України у 2017-2018 рр.*

Перші страхові компанії (Топ)	«Life»- компанії				«non-Life» - компанії			
	2017 р.		2018 р.		2017 р.		2018 р.	
	Премії, млн. грн.	Частка на ринку, %	Премії, млн. грн.	Частка на ринку, %	Премії, млн. грн.	Частка на ринку, %	Премії, млн. грн.	Частка на ринку, %
Топ 3	1586,6	54,5	2122,1	54,3	8641,5	21,3	6834,4	15,0
Топ 10	2794,7	95,9	3783,9	96,9	17751,9	43,8	18022,2	39,6
Топ 20	2911,0	99,9	3904,8	100,0	25501,6	62,9	28119,4	61,9
Топ 50	2913,7	100,0	*	*	35651,4	88,0	40205,5	88,4
Топ 100	*	*	*	*	39547,9	97,6	44497,5	97,9
Топ 200	*	*	*	*	40318,0	99,5	45310,6	99,7
Усього по ринку	2913,7	100,0	3906,1	100,0	40518,1	100,0	45461,4	100,0

**Примітка. Складено автором на основі офіційної звітності [2].*

Фактично у 2018р. на страховому ринку України основну частку валових страхових премій – 97,9% – акумулювали 100 СК «non-Life» (39,8% всіх СК «non-Life») та 96,9% – 10 СК «Life» (33,3% всіх СК «Life»). Для порівняння: у 2017р. 99,5% валових страхових премій акумулюють 150 СК «Non-life», та 99,9% – 20СК «Life».

В окремих європейських країнах коефіцієнти концентрації страхового ринку (CR-3) мають дещо інші значення. Так, у Франції цей коефіцієнт по «non-life» страхуванню становить 43,37%, по страхуванню життя – 38,54%, у Великобританії – 29,83% та 18,24%, у Нідерландах – 47,36% та 48,23% відповідно [3, с. 78]. Така висока концентрація страхового ринку України «Life» вказує на те, що вітчизняна економіка переобтяжена великою кількістю страхових компаній, частка з яких навіть не здатна надавати якісні страхові послуги, розраховуватися за власними зобов'язаннями та взагалі конкурувати за хоча б невеликий сегмент ринку [4].

Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) характеризує рівень конкуренції на страховому ринку через призму його концентрації і показує розподіл «ринкової влади» між суб'єктами страхового ринку. Так у 2018 р. ННІ по страховому ринку загалом становив 219; по ринку страхування «Life» склав 1441, а по ринку «non-Life» – 248 (рис. 1).

Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя у 2014р., і 2018р. спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

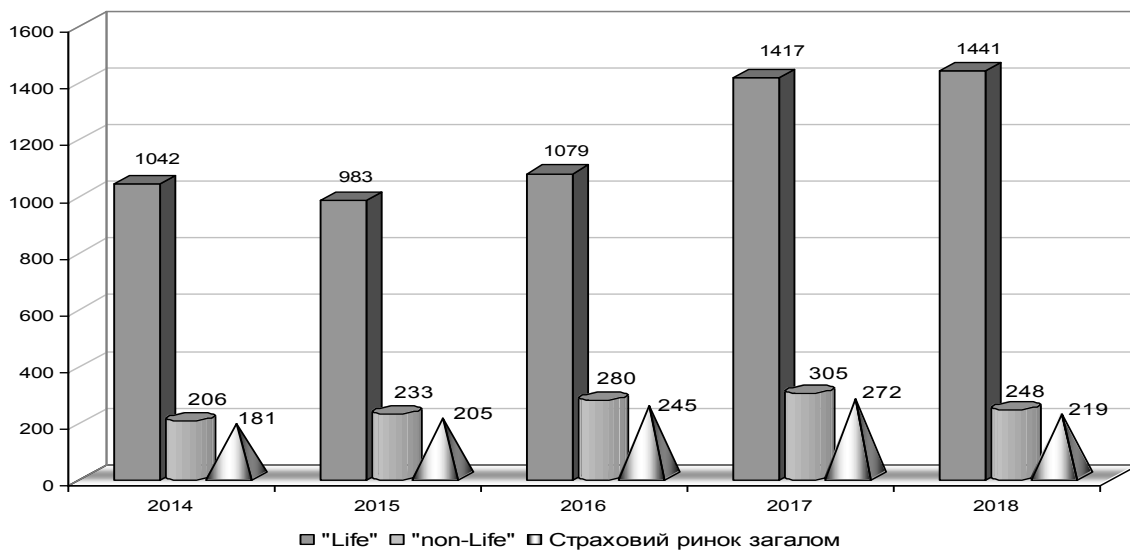

Рис. 1. Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) страхового ринку України у 2014-2018рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі офіційної звітності [2]

Наведені дані свідчать, що ринок ризикових видів страхування в Україні є неконцентрованим, у той час як на ринку страхування життя наявною є помірна концентрація. Результати оцінки рівня концентрації страхового ринку дають можливість припустити, що в Україні поступово окреслюється олігополістична модель страхового ринку, коли діяльність невеликої кількості страхових компаній обслуговує переважну більшість клієнтів.

Список використаних джерел

1. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва. Суми : Університетська книга, 2011. 388 с.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stand-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.
3. Гаманкова О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.
4. Матвеев В.В., Гайдаржийская О.Н., Отрошко В.П. Страховий ринок України: сучасний вплив і тенденції розвитку. *Young Scientist*. 2018. №2. С. 727-731.

БАНКІВСЬКА ПЛАТІЖНА КАРТКА ЯК ОБ'ЄКТ ШАХРАЙСТВА Петрова М. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Шевалдіна В.Г., к.е.н., доцент

Перехід до cashless economy є однією з пріоритетних задач багатьох фінансових систем світу, зокрема і української банківської системи. Безготівкові розрахунки з застосуванням платіжних карток зменшують рівень тінізації економіки та допомагають зробити економіку більш прозорою для всіх суб'єктів фінансового ринку.

В цей самий час поряд зі збільшенням безготівкових розрахунків за допомогою банківських карток зростають і обсяги шахрайських маніпуляцій для викрадення коштів власників за використанням даних платіжних карт.

Аналіз шахрайства із застосуванням платіжних карток є важливим елементом банківської діяльності та системи в цілому в сучасних умовах розвитку інформаційних технологій в банківському секторі.

Дослідження питань запобігання шахрайства з використанням банківських платіжних карток відображено в працях значної кількості економістів та юристів, серед них: І. Домінова [1], П. Кузнецова, О. Заріцька, Ю. Коцан-Олинець [2], О. Олійничук, С. Науменко [3], Н. Кузнецова, В. Пивоваров [4], А. Ключко, В. Лихопій та багато інших.

На сьогоднішній день, банківська платіжна картка є одним з основних елементів електронних банківських систем, з кожним роком статистика їх використання для проведення розрахунків непинно зростає (рисунк 1).

Рис. 1. Динаміка платіжних карток [6-7]

Загальна кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за дев'ять місяців 2020 року становила 4 310,2 млн. шт., а їхня сума – 2 807, 9млрд. грн. Кількість зазначених операцій зросла на 18,0%, а сума – на 8,7%, якщо порівнювати з аналогічним періодом 2019 року [5]. Кількість активних карток на 1 жовтня 2020 року складає 38,4 млн. шт, що на

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

7,4% більше ніж в січні 2020, кількість токенизованих карток зросла на 50% та склала 3,4 млн. шт [6].

Поряд зі зростанням обсягу безготівкових операцій, в цьому році зросла і кількість шахрайства з використанням банківської платіжної карти, оскільки вона містить інформацію, яка потрібна для доступу до банківського рахунку, тому є досить привабливим об'єктом для аферистів. У першому півріччі 2020 року НБУ зафіксовано 47 500 випадків шахрайства з банківськими платіжними картками на загальну суму понад 86,4 млн. грн, що на 12 800 випадків більше ніж в аналогічний період 2019 року [8].

На сьогоднішній день існує понад 80 різних шахрайських схем з використанням банківської платіжної карти, найбільш застосовуваними з них є «скімінг», «траппінг», «фантом», «шаттер», «шиммінг», «трешинг», «фармінг», «фітінг», методи соціальної інженерії [4]. В Україні, як і у світі, найпопулярнішим методом шахрайства з платіжними картками є соціальна інженерія – зокрема фішинг та вішинг.

Фішинг ґрунтується на незнанні користувачами основ мережевої безпеки. Найпопулярнішим методом є створення фішингового сайту на якому необхідно вносити дані банківських карток під виглядом надання послуг (наприклад переказів з картки на картку), або веб-сайт організації, якою часто користуються (наприклад, клон популярно магазину чи кінотеатру), що має на меті збір реквізитів платіжних карток для подальшої крадіжки грошових коштів з рахунків держателів платіжних карток [9].

Вішинг – вид телефонного шахрайства, пов'язаного з виманюванням реквізитів банківських карток або примусом до переказу коштів на картку шахраїв. Найчастіше аферисти представляються співробітниками банку та повідомляють про те, що с карти зникають кошти або про перерахунок виграшу, повернення відсотків за кредитом тощо.

Тому актуальною задачею, яка виникає перед комерційними та центральними банками є забезпечення своїх клієнтів від таких випадків шляхом, з однієї сторони, покращення їх фінансової грамотності та інформування про види шахрайських схем, а з іншої, впровадження банком заходів щодо зміцнення безпеки та зниження ризиків, пов'язаних із шахрайством.

З липня 2020 року, Національним банком було запущено Всеукраїнську інформаційну кампанію «#ШахрайГудбай» з протидії платіжному шахрайству, інформаційними партнерами якої стало понад 40 банків України.

На порталі #ШахрайГудбай та на сайтах банків-партнерів розміщена інформація, як забезпечити себе під час онлайн-шопінгу, як не стати жертвою телефонного шахрайства та яку інформацію ніколи не можна розголошувати (PIN-код карти, CVV код карти, паролі інтернет-банкінгу, кодове слово, коди підтвердження операцій тощо) [10].

Шахрайство з використанням банківських карток має негативні наслідки для банківської системи України, оскільки гальмує запровадження cashless

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

есопоту та завдає збитків для всіх учасників ринку. Зважаючи на це, ринок банківських послуг потребує нагальної консолідації зусиль усіх учасників ринку. До основних шляхів зменшення вчинення шахрайства з використанням платіжних карток варто віднести: впровадження систем автоматичного блокування підозрілих транзакцій; підвищення рівня фінансової грамотності та обізнаності власників карток щодо існуючих шахрайських схем; вдосконалення взаємодії між банками та кіберполіцією при розслідуванні та протидії злочинам з платіжними картками; удосконалення кримінального законодавства України в сфері неправомірного використання платіжних карток.

Список використаних джерел

1. Домінова І. В. Ризик шахрайства в умовах функціонування електронного банкінгу. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2017. №4. С. 92–98.
2. Коцан-Олинець Ю. Я. Види шахрайства з банківськими картками та способи протидії їх проявам. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. №8. С. 95–100.
3. Науменко С. Г. Шахрайство у сфері обігу банківських платіжних карток. *Національна академія внутрішніх справ*. 2018. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3769/1/Науменко%20Сергій%20Геннадійович.pdf>. (дата звернення: 15.11.2020).
4. Пивоваров В. В., Терещенко К. В. Шахрайство із банківськими картками: окремі питання віктимологічної профілактики. *Теорія і практика віктимології*. 2015. №7. С. 235–236.
5. Беззаперечні тренди карткового ринку у 2020 році – розрахунки в Інтернеті та безконтактні платежі. *Офіційний сайт Національного банку України*. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezzaperechni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi--rozrahunki-v-interneti-ta-bezkontaktni-plateji>. (дата звернення: 15.11.2020).
6. Платіжні картки в Україні, 9 місяців 2020 року. *Офіційний сайт Національного банку України*. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-9-misyatsiv-2020-roku>. (дата звернення: 15.11.2020).
7. Ринок платіжних карток в Україні. *Національний банк України*. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219. (дата звернення: 15.11.2020).
8. Збитки від незаконних дій із платіжними картками. *Офіційна сторінка Національного банку України в мережі Facebook*. 2020. URL: <https://www.facebook.com/NationalBankOfUkraine/>. (дата звернення: 15.11.2020).
9. Топ-5 шахрайських схем 2019. *Українська межбанківська асоціація членів платіжних систем ЕМА*. 2019. URL: <https://www.ema.com.ua/citizens/cyber-safety-school/top-5-shahrajskih-shem-2019/>. (дата звернення: 15.11.2020).
10. Портал Національного Банку України #ШахрайГудбай. *Офіційний сайт Національного банку України*. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/promo/stopfraud/#section-3>. (дата звернення: 15.11.2020).

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Пославський Ю. М.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Ткачук Н.М., к.е.н., доцент

Сьогодні медичні заклади України знаходяться в період змін системи охорони здоров'я, їм доводиться відповідати на нові виклики, пов'язані з новими законами, правилами та вимогами в системі охорони здоров'я, у тому числі зміни в підходах до фінансування своєї діяльності. При цьому доволі важливого значення набуває необхідність бюджетування в процесі управління закладами охорони здоров'я.

Про бюджетування говорять доволі часто, утім повноцінно запровадити цей інструмент управління вдається ще не всім. Варто підкреслити, що інструментарій бюджетування можуть однаково використовувати як комерційні, так і некомерційні організації.

Бюджетування – це управлінська технологія, яка використовується для підвищення відповідальності керівників різного рівня управління за фінансові результати, які досягнуті очолюваними ними структурними підрозділами [1]. Сьогодні поняття «бюджет» прийнято розуміти як кількісний вираз плану, інструмент контролю та координації його виконання. Бюджет стає частиною системи управлінського контролю, оскільки фактичні результати порівнюють із плановими для вживання необхідних заходів.

На основі двох попередніх дефініцій можливо зробити такий висновок: бюджетуванням є саме процес складання бюджетів і контролю за їх виконанням. Відповідно до тих же традиційних наукових підходів можливо сформулювати характеристики процесу бюджетування, а саме [1]:

- короткостроковість (до одного року);
- внутрішня спрямованість;
- високий рівень конкретизації;
- тісний взаємозв'язок з контролем та аналізом відхилень.

Відтак, під бюджетуванням пропонуємо розуміти управлінську технологію складання бюджетів, яка дає змогу зв'язати діяльність закладу охорони здоров'я з його стратегічними цілями, планувати, організувати, контролювати та мотивувати виконання бюджету, тобто здійснювати процес управління закладу охорони здоров'я, спрямований на досягнення поставлених перед закладом охорони здоров'я цілей.

Важливим аспектом розуміння механізму впливу процесу бюджетування на діяльність окремого закладу охорони здоров'я є з'ясування того, що система бюджетування базується на концепції центрів і обліку відповідальності. Оскільки бюджетування є основним інструментом оперативного контролінгу,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

суттю якого є інтеграція окремих елементів функцій управління то бюджетування слід розглядати як управлінську технологію або технологію управління.

Бюджетування є способом управління закладом охорони здоров'я через бюджети, який уможлиблює досягнення поставлених цілей шляхом найбільш ефективного використання фінансових ресурсів. Процес управління циклічний і, крім планування та складання бюджету, передбачає етап контролю його виконання. Бюджетування допомагає закладу охорони здоров'я ухвалювати ефективніші рішення, виконувати ці рішення та, звісно, контролювати їх виконання. Але іноді в закладах охорони здоров'я, де запроваджено систему бюджетування, не відразу можна зрозуміти, що вона є. Іноді в закладах охорони здоров'я декларативно запроваджено бюджетне управління, але згодом з'ясовується, що насправді всі ці міні-бюджети, таблиці, розрахунки та звіти на практиці не використовуються. Багато хто з працівників закладу охорони здоров'я навіть не знає про існування бюджетів, які вони повинні виконувати. Вони не брали участі в їх складанні і, звісно, не займаються проведенням план-факторного аналізу їх виконання [2].

Процес постановки бюджетування в закладах охорони здоров'я доволі складний та довготривалий, тому різні вчені розглядають його складові по-різному. Цілі і завдання бюджетування в загальному вигляді полягають в тому, що це основні правила і вимоги щодо впровадження бюджету доходів і витрат. Саме з цим треба визначитися першочергово, так як це забезпечить взаємозв'язок бюджетування як управлінської технології із стратегією закладу охорони здоров'я.

Оскільки види бюджетів та їх формати залежать від цілей та задач закладу охорони здоров'я, необхідно останні виражати на основі розробленої системи підконтрольних показників, яка дозволить сформулювати оптимальні формати бюджетів, що будуть вже пов'язані зі стратегією розвитку закладу охорони здоров'я. В якості системи підконтрольних показників найчастіше використовують збалансовану систему показників, що являє собою ретельно підібраний набір показників діяльності закладу охорони здоров'я, розроблений на основі його стратегії. В класичному варіанті збалансована система показників повинна включати чотири складові: фінансові ресурси, витрати, клієнти, внутрішні бізнес-процеси та навчання і розвиток [3].

Постановка бюджетування може відбуватися за різними сценаріями. Але, як засвідчила практика, найбільш ефективний із них – це постановка системи бюджетування, яка має статус проекту розвитку системи управління. Звісно, такі дії потребують створення тимчасової робочої групи, до складу якої входитимуть різні фахівці, аби забезпечити комплексний підхід до цього процесу, що є обов'язковою умовою.

Кожний заклад охорони здоров'я, зважаючи на свої цілі та пріоритети, має право самостійно визначати об'єкти бюджетування. Набір об'єктів визначають передусім за цілями системи бюджетування. Але це зовсім не означає, що в усіх

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

зкладах охорони здоров'я має бути однаковий набір бюджетів. Кожний заклад охорони здоров'я має право самостійно розробляти свою бюджетну стратегію та класифікатор потрібних йому бюджетів. Проте, керівництво закладу охорони здоров'я має чітко розуміти, чому потрібні саме ці бюджети.

У бюджетному процесі кожного закладу охорони здоров'я мають бути ретельно розроблені й своєчасно контрольовані три основні фінансові бюджети: бюджет доходів і витрат, бюджет руху грошових коштів, бюджет за балансовим листом. Вони обов'язкові для кожного закладу охорони здоров'я. Бюджет доходів і витрат (БДВ) є найважливішим із вищеназваних фінансових бюджетів, який дає можливість управляти ефективністю діяльності закладу охорони здоров'я, яку можна вимірювати не лише прибутком, а й рентабельністю [2].

Таким чином, запровадження системи цільового планування і бюджетування допомагає вирішити цілий ряд завдань. Зокрема, це інструмент для підвищення результативності та якості медичної допомоги, продуктивності роботи. Запровадження цього підходу сприятиме більш ефективному використанню активів, оптимізації витрат, забезпеченню прозорості та достовірності даних, підвищенню фінансової стійкості закладів охорони здоров'я, формування якої передбачає наступні кроки [2]:

- визначення цілей закладу охорони здоров'я;
- визначення переліку видів медичної допомоги, які будуть фігурувати в стратегічному плані і бюджеті;
- побудова структури бюджету відповідно до цілей закладу охорони здоров'я;
- збір даних та аналіз результатів попередньої роботи;
- формування та узгодження бюджету на наступний рік;
- визначення регламенту регулярних звітів щодо виконання бюджету доходів і видатків.

Цільове планування та бюджетування допоможуть визначити, скільки коштів дійсно потрібно, щоб надавати якісну медичну допомогу пацієнтам у радіусі обслуговування. Скільки медичної допомоги заклад зможе надати на виділені кошти, і наскільки зміняться якість і результат, якщо фінансування зменшиться. Для запровадження інструментарію бюджетування необхідно вирішити ряд завдань, зокрема, як правильно працювати з колективом закладом охорону здоров'я, як організувати роботу на засадах співпраці, як забезпечити залученість персоналу у цей процес, як забезпечити його мотивацію, заручитися підтримкою місцевих адміністрацій, працювати з громадою тощо.

Список використаних джерел

1. Основи бюджетування : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. за заг. ред. Л. П. Батенко. Київ : КНЕУ, 2010. 202, [6] с.
2. Планування та бюджетування у медичних закладах – сучасна необхідність. URL: <https://www.apteka.ua/article/428757>.
3. Щербаченко Л.В. Фінансове планування доходів та витрат у діяльності бюджетних медичних закладів. *Вісник ЖДТУ*. 2012. №2 (52). С. 75-86.

**БЕЗГОТІВКОВА ЕКОНОМІКА: РЕАЛІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Романець Г. П.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

У сучасному світі технічний прогрес щодня вносить певні інновації в життя звичайних людей. Наразі нові технології створюються щоб допомогти людям у різних сферах: робота, здоров'я, відпочинок, економія часу тощо.

Досить вдалим прикладом є безготівкові розрахунки. Так, на сьогоднішній день у високорозвинених країнах готівкою користується приблизно 20% населення, а решта 80% надають перевагу розрахункам без участі готівки. В Україні відсоток користувачів готівковими розрахунками є дещо більшим, проте Нацбанк ставить за мету зменшувати обсяг готівкової маси [1].

Найпопулярнішим способом оплати без участі готівки є використання банківської платіжної пластикової або токенизованої картки. І, якщо з пластиковими картками все зрозуміло, адже вони в обігу досить давно, то токенизована банківська картка є відносно новим елементом у сфері грошового обігу. Токенизована картка не має матеріальної форми, адже вона зберігається у телефоні або годиннику, який оснащений технологією NFC.

Останнім часом пластикові карти поступово починають поступатися розрахункам за допомогою мобільних телефонів. Більшість банків по всьому світу виступають за розвиток платежів саме за допомогою мобільних додатків. Банки-лідери в Україні також відкрили для своїх клієнтів можливість оплачувати покупки за допомогою мобільного телефону. Для оплати потрібно просто розблокувати свій гаджет та в момент оплати піднести його до терміналу.

Основними перевагами використання «електронних» грошей є:

- захист від кишенькових злодіїв;
- економія часу при оплаті;
- можливість зробити переказ коштів миттєво;
- у період пандемії безконтактна оплата є значною гігієнічною перевагою;
- екологічність. Згідно проведених розрахунків на виробництво однієї купюри припадає 0,88619 викидів CO₂, така сама кількість викидів утворюється при проїзді на транспорті приблизно на відстань 10 км;
- зменшення витрат держави на емісію грошей. Вартість виготовлення купюр різна залежно від їх номіналу і рівня захисту. За даними Малинської фабрики, на якій виготовляють купюри, друк однієї гривні обходиться приблизно в 12 копійок, а найдорожча купюра з сучасними захисними елементами обходиться в 60 копійок (інформація до випуску купюри в 1000 гривень). До того ж, доки зноситься одна купюра номіналом 500 грн, зносяться

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

сім купюр номіналом 1 грн. Саме тому купюри малих номіналів почали замінювати монетами, бо вони мають значно довший термін дії [3];

– безготівковий обіг сприяє зміцненню економіки держави, оскільки вагомими об'єми тіньових операцій відбуваються за участі готівки, адже якщо гроші «рухаються» по банківським рахункам їх можна з легкістю контролювати, що робить фінансові операції більш прозорими і не дає платникам податків ухилятися від сплати податків;

– можливість заощаджувати кошти з функцією «кешбек». Кешбек – це повернення частини грошей за покупки, здійснені в інтернет-магазинах або програма лояльності, яка стимулює клієнтів здійснювати покупки за допомогою пластикової карти.

Недоліків при використанні безготівкових розрахунків майже немає, проте є ймовірність стати жертвою кібер-аферистів. Згідно статистики щодня шахраї віртуально викрадають у власників карт близько 2,5 млн. доларів [2].

Основними причинами, які сповільнюють перехід із готівкових розрахунків до безготівкових, є недовіра населення до банківської системи та небажання певної категорії населення опановувати нові навички (зокрема, це люди літнього віку).

Отже, перехід від готівки до безготівкового обороту має безліч позитивних переваг, тому економіці нашої країни він потрібен. Держава протягом останніх років сприяє зменшенню готівки в обороті, і досить позитивним є те, що населення «приймає» такі заходи, і таким чином економіка України в цьому напрямку швидко розвивається.

Список використаних джерел

1. Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України? *дЕкономічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/> (дата звернення 11.11.2020).

2. Найпоширеніші шахрайства з банківськими картками: як не потрапитися? *Твоє місто*: веб-сайт. URL: http://tvoemisto.tv/news/nayposhyrenishi_shahraystva_z_bankivskymu_kartkamy_yak_ne_porastysya_82728.html. (дата звернення 11.11.2020).

3. Екологічний "безконтакт", або Чому карткою краще? *Економічна правда*. веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/07/22/> (дата звернення 11.11.2020).

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКУ

Руденко З. М.

к.е.н., доцент Університету банківської справи

Сідельник О. П.

к.е.н., доцент Університету банківської справи

Глобалізація світової економіки сьогодні вимагає спрощення доступу до банківського сервісу з будь-якої точки землі. Ці тенденції зумовили появу інноваційних та гнучких учасників на глобальному фінансовому ринку – фінтех-фірм (FinTech) та цифрових екосистем. Вони створюють посилену конкуренцію для вже наявних банків проте розширюють дистанційні послуги для споживачів. Однак в умовах недостатнього доступу до клієнтської бази, досвіду у фінансовій галузі, недостатньої довіри клієнтів і надійної глобальної інфраструктури ці структури здійснюють свою діяльність відокремлено. На даний час дистанційне обслуговування клієнтів це виклик часу в наші дні вже практично кожен має можливість отримати доступ до великої кількості різноманітних фінансових продуктів, і для цього зовсім не обов'язково мати банківський рахунок або жити в країні з розвиненою банківською інфраструктурою. Отже розглянемо види співпраці між традиційними банківськими установами і FinTech-компаніями [1].

1. Співпраця банків з FinTech компаніями для побудови інноваційного середовища. Співпраця банків з FinTech компаніями забезпечить більш сприятливе середовище для інновацій банків, вільних від обмежень, що призведе до покращення обслуговування клієнтів і зменшить вартість оплати за наданні послуги.

2. Банки використовують відкриті API для монетизації даних їх цифрових активів. Виникає екосистема партнерства та співпраці Bank-FinTech, яка стимулює шлях до економії обміну даними.

3. Нова бізнес-модель, де банки будуть діяти як платформа для багатьох FinTech компаній. Такий вид співпраці банків і FinTech компаній дозволить з мінімальним розвитком інфраструктури запропонувати банкам цілком нові потоки доходів а FinTech компанії матимуть доступ до величезної клієнтської бази та великої фінансової допомоги мережам традиційних банків.

4. Дистанційні послуги зумовили банки інвестувати у системи кібербезпеки через підвищення рівня кіберзлочинності. Нові технології потребують збільшення оцифрування та кількості точок дотику для клієнтів а також підвищення захисту в разі кібератаки банківських рахунків.

5. Банки інвестують у розширену реальність. З появою FinTech компаній банки змушені стати інноваційними та знаходити нові можливості для покращення своїх дистанційних послуг.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

6. Штучний інтелект і когнітивні технології дозволяють банкам пришвидшити ініціативи щодо оцифрування та надавати цілеспрямовані, індивідуальні продукти та послуг.

Світова картина банківського бізнесу сьогодні – це битва між посиленням вимог до контролю за платежами та інноваціями, що піддають сумніву навіть саму необхідність існування банківської системи. Однак багато стартапів зможуть бути реалізовані і стати корисними суспільству – самостійними сервісами або частиною класичного банкінгу. Що і було зроблено українськими стартаперами у 2017 році. Від так, monobank – роздрібний продукт АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», який виник у рамках співпраці з командою Fintech Band. У рамках monobank випускаються кредитні картки для клієнтів, є можливість розмістити депозити й отримати інші послуги, а найкращий мобільний додаток зробить управління фінансами максимально зручним.

Інноваційний проект Mono bank – відповідь АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» на потреби клієнтів бути мобільними. Це проект, за допомогою якого клієнти можуть отримувати банківські послуги з мобільного телефону, не відвідуючи відділення банку. Проект Monobank – це окремий, прогресивний інструмент персонального банкінгу, орієнтований на сучасних «цифрових» клієнтів. Найменування monobank використовується для окремого позиціонування продуктів і сервісів банку, які банк надає клієнтам за допомогою смартфона і карти [2].

За рахунок активного розвитку проекту Monobank, у грудні 2019 року АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» була переглянута Стратегія розвитку банку на 2019-2022 роки в сторону збільшення планових показників з приросту кредитного портфелю фізичних осіб та залучених коштів. Виходячи з основних стратегічних цілей бізнес-модель АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» є «роздрібною» та ґрунтується на чотирьох основних компонентах зображених на рис. 1.

Рис. 1. Компоненти бізнес-моделі АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Банк активно розвиває проект Monobank, забезпечує надійне функціонування та модернізує мережеві IT-інфраструктури, побудову IT-процесів, оптимізує ліцензування серверного програмного забезпечення та системи управління базою даних. Банк співпрацює з двома міжнародними платіжними системами та постійно впроваджує нові банківські продукти з використанням платіжних карток. Кількість банківських платіжних карток, емітованих АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», станом на 01.01.2020 року перевищувала 2311,1 тис. шт., у т. ч. платіжні картки, за якими були здійснені видаткові операції – 1902,9 тис. шт.[2]

При віртуальному обслуговуванні переважно використовуються канали фінтехбанкінгу як інноваційного та найбільш ефективного інструменту доставки банківських послуг. Дослідження на сьогодні показали три основні складові трансформації банків, а саме [3]:

- цифровий досвід — це те, як зручно клієнту користуватися сервісами банку, наприклад, потрусити смартфоном для переказу грошей;
- цифровий бізнес — активне залучення сторонніх розробників до створення і впровадження власних банківських продуктів;
- цифрові інновації — постійне вдосконалення своїх продуктів та послуг, їх діджиталізація та автоматизація.

Слід зазначити, що обслуговування за допомогою систем віртуального банкінгу докорінно змінює формат взаємодії зі споживачем банківських послуг таким чином, що фокус системи банківського обслуговування переноситься на канал доставки банківських послуг – електронний банкінг як на технологію (а не на продукт), що дозволяє забезпечити потреби клієнтів у банківському обслуговуванні дистанційно.

Список використаних джерел

1. Fintech Unicorns and Where They Were Born : веб-сайт. URL: <http://www.visualcapitalist.com> (дата звернення: 04.10.2020).
2. Про банк АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК». Фінансова звітність : веб-сайт. URL: <http://www.universalbank.com.ua/>(дата звернення: 03.11.2020).
3. Bank Roadmap 2020 – дослідження по діджитал-трансформації українських банків : веб-сайт. URL: <http://fintechua.org/>(дата звернення: 01.10.2020).

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАЛІЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Сарафин М. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Ясіновська І.Ф., к.е.н., доцент

Одним із визначних факторів сталого економічного зростання держави є розвиток малого та середнього бізнесу, оскільки саме цей сектор зосереджує в собі більшу частину економічно активного населення країни, створює велику кількість робочих місць та формує основну частину валового внутрішнього продукту.

За даними ООН, малий і середній бізнес забезпечує виконання до 60% завдань, закладених у Цілях сталого розвитку. Компанії саме цієї категорії забезпечують до 70% робочих місць у багатьох країнах світу. Інвестиції дозволяють їм наймати більше людей на роботу і виплачувати їм гідну зарплату, а значить – боротися з бідністю і злиднями [1].

Не зважаючи на те, що станом на 2018 рік згідно «Опитування про кредитування», яке проводив НБУ, найбільш оптимістичні прогнози кредитування стосувалися саме малого та середнього бізнесу, в аналогічному опитуванні за 2020 рік вказано, що зі сторони малого та середнього бізнесу прослідковується зниження попиту на кредити для поповнення обігового капіталу та капітальних інвестицій [2],[3]. Голова НБУ Богдан Данилишин повідомив, що за кредитами малим та мікропідприємствам ставки банків знизилися до рівня 15%, що на чверть нижче, ніж у грудні минулого року [4]. Це пов'язане тим, що незважаючи на високий рівень довіри, який малі підприємства викликають у банків, в умовах сучасної економічної кризи, спричиненої пандемією коронавірусу, економіка є вкрай нестійкою, її стан погіршується, що і впливає на умови кредитування суб'єктів підприємництва.

Проте, окрім економічної кризи, можна виділити низку інших проблем, вирішення яких забезпечить оптимальні умови надання кредитів малим підприємствам та зменшить відсоток кредитного ризику для банків. Основною такою проблемою є недосконале нормативно-правове забезпечення в сфері мікрокредитування. Не зважаючи на низку нормативно-правових документів, які буцімто повинні були позитивно вплинути на механізм кредитування малого бізнесу, його розвиток в Україні здійснюється в несприятливому макро-і мікросередовищі. Сучасні умови розвитку підприємництва зумовлюють необхідність вирішувати такі проблеми на різних рівнях управління. Більше того, сьогодні малий бізнес не може в повній мірі виконувати покладені на нього функції. В Україні мале підприємництво поки ще не відіграє суттєвої ролі в забезпеченні економічного зростання, його внесок у валовий внутрішній продукт станом на початок 2020 року склав лише 16 %. В той ж час, у Європі цей показник становить 57% [5].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Проаналізуємо основне джерело фінансових ресурсів для малого підприємництва – інвестиції в основний капітал. Основною складовою інвестицій в основний капітал є власні кошти підприємств та організацій. З їх допомогою здійснюється більша половина усіх капіталовкладень. В 2019 році, порівняно з 2015, їхня частка в загальному обсязі становила 68,1% проти 63,4% відповідно, тобто їхня частка збільшилася на 4,7% (табл.1).

Таблиця 1

**Структура інвестицій в основний капітал малих та середніх підприємств за джерелами фінансування у 2015-2019 рр.
у % до загального обсягу**

Джерело фінансування	2015	2016	2017	2018	2019
Кошти державного бюджету	2,5	0,7	2,4	2,3	5,0
Кошти місцевих бюджетів	2,8	2,6	5,0	7,1	9,6
Власні кошти підприємств та організацій	63,4	71,5	67,4	69,4	68,1
Кредити банків та інших позик	14,8	8,8	7,3	7,1	7,0
Кошти іноземних інвесторів	1,6	2,7	3,1	2,1	0,7
Інші джерела фінансування	14,9	13,7	15,7	11,2	9,7

Розроблено авторами на основі джерела: [6].

Наступним джерелом фінансування малого підприємства є кредити банків. Аналізуючи показники прослідковуємо тенденцію до зменшення частки банківських кредитів, у 2019 році цей показник становив 7,0%, що на 0,1% менше порівняно з попереднім роком, та на 7,8% менше порівняно з 2015. З цього можна зробити висновок, що в Україні мале та середнє підприємництво не має достатнього доступу до кредитних ресурсів. Таке явище можна пояснити ще й високою вартістю кредиту. Станом на 28.10.2020р. за даними статистичної звітності банків України процентна ставка за короткострокове користування коштами для суб'єктів господарювання становила 9,0%, за довгострокове – 14,2% [7].

Як показує статистика, більше 70% гривневих кредитів, які були видані банками з лютого по серпень цього року, були видані в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%». Проте, через наявні чи умовні ризики банки не поспішають кредитувати малі підприємства на пільгових умовах. Найчастіше відмовляють на тій підставі, що у бізнеса, буцімто, сумнівна ділова репутація. В очі впадає пункт про необов'язковість прибутковості в діяльності підприємства. І це цілком логічно, адже в період дії карантинних обмежень і загальної економічної кризи, отримувати прибутки більшості категорій бізнесу надзвичайно складно. Натомість, варто звернути увагу на пункт про підвищення граничного порогу річного доходу до еквіваленту 10 млн євро. Зазначимо, що Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» чітко визначає критерії, за якими підприємство може вважатись

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

«мікропідприємством» та «малим» підприємством. У першому випадку його чистий дохід не має перевищувати 700 тис євро, у другому – 8 млн. євро. Отже, підприємства з доходом понад 8 млн. євро не можуть належати до цих категорій, що автоматично зменшує шанси на отримання пільгових кредитів малим бізнесом [8].

В малого підприємництва існує низка переваг над великим: швидка окупність витрат, свобода ринкового вибору, орієнтація на виготовлення товарів і послуг повсякденного попиту, реалізація інновацій, висока мобільність і раціональність форм управління тощо. Малий та середній бізнес забезпечує зайнятість та доходи великої кількості громадян, формують значну частину надходжень в місцеві бюджети, тобто мале підприємництво є важливим чинником соціальної стабільності в Україні. Також важливо відмітити, що малий та середній бізнес не так залежний від кон'юнктури зовнішніх ринків та валютних коливань.

Отже, аби поліпшити стан фінансового обслуговування підприємств малого і середнього бізнесу в Україні необхідно стимулювати банки та небанківські фінансові установи до розширення мікрокредитування і вдосконалити нормативно-правове забезпечення їх діяльності. Більше того, банківські установи повинні розробити ефективні стратегії виходу на ринок послуг для надання мікрокредитів, беручи до уваги особливості діяльності малого і середнього бізнесу. Також необхідно аналізувати досвід іноземних банківських установ в сфері обслуговування дрібних підприємців, та впроваджувати найкращі практики у власну діяльність. На державному рівні потрібно вдосконалювати механізм державної підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу в отриманні кредитів та вдосконалити національну програму мікрокредитування.

Список використаних джерел

1. Investing in small and medium-sized businesses in developing countries - the path to a sustainable economy *UN News* : веб-сайт. URL: [https://news.un.org/ru/story/2019/06/1358131?utm_source=UN+News+-+Russian&utm_campaign=6cd59a9b21-](https://news.un.org/ru/story/2019/06/1358131?utm_source=UN+News+-+Russian&utm_campaign=6cd59a9b21-EMAIL_CAMPAIGN_2019_06_26_12_00&utm_medium=email&utm_term=0_6a23d2f3b7-6cd59a9b21-106919289)

EMAIL_CAMPAIGN_2019_06_26_12_00&utm_medium=email&utm_term=0_6a23d2f3b7-6cd59a9b21-106919289 (дата звернення: 31.10.2020).

2. Банки пришвидшують кредитування малого та середнього бізнесу й населення – Опитування про умови кредитування. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-prishvidshuyut-kredituvannya-malogo-ta-serednogo-biznesu-y-naselennya--opituvannya-pro-umovi-kredituvannya> (дата звернення: 31.10.2020).

3. Попит населення та бізнесу на кредити знизився – Опитування про умови банківського кредитування. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/popit-naselennya-ta-biznesu-na-krediti-znizivsia--opituvannya-pro-umovi-bankivskogo-kredituvannya> (дата звернення: 01.11.2020).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

4. Ставки за кредитами для малого бізнесу знизилися на чверть. *UNN* : веб-сайт. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1896000-stavki-za-kreditami-dlya-malogo-biznesu-znizilisya-na-chvert-danilishin> (дата звернення: 01.11.2020).

5. Проблеми малого та середнього бізнесу: погляд експерта. *EconomistUA* : веб-сайт. URL: <https://economistua.com/problemi-malogo-ta-serednogo-biznesu-poglyad-eksperta/> (дата звернення: 01.11.2020).

6. Інвестиції в основний капітал малих та середніх підприємств. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm (дата звернення: 01.11.2020).

7. Вартість кредитів (без урахування овердрафту). *Статистична звітність банків України* : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/files/Procentlastb_KR.xls (дата звернення: 02.11.2020).

8. Кредитні новації уряду не розраховані на малий бізнес. *Економічна правда* : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/10/26/666608/> (дата звернення: 02.11.2020).

АНАЛІЗ САНАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Телятник М. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к. е. н., доцент

В умовах економічної ситуації в Україні, що характеризується нестабільністю політичних, економічних, правових та соціальних чинників, система управління процесами фінансового оздоровлення банківських установ потребує особливої уваги. Банки є дуже вразливими для банкрутства, адже за великої кількості кредиторів і боржників банку вкрай важко терміново консолідувати ліквідні активи для погашення заборгованості, яка виникла перед кредиторами. Унаслідок цього процес погіршення фінансового стану кредитної установи, якщо він розпочався, протікає значно швидше, ніж у промислових або торгових підприємств, і практично невідворотний. Саме тому процес запобігання банкрутству банківських установ мають важливе теоретичне та практичне значення.

Багато науковців присвятили свої праці теоретичним дослідженням, практичним розробкам та аналізу санації банківських установ, наприклад: Дзюблюк О., Костирко Л., Кочетков В., Омельченко О., Синки Д., Турко Р. та багато інших.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» фінансове оздоровлення банку – це відновлення платоспроможності банку та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

приведення фінансових показників його діяльності у відповідність із вимогами Національного Банку України [3].

У разі, якщо комерційний банк перебуває у кризі, яка загрожує подальшому його існуванню, то він може бути переведений на режим фінансового оздоровлення з ініціативи НБУ. Це складний процес і не кожний захід щодо фінансового оздоровлення призводить до позитивних результатів, тому Національний банк України в разі недостатності застосованих заходів може наполягати на обов'язковій реорганізації та призначити тимчасову адміністрацію [1, с. 196]. Коли багато банків мають значні труднощі або знаходяться на етапі глибокої кризи проводяться комплексні заходи з пошуку та впровадження в практику таких форм та методів управління, використання яких дозволили б банківським установам не доводити справу до кризового стану [3].

Головні причини, які призводять до банкрутства банків можна поділити на зовнішні (які не залежать від керівництва установи та її акціонерів) та внутрішні, (які спричинені чинниками, що існують у середині установи) (табл. 1)

Таблиця 1

Причини банкрутства банківських установ

Зовнішні причини:	Внутрішні причини:
<ul style="list-style-type: none">– призупинення темпів зростання та нестабільність загальносвітової і внутрішньої економік;– масове вилучення вкладів;– втрата довіри до банку, наприклад, від неправильного керівництва;– загальноекономічна ситуація, коли відбуваються масові паніки серед вкладників банківських установ;– рейдерські атаки, спрямовані на знецінення активів банку, та в подальшому призводять до їх можливого продажу, або ліквідації.	<ul style="list-style-type: none">– недотримання законодавства, особливо в частині підтримання необхідного рівня всіх показників;– обман органів влади, який викликаний приховуванням інформації від контролюючих суб'єктів про справжній стан з платоспроможністю фінансової установи;– некомпетентне керівництво, що залежить від рівня корпоративної культури установи;– спекуляція;– недоліки внутрішньобанківської системи, яка безпосередньо залежить від проведеної політики всередині установи.

Джерело: [2]

Фінансове оздоровлення, зазвичай, ґрунтується на наступних стратегіях, які наведені в табл. 2.

В Україні, для запобігання банкрутству або втрати платоспроможності здійснюється фінансове оздоровлення банків у вигляді [2]: фінансова допомога від акціонерів (учасників) банку, НБУ або інших осіб; зміна структури активів і пасивів банку: продаж частини активів, поліпшення якості кредитного портфеля, збільшення власних коштів, інше; удосконалення організаційної структури й управління банком. Важливу роль відіграють такі заходи, як удосконалення менеджменту, методів аналізу і контролю, запровадження системи внутрішнього аудиту, планування і прогнозування діяльності, а саме

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

розробка оптимальної структури балансу комерційного банку. Окрім того, у контексті підтримки банківських установ важливе значення має політика рефінансування. З початком кризи НБУ розширює доступ до рефінансування шляхом зниження облікової ставки, спрощення процедури отримання кредитів рефінансування, збільшення строків надання коштів банкам тощо.

Таблиця 2

Стратегії фінансового оздоровлення банківських установ

Види стратегії:	Особливості:
Наступальна стратегія	передбачає активні дії: модернізацію обладнання, запровадження нових технологій, ефективного маркетингу, підвищення цін, пошук нових ринків збуту продукції, розробку та втілення прогресивної стратегічної концепції контролінгу
Стратегія делегування повноважень	передбачає делегування проблем третім особам: власникам, кредиторам, державі. За цією стратегією підприємство прагне отримати додаткові фінансові ресурси завдяки збільшенню статутного фонду, одержанню державних гарантій, сподівається на участь кредиторів у своїй санації, а також добивається захисту у рамках політики протекціонізму
Стратегія компромісів та консенсусів	полягає у наступному: – стратегія компромісу передбачає альянс між кількома учасниками ринку з метою блокування дій сильного конкурента; – стратегія консенсусу спрямована на злиття двох установ в одне з метою взаємодоповнення сильних та подолання слабких сторін партнерів
Захисна стратегія	передбачає різке скорочення витрат, закриття окремих підрозділів, розпродаж обладнання, звільнення персоналу, скорочення окремих частин ринкового сегменту

Джерело: [2]

Під час процедури фінансово оздоровлення НБУ забороняє банкам наступне [3]: залучати вклади фізичних осіб, відкривати нові депозитні рахунки та поповнювати діючі; розширювати коло фізичних і юридичних осіб – клієнтів банку з обслуговування їх операцій на ринку цінних паперів, у тому числі пов'язаних з веденням рахунків депозитарного обліку; придбавати корпоративні права інших юридичних осіб; надавати гарантії, поручительства, бланкові та пільгові кредити; виконувати нові довірчі операції за дорученням клієнтів на період фінансового оздоровлення; безпосередній зв'язок з регіональними розрахунковими палатами для здійснення міжбанківських розрахунків.

Отже, процес попередження банкрутства і фінансової санації банків є надзвичайно важливим, оскільки дозволяє зупинити хвилю кризових явищ економіки країни та світу. Важлива роль у вирішенні проблем відновлення платоспроможності належить державі, яка суттєво впливає не тільки на фінансовий стан конкретних суб'єктів, але й на економічну безпеку країни в цілому. Тому головним завданням Національного банку будь-якої країни є недопущення банкрутства та ліквідації банків і будь-яким можливим способом

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

досягнення його оздоровлення. Окрім того необхідно удосконалювати нормативно-правове регулювання процесів фінансового оздоровлення банківських установ та посилювати контроль за механізмом його проведення.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України : стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук [за ред. Т. Г. Васильціва]. Львів : ЛКА, 2012. 386 с.

2. Лук'яненко Л., Кабай В. Особливості санаційних процесів у банківській системі України в умовах глобалізації. *Наука*. 2013 р. № 9-10. С. 11-16. URL: <http://securities.usmdi.org/PDF/771.pdf> (дата звернення 15.11.20 р.).

3. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 15.11.20 р.).

КОРПОРАТИЗАЦІЯ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Ткачук Н. М.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та
страхування

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Консолідаційні процеси в банківському секторі є однією з тенденцій сучасного розвитку банків, що багато в чому визначають співвідношення конкурентних сил на фінансовому ринку, а відтак, і конкурентоспроможність його суб'єктів. Виходячи з цього, консолідація повинна бути результативною й призводити до нового рівня розвитку банку, особливо, якщо це стосується стратегічно значущих галузей економіки, до яких належить і банківський сектор.

Консолідація банків тісно пов'язана з ринковою корпоратизацією банківського сектору, яка передбачає якісні перетворення структури власності банків, посилення конкуренції, підвищення конкурентоспроможності, що, в свою чергу, знижує рівень кредитних ризиків, підвищує рівень інвестиційної привабливості та стійкості банківського бізнесу як конкурентних і довгострокових детермінант розвитку банківської системи та економічного зростання країни в цілому.

В сучасному світі саме корпоративний бізнес, що представлений великими компаніями та фінансовими об'єднаннями, чинить серйозний вплив на розвиток світової економіки. Сутність корпоративного бізнесу полягає у фінансовій могутності, завдяки чому корпорації успішно функціонують в умовах економічної кризи й створюють серйозну конкуренцію іншим суб'єктам ринкових відносин.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Корпоративний бізнес являє собою справжню економічну систему між корпораціями та державою. Яскравим прикладом цього є банки, механізм функціонування яких передбачає те, що більшість операцій здійснюється на договірній основі та в безготівковому порядку. Вагому частину корпоративного бізнесу складають інформаційні технології адже однією з головних умов побудови бізнесу є забезпеченість усіх її учасників достовірною та своєчасною інформацією [1].

Власне кажучи, становлення в ХІХ ст. корпоративної форми власності та організація економічних відносин і економіки сформували адекватне середовище й поклало початок процесам консолідації в економіці. Тому справедливим є твердженням, що історія всіх корпорацій – це історія злиття і поглинань. Цілком закономірно, що в Україні злиття і поглинання з'явилися внаслідок появи корпорацій, а не навпаки. Так, у процесі масової приватизації в першій половині 90-х рр. ХХ ст. були створені більшість акціонерних компаній, і банків, в тому числі, й лише після цього в середині 90-х рр. розпочався перший – постприватизаційний етап вітчизняної історії злиття і поглинань.

Корпоратизація – це природно-історичний процес виникнення та розвитку корпоративної форми бізнесу, а її результатом є формування корпоративної економіки. Корпоративна економіка являє собою особливу ринкову систему бізнесу, що базується на дольовій приватній власності й на створенні великих виробництв з їх економічними перевагами, інтенсивною концентрацією капіталу та можливістю ефективної інтеграції бізнес-організацій. Характерними ознаками такої економіки є [2]:

- олігополізація основних товарних ринків і сфер діяльності, зниження їх конкурентності на основі створення великих національних і транснаціональних компаній;
- переважання договірних механізмів ринкової взаємодії бізнес-організацій;
- інтеграційний характер розвитку бізнесу.

Механізм взаємодії процесів консолідації банків як корпорацій базується на процесах концентрації капіталу. З переходом від індивідуальної до корпоративної організації бізнесу досконала конкуренція перетворилася на недосконалу форму, а процеси концентрації капіталу набувають нової форми – злиття і поглинань. Як відомо, в класичному вигляді концентрація капіталу забезпечується накопиченням капіталу та розширеним відтворенням. Тому можна відзначити, що корпорації зобов'язані своїм виникненням класичним процесам концентрації виробництва і капіталу. В той же час, з виникненням корпорацій ці процеси не зникають, а доповнюються консолідацією. Саме так і виявляється одна з суттєвих особливостей корпоративних структур в економіці: унікальна можливість використовувати для свого зростання консолідацію у поряд з традиційними способами капіталізації та укрупнення бізнесу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Процеси класичної та корпоративної концентрації виробництва і капіталу тісно пов'язані між собою. Принципова відмінність між ними полягає в наступному: за класичної концентрації капіталу зростання окремих корпорацій означає одночасно розширення загальних масштабів економіки та збільшення сукупного суспільного капіталу [3]. У випадках корпоративної концентрації капіталу шляхом злиття й поглинання ріст компаній досягається переважно шляхом перерозподілу суспільного виробництва та капіталу між корпораціями.

Симбіоз класичної та корпоративної концентрації банківського капіталу може бути визначений як процес консолідації корпоративного бізнесу в банківському секторі. Відтак, термін «консолідація» доцільно використовувати в даному контексті для ідентифікації нової якості процесу концентрації капіталу в умовах інтеграції банків. Банки як різновид корпорацій, діють як консолідатори в банківській системі, сприяючи інтеграційними процесами зростанню економіки держави й завжди спираються в своєму зростанні на комбінацію всіх доступних форм концентрації капіталу з метою отримання конкурентних переваг на фінансовому ринку. Це свідчить про необхідність розмежування консолідуючих дій банків на ті, що відносяться й ті, що не відносяться до злиття і поглинання.

Слід також відмітити, що консолідаційні процеси характерні в більшій мірі для корпоративного бізнесу, ознаки якого в повній мірі притаманні й банківському бізнесу:

- дольова власність: статутний капітал банку поділений на відповідну кількість рівних частин, якими володіють його акціонери на основі придбаних акцій;

- зосередження функції управління в руках вищого керівництва банку (менеджерів), які найчастіше не є власниками банку й працюють за наймом;

- обмежена відповідальність акціонерів банку: акціонери не відповідають за зобов'язаннями банку в цілому, а лише в межах тої суми, яка сплачена ними за придбані акції;

- вільний обіг банківських акцій: акціонери за бажанням можуть продати наявні акції банку чи придбати нові;

- відсутність права представництва в корпоративній формі бізнесу;

- централізація влади та відповідальності: Рада директорів банку представляє інтереси його акціонерів, делегуючи владу та відповідальність за поточну діяльність банку одній, зазвичай, вищій посадовій особі. Ці повноваження не можуть бути розділені між усіма власниками банку.

Отже, консолідація банків є історичним продуктом корпоратизації банківської системи та економіки в цілому; причинно-наслідковий зв'язок корпорацій з процесами злиття і поглинання виявляється в консолідації банківського бізнесу, який за своєю сутністю є корпоративним. Але не всі випадки консолідації в банківському секторі мають відношення до злиття і поглинання. Так, не є злиттям і поглинанням консолідація банків, яка базується

на традиційних способах зростання банківського бізнесу: капіталізація прибутку, використання залученого капіталу та інвестицій для розширення масштабів діяльності, емісія боргових цінних паперів, корпоративні об'єднання (альянси, спільні компанії, асоціації, спілки, холдинги).

Ключовою ознакою ідентифікації консолідації в формі злиття і поглинання, слід вважати зростання банківського бізнесу шляхом перерозподілу прав власності на активи та капітал банків-учасників між ними. Тому за економічним змістом злиття і поглинання банків – це форми їх консолідації, що передбачають концентрацію банківського капіталу.

З економічної точки зору злиття і поглинання є родинними формами корпоративної консолідації. Спільні риси злиттів і поглинань зумовлені саме тим, що вони відображають один і той же процес корпоративної консолідації. Відмінності між ними продиктовані особливостями реалізації даного процесу: ступенем і швидкістю концентрації капіталу банків.

Список використаних джерел

1. Динз Г. К победе через слияние. Как обратить отраслевую консолидацию себе на пользу. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2004. 256 с.
2. Галпин Т. Дж. Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний. [Пер. с англ.]. Москва : Издательский дом «Вильямс», 2005. 240 с.
3. Хардинг Д. Искусство слияний и поглощений: Четыре ключевых решения, от которых зависит успех сделки [перевел с англ. А.Г. Петкевич]. Минск : Гревцов Паблицер, 2007. 256 с.

ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ **Хмара О. С.**

викладач економічних дисциплін
відокремлений структурний підрозділ
«Автотранспортний фаховий коледж
Криворізького національного університету»

Інтернет-шахрайство, як суспільно небезпечне явище існує стільки ж, скільки люди користуються всесвітньою павутиною, і з кожним роком актуальність боротьби з ним зростає. Примітно, що потрапляють у сіті зловмисників не тільки новачки, але і досвідчені користувачі.

Визначення інтернет-шахрайства є в Кримінальному Кодексі України, а саме – це заволодіння чужим майном за допомогою введення в оману або зловживання довірою іншої людини. [2]

Основними рисами Інтернет-шахрайства є:

– контакт між потерпілим і правопорушником відбувається через інтернет-ресурси;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- потенціальна жертва майже ніколи не знає зловмисника особисто;
- передача грошей або майна відбувається дистанційно.

На сьогоднішній день до популярних схем Інтернет-шахрайства можна віднести:

1. Фішинг.

Цей вид шахрайства вважається найстарішим в інтернеті. Його мета – отримання пароля та логіна користувача з метою подальшого використання його особистих даних – платіжних. Наприклад, розкручуючи свій злочинний сайт, шахраї експлуатують людські мотиви: допитливість, бажання отримати вигоду, заробити і т.д. Найпоширеніші послання фішерів: «Дізнайтеся, чи є ваша картка у базі даних хакерів! Введіть дані, щоб перевірити», «При поповненні рахунку від 20 грн. Ви гарантовано отримуєте 10% від суми поповнення», «Акція! Поповнення рахунку, а також перекази з картки на картку будь-якого банку України без комісії» і т.ін.

За даними веб-аналітиків, у середньому протягом місяця на шахрайський сайт заходить 15-30 тисяч відвідувачів.

2. Шахрайство з кредитними картами.

Цей вид шахрайства з кредитними картами може статися з кожним, хто повідомив третім особам свої платіжні дані (номер картки, термін дії та CVV-код) або втратив свою банківську карту і не заблокував її. В такому випадку зловмисник може користуватися грошима іншої людини і навіть взяти на нього кредит. Зловмисник може легко зробити псевдосайт фінансової організації зі схожими даними і спробувати заманити в свою пастку неуважних користувачів, які будуть залишати особисті та платіжні дані. І хоча в більшості банків існує перевірка даних при оформленні кредиту в інтернеті, до своїх платіжних даних варто ставитися уважно.

3. Фіктивні інтернет-магазини.

Фіктивні інтернет-магазини від реальних розпізнати дуже складно.

В цих магазинах є все:

- пропозиції сотень і навіть десятків тисяч товарів – за фактом, їх немає;
- контактна інформація – телефони будуть працювати, поки про шахрая не стануть з'являтися негативні відгуки. Але найголовніше – привабливі ціни (нижче ринкових, але не настільки, щоб користувач запідозрив недобре).

Схема така – шахрай зв'язується з користувачем від імені представника магазину і просить перевести частину або всю суму оплати за бажаний товар. Після отримання грошей шахрай залишить жертву без товару.

4. Пропозиції допомоги в погашенні боргу.

Одна з популярних шахрайських дій в інтернеті, яка спрямована на користувачів, які оформили швидкий кредит онлайн або банківський займ і бажають вигідніше його позбутися – це пропозиція допомоги в погашенні боргу. Але насправді такі «помічники» частіше є шахраями, які знайшли дані про клієнта. Їхня головна мета – переконати такого позичальника, що вони

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

зможуть позбавити його від кредиту. І як тільки це вдасться, вони попросять аванс, після отримання якого, змінять контактні дані.

5. Пропозиції швидкого заробітку.

Швидкого заробітку шукає майже кожен. Але отримати його може той, хто переконає інших вислати йому невелику суму, гарантуючи винагороду [1].

6. Нігерійські листи.

Початково суть афери полягала в тому, що організовані групи зловмисників із Західної Африки розсилали спам із пропозицією оплатити невелику суму в обмін на майбутні солідні відсотки від фінансових операцій.

Зазвичай це листи, нібито, від працівника банку або від чиновника, який довідався про нещодавню смерть дуже багатой людини «з таким самим прізвищем», як і в одержувача листа, з пропозицією надати допомогу в отриманні грошей з банківського рахунку цієї людини. Мова в листах зазвичай йде про суми в мільйони доларів, і одержувачу обіцяється чималий відсоток із сум – іноді до 40%. Шахрайство професійно організовано: у шахраїв є місцеві офіси, робочий факс, власні сайти, часто шахраї пов'язані з урядовими організаціями, і спроба одержувача листа провести самостійне розслідування не виявляє протиріч в легенді.

Якщо одержувач листа відповідає шахраям, йому посилають декілька документів. При цьому використовуються справжні печатки та бланки великих фірм і урядових організацій. Часто в аферах брали участь реальні урядові або банківські чиновники Нігерії. Потім у жертви просять гроші на збори, поступово збільшуючи суми зборів для переведення в готівку, або на хабарі посадовим особам, або можуть, наприклад, вимагати покласти 100 тисяч доларів в нігерійський банк, мотивуючи від імені співробітників банку, що інакше переказ грошей заборонений.

Також людині може приходити лист в якому шахрай граючи роль багатого, але недосвідченого іноземця, переважно корумпованого африканського чиновника, просить допомогти йому в незаконних оборудках – вивезенні грошей за кордон, приховуванні великих сум тощо, або ж пропонує інвестиції. [2]

7. Любовне листування.

Існує варіант шахрайства, в якому шахраї ведуть любовне листування з метою «формування сім'ї» і т. д. з жителями розвинених держав. Суть шахрайства полягає в виманюванні відносно невеликих сум «на квиток і візу» для зустрічі з «улюбленим» або просто на «купівлю веб-камери». Спілкування може відбуватися в тому числі по Skype з використанням реальної веб-камери і шахрай (шахрайка) може не приховувати своє обличчя, оскільки суми часто не перевищують \$ 1000, що не є приводом для міжнародних розслідувань. Крім того, жертва добровільно переказує суму і доказова база факту шахрайства дуже слабка.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Поради, як не стати жертвою шахраїв в інтернеті.

1. Встановити надійний антивірус. Сучасні антивірусні програми мають комплексну дію і захищають комп'ютер від багатьох «хвороб», які можуть сильно нашкодити і роботі вашого ПК, і усім файлам, що є на ньому.

2. Не надавати особисті дані на незнайомих сайтах. Паспортні і платіжні дані, телефон, логін і пароль в інтернеті надавати тільки в разі 100% впевненості, що перебуваєте на офіційних сайтах.

3. Не звертати увагу на різні гасла пожертвування, жебраки тільки в переходах, на вокзалах, а за комп'ютером та ще і на безлімітному інтернеті жебраків не буває.

4. Не робити великих передплат при покупці в інтернет-магазині. Краще використовувати спосіб покупки – накладений платіж. Тоді можна отримати товар, оглянути його і після цього оплатити.

5. Довіряти власним знанням, не беріть до уваги чужі вихваляння, вони й пишуться для того, щоб заманити людину.

І наприкінці, інтернетні шахраї практично не несуть покарання. Докази зібрати в таких шахрайствах діях практично не можливо. Електронні гроші – це не банк, арешт на рахунки ніхто не накладе і відповідь на запит, наприклад, хто з шахраїв отримав гроші, на жаль, правоохоронці не нададуть! [4]

Список використаних джерел

1. Інтернет – шахрайство : як уникнути і що робити, якщо стали жертвою. *Волинські новини*: веб-сайт.URL:<https://www.volynnews.com> (дата звернення 01.11.2020).

2. Нігерійські листи. *Вікіпедія*: веб-сайт.URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення 02.11.2020).

3. Інтернет – шахрайство : як не стати жертвою. *Управління молоді та спорту Хмельницької міської ради*: веб-сайт.URL: <https://molod-sport.khm.gov.ua> (дата звернення 04.11.2020).

4. Шахрайство в інтернеті. *Поради юристів-юридична консультація*: веб-сайт.URL:<https://yurporada.kiev.ua> (дата звернення 04.11.2020).

**ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ
ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ**

Чернявка В. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Карпич А.Ю., асистент

Процес еволюції ринкової економіки нерозривно поєднаний із утворенням та розвитком різних ринків та ринкових структур. В ході постійного розвитку ринкових та капіталістичних відносин, становлення фінансів як невід'ємного

чинника розвитку та існування економіки, відбувався розвиток фінансового ринку. Оскільки фінансовий ринок є об'єктивною складовою функціонування ринкової відносини та однією з вагомих частин ринкової інфраструктури, то саме існування ринкових відносин без функціонування даного ринку на даному етапі розвитку суспільства фактично неможливе. Відповідно, фінансовий ринок на рівні економіки відіграє надзвичайно важливу роль.

Для детального аналізу призначення фінансового ринку необхідно розглянути функції, які він виконує в процесі свого функціонування. Зокрема, виділяють такі головні функції фінансового ринку: комерційна, цінова, інформаційна, регулююча, перерозподільна, страхування цінових і фінансових ризиків і накопичувальна [1, с. 13].

Комерційна функція полягає в отриманні прибутку від певних операцій на ринку, що є головною метою діяльності суб'єктів ринкових відносин. Відповідно, фінансовий ринок може забезпечити дохід для учасників ринку.

Цінова – формування цін на фінансові засоби та інструменти та забезпечення їх вільного руху. Тобто саме фінансовий ринок шляхом врівноваження попиту і пропозиції встановлює вартість на фінансові ресурси.

Інформаційна – фінансовий ринок забезпечує своїх учасників інформацією про об'єкти та суб'єкти ринку, його структурні зрушення та головні показники діяльності. Це відбувається завдяки зацікавленості учасників ринку у володінні якомога більшою та якіснішою інформацією.

Регулююча – фінансовий ринок встановлює правила купівлі-продажу фінансових ресурсів, здійснює правове розмежування його учасників, здійснює контроль над процесами на ринку. Ця функція є головною передумовою безперебійного функціонування ринку та його складових та забезпечує легальні умови діяльності учасників ринку.

Перерозподільна – фінансовий ринок забезпечує ефективний перерозподіл тимчасово вільних коштів між учасниками ринку. Окрім цього, це дозволяє забезпечувати соціальні функції держави, спрямовуючи кошти у пріоритетні галузі та підтримувати вадливі для економіки сектори. Саме тому дана функція є найбільш важливою для розвитку економіки держави.

Страхування цінових і фінансових ризиків – фінансовий ринок включає страхування окремих ризиків, що також гарантує не лише соціальні функції держави та страховий захист фізичних та юридичних осіб, а і створює джерела фінансування при настанні непередбачуваних подій, що ведуть за собою негативні наслідки, а це в свою чергу зменшує тягар на державний бюджет. Саме тому фінансовий ринок здатний «розвантажувати» державний бюджет від фінансування страхових випадків.

Накопичувальна – фінансовий ринок дозволяє акумулювати та накопичувати грошові засоби, створювати цільові фонди, які будуть спрямовані не лише на реалізацію конкретних цілей, а й на ефективний розвиток окремих галузей та економіки в цілому.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Емісійна, яка полягає у випуску певної кількості фінансових інструментів, які є головними об'єктами на ринку. Такі інструменти забезпечують рух тимчасово вільних коштів від тих суб'єктів, хто ними розпоряджається, до тих, які потребують додаткових грошових засобів.

Отже, розглянувши функції фінансового ринку, можна стверджувати, що ефективне функціонування фінансового ринку дозволяє стабілізувати розвиток економіки, поліпшити діяльність окремих галузей, забезпечити страховий захист від реалізації певних ризиків та досягти вищих темпів розвитку економіки країни.

Механізм функціонування фінансового ринку визначає головну його роль в ринковій економіці – забезпечення руху тимчасово вільних коштів між суб'єктами ринку та кругообігу фінансових ресурсів в економіці. Таким чином, фінансовий ринок допомагає фінансам як економічній категорії ефективніше перерозподіляти грошові засоби, спрямовувати їх на реалізацію поставлених цілей та важливих програм, забезпечувати безперебійний розвиток розширеного відтворення економіки та здійснювати важливі функції, що полягають у забезпеченні суспільного добробуту.

Також варто зазначити, що фінансовий ринок допомагає врівноважити кон'юнктурні коливання економіки та ринку під час кризи, адже саме в цей період суб'єкти ринку переходять від використання одних фінансових інструментів до використання інших, більш надійних, що врівноважує у короткостроковій перспективі ціну на фінансові ресурси. Окрім цього, держава також може впливати на встановлення рівноваги на ринку під час кризи, враховуючи його специфіку та особливості. Зокрема, прикладом цього може служити зниження облікової ставки центрального банку, що, власне, і спостерігалось з початку коронавірусної кризи. Саме тому при посередництві фінансового ринку держава може активно впливати на пом'якшення наслідків економічної кризи та створювати необхідні умови для подальшого економічного зростання. Тому в умовах нинішньої кризи питання значущості фінансового ринку набуває набагато важливішого значення.

Окрім цього, дуже важливим фінансовий ринок є для формування державного бюджету України. Насамперед він значущий тому, що в Україні закладається дефіцитний державний бюджет. Тому в даному випадку фінансовий ринок виступає як джерело фінансування дефіциту державного бюджету. Уряд при цьому розміщує облігації внутрішньої державної позики – ОВДП, які обертаються як на первинному, так і на вторинному ринках цінних паперів. Таким чином уряд залучає тимчасово вільні кошти для виконання плану видатків. Також фінансовий ринок для держав, що мають профіцит державного бюджету, може виступати посередником у інвестуванні державою в пріоритетні галузі економіки та окремі підприємства.

Таким чином, фінансовий ринок відіграє надзвичайно велику роль не тільки для підприємницького сектору та домогосподарств щодо отримання

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

можливості користування за певну плату тимчасово вільними коштами, а також отримання інвестиційного доходу, а й для держави, яка має змогу таким чином залучити кошти для фінансування дефіциту держбюджету.

Отже, роль та призначення фінансового ринку полягає у забезпеченні механізму руху фінансових ресурсів, ефективного функціонування економіки, розвитку окремих її галузей, мінімізації негативних наслідків економічних криз, забезпечення безперебійного функціонування економіки та виробництва, забезпечення економічного зростання та умов розвитку нових інноваційних галузей та інші ключові аспекти. Все це свідчить про те, що фінансовий ринок відіграє неабияку роль в ринковій економіці у наш час, а тому наш уряд має забезпечити ефективний його розвиток задля ефективного розвитку держави в цілому, особливо в кризові часи.

Список використаних джерел

1. Шкварчук Л. О. Фінансовий ринок : навчальний посібник. Київ : Знання, 2013. 382 с.
2. Національний Банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>.
3. Теорія фінансів: підручник / за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
4. Фінанси : підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Шамраєнко В. Ю.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Литвин Д. Р.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Кононенко Ж.А., к.е.н., доцент

Динамічність та складність сучасних економічних взаємовідносин потребують від банків впровадження ефективних та гнучких ринкових умов систем управління банком, які б забезпечували можливість оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та враховували існуючі структурні особливості. Для забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах, для ефективного управління керівництву банку потрібно оцінити його реальний фінансовий стан.

Фінансова стійкість комерційного банку – це якісна характеристика його фінансового стану, який відзначається збалансованістю, достатністю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

підтримання на достатньому рівні платоспроможності та ліквідності, зростання прибутку а також мінімізації ризиків, та який здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування [1].

Стійкий фінансовий стан забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягати передбачених цілей, даючи відсіч різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність у разі несподіваного її порушення. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку має такі складові:

- об'єкт управління (рівень капіталізації; якість активів; якість зобов'язань; рівень прибутковості; рівень ліквідності й платоспроможності; якість управління капіталом, активами, зобов'язаннями, ліквідністю, платоспроможністю та прибутковістю; рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними);
- суб'єкти управління;
- зовнішні та внутрішні фактори;
- банківські ризики;
- інструменти управління (зобов'язання, прибуток, капітал, активи, платоспроможність та ліквідність);
- методи управління (планування, аналіз, контроль, самостійна оцінка, внутрішнє регулювання).

У процесі статистичного вивчення фінансової стійкості банку значна увага приділяється питанням прибутковості, ліквідності та капіталу [2].

Для досягнення реальної характеристики фінансової стійкості банків слід поєднувати два напрями оцінки:

1) на макроекономічному рівні – зовнішня оцінка фінансової стійкості банківського сектору Національного Банку України на основі розробленої цілісної системи оцінки та контролю за дотриманням встановлених економічних нормативів;

2) на рівні окремого банку – самооцінка на основі застосування внутрішньої системи оцінки фінансової стійкості, що містила б комплекс таких показників, які сповна відображали б усі аспекти та специфіку діяльності банку [4].

Для розрахунку показника фінансової стійкості банківської системи можна використовувати формулу:

$$L_{fs} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n \frac{K_i}{X_i}}$$

де L_{fs} – інтегральний показник фінансової стійкості банку;

K_i – значення i -го коефіцієнта для розрахунку;

X_i – динамічне середнє значення i -го коефіцієнта для розрахунку;

n – кількість коефіцієнтів для розрахунку.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Наведені нижче коефіцієнти є найбільш показовими і найчастіше використовуються для визначення ключових складових фінансової стійкості, таких як: достатність капіталу, ліквідність, рентабельність і структура балансу, включаючи якість активів і пасивів [3].

Припустимо, що визначення фінансової стійкості за фактами виконання чи невиконання банком нормативних показників не дає реальної оцінки, саме тому вагомішими стають загальновизнані у світі індикатори, які комплексно характеризують динаміку розвитку фінансової установи з позицій стійкості. У сучасній банківській практиці на сьогодні не розроблено єдиного показника, який використовувався би для оцінки фінансової стійкості банку. Частіше застосовують групи коефіцієнтів та індексів, які, на думку вчених, найбільш повно відображають ризики, притаманні окремим банкам та банківській системі загалом.

Індикатори оцінки фінансової стійкості банківської системи доцільно представити дворівневою системою показників:

I рівень – індикатори, що характеризують зовнішнє середовище функціонування банківської системи (тобто показники, що характеризують зв'язок банківської системи з макроекономічним середовищем держави та вплив монетарних інструментів на фінансову стійкість банківської системи);

II рівень – індикатори, що характеризує внутрішній стан банківської системи [5].

Вважаємо, що оцінка індикаторів I рівня базується на показниках, які характеризують вплив банківської системи на економічне зростання в державі та навпаки вплив останніх на фінансову стійкість банківської системи України. А показники II рівня характеризують фінансову стійкість банківської системи з точки зору ефективності застосування монетарних інструментів центральним банком.

Аналізуючи вищесказане, можна зробити висновок, що в умовах потужного розвитку сучасної економіки поняттю стійкості банку повинно приділятися чи не найбільше уваги, оскільки саме стійкість є гарантією розвитку банківських установ. У зв'язку з розвитком ринкових відносин в Україні, необхідністю підвищення конкурентоспроможності банківської системи і її ролі в економіці країни проблема оцінки фінансової стійкості банків набуває особливо важливого значення. Під фінансовою стійкістю банку слід розуміти якісну інтегральну характеристику спроможності установи ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Дослідження змісту фінансової стійкості банку дозволяє визначити критерії та методологію їх оцінки.

Список використаних джерел

1. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 2. С. 40-43.

2. Вольська С. П. Комплексна оцінка фінансової стійкості банку: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка підприємництва: теорія і практика»], 21 жовт. 2010 р. ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2010. С. 54-56.

3. Головка О. Г. Окремі підходи до розкриття сутності фінансової стабільності банків. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2011. № 1(10). С. 214-218.

4. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст]: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.

5. Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку. *Вісник Української академії банківської справи*. 2007. № 1(22). С. 75-78.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Шевчук Б. М.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Науковий керівник: Теслюк С. А., к.е.н., старший викладач

На даному етапі розвитку банківського сектору України неможливо уявити функціонування банків без використання сучасних інформаційних технологій. Однією з таких є послуга Інтернет-банкінгу.

У розвинутих країнах кількість банківських операцій в мережі Інтернет складає більше третини загального обсягу послуг. В той час як в Україні цю сферу почали активно використовувати не так давно. Проблемам Інтернет-банкінгу приділяли свою увагу такі вчені: М. Пуховкіна, А. Мороз, О. Дзюблюк, М. Савлук, Н. Вареник, Ю. П'ятак, С. Данцев та багато інших.

На даному етапі розвитку використання Інтернет-банкінгу в Україні спостерігається зростання операцій та розширення переліку послуг, які реалізується за допомогою цієї системи. Проте перспектива подальшого зростання та його специфіка все ще залишається недостатньо дослідженою.

Інтернет-банкінг допомагає задовільнити потреби споживачів дистанційно. Тобто для того, щоб сплатити комунальні послуги, поповнити мобільний рахунок, купити квитки та ще багато інших послуг, клієнтам банку не потрібно стояти у довгих чергах. Ще однією перевагою є те, що виконати певну операцію можна в будь-який момент. Це дуже зручно для тих людей в яких повний робочий день, і які не мають змоги прийти у відділення банку. Також однією з корисних послуг Інтернет-банкінгу є регулярне списання з рахунків.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Достатньо лише один раз налаштувати шаблони платежів та вказати необхідний розпорядок їх списання, і у вказану дату та за вказаними реквізитами банк регулярно виконуватиме необхідну операцію. Варто зауважити, що підключення та використання Інтернет-банкінгу в Україні є безкоштовним.

В українських банках, які використовують Інтернет-банкінг, клієнти переважно здійснюють такі операції, як запит залишків за рахунком, грошові перекази, отримання виписок за рахунками, встановлення і сплата рахунків, оформлення депозиту, конвертація валюти, додаткові послуги по платіжним карткам [1].

Проте, незважаючи на численні переваги все ж таки існують і недоліки, які частково гальмують розвиток Інтернет-банкінгу в Україні. Першим недоліком є відсутність постійного інтернет-зв'язку у деяких регіонах країни. Хоча з впевненістю можна стверджувати, що частка населення, яка користується всесвітньою павутиною суттєво зростає, проте вона є набагато меншою, ніж в розвинутих країнах світу. Другим недоліком є недовіра населення щодо рівня безпеки реалізації фінансових операцій через мережу «Інтернет». Адже випадки шахрайства з використанням інтернету трапляються досить часто[2]. На нашу думку, це пов'язано з тим, що для виконання операцій, населення використовує доступний та стандартний браузер. Але доступність не завжди означає надійність. Програмне забезпечення повинне гарантувати належний рівень безпеки здійснення операцій. Проте розробка та встановлення такої системи вимагає значних витрат, які не завжди під силу малим та середнім банкам.

Більшість економістів вважають, що перспективними заходами для розвитку Інтернет-банкінгу в Україні можуть стати:

- розвиток нормативно-правової бази, яка б регламентувала процедуру надання електронних послуг банків;
- урядове сприяння впровадження онлайн-технологій у банківському секторі;
- політика спрямована на підвищення рівня безпеки використання Інтернет-технологій у банківському секторі;
- залучення більш професійних фахівців у сфері програмного забезпечення;
- сприяння появі інтернет-зв'язку у всіх регіонах України.

На нашу думку ці заходи дозволять суттєво збільшити обсяги використання Інтернет-банкінгу в нашій державі.

Отже, Інтернет-банкінг є перспективним напрямком розвитку банківської системи, який суттєво спрощує роботу банківських установ, та економить час для здійснення тієї чи іншої послуги, саме цим він забезпечує стрімке зростання цільової аудиторії. Проте, в Україні ця система є ще слабо розвинена порівняно із іншими економічно розвиненими країнами. Тому для її подальшого розвитку в нашій країні потрібно вжити ряд заходів, серед яких удосконалення

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

нормативно-правової бази, запобігання шахрайству та появі інтернет-зв'язку по всій території України.

Список використаних джерел

1. Федішин М. П., Старкіна М. О. Розвиток банківських інформаційних систем. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2. С. 202.
2. Голюк В. Я., Драпалюк Т. А. Інтернет-банкінг та особливості його використання в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених*. 2018. № 12 URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24622> (дата звернення 29.10.2020).

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІСНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ ТА В УКРАЇНІ

Шевчук А. О.

здобувач вищої освіти

Ірпінського державного коледжу економіки та права

Науковий керівник: Калусенко В.В, викладач

Актуальність дослідження чинників активізації діяльності суб'єктів підприємництва в Україні визначається провідною роллю підприємництва в економічному зростанні країни, активізації ринкової кон'юнктури, зниженні рівня безробіття, створенні суспільного продукту, утвердженні позитивного іміджу країни в міжнародній спільноті [1].

Збалансований розвиток економіки значною мірою залежить і від наявного стимулюючого механізму податкового регулювання діяльності господарюючих суб'єктів. Стабільна та раціональна податкова система має значний потенціал у забезпеченні високої ефективності підприємницької діяльності, створенні клімату довіри підприємницького сектору до влади в країні. Вплив вітчизняної податкової політики на розвиток підприємницького сектору є одним із найактуальніших, найгостріших та найдискусійніших питань економічної теорії і практики.

Саме податкова система на сьогоднішній день виявилася, мабуть, головним предметом дискусій про шляхи і методи реформування, так само як і гострої критики. На сьогоднішній день практично у всіх країнах світу уряди прагнуть до оптимізації національних систем оподаткування. Реалізація принципів оподаткування в різних країнах здійснюється з урахуванням особливостей розвитку, існуючої соціально-економічної ситуації. Наявність власної, незалежної від інших держав податкової системи є одним з ознак суверенної держави.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Податкова система США схожа на російську своїм федеративним устроєм. Вона має 3 рівні: федеральний, рівень штатів і муніципальних утворень. З характерних особливостей можна виділити наступні:

1. Федеральні податки мають прогресивний характер, тобто зі збільшенням об'єкта оподаткування зростає і рівень податкової ставки, «штатні» і місцеві податки можуть розраховуватися за регресивною ставкою.

2. Хоча податкова система США складається з 3 рівнів, законодавство чітко не ділить діючі податки на федеральні, податки штатів і місцеві. Кожен штат має право затверджувати власні податки, досить лише дотримуватися законодавчі вимоги.

3. Одночасне оподаткування одними і тими ж податками федеральним урядом, владою штатів і місцевими органами управління. Компанії сплачують корпоративний податок на федеральному рівні. У більшості штатів їм ще доведеться платити цей же податок, але вже в бюджет штату.

4. Податкова система США в основному орієнтована на прямі податки. Наприклад, такого податку, як ПДВ, в Сполучених Штатах немає, але практично в кожному штаті обов'язковий до сплати податок з продажів.

5. На відміну від російської системи платежі на соціальне забезпечення працівників можуть здійснювати не тільки компанії, але й самі працівники.

6. Велика частина податків (близько 70%) надходить у федеральний бюджет.

Отже, в якості основних податків, прийнятих в США, можна назвати:

1. Особистий прибутковий податок, який служить головним податковим доходом федерального бюджету. Його також сплачують фізособи, які ведуть індивідуальний бізнес.

2. Майнові податки для фізосіб і компаній.

3. Корпоративний податок для компаній.

4. Акцизи (непрямий податок).

5. Податок з продажів (непрямий податок).

6. Податки, що нараховуються на оплату праці (внески на соціальне забезпечення).

7. Податок на ліквідацію безробіття.

Головний закон Німеччини, який регулює оподаткування в країні, називається «Порядок справляння податків». Німці ще люблять називати його податкової «конституції». [2]

Німецькі податки можна об'єднати в 3 групи:

1. податки на доходи: прибутковий податок для фізосіб, корпоративний податок і промисловий податок для юридичних осіб;

2. майнові податки: податок на землю, дарування і спадщину;

3. податки на операції і споживання: податок з придбання нерухомого майна, ПДВ.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Як і в багатьох інших державах, прибутковий податок є основним джерелом податкових надходжень до бюджету Німеччини (близько 40%) і розраховується за прогресивними ставками. Мінімальна ставка цього податку становить 19%, максимальна в 53%. За такими же високими ставками обкладаються і доходи юридичних осіб – до 45% з прибутку. Тому податки Німеччини в стані стабільно забезпечити більшу частину доходів бюджету – близько 80%. Бюджет Німеччини є зведеним і розділяється на 3 ступені:

1. Державний (центральний) бюджет в до 50% всіх податкових надходжень зараховується саме в нього.

2. Бюджети федеральних територій (областей) - в них зараховується близько третини всіх податкових платежів.

3. І, нарешті, міські та сільські бюджети в вони отримують близько 10% від податків, що сплачуються. [2]

Податкове законодавство України саме по собі повинно складатися з Конституції України, Податкового кодексу, Митного кодексу, інших законів з питань митної справи, міжнародних договорів у сфері оподаткування, обов'язкових для України, інших нормативних актів.

Основний податковий закон – Податковий кодекс України. Податкова система України являє собою сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів, які стягуються в порядку, встановленому законом. Звід законів і підзаконних актів, які регулюють оподаткування України називається Податковим кодексом. Всі податки в Україні діляться на:

1. Загальнодержавні.

2. Місцеві.

Загальнодержавні податки – податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок, рентна плата. До місцевих податків можна віднести податок на майно, туристичний збір, збір за місця паркування транспортних засобів. [2]

Отже, говорячи про податкову систему України не можна не відзначити те що вона далека від досконалості. Багато аспектів щодо сплати податків в Україні, а також оптимізації оподаткування настільки суперечливі, що навіть практики з багаторічним досвідом роботи та консультанти, часто виявляються в глухому куті.

Список використаних джерел

1. Ващенко К. О., Варналій З. С., Воротін В. Є, Геєць В. М., Кужель Е. М., Лібанова О. В., та ін. Про стан та перспективи розвитку підприємства в Україні / Національна доповідь. Київ, Держкомпідприємництво, 2008. 226 с. URL:<http://sfs.gov.ua/data/material/000/53201/0.doc>.

2. Ломака Є. А. Дослідження існуючих систем оподаткування в країнах з розвиненою економікою. *Вісник ХНУ В.Н.Каразіна*. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.» Вип. 9 2019 URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/14460/13594>

СТАН КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Шкіра А. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник: Ходакевич С.І., к.е.н., доцент

Кредитний ринок – це специфічна сфера економічних відносин, де об'єктом операцій виступає наданий на певних умовах у позику капітал. Він є основою фінансового ринку, який відіграє дуже велику роль у залученні депозитів та видачі кредитів позичальникам, без чого не може бути швидкий економічний розвиток.

Саме кредит є головним джерелом фінансування підприємницької діяльності та інвестиційно-інноваційного розвитку економіки. Необхідність кредиту в умовах ринкової економіки тісно пов'язана з особливостями кругообігу індивідуальних капіталів. Також кредит потрібний для розвитку нових підприємств малого та середнього бізнесу, впровадження нових сучасних техніки і технологій. Завдяки кредиту зменшується час на задоволення господарських і особистих потреб: кредитори мають змогу отримати додаткові грошові кошти при передачі певної суми вільних ресурсів позичальнику.

Кредитний ринок є складовою ринку інструментів позики. Необхідними умовами функціонування кредитного ринку є наявність кредиторів, що мають тимчасово вільні кошти, позичальників, які можуть вчасно і в повному обсязі виконати зобов'язання за кредитами, системи державного регулювання кредитного ринку, законодавчого і нормативного забезпечення.

Відновлення кредитування президент та уряд назвали одним з пріоритетних напрямів державної політики. Національний банк також наголосив на важливості активізувати кредитування і зафіксував це як у стратегії НБУ, так і у середньостроковій стратегії розвитку фінансового сектору.

На жаль, 2019 рік так і не став роком відновлення кредитування. Зниження наданих банками кредитів спостерігається практично за усіма секторами економіки. Загальний кредитний портфель банків за рік зменшився на 13%. Найбільше знизилася кредитування базових та інфраструктурних галузей економіки: добувної (–31%), переробної (–16%), будівництво (–18%), транспорт (–21%). Загальна сума виданих кредитів нефінансовим корпораціям за минулий рік зменшилася більше ніж на 115 млрд грн.

При цьому знижується обсяг наданих кредитів суб'єктам середнього та малого підприємництва (за 2019 рік на 13% та 22% відповідно), хоча саме цей сегмент визнається Національним банком та урядом як пріоритетний [1].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Натомість стрімко зростають сегменти кредитування мікропідприємств та фізичних осіб, ані масштаб, ані характер діяльності яких не дозволяють розраховувати на системний вплив на зростання економіки в цілому.

Падіння кредитування на тлі високої капіталізації, ліквідності та операційної ефективності банків свідчить про системні проблеми у політиці регулювання їх кредитної діяльності.

Серед інших чинників поглиблення дисфункції банківського сектору: високі ринкові ризики (фінансові та юридичні), жорсткі регуляторні вимоги, демотивація і недовіра учасників ринку. Невизначеність із перспективами глобальної економіки також ситуацію не покращує [2].

У 2019 році спостерігалось зростання кредитування небанківськими фінансовими установами. Це свідчить про те, що кредитування в Україні можливе, і залежить у тому числі від політики регулятора ринку.

Можна виділити три основні групи факторів, які визначають кредитну активність банків.

Перша група – правові. За останні два роки законодавство суттєво змінилося. Верховна Рада прийняла Кодекс законів про банкрутство, закон про захист прав кредиторів, упровадження інституту приватних виконавців та інше. Тим не менш, не всі проблемні питання врегульовані і практика роботи банків з позичальниками це підтверджує.

Друга група – монетарні фактори, а саме – процентні ставки. Наприкінці минулого року вони були на рівні 20%, а у вересні 2020 року вони вже зменшилися до 14-15% [3]. За даними НБУ у серпні 2019 року кредити МСП становили близько 56,2% від кредитного портфелю корпоративному сектору, з них на середні припадало 24,2%, на малі – 9,8%, на мікро-підприємства – 22,2%. Кредити, що були надані контрагентам, які є частиною бізнес-груп, в МСП становили 77,2 %, а кредити ФОП надавалися переважно непов'язаним з бізнес-групами контрагентам (86,1%).

Третя група – регуляторні. Зараз українським позичальникам отримати кредит у банку важче, ніж за кордоном, а регуляція оцінки ризиків надмірна і випереджає можливості бізнес-середовища в Україні. Тому настав час пом'якшення вимог регулятора щодо оцінки ризиків банків за активними операціями та застави, що виступає забезпеченням за такими операціями.

Для поліпшення ситуації на кредитному ринку України, на нашу думку, треба послабити обмеження при стрес-тестуванні, полегшити резервні вимоги і створити умови для розвитку іпотеки.

Доцільним є також радикальне пом'якшення монетарної політики, оскільки зростання цін у країні має немонетарну природу: воно пов'язане з ключовими тарифами, які встановлюються олігархічними центрами, які отримують ресурси при подібному перерозподілі національних доходів.

Список використаних джерел

1. Чи стане 2020 роком кредитування економіки. *Економічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/03/10/657884/> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Чому кредитний ринок в Україні згортається. *Новини України*: веб-сайт. URL: <https://mind.ua/publications/20204621-chomu-kreditnij-rinok-v-ukrayini-zgortaetsya/> (дата звернення: 11.11.2020).
3. У НБУ заявили про зниження кредитних ставок для бізнесу. *УНІАН*: веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/v-ukrajini-sposterigayetsya-tendenciya-do-znizhennya-kreditnih-stavok-dlya-biznesu-glava-nbu-novini-ukrajina-11134745.html> (дата звернення: 14.11.2020).

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Шкіра А. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник: Татаріна Т.В., к.е.н., доцент

Страховий ринок України є невід’ємною складовою частиною фінансового ринку і забезпечує його стабільне функціонування.

Основними суб’єктами ринку, з одного боку, є страхові компанії, що надають послуги страхування, а з іншого – страхувальники, фізичні та юридичні особи, що є споживачами цих послуг. Також до інституціональної структури страхового ринку відносять посередницьку мережу, об’єднання страховиків і Уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю.

Показники діяльності основних учасників та посередників характеризують загальний розвиток страхового ринку, зокрема такі: сукупний обсяг страхових премій та виплат, розмір статутних фондів страхових компаній, їх власного капіталу й активів, страхових резервів; частка страхування у ВВП країни, рівень виплат, частка ризиків, що передається в перестраховування та ступінь присутності іноземного капіталу.

Страховий ринок України сьогодні не досить розвинутий, що пов’язано з багатьма чинниками, як зі сторони потенційних страхувальників, так і страховиків. Охоплення страховими послугами незначне через низьку платоспроможність населення та недовіру до страхових компаній.

Також розвиток страхового ринку гальмує низка зовнішніх і внутрішніх ризиків. До них відносяться: негативне інформаційне поле навколо страхової індустрії, недостатній рівень якості активів страховиків, недосконалість

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

методики формування страхових резервів по ризикових видах страхування, низький рівень клієнтоорієнтованості страховиків (неадекватна звітність страхових компаній, її закритість, складні умови страхових продуктів, багато нюансів та винятків, спрямованих на невиконання страхового відшкодування), невисокий рівень інформаційної активності з боку страхових компаній (менше 0,5% сукупного доходу), як наслідок, відсутність толерантності та надійності страхування, невисокий рівень залучення та страхової грамотності населення, слабкий рівень розвитку страхового брокерства (1% від обсягу страхових премій), низький рівень професіоналізму та лояльності страхових агентів до страхових компаній (шантаж, необґрунтована вимога високих комісій та демпінг тарифів) [1, с. 285].

Важливий показник, що свідчить про стан розвитку вітчизняного страхового ринку є частка валових страхових премій до ВВП (рис. 1.).

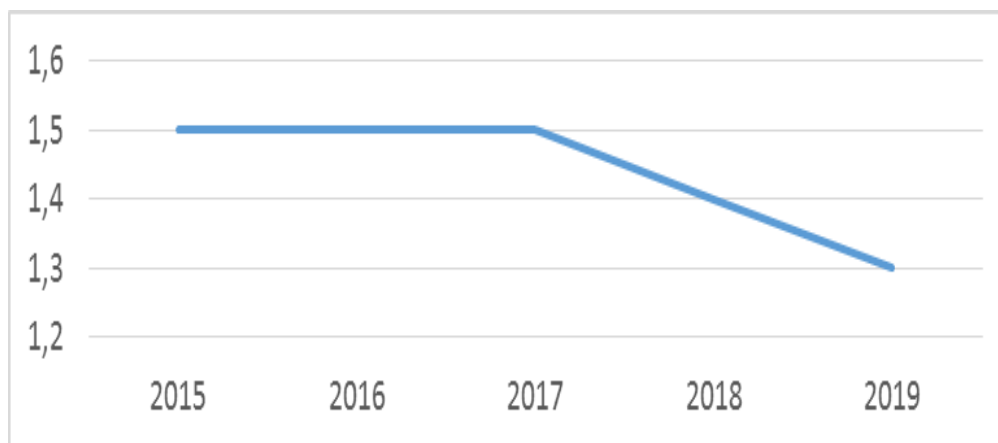

Рис. 1. Частка валових страхових премій у відношенні до ВВП за 2015-2019 роки., %

Частка валових страхових премій у відношенні до ВВП за 2015-2019 роки зменшується, хоча всього на 0,2%.

Але, незважаючи на всі перешкоди, страховим компаніям зараз вдається забезпечити відносну стабільність або навіть зростання ключових фінансових показників, що свідчить про підвищення результативності фінансової стратегії, використаної власниками й топ-менеджерами страхових компаній.

У першому півріччі 2020 року страховий сектор в умовах карантинних заходів і зниження економічної активності продемонстрував зростання показника валових страхових премій (+4,4%), що відображено в результатах звітності страховиків. Загалом обсяг страхових премій за звітний період становив 21 млрд грн.

Розмір зібраних страхових премій в підсумку першого півріччя поточного року у порівнянні з торішніми показниками аналогічного періоду зменшився. Причиною цього став добровільний вихід із ринку за вказаний період 20 страхових компаній. Ще 6 страховиків не подали звітність за перше півріччя,

а натомість у липні 2020 року написали заяви щодо анулювання ліцензій, йдеться в повідомленні НБУ. Частка останніх становила близько 7% у загальному обсязі страхових премій.

У порівнянні з загальними видами страхування в сегменті страхування життя спостерігається стабільне зростання показників. Відтак обсяги премій зі страхування життя у порівнянні з аналогічним періодом 2019 року показали зростання на 10% й становили 2,3 млрд. грн.

Отже, страховикам вдалося зберегти прийнятний фінансовий результат внаслідок забезпечення помірного зростання страхових премій, збереження сталих показників збитковості, а також уникнення знецінення активів [2].

Водночас для ефективного розвитку страхового ринку і зокрема підвищення попиту громадян України на страхові послуги, потрібно вдосконалювати проведення страхових операцій за допомогою інноваційних підходів, впорядковувати нормативно-правову базу страхування, постійно підвищувати рівень довіри в населення та посилювати маркетингові заходи.

Список використаних джерел

1. Кононенко Г.І. Страховий ринок України: аналіз та перспективи. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 28. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/28_2019_ukr/44.pdf.

2. Діденко С. COVID-19 та фінансовий сектор: оцінка впливу коронакризи на фінансовий ринок України. *UA.NEWS* : веб-сайт. URL: <https://ua.news/ua/covid-19-y-fynansovuj-sektor-otsenka-vlyuanyuua-koronakryzysana-fynansovuj-rynok-ukraynu/> (дата звернення: 12.11.2020)

СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Шкіра А. А.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник: Левченко К.М., к.е.н.

Фондовий ринок є складовою фінансового ринку, на якому здійснюються операції з цінними паперами.

Наразі ринок цінних паперів в Україні перебуває на етапі розвитку та становлення. Вітчизняний фондовий ринок активно працював до фінансової кризи протягом 2006–2008 років – іноземні інвестори співпрацювали з українськими компаніями, але після 2010 року обсяги торгів значно зменшилися.

Сучасний стан вітчизняного ринку цінних паперів характеризується наступними даними (рис. 1).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

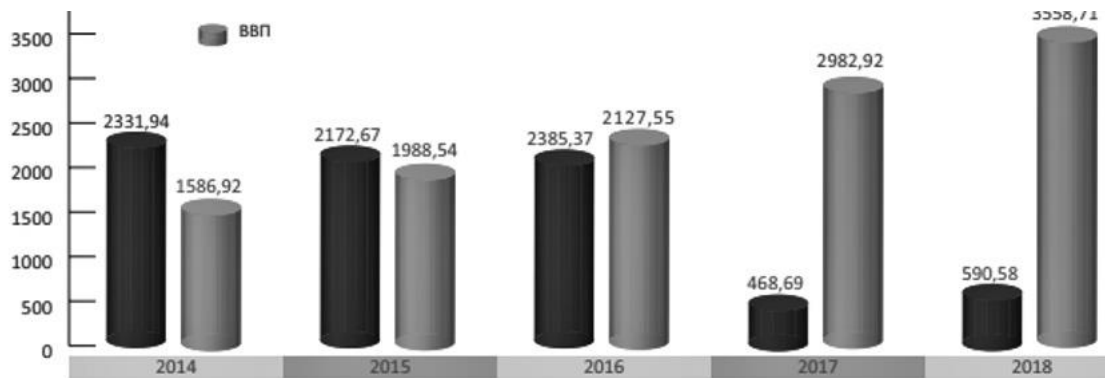

Рис. 1. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів та ВВП, млрд. грн. [1]

Протягом 2014-2016 років обсяг торгів на ринку цінних паперів був приблизно на одному рівні, а у 2017 році впав до 468,69 млрд грн. У 2018 році, порівняно з 2017 роком, приріст обсягів торгів на ринку цінних паперів становив 26% при зростанні ВВП на 3,2%. Співвідношення обсягів торгів на ринку цінних паперів до ВВП склало 19,8%. За підсумками 2018 року спостерігаємо зростання обсягу торгів на ринку цінних паперів, порівняно з 2017 роком, на 26% — до 590,59 млрд грн. Обсяги торгів на ринку цінних паперів України за дев'ять місяців 2019 року склали 322,4 млрд. Придбано цінних паперів фізичними особами – резидентами 2019 року на 28,9 млрд грн, а номінальна вартість цінних паперів, що знаходяться на рахунках депонентів – фізичних осіб склала 55,18 млрд грн [2].

Ця динаміка пояснюється тим, що зменшення обсягів капіталізації, що спостерігається останні п'ять років, значною мірою пов'язане із зменшенням кількості випусків акцій, внесених до біржового реєстру як такі, що відповідають вимогам лістингу [1]. Ця тенденція негативно вплинула на рівень розвитку українського фондового ринку у цілому. Частково дане скорочення можна пояснити не врахуванням у розрахунках обсягу торгів депозитних сертифікатів Національного банку України починаючи з 2017 року. Проте таке зменшення обсягів торгів можна також пов'язати із впровадженням ряду законодавчих актів спрямованих на удосконалення регулювання та впровадження прозорості на ринку цінних паперів, таким чином відсіявши деяких недобросовісних учасників фондового ринку.

Обсяги торгів на біржовому ринку цінних паперів протягом 2014-2018 років також мали тенденцію до скорочення (рис. 2). У цей період Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку розпочала роботу з очищення фондового ринку та підвищення прозорості біржового сегмента. З 2018 року відбувається поступове підвищення даного показника, що пов'язано із стабілізацією економічної ситуації в країні. Порівняно з показником 2017 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі у 2018 році зріс на 26,8% — до 260,87 млрд грн, що становило 7,33% до ВВП України

у 2018 році. Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організованому ринку в Україні у 2019 році збільшився на 16,9% порівняно з 2018 роком – до 305 млрд грн.

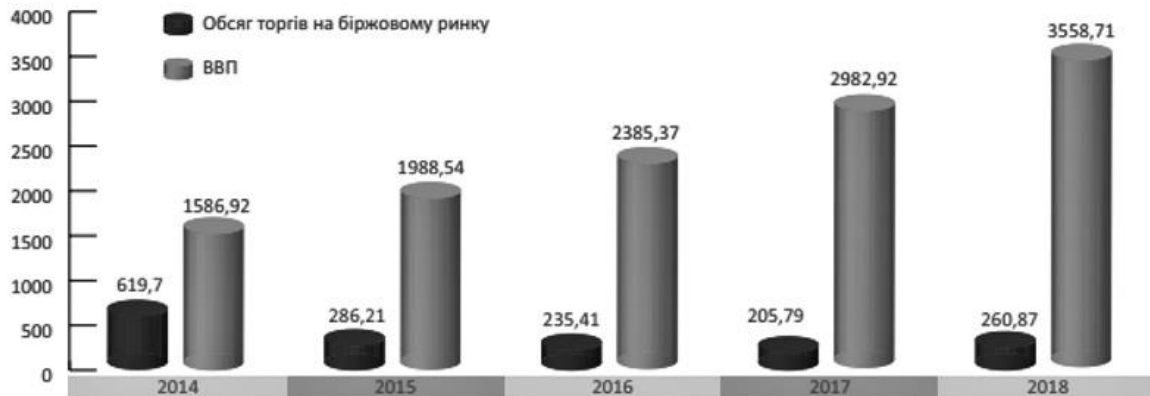

Рис. 2. Порівняльні дані обсягів торгів на біржовому ринку цінних паперів та ВВП, млрд грн [1]

Виключно на внутрішньому фондовому ринку розміщуються облігації внутрішніх державних позик України. За останні п'ять років кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах, збільшилася. Наприкінці 2018 року кількість випусків державних облігацій України, що включено до лістингу фондових бірж, становила 681 шт. У 2018 році частка торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів продовжувала зростати порівняно з показником 2017 року і становила 69%. Якщо розглядати в абсолютних величинах, то у 2018 році обсяг торгів державними облігаціями України на біржовому ринку становив 245,73 млрд грн, що на 30% більше ніж у 2017 році. У 2019 році було 525 випусків облігацій внутрішніх державних позик [2].

Стосовно всіх організаторів, які діють на ринку, то наприкінці 2018 року найбільшу кількість випусків цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на ПФТС (39,9%), біржі «Перспектива» (32,6%) та Українській біржі (25,5%). За підсумками 2018 року спостерігається перерозподіл обсягів торгів на організаторах торгівлі. Так, питома вага обсягів торгів ПрАТ «Фондова біржа "Перспектива» у 2018 році скоротилася на 28,2 процентні пункти і становила 48,8%, при зростанні питомої ваги обсягів торгів АТ «Фондова біржа «ПФТС» на 24,6 процентні пункти до 43,1% [1].

Суттєвим кроком до розвитку фондового ринку в Україні є прийнятий у 2020 році Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів». Документ розширює діапазон інструментів, знижує ризики при здійсненні інвестицій, додає можливостей для інвесторів, які приходять у нашу країну, зробивши більш зрозумілим та більш надійним

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

для них вітчизняне правове поле. Передбачено побудову нової фінансової інфраструктури. Новий закон містить повний перелік видів цінних паперів, які у найближчому майбутньому будуть доступними не лише для держави та бізнесу, а й для широкого кола громадян. Документом також передбачені чіткі механізми контролю й захисту інтересів як продавців, так і покупців цінних паперів [3].

На основі проведеного аналізу, можна зробити висновки, що фондовий ринок України відносно молодий, знаходиться на етапі свого становлення, але поступово розвивається і має досить великі можливості.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2018 р. / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018-1.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

2. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2019 р. / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/zvit-2019_web.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

3. Фондовий ринок перестане “лякати” українців та іноземних інвесторів. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3083499-fondovij-rinok-perestane-lakati-ukrainciv-ta-inozemnih-investoriv.html> (дата звернення: 12.11.2020).

ПОСЕРЕДНИЦЬКІ ПОСЛУГИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ

Щербановська А. А.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Ткачук Н.М., к.е.н., доцент

Стан страхового ринку держави вважається основним показником економічної безпеки країни, в той же час, і розвиток страхового ринку є похідною соціально-економічного розвитку країни. Відтак, держава зацікавлена в розвитку страхового ринку, оскільки все зумовлюється тим, що завдяки страхуванню підвищується соціальний захист населення, зменшується навантаження на державний бюджет при відшкодуванні збитків природно-техногенного характеру, переносяться державні виплати з коштів бюджету на страхові виплати. Від того, на скільки ефективно функціонує страховий ринок залежить розв’язання багатьох проблем, які стоять перед економікою держави.

Ринкові страхові відносини виникають на стадії високої організації ринкової інфраструктури в той час, коли суспільство усвідомлює, що довірити

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

та перекласти тягар виниклий у зв'язку з різноманітними ризиками доцільно на професіоналів-страховиків. На цьому етапі страховики звертаються за відповідними послугами до посередників страхового ринку. Ступінь розвитку страхового ринку країни залежить від ефективності діяльності страхових та нестрахових посередників [1].

Варто зазначити, що світовий ринок страхових послуг має великий та ефективний досвід страхового посередництва, а саме страхових агентів та брокерів. Через страхових брокерів продаються понад 70% ризикових індивідуальних полісів, ризикових полісів для страхування організацій, а також поліси зі страхування життя. Наприклад, в США і Канаді – до 90%, Італії – 92%, Великобританії – 70%. За підрахунками експертів, страхові брокери в Україні обслуговують лише 5% страхового ринку [2. У більшості розвинених країн кількість страхових брокерів у багато разів перевищує кількість самих страховиків. Зокрема, на польському страховому ринку на 40 страховиків припадає 1200 страхових брокерів. Дуже високий відсоток насиченості ринку брокерами у Великобританії, Нідерландах, Бельгії і Ірландії де, на одну Страхову компанію припадає кілька десятків і навіть сотень страхових брокерів. Помітні кроки зробив Китай в розвитку свого страхового ринку, де на 68 страхових компаній припадає 1260 страхових брокерів [3].

В Україні спостерігається певний дисбаланс між кількістю страхових компаній і страхових брокерів і гостро стоїть питання правового регулювання діяльності страхових посередників, особливо розвиток страхового брокерства. Страховий посередник діє на страховому ринку поряд зі страхувальником і страховиком. Страхова індустрія використовує різні типи посередників та їхні комбінації. Посередницькі функції можуть виконувати: персонал страхових компаній, агенти, брокери, банки, туристичні агентства, відділення зв'язку, агентства нерухомості, автосалони тощо.

Поява інституту страхових брокерів на Україні – наслідок вступу нашої країни на шлях ринкових відносин, інтеграції в європейське співтовариство. З одного боку, західні компанії прагнуть вийти на нові ринки, і Україна в цьому розумінні представляє для них великий інтерес. З іншого боку, – український страховий ринок переймає західні технології. Особлива роль при цьому надається страховому брокеру, який є об'єднуючою ланкою між страховою компанією і клієнтом. Факт залишається фактом – потенційний клієнт вимагає грамотної та повноцінної консультації. Така практика інших країн (зокрема, високорозвинених), і Україна не є виключенням. Більш того, сюди можна додати «особливості національного страхування»: наш менталітет і події недалекого минулого [4].

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг здійснює обов'язків нагляд за діяльністю страхових посередників на страховому ринку в розрізі таких видів їх діяльності [5]:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

- посередницька діяльність з укладання договорів страхування зі страховиками-резидентами;
- посередницька діяльність з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами;
- посередницька діяльність з укладання договорів перестрахування зі страховиками-резидентами.

Зазначені види посередницької діяльності отримали відповідну деталізацію за добровільними видами страхування: страхування життя, страхування майна, особисте старування, страхування відповідальності та обов'язковим страхуванням. Крім того, страхові посередники надають послуги з укладання договорів страхування й договорів перестрахування. Як видно з наведених у табл. 1 даних, загалом найбільшу кількість договорів страхові посередники уклали саме щодо страхування з страховиками-резидентами, наприклад, на кінець 2018р. 6998 договорів, тоді як з укладання договорів перестрахування з цими ж страховиками – лише 143 угоди.

Таблиця 1

Результати діяльності страхових посередників України у 2014-2018рр.*

Види посередницької діяльності	2014р.		2015р.		2016р.		2017р.		2018р.	
	Сума, млн грн	Кількість	Сума, млн грн	Кількість	Сума, млн грн	Кількість	Сума, млн грн	Кількість	Сума, млн грн	Кількість
<i>Посередницька діяльність з укладання договорів страхування</i>										
- зі страховиками-резидентами	3,5	2527	4,8	2116	5,9	3769	9,2	4240	27,5	6998
- зі страховиками-нерезидентами	0,1	12	0,3	22	0,7	25	0,6	32	0,6	45
<i>Посередницька діяльність з укладання договорів перестрахування</i>										
- зі страховиками-резидентами	0,7	76	1,1	138	0,9	85	1,6	148	2,4	143
- зі страховиками-нерезидентами	16,0	325	22,9	307	23,8	313	26,0	318	29,4	274

*Примітка. Складено автором на основі офіційної звітності [5].

Щодо співпраці посередників із страховиками-нерезидентами, то значно більше укладено ними договорів з перестрахування (274 на кінець 2018р.), тоді як договорів страхування укладено лише 45. Найбільші обсяги комісійної винагороди отримали посередники з укладання договорів перестрахування з страховиками-нерезидентами – 29,4 млн. грн. у 2018р. й укладання договорів страхування з страховиками-резидентами – 27,% млн. грн. (табл. 1). Позитивною є тенденція до збільшення винагороди страхових брокерів за посередницьку діяльність у досліджуваний період часу.

Винагорода страхових посередників за укладеними ними договорами страхування із страховиками-нерезидентами сформована за рахунок винагороди за договорами добровільного страхування майна (близько 50-60%)

та договорами добровільного страхування відповідальності. Левову частку у винагороді страхових посередників з укладання договорів перестраховування займають винагороди за операціями з перестраховування добровільного страхування майна страхувальників [5].

Отже, варто відмітити, що на страховому ринку України активно працюють страхові посередники, як у страхуванні, так і в перестраховуванні. При цьому страхові брокери допомагають в укладенні договорів страхування й перестраховування. Страховий ринок України має потенціал для розвитку. Попит на наші послуги зростає, посередництво стає все більш активним як з боку страхових компаній, так і з боку клієнтів. Передбачається активний розвиток ринку страхового посередництва буде відбуватись паралельно під час економічного зростання України.

Список використаних джерел

1. Кармазіна С. С. Розвиток страхового посередництва в Україні. *Фінансові послуги*. 2016. № 3-4. С. 7-12.
2. Мілащенко Ю. Роль страхових агентів, страхових брокерів в забезпеченні поліпшенні якості страхових послуг URL: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=225>.
3. Кудрявська Н. В. Сутність і класифікація страхового посередництва: європейський та український досвід. *Вісник ЖДТУ*. 2018. №2. С. 125-131.
3. Гринчишин Я. М. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України *Молодий вчений*. 2017. № 3(43). С. 622-626.
4. Інформація про посередницькі послуги у страхування та/або перестраховуванні. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-poserednytski-posluhy-u-strakhuvanni-taabo-perestrakhuvanni.html>

**ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ
В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Якобчук Н. С.

здобувач вищої освіти «Бакалавр»

Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник: Піхняк Т. А., к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування

Фінансовий контроль на рівні місцевого самоврядування є одним із засобів реалізації права держави захищати законодавчим шляхом інтереси країни і регіонів з метою забезпечення проведення державної і регіональної політики. Діяльність суб'єктів контролю на місцевому рівні спрямована на попередження та своєчасне виявлення фактів незаконних дій у сфері місцевих фінансів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Необхідність посилення й удосконалення фінансового контролю на місцевому рівні в системі міжбюджетних відносин пов'язана з низкою причин: має місце нецільове використання бюджетних коштів, виникають проблеми контролю за повнотою і своєчасністю податкових надходжень до бюджетів; продовжується практика надання фінансової підтримки регіонів, яка не повною мірою узгоджена з удосконаленням міжбюджетних відносин і не сприяє зміцненню власної дохідної бази місцевих бюджетів, а також сприяє нецільовому використанню коштів бюджетів.

Тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів і належний державний фінансовий контроль за формуванням та використанням бюджетних коштів є вкрай актуальним завданням, вирішення якого сприятиме як підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, так і якісному виконанню покладених на них завдань та функцій [1, с.86].

Основою фінансової децентралізації є принцип зменшення ступеня впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки зокрема. Фінансова децентралізація передбачає процес розподілу функцій та повноважень, а також фінансових ресурсів і відповідальності між центральним та місцевими рівнями управління.

Контроль за діяльністю місцевих органів самоврядування можна поділити на: урядовий та місцевий контроль. Урядовий згідно з функціями покладено на Державну Рахункову палату України та Державну аудиторську службу України, які здійснюють попередній, поточний і наступний контроль, яким наділено повноваження контролю за всіма державними фінансовими та матеріальними ресурсами в тому числі і власними надходження органів місцевого самоврядування. Місцевий контроль згідно з функціями покладено на структурні підрозділи ОТГ, зокрема відділи бухгалтерії, фінансові відділи районних адміністрацій, тощо, які мають право здійснювати попередній і поточний контроль.

Так, Рахунковою палатою у 2019р. проведено шість заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) щодо ефективності надання і використання коштів державного бюджету в регіонах. Загалом, за результатами контрольних заходів з питань надання і використання коштів державного бюджету в регіонах встановлено порушень і недоліків на загальну суму майже 8,8 млрд грн, що становить 18,1% загальної суми встановлених порушень та недоліків за звітний рік [2].

З метою підвищення рівня управління бюджетними ресурсами на місцях, оптимізації видатків місцевих бюджетів і зміцнення їх доходної частини та в рамках посилення контролю за виконанням місцевих бюджетів, упродовж 2019 року органами Держаудитслужби проведено 90 заходів контролю з питань виконання місцевих бюджетів різних рівнів, з яких чотири ревізії та 86 державних фінансових аудитів. Такими заходами засвідчено наявність низки проблем та недоліків при управлінні державними ресурсами, встановлено численні випадки незаконного та неефективного витрачання бюджетних

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

коштів, а також існування суттєвих резервів для наповнення доходної бази місцевих бюджетів [3].

Роль державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах децентралізації полягає не тільки в комплексній оцінці сфери фінансів, роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо їх спроможності забезпечити регіон коштами, а й у виявленні додаткових джерел наповнення місцевого бюджету за рахунок прийняття управлінських рішень, що сприятимуть ефективності контролю процесів формування та використання ресурсів місцевих бюджетів.

Так, світовий досвід свідчить про те, що у більшості економічно розвинутих західних країн однією з головних рис формування бюджетів є бюджетна децентралізація, оскільки саме органи місцевої влади відповідальні за розвиток окремих територій, виконання соціальних програм, програм економічного розвитку та подолання економічної кризи.

Аналіз показує, що в Європі існує ціла низка розвинутих країн, де місцеві бюджети наділені високою фінансовою автономією, тобто їх формування практично не залежить або слабо залежить від центрального уряду і вони формуються за рахунок власних доходів. Фінансова автономія таких місцевих органів влади складає від 70 до 98 %. До таких країн належить Австрія, Швейцарія, Швеція, Фінляндія. Фінансова автономія місцевих бюджетів Бельгії, Данії, Франції коливається від 55 до 70 % [4, с. 2].

Основу фінансової автономії органів місцевої влади цих країн становлять місцеві податки і місцеві надбавки до загальнодержавних податків. У скандинавських країнах автономія місцевих територіальних одиниць забезпечується в основному за рахунок стягування прямих місцевих податків. Так, у Норвегії їх частка становить близько 55 % поточних доходів, у Швеції – майже 64 %. Значною фінансовою автономією відрізняється Литва, Словаччина, Словенія, Румунія, де питома вага трансфертів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів не перевищує 20% [4, с. 6].

Таким чином, з вище викладеного слідує, що задля посилення в Україні результативності державного фінансового контролю в умовах фінансової децентралізації необхідно активізувати співробітництво з міжнародними спеціалізованими організаціями в цій сфері, запозичуючи й адаптуючи кращі світові практики. Вважаємо також за доцільне розробити базовий закон про фінансовий контроль, що чітко формулював би поняття, сутність, форми, види, методи фінансового контролю; оптимізувати організаційну структуру, уточнити і розмежувати функції органів державного фінансового контролю; організувати роботи внутрішнього аудиту в органах місцевої виконавчої влади; посилити відповідальність керівників на всіх рівнях управління та чітко встановити її межі в законодавстві, а також створити єдиного автоматизований простір у системі державного фінансового контролю з можливістю використання його на місцевому рівні.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Список використаних джерел

1. Данчевська І. Р. Державний фінансовий контроль використання коштів місцевих бюджетів України: дис. канд. ек. наук : 08.00.08. Львів, 2018. 222 с.
2. Звіт Рахункової палати за 2019 рік. URL: [https://rp.gov.ua /Activity / Reports/?id=876](https://rp.gov.ua/Activity/Reports/?id=876) (дата звернення: 21.10. 2020).
3. Звіт про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2019 рік. URL: [http: // dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=158169](http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=158169)(дата звернення: 21.10.2020).
4. Кузькін Є. Ю., Котляревський Я. В., Шишко О. В Зарубіжний досвід фіскальної децентралізації: проблеми та шляхи розв'язання. Фінанси України. 2015. № 12. С. 63-72.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

Актуальні питання сучасної економічної науки:
матеріали III Всеукраїнської науково-практичної
конференції, присвяченій 100-річчю заснування
Полтавського державного аграрного університету
(8 грудня 2020 р.)

Підп. до друку 23.11.2020. Формат 60x90¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 23,8.

Гарнітура Times New Roman Cyr.